ବନଜା

Banaja

2010

Myths & Legends of Tribal Orissa

Academy of Tribal Languages & Culture
ST & SC Development Department, Bhubaneswar

ବନଜା

BANAJA

2010

Editor:
Prof.(Dr.) A. B. Ota, IAS

ACADEMY OF TRIBAL LANGUAGES & CULTURE
ST & SC Development Department
Government of Odisha
Bhubaneswar

BANAJA-2010

(Special Issue on Tribal Myths and Legends)

Editor:
Prof.(Dr.) A. B. Ota, I.A.S.
Published by:
Member Secretary,
ACADEMY OF TRIBAL LANGUAGES AND CULTURE
Adivasi Exhibition Ground, Unit-1,
Bhubaneswar-751 009.

Republic Day - 2010.

Printed at : Bholanath Press
1201/1061, Bomikhal, Bhubaneswar-10
M-9937337606

ବନଜା-୨୦୧୦

(ଆଦିବାସୀ ମିଥ୍ ଏବଂ ଲିଜେଣ୍ଡ ଉପରେ ଆଧାରିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟା)

ସଂପାଦକ:
ପ୍ରଫେସର (ଡଃ.) ଅଖିଳ ବିହାରୀ ଓତା, ଆଇ.ଏ.ଏସ୍.

ପ୍ରକାଶକ:

ସଦସ୍ୟ ସଚିବ,
ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡେମୀ
ଆଦିବାସୀ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପଡିଆ,
ୟୁନିଟ୍-୧, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧ ୦୦୯

ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ - ୨୦୧୦
ମୁଦ୍ରଣ : ଭୋଲାନାଥ ପ୍ରେସ୍
ବମିଖାଲ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୦
ମୋ. : ୯୯୩୭୩୩୭୬୦୬

ସଂପାଦକୀୟ............

କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ନୁହେଁ -ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଜନତା ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିପ୍ରିୟ । ସଭ୍ୟତାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶରେ ହେଉ ଅବା ନୂତନ ଜୀବନଧାରଣର ପ୍ରଭାବରେ ହେଉ - ଏମାନେ ତଥାପି ପରଂପରା ଓ ନିଜସ୍ୱ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଛାଡ଼ିପାରିନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଘନ ବନାନୀର ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର୍ ପରିବେଶରେ ଏମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ଓ ଜୀବନ ଆଜି ସେତିକି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ନୁହେଁ - ସେତିକି ନିରାତଙ୍କ ନୁହେଁ । ସହରୀ ଜୀବନଧାରାର ଝକଚ଼କ୍ୟ ଓ ତଥାକଥିତ ସୁଗମତାରେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନେ ପ୍ରଲୋଭିତ ହେଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର ମୂଳବାସସ୍ଥଳୀରେ ଯେପରି ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଜୀବନ ସେମାନେ ବିତାଇଥାନ୍ତି - ସହରର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପରି ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଜୀବନ ବିତାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରବଣତା କିମ୍ବା ସୁଯୋଗ ନଥାଏ । ଫଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନଆବାସ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରୀତି କେତେକାଂଶରେ ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ଲାଗିଛି ।

ଏହି ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବିବିଧ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ କାଳ ଗର୍ଭରେ ବିଲୀନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସାଇତି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସରେ ଭବିଷ୍ୟତର ବଂଶଧରମାନଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ପରିଚିତ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ଗବେଷକ ଓ ସଂସ୍କୃତିଲୋଭୀ ସଚ୍ଚେତନ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତାକୁ ଏଥିପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'ବନଜା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟାର ପରିକଳ୍ପନା ।

ଏହି କ୍ରମରେ ବନଜାର ୨୦୧୦ ସଂଖ୍ୟା ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କର **"Myth and Legends"** ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଆରେ ୧୦ଟି ଏବଂ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ୭ଟି ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥାନୀତ ହୋଇଛି ।

ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଐତିହ୍ୟ ପୁଷ୍ଟ ଓ ପୁଷ୍କଳ କରିଥିବା ପ୍ରଚଳିତ Myth ଏବଂ Legends ଗୁଡ଼ିକର ସମାବେଶରେ ସଂପୃକ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦେୟ ହେବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବେଷକଙ୍କୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇଛି ।

ଅଖିଳ ବିହାରୀ ଓତା

ସଂପାଦକୀୟ............

କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ନୁହେଁ -ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଜନତା ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିପ୍ରିୟ । ସଭ୍ୟତାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶରେ ହେଉ ଅବା ନୂତନ ଜୀବନଧାରଣର ପ୍ରଭାବରେ ହେଉ - ଏମାନେ ତଥାପି ପରଂପରା ଓ ନିଜସ୍ୱ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଛାଡ଼ିପାରିନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଘନ ବନାନୀର ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର୍ ପରିବେଶରେ ଏମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ଓ ଜୀବନ ଆଜି ସେତିକି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ନୁହେଁ - ସେତିକି ନିରାତଙ୍କ ନୁହେଁ । ସହରୀ ଜୀବନଧାରାର ଚକଚ଼କ୍ୟ ଓ ତଥାକଥିତ ସୁଗମତାରେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନେ ପ୍ରଲୋଭିତ ହେଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର ମୂଳବାସସ୍ଥଳୀରେ ଯେପରି ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଜୀବନ ସେମାନେ ବିତାଇଥାନ୍ତି - ସହରର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେପରି ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଜୀବନ ବିତାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରବଣତା କିମ୍ବା ସୁଯୋଗ ନଥାଏ । ଫଳରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନଆବାସ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରୀତି କେତେକାଂଶରେ ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ଲାଗିଛି ।

ଏହି ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବିବିଧ ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ କାଳ ଗର୍ଭରେ ବିଲୀନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସାଇତି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସରେ ଭବିଷ୍ୟତର ବଂଶଧରମାନଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ପରିଚିତ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ଗବେଷକ ଓ ସଂସ୍କୃତିଲୋଭୀ ସଚ୍ଚେତନ ବ୍ୟକ୍ତି ସତ୍ତାକୁ ଏଥିପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'ବନଜା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟାର ପରିକଳ୍ପନା ।

ଏହି କ୍ରମରେ ବନଜାର ୨୦୧୦ ସଂଖ୍ୟା ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କର **"Myth and Legends"** ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଆରେ ୧୦ଟି ଏବଂ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ୭ଟି ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥାନୀତ ହୋଇଛି ।

ପରଂପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଐତିହ୍ୟ ପୁଷ୍ଟ ଓ ପୁଷ୍କଳ କରିଥିବା ପ୍ରଚ଼ଳିତ Myth ଏବଂ Legends ଗୁଡ଼ିକର ସମାବେଶରେ ସଂପୃକ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦେୟ ହେବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବେଷକଙ୍କୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇଛି ।

ଅଖିଳ ବିହାରୀ ଓତା

ସୂଚୀପତ୍ର

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ

	ଲେଖା	ଲେଖକ	
୧.	କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକ ମିଥ୍‌ରେ ସାରେଙ୍ଗା ଉପାଖ୍ୟାନ	ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍‌ସେଠ୍	୧
୨.	"ସାରାଳ" ଉପୁରି ମିଥ୍	ଡଃ ଦମୟନ୍ତୀ ବେଶ୍ରା	୩୩
୩.	ଭତରା ମିଥ୍ କଥା	ଶ୍ରୀ ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର	୪୦
୪.	କାମ୍‌ରୁଗୁରୁ	ଡ଼ଃ ନାକୁ ହାଁସ୍‌ଦାଃ	୪୮
୫.	ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଲୋକବିଶ୍ୱାସର ଅବତାରଣା	ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନ	୫୬
୬.	ପରେଙ୍ଗା ଜନଜାତିରେ ପ୍ରଚଳିତ 'ସୃଷ୍ଟି' ମିଥ୍	ଲେ : ଶ୍ରୀ ତାଉ ଭୋଇ	୬୪
୭.	"ଓୟୁଡାନ୍ ଡ ଆଗାଜାନ୍ ଆବ୍‌ସେଲେ ବିର୍‌ନାନ୍"	ଇଡଲ୍‌ମାର୍ - ଇନାମ୍ ଗମାଙ୍ଗ, (ମାସ୍ତ)	୭୧
୮.	କାହାଣୀ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ଲୋଧା ଜନଗୋଷ୍ଠୀ	ଡକ୍ଟର ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାପାତ୍ର	୭୫
୯.	ପରଜା ଲୋକ କଥାରେ ନଂଦପୁର ଅଞ୍ଚଳର କୁଟୁଣୀମାଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଦୁଧ ଆମ୍ବର ଜନ୍ମ କଥା	ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅନୁବାଦ ଜଳଧର ସ୍ୱାଇଁ	୭୭
୧୦.	"ଭୂମିଆ"ଙ୍କ ଦୁଇଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମିଥ୍	ଡ଼କ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପାଢ଼ୀ	୭୯

ENGLISH SECTION

	Article	Contributer	
1.	Kandhen Budhi Yatra of Kantamal Area in Boudh District of Odisha	Dr. Chitrasen Pasayat	85
2.	The Legend of Bangu Malika	Mr. Anuja Mohan Pradhan	91
3.	The Changing discourse in the origin narratives of kond tribe	Dr. Anjali Padhi	95
4.	Myths and Legends of Paraja	Dr. A.K. Patnaik	103
5.	Origin Myth of the Dongria Kondhs of Niyamgiri Hills	Dr. A.C. Sahoo	106
6.	A Study of Desia Kandha Myth and Legends	Shri Raghunath Rath	111
7.	Myths of the Juangs of Odisha: A Study	Dr. Kedarnath Dash	117
8.	Bondo – its Origin & Myth	Shri J.P.Rout, Miss K. Patnaik	124

ସୂଚୀପତ୍ର

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ

	ଲେଖା	ଲେଖକ	
୧.	କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକ ମିଥିରେ ସାରେଙ୍ଗା ଉପାଖ୍ୟାନ	ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍‌ସେଠ୍	୧
୨.	"ସାନ୍ତାଳ" ଉତ୍ପତ୍ତି ମିଥ୍	ଡଃ ଦମୟନ୍ତୀ ବେଶ୍ରା	୩୩
୩.	ଭତରା ମିଥ୍ କଥା	ଶ୍ରୀ ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର	୪୦
୪.	କାମ୍ରୁଗୁରୁ	ଡ଼ଃ ନାକୁ ହାଁସ୍‌ଦାଃ	୪୮
୫.	ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଲୋକବିଶ୍ୱାସର ଅବତାରଣା	ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନ	୫୬
୬.	ପରେଙ୍ଗା ଜନଜାତିରେ ପ୍ରଚଳିତ 'ସୃଷ୍ଟି' ମିଥ୍	ଲେ : ଶ୍ରୀ ତାଉ ଭୋଇ	୬୪
୭.	"ଓୟୁତାନ୍ ଡ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆବ୍‌ସେଲେ ବିରନାନ୍"	ଇଡଲମାର୍ - ଇନାମ୍ ଗମାଙ୍ଗ, (ମାସ୍ତ)	୭୧
୮.	କାହାଣୀ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ଲୋଧା ଜନଗୋଷ୍ଠୀ	ଡକ୍ଟର ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାପାତ୍ର	୭୫
୯.	ପରଜା ଲୋକ କଥାରେ ନଂଦପୁର ଅଞ୍ଚଳର କୁଟୁଣୀମାଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଦୁଧ ଆମ୍ବର ଜନ୍ମ କଥା	ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅନୁବାଦ ଜଳଧର ସ୍ୱାଇଁ	୭୭
୧୦.	"ଭୂମିଆ"ଙ୍କ ଦୁଇଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମିଥ୍	ଡ଼କ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପାଢ଼ୀ	୭୯

ENGLISH SECTION

	Article	Contributer	
1.	Kandhen Budhi Yatra of Kantamal Area in Boudh District of Odisha	Dr. Chitrasen Pasayat	85
2.	The Legend of Bangu Malika	Mr. Anuja Mohan Pradhan	91
3.	The Changing discourse in the origin narratives of kond tribe	Dr. Anjali Padhi	95
4.	Myths and Legends of Paraja	Dr. A.K. Patnaik	103
5.	Origin Myth of the Dongria Kondhs of Niyamgiri Hills	Dr. A.C. Sahoo	106
6.	A Study of Desia Kandha Myth and Legends	Shri Raghunath Rath	111
7.	Myths of the Juangs of Odisha: A Study	Dr. Kedarnath Dash	117
8.	Bondo – its Origin & Myth	Shri J.P.Rout, Miss K. Patnaik	124

କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକ ମିଥ୍‌ରେ ସାରେଙ୍ଗା ଉପାଖ୍ୟାନ

କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍‌ସେଠ୍

ବିଶ୍ୱାସକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ଜୀଇଁ ଶିଖିଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ମିଥ୍ ହିଁ ଇତିହାସର ଅନ୍ୟ ଏକ ପରିଭାଷା । ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ବିଜୟୀ କବି ଅକ୍‌ଟୋଭିଓ ପାଜ୍‌ଙ୍କ ଭାଷାରେ "ଲିଖିତ ଇତିହାସ ଅପେକ୍ଷା ଲୋକ ମୁଖରେ ବଞ୍ଚିଥିବା ସମାନ୍ତରାଳ ଇତିହାସ ହିଁ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ ।" ବିଶିଷ୍ଟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ସିଗ୍‌ମଣ୍ଡ ଫ୍ରଏଡ୍‌ଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ମିଥ୍‌ହେଲା ଗୋଟିଏ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ୱପ୍ନ । ମିଥ୍‌ର ଲକ୍ଷଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ମାଲିନୋସ୍କି କହନ୍ତି ଯେ ଏହା ଘଟଣାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଥା କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ତର୍କ ବିତର୍କ କରେ ନାହିଁ; କେବଳ ଘଟଣା ପ୍ରବାହ ଉପରେ ହିଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥାଏ । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମିଥ୍ ଆଦିମ ମଣିଷର ବିସ୍ମୟାନୁଭୂତିର ଏକ ଅନନ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ମଣିଷଙ୍କର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ବୈଧିକୃତି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତୀତ ତଥା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନୁଭବ୍ୟ ଉଭୟ ପଦ୍ଧତିରେ ସ୍ଥାନକାଳ ପାତ୍ର ସମ୍ପର୍କୀୟ ସଂସ୍ଥିତିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମିଥ୍ ମୂଳତଃ କଳ୍ପନା ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ 'ପବିତ୍ର ସତ୍ୟ'ର ମାନ୍ୟତା ପାଇଛି । ବୈଦିକ, ପୌରାଣିକ ଏବଂ ମୌଖିକ ଆଧାରରେ ତ୍ରିଧା ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ମୌଖିକ ପରମ୍ପରାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲୋକମିଥ୍ ହିଁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ବହୁଳଭାବେ ଚର୍ଚ୍ଚାର ପରିସରକୁ ଆସୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି ।

ଆମେ ଜାଣୁ କି ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ଆଧାରିତ କୌଣସି କଥାନକ କିଛି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଚରିତ୍ରାଦିର ସ୍ପର୍ଶଲାଭ କରିବା ମାତ୍ରେ ତାହା ଲୋକମିଥ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଜନଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ନିଜ ନିଜ ପରିବେଶ ତଥା ମାନସିକ ଅବବୋଧକୁ ନେଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମିଥ୍ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସାଧାରଣତଃ ସୃଷ୍ଟିର ରହସ୍ୟ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାର ଉନ୍ମେଷ, ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଅବତାରଣା, ସାମାଜିକ ବିଧିବିଧାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଜନ୍ମ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଜନିତ ବିଶ୍ୱାସ; ହର୍ଷ ବିଷାଦର ଅନୁଭୂତି ତଥା ବେଦନାଭରା ସଂଘର୍ଷର ନିଖୁଣ ଛବି ଇତ୍ୟାଦି ମିଥ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଫୁଟିଉଠିଯାଏ । ନିଜର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ମାନସିକ ଭାବବୋଧ ଏବଂ ଅତୀତର ଅନୁଭୂତିର ଆଧାରରେ ମନର ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆମକୁ ମିଳେନାହିଁ । ଏସବୁକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ମାପକାଠିରେ ତଉଲି ତଉଲି ଆମେ ବାଟବଣା ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ବେଳେ ମିଥ୍ ତା'ର ନିଜସ୍ୱ ରୋଚକ ଢ଼ଙ୍ଗରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ରକମର ଉତ୍ତରଟିଏ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଦେଇଥାଏ । ଏଦୃଷ୍ଟିରୁ ଡଃ. ମହେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭଳି ଲୋକସଂସ୍କୃତିବିଦ୍ ମିଥ୍‌ର ସଞ୍ଚରଣ ଭୂମିରେ ମାନବ ଜାତିର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ତଥ୍ୟ ସଂଗୋପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାନ୍ତି ।

ଉପସ୍ଥାପନା ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକମିଥ୍ ଏକ ସୁଦୀର୍ଘ ଲୋକଗାଥା । ପ୍ରକାରାନ୍ତରରେ ଏହାକୁ ଲୋକପୁରାଣ ବା ଲୋକକାବ୍ୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ଅଗ୍ନି, ବୃକ୍ଷଲତା, ମେଘ, କୁହୁଡ଼ି ଭଳି ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାଦାନ ଓ ଆକାଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ନକ୍ଷତ୍ର, ବିଜୁଳି - ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଭଳି ମହାଜାଗତିକ ଶକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦିର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ପର୍କିତ ମିଥ୍ ଗୁଡ଼ିକୁ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗଙ୍ଗବଂଶର ତତ୍‌କାଳୀନ ରାଜା ବେଡ଼ାରାଜି-କଡ଼ାରାଜିଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ପରିଭ୍ରମଣ, ଉଡ୍ରୁରେଙ୍ଗାଡ଼୍-ପେ' ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ାଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିମାନବଙ୍କ ଜନ୍ମ, କରଡ଼ିଗଣ୍ଠିରୁ ମଣିଷ ଜନ୍ମ, ଧରନୀ (ପୂଜାସ୍ଥଳୀ) ସ୍ଥାପନ,

କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକ ମିଥ୍‌ରେ ସାରେଙ୍ଗା ଉପାଖ୍ୟାନ

କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍‌ସେଠ୍

ବିଶ୍ୱାସକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ଜୀଇଁ ଶିଖିଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ମିଥ୍ ହିଁ ଇତିହାସର ଅନ୍ୟ ଏକ ପରିଭାଷା । ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ବିଜୟୀ କବି ଅକ୍‌ଟୋଭିଓ ପାଜ୍‌ଙ୍କ ଭାଷାରେ "ଲିଖିତ ଇତିହାସ ଅପେକ୍ଷା ଲୋକ ମୁଖରେ ବଞ୍ଚିଥିବା ସମାନ୍ତରାଳ ଇତିହାସ ହିଁ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ପ୍ରକୃତ ଇତିହାସ ।" ବିଶିଷ୍ଟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ସିଗ୍‌ମଣ୍ଡ ଫ୍ରଏଡ୍‌ଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ମିଥ୍‌ହେଲା ଗୋଟିଏ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ୱପ୍ନ । ମିଥ୍‌ର ଲକ୍ଷଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ମାଲିନୋସ୍କି କହନ୍ତି ଯେ ଏହା ଘଟଣାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଥା କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ତର୍କ ବିତର୍କ କରେ ନାହିଁ; କେବଳ ଘଟଣା ପ୍ରବାହ ଉପରେ ହିଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥାଏ । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମିଥ୍ ଆଦିମ ମଣିଷର ବିସ୍ମୟାନୁଭୂତିର ଏକ ଅନନ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ମଣିଷଙ୍କର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ବୈଧିକୃତି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତୀତ ତଥା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନୁଭବ୍ୟ ଉଭୟ ପଦ୍ଧତିରେ ସ୍ଥାନକାଳ ପାତ୍ର ସମ୍ପର୍କୀୟ ସଂସ୍ଥିତିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମିଥ୍ ମୂଳତଃ କଳ୍ପନା ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ 'ପବିତ୍ର ସତ୍ୟ'ର ମାନ୍ୟତା ପାଇଛି । ବୈଦିକ, ପୌରାଣିକ ଏବଂ ମୌଖିକ ଆଧାରରେ ତ୍ରିଧା ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ମୌଖିକ ପରମ୍ପରାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲୋକମିଥ୍ ହିଁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ବହୁଳଭାବେ ଚର୍ଚ୍ଚାର ପରିସରକୁ ଆସୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି ।

ଆମେ ଜାଣୁ କି ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ଆଧାରିତ କୌଣସି କଥାନକ କିଛି ଅଲୌକିକ ଘଟଣା ଚରିତ୍ରାଦିର ସ୍ପର୍ଶଲାଭ କରିବା ମାତ୍ରେ ତାହା ଲୋକମିଥ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଜନଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ନିଜ ନିଜ ପରିବେଶ ତଥା ମାନସିକ ଅବବୋଧକୁ ନେଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମିଥ୍ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ସାଧାରଣତଃ ସୃଷ୍ଟିର ରହସ୍ୟ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାର ଉନ୍ମେଷ, ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଅବତାରଣା, ସାମାଜିକ ବିଧିବିଧାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଜନ୍ମ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଜନିତ ବିଶ୍ୱାସ; ହର୍ଷ ବିଷାଦର ଅନୁଭୂତି ତଥା ବେଦନାଭରା ସଂଘର୍ଷର ନିଖୁଣ ଛବି ଇତ୍ୟାଦି ମିଥ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଫୁଟିଉଠିଯାଏ । ନିଜର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ମାନସିକ ଭାବବୋଧ ଏବଂ ଅତୀତର ଅନୁଭୂତିର ଆଧାରରେ ମନର ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆମକୁ ମିଳେନାହିଁ । ଏସବୁକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ମାପକାଠିରେ ତଉଲି ତଉଲି ଆମେ ବାଟବଣା ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ବେଳେ ମିଥ୍ ତା'ର ନିଜସ୍ୱ ରୋଚକ ଢ଼ଙ୍ଗରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ରକମର ଉତ୍ତରଟିଏ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଦେଇଥାଏ । ଏଦୃଷ୍ଟିରୁ ଡ଼ଃ. ମହେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଭଳି ଲୋକସଂସ୍କୃତିବିଦ୍ ମିଥ୍‌ର ସଞ୍ଚରଣ ଭୂମିରେ ମାନବ ଜାତିର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ତଥ୍ୟ ସଂଗୋପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାନ୍ତି ।

ଉପସ୍ଥାପନା ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକମିଥ୍ ଏକ ସୁଦୀର୍ଘ ଲୋକଗାଥା । ପ୍ରକାରାନ୍ତରରେ ଏହାକୁ ଲୋକପୁରାଣ ବା ଲୋକକାବ୍ୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ଅଗ୍ନି, ବୃକ୍ଷଲତା, ମେଘ, କୁହୁଡ଼ି ଭଳି ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାଦାନ ଓ ଆକାଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ନକ୍ଷତ୍ର, ବିଜୁଳି - ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଭଳି ମହାଜାଗତିକ ଶକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦିର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ପର୍କିତ ମିଥ୍ ଗୁଡ଼ିକୁ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଗଙ୍ଗବଂଶର ତତ୍‌କାଳୀନ ରାଜା ବେଡ଼ାରାଜି-କଡ଼ାରାଜିଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ପରିଭ୍ରମଣ, ଉଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼-ପେ' ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ାଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦିମାନବଙ୍କ ଜନ୍ମ, କରଡ଼ିଗଣ୍ଠିରୁ ମଣିଷ ଜନ୍ମ, ଧରନୀ (ପୂଜାସ୍ଥଳୀ) ସ୍ଥାପନ,

ଗ୍ରାମ-ଜନପଦାଦିର ସ୍ଥାପନ, ମେରିଆବଳି, ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ରୁଙ୍କ ମଣିଷଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ରକମର 'ଜାରା-ବିଚା' (ବିହନ) ପ୍ରଦାନ କରିବା ଭଳି ଅନେକ ଉପାଖ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରୁ 'ସାରେଙ୍ଗା' ଉପାଖ୍ୟାନ ଅନ୍ୟତମ ।

କଥିତ ମିଥ୍ ଅନୁସାରେ ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ରୁଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ 'ସାରେଙ୍ଗ' ମଧ୍ୟ ଜଣେ କୁଟିଆ କନ୍ଧ । କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଭାଷାରେ 'ସାରା' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଲା ବଳକା ବା ମାତ୍ରାଧିକ । ମୂଳ ଶବ୍ଦ 'ସାରା' ଗୁଣ / ଲକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ବାଚକ ନାମ ହୋଇଥିବା ହେତୁ 'ସାରେଙ୍ଗା' ହୋଇଛି । ସାରେଙ୍ଗା ତା'ର ଶାରୀରିକ ଗଠନ ତଥା ସ୍ୱଭାବକୁ ନେଇ ସାରାଇସା - ସାରାସେମା, ମାଣିସାରେଙ୍ଗା-ସାତ୍ରା ସାରେଙ୍ଗା, ଟାଙ୍ଗିଣି ସାରେଙ୍ଗା - ବୁତ୍ରୁ ସାରେଙ୍ଗା ଇତ୍ୟାଦି ନାମରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ସାରେଙ୍ଗା ଥିଲା ସୃଷ୍ଟିର ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ । ତାକୁ ଅତିମାନବ ବା ଦାନବର ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇପାରେ । ସେ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରି ବଢ଼ିବା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କଠାରୁ ଢ଼େର୍ ଗୁଣରେ ବଡ଼ । ସେ ଯେମିତି ମୋଟା ଥିଲା ସେମିତି ଉଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ଯେତିକି ଉଚ୍ଚା ସେ ବସିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚା ଦିଶୁଥାଏ । ଏହାକୁ ମିଥର ମୂଳବର୍ଣ୍ଣନାରେ ନିମ୍ନମତେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥାନ୍ତି:-

ଟାଟାଣି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ - ମୂଲୁଣି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ
ରା'ଶି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ - ବାକାରି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ
ଯୁଢ଼େକା ସାରେମାନେଙ୍ଗେ - ଆଲେକା ସାରେମାନେଙ୍ଗେ
କକ୍ତିସି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ - ନିଟିସି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ
ସେଲା ସାରେମାନେଙ୍ଗେ - ଟା'ଟି ସାରେମାନେଙ୍ଗେ

ସେଭଳି ଏକ ବିଶାଳ ବପୁବନ୍ତ ପୁରୁଷ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ସେ ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳଶାଳୀ । ଅମାପ ବଳ ବିକ୍ରମର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିବା ଫଳରେ ସାରେଙ୍ଗା ମନରେ ଭାରି ଅହଂକାର ହେଲା । ସେ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ରୁଙ୍କୁ, ପୂର୍ବଜ ଉତ୍ରୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା - ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା କାହାରିକୁ ମାନିଲା ନାହିଁ । ସମାଜରେ ସେ ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଚାଲିଲା । ସେ ସମୟରେ ତା'ର ସମକକ୍ଷ କେହି ନଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲେ । ସାରେଙ୍ଗା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ବହୁତ ପଛରେ ଜନ୍ମହୋଇ ଏତେବଡ଼ ଓ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇଗଲା । ତାହାର ବଂଶ ବଢ଼ିଲେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିହେବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଜନମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଧରନୀ, ଦେବତା, ଜମିବାଡ଼ି, ଗୋରୁ ଗାଈ ଛଡ଼ାଇ ନେବେ । ସାମାଜିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ରହିବ ନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ରହିବ କି ନାହିଁ ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଲା । ଏହାକୁ ମିଥ୍ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କହନ୍ତି :-

ବେକଟି ଲିଙ୍ଗା ଆତାଙ୍ଗା - ବେକଟି ଜାନାଣ୍ ଆତାଙ୍ଗା
ବେକଟି ଉଜାଡ୍ ମେ'ତେଙ୍ଗା - ବେକଟି ପାଜାଡ୍ ମେ'ତେଙ୍ଗା
ନାନ୍ଦି ବାଙ୍ଗ ଇନେଙ୍ଗେ - ନାନ୍ଦି ନେ'ଲା ଇନେଙ୍ଗୋଃ
ନାନ୍ଦି ଦାର୍‌ନୀ ଇନେଙ୍ଗେ - ନାନ୍ଦି ଜାକେରି ଇନେଙ୍ଗେ
ନା କ'ଡି ଇନେଙ୍ଗେ - ନାନ୍ଦି କରୁ ଇନେଙ୍ଗେ
ଜେଙ୍ଗେଣି ଜେଙ୍ଗେଞ୍ଜ୍ ଇନେଏଙ୍ଗେ- କଡ଼େଣି କଡ଼େଞ୍ଜ୍ ଇନେଏଙ୍ଗେ
ତାଦାଆ ତାଦା ଇନେଏଙ୍ଗେ - କୁକୁଇ କ'କୁ ଇନେଏଙ୍ଗେ

ସେ ସମୟରେ କୁଟିଆ କନ୍ଧ ସମାଜର ମୁଖିଆ ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା-ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା ଏକଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଭାବିଲେ ଯେ ସାରେଞ୍ଜା ବଡ଼କୁ ବଡ଼ ବୋଲୁ ନାହିଁ, ସାନକୁ ସାନ ବୋଲୁ ନାହିଁ । ଏଭଳି ହେଲେ ସମାଜର ସବୁଆଡ଼େ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଖେଳିଯିବ । ସାମାଜିକ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । ବହୁତ ଚିନ୍ତାକରିବା ପରେ ସେ ଏକଥା ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ତୁଙ୍କୁ ଯାଇ ଜଣାଇଲେ । ସବୁକଥା ଶୁଣି ରାଣୀଆତ୍ତୁ ଭାବିଲେ ତା'ହେଲେ ତାହାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ କିଛି ତ୍ରୁଟି ରହିଗଲା । ତେଣୁ ସେ ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗଡ଼ା ପେ' ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ାଙ୍କୁ ସାରେଞ୍ଜାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାପାଇଁ କହିଲେ । ଏହା ଶୁଣି ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ - "ମାଆ ତୁ ତା'ର ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ, ସୃଷ୍ଟିକାରିଣୀ । ତୁ ସିନା ତାକୁ ମାରିଲେ ମାରିବୁ, ତାରିଲେ ତାରିବୁ । ମୋର ତା'ର ଜୀବନ ନେବାରେ କ'ଣ ଅଧିକାର ଅଛି ! ଫେର୍ ତାକୁ ଆମେ ବଳରେ ପାରିବୁନାହିଁ । ସେ ଓଲଟି ଆମକୁ ତା'ର ଟାଙ୍ଗି-ଖଣ୍ଡା ଦେଖାଇବ ।" ଏହାକୁ ମିଥ୍‌ରେ ନିମ୍ନମତେ ଗାଇଥାନ୍ତି:-

ଇନୁ ଲିଙ୍ଗା ଇତାତି - ଇନୁ ଜାନାଣ୍ ଇତାତି
ଇନୁ ଯୁଡ଼େକ୍ ଇତାତି- ଇନୁ ଆଲେକ୍ ଇତାତି
ଇନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ମୁଲା - ଇନୁ କାଲିଙ୍ଗିଲା ତିନ୍‌ମୁଲା
ଆନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ - କାଲିଙ୍ଗା ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ
ଉଦାରି ଟାଙ୍ଗି ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ - ଉଦାରି ମ୍ରେଣ୍ଡି ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ
ଉଦାରି ଆମ୍ବୁ ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ - ଉଦାରି ୱିଲୁ ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ

ସେଇଠୁ ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ତୁ ବଡ଼ ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ, ନିଜେ ଜନ୍ମ ଦେଇ, ହଳଦୀ ଗାଧୋଇ, ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରାଇ ପାଳିଥିବା ପୁଅକୁ କିମିତି ବା ନିଜ ହାତରେ ମାରିବେ ! କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ବିକଳ୍ପ କିଛିନାହିଁ । ସେ ଅନେକ ଚିନ୍ତା କରିବା ପରେ ସାମୂହିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ସାରେଞ୍ଜାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ହେଲେ କଥାପଡ଼ିଲା ଯେ ତାକୁ କେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରରେ ମାରିବେ । ଦେବୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିନପାରି କହିଲେ:-

ଇନିସ୍ ଇତିସି ଆଡିନେ - ଇନିସ୍ ଇତିସି ରଞ୍ଜିନେ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ଲାଇଙ୍ଗା - ଇନିସ୍ ଇତିସି ତୁକିଙ୍ଗା
ଆଡିଣାକା ଆଡେଏ - ଗଡ଼ାଣାକା ଆଡେଏ
କ୍ରଡାନିଣାକା ଆଡେଏ - ଅଲିଣାକା ଆଡେଏ
ଅଡ଼ାଣାକା ଆଡେଏ - ମେଣ୍ଡିଣାକା ଆଡେଏ

ଉପରୋକ୍ତ ପଙ୍‌କ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ହେଲା "କେମିତି କଲେ ଠିକ୍ ହେବ ? ତାକୁ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ବାଘ, ଉଲ୍ଲୁକ ବା ଛେଳି ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ମାରିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ ।" କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେବୀ ରାଣୀଆତ୍ତୁଙ୍କ ଯଶ ରହିବ ନାହିଁ, ବରଂ ଅପଯଶ ହେବ ।" ତା'ପରେ ଦେବୀ ନିଜର କେଉଁ ଅସ୍ତ୍ର ଘରର କେଉଁ କୋଣକୁ ରହିଛି ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଲେ । ବାଛିବାଛି ଶେଷରେ ସେ ସୁରିକାରେ -ମ୍ରେଣ୍ଡିକାରେ, ସନାସୁଲି - ରୂପାସୁଲି, ଲୁହାସୁଲି-ଲହାବୃସି ନାମକ ଏକ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀଦ୍ୱାରା ସାରେଞ୍ଜାକୁ ବଧ କରିବାକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ମହତ୍ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ପାଖ ନିକଟ ସମସ୍ତ ପାହାଡ଼-ପର୍ବତର ଦେବତାଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ସହିତ ସାରେଞ୍ଜାଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟାଚାରିତ ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡକାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେବୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା – ସାର୍ଚ୍ଚାଙ୍ଗାଡ଼ାର 'ପାସ୍ତିପାଙ୍ଗା-ରୁକ୍‌ତିପାଙ୍ଗା'

ନାମକ ସମତଳ ପଡ଼ିଆରେ ଠୁଳହେଲେ । ସେ ସମାବେଶ ସ୍ଥଳୀକୁ ଦେବୀ ସାରେଙ୍ଗାକୁ ମଧ୍ୟ ଡକାଇ ଆଣିଲେ । ଦେବୀ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଲେ ସତକୁ ସତ ସାରେଙ୍ଗା ଜନଗହଳି ବା ଟାଟା-ମୂଲୁ ଭିତରେ ମାତ୍ରାଧିକ ଉଚ୍ଚତା ହେତୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାରି ହୋଇଯାଉଛି । ଭାବିଲେ, ଏହିଲୋକ ରହିଲେ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ନିଶ୍ଚୟ କ'ଣ ନା କ'ଣ ଅଘଟଣ ଘଟାଇବ । ଏହାକୁ ନିଃଶେଷ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏକଥା ବିଚାରକରି ଦେବୀ ଗହଳି ଭିତରେ ଛପି ଗଲେ । ସାରେଙ୍ଗାର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଥିବା ଅଂଶ ଅର୍ଥାତ୍ ହୃତପିଣ୍ଡକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେହି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀରେ ଭୁଷିଦେଲେ । ଛୁରୀକାଟି ସାରେଙ୍ଗାର ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷଭେଦ କରି ତା'ର ହୃତପିଣ୍ଡରେ ଗଳିଗଲା । ତା'ର ଛାତିରୁ, ପାଟିରୁ ରକ୍ତ ଭୁସ୍‌ଭୁସ୍ ହୋଇ ବାହାରିଆସିଲା । ଦାନବ ରୂପୀ ବଳିଷ୍ଠ ସାରେଙ୍ଗା ରକ୍ତ ଜୁଡୁବୁଡୁ ହୋଇ ଭୂମିରେ ଟଳିପଡ଼ିଲା । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବାବେଳେ ସେ ଦେବୀ ରାଣୀଆଡ଼ୁଙ୍କୁ ଅନାଇ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲା – ମୁଁ ତୋର କେଉଁ ବୋଲ ମାନିଲି ନାହିଁ ? କ'ଣ ଚୋରାଇ ଖାଇଲି ?" ଏହାକୁ ମିଥ୍ ଗାୟନ କରୁଥିବା ଆଶୁକବି ତା' ଭାଷାରେ କହିଥାଏ :-

ନାର ବିଅଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ଜିର ବିଅଣ୍ଡି ଗାଇସି
ମାଇ ରାଣିଆଡୁଲ	-	ମାଇ ବେନ୍ଦେଆଡୁଲ
ସୁଲିକାରେ ଆହାମା	-	ମ୍ରେଣ୍ଡିକାରେ ଆହାମା
ଟାଟା ଆଚାରି ସାଜାନେ	-	ମୂଲୁ ଆଚାରି ସାଜାନେ
ସାର ଇସା କାଙ୍ଗାରି	-	ସାରାସେମା କାଙ୍ଗାରି
ଆଣ୍ଡେ ଜବ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ସ'ଲା ଜବ ନାଙ୍ଗାଣି
ରାକାବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ତିରା ବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି
ଟାନୁ କୁରିମେନେଞ୍ଜୋ	-	ଟାନୁ ଡ଼ାଙ୍ଗିମାନେଞ୍ଜୋ
ଇନା ପୁନାତେନେଲା	-	ଇନା ବେନାତେନେଲା ?
ଇନା ସରା ତିତେଏ ?	-	ଇନା ମ୍ରାକ୍‌ଟି ତିତେଏ ?

ସାରେଙ୍ଗାର ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁତାପ ଜନିତ ବିନୟଭାବ ଦେଖି ମାଆଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଦୟା ହେଲା । ସେ ତାକୁ ଦୋଷ ଯୋଗୁଁ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ସତ, ହେଲେ ତା' ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ବେଳେ ଆଶୀର୍ବଚନ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ "ପୁଅରେ ! ତୁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରି 'ଡାଇ-ଡୁମ୍ବେର୍' (ପ୍ରେତାତ୍ମା) ହେବୁ । ତୁ ଅତିଶୀଘ୍ର 'ରିୱା-ସପଃ' ବା ଆଗାମୀ ଜନ୍ମରେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଭଳି ଜୀବନ ବିତାଇ କିର୍ତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବୁ ।' ମାଆଙ୍କ ଆଶିଷବାଣୀ ଶୁଣୁଶୁଣୁ ସାରେଙ୍ଗା ତା'ର ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗକଲା । ଦେବୀ ତା'ର ଶବ ବା 'ଗାଣ୍ଡି-ଦ' ଲୁ'କୁ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରି ତା'ର ବିଧିପୂର୍ବକ ମୃତ୍ୟୁ ସଂସ୍କାର କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ସାରେଙ୍ଗାର ଭାଇ, କକା-ଦଦା ଭଳି ରକ୍ତ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନେ ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ସେତେବେଳେ ବିକଳ କ୍ରନ୍ଦନ କରୁଥିଲେ । ଏହାଦେଖି ଦେବୀ ତାଙ୍କୁ ଚଞ୍ଚଳ ଶବଦାହ ନକଲେ ତାହା ପଚିଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ରାଣୀଆଡୁ ମନରେ ରୋଷ ନ ରଖି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଳିମିଶି ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ହିତୋପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ସାରେଙ୍ଗାର ଶବକୁ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟ ପରିଜନମାନେ ସପାଙ୍ଗାଡ଼ାଠାରୁ ନିଜ ଗ୍ରାମ 'ରାଙ୍ଗାପାରୁପିତାପାରୁ'ର ମଶାଣୀକୁ ବୋହି ଆଣିଲେ । ଦୁଇଗଛ ସନ୍ଧିରେ କାଠଗଦା କରି ଶବ ଶୋଇଥିବା ଖଟର ଖୁରାକୁ ଫଡ଼ାକରି ଦେଇ ଶବକୁ ନୂଆ ବସ୍ତ୍ର ଆବୃତ୍ତ କରି କୁଇ ଉପରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ତା' ଉପରେ ଫେର୍ କାଠ ଲଦି ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଠିକୁ ମନ୍ଥି ନିଆଁ

ବାହାର କଲେ । ସେହି ନିଆଁରେ ଶବ ସଂସ୍କାର ହେଲା । ଚିତାନିଆଁ ଜଳିଉଠିବା ପରେ ତା'ର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଭିନ୍ନ ରକମର ଶସ୍ୟ ବିହନ ବୁଣିଦିଆଗଲା । କାରଣ କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଏପରି କରା ନଗଲେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମା ନିଜ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ପରିବାରରେ ପୁଅ/ଝିଅ ରୂପରେ ପୁଣି ଜନ୍ମି ଆସିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଶସ୍ୟ ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ବା ପୁନଃ ଉତ୍‌ଥାନର ପ୍ରତୀକ । ଶସ୍ୟକୁ ଧାରଣ କରିଥିବା ଗଛ ବା ଲତାଟି ମରିଯାଉଥିଲେ ହେଁ ସେ ତା' ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯାଇଥାଏ ଆହୁରି ଏକାଧିକ ନୂତନ ଜୀବନ ସଞ୍ଚାରକ୍ଷମ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି । ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ମଣିଷ ଶରୀର ବିନାଶ ସହିତ ତା'ର ଆତ୍ମାର ବିନାଶ ଘଟିନଥାଏ । ମଣିଷର ଜୀବନ-ମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରେ ମୃତ୍ୟୁ ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା; ଆତ୍ମା ଘଟାନ୍ତର ହେବାର ଏକ ଅବସର ମାତ୍ର । ଏହାହିଁ ମହାଭାରତୀୟ ମୂଳ ପରମ୍ପରାର ମହାନ୍ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି । ଏହା କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକ ମିଥ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଉଦ୍‌ଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ଏହାକୁ ଲୋକକବି ନିଜ ଭାଷାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରି କହେ:-

ନା'ଡ଼େ ରିବ ବାନାଞ୍ଜା	-	ନା'ଡ଼େ ସପ ବାନାଞ୍ଜା
ବିଚାଡ଼ାଇ ନେଏଡ଼େ	-	ଜାରାଡ଼ାଇ ନେଏଡ଼େ
ବିଚା କିଆଯିମୁଡ଼େ	-	ଜାରା କିଆଯିମୁଡ଼େ
ତାଣି ତାଇ ଗୁଞ୍ଜାରି	-	ତାଣି ତୁୟେର୍ ଗୁଞ୍ଜାରି
ତାଣି କାଡ଼ା ଗୁଞ୍ଜାରି	-	ତାଣି କୁଟି ଗୁଞ୍ଜାରି

କଥିତ ମିଥ୍‌ଟି ପୁରାଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମହିଷାସୁର ଉପାଖ୍ୟାନର ଆଦିବୀଜ ଭଳି ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ତାରତମ୍ୟ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଛି । ସାରେଞ୍ଜା ମିଥ୍ ଇହଲୋକ ପରଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ସଂଯୋଜକ ସେତୁ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହା ସାରେଞ୍ଜା ଭଳି ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟ, ଦୁର୍ବୃତର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ନୂତନ ଜନ୍ମ ନେବାର କଥା ବୟାନ କରୁଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ମିଥ୍‌ଟି ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ, ଶୃଙ୍ଖଳିତ ସମାଜର ପରିକଳ୍ପନା କରିଛି । ଏଭଳି ଉଚ୍ଚକୋଟିର ବିଚାର ଏକ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବ ।

ସାରେଞ୍ଜାର ଶବଦାହ ପରେ ସମସ୍ତେ ଲୁଗା ପଖାଳି ଗାଧୋଇ ନିକଟସ୍ଥ 'ଏଜୁଟିମ୍ବା-କୁଡୁଟିମ୍ବା' ବା ନାଳ ଘାଟରେ ହିଁ ଶୁଦ୍ଧଘର ପାଇଁ ଦିନଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉପରେ ବିଚାର ବିମର୍ଷ କଲେ । ତିନିଦିନରେ ବିଧିମୁତାବକ ପିତା କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ କଲେ । ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜାବାର ମାନଙ୍କରେ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା କରିବା 'ମାଲୁ-ଆଚାରି' ବା Taboo ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ମୃତ୍ୟୁର ସାତଦିନ ପରେ ପଡୁଥିବା ସୋମବାର-ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ଦେଖି ଶୁଦ୍ଧିଘର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ସେହି ଅବସରରେ ସାରେଞ୍ଜାର ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ଧନୁ, ତୀର, କୁରାଢ଼ି, ବାସନ-କୁସନ, ଛତା ଇତ୍ୟାଦି ମଶାଣିକୁ ନେଇ ଥୋଇ ଦେଇ ଆସିଲେ । କୁଟିଆକନ୍ଧ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଇହଲୋକ ଭଳି ପରଲୋକରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଜୀବନ ରହିଛି । ତେଣୁ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ନିତ୍ୟବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଆସବାବପତ୍ର ଘରେ ନ ରଖି ତା'ର 'କାଡ଼ା-କୁଟି' ନିକଟରେ ଥୋଇଦେଇ ଆସିବା ଉଚିତ ମନେ କରିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସେସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ପରିବାରର ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲାଛୁଆମାନେ ମନ ଦୁଃଖ କରି ତାଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଳା କରିବାର ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇଥାଏ । ଏସବୁ କଥାକୁ ଗୀତରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଗାଆନ୍ତି :-

ତାଣି କାଇତାଆଡ଼େ	-	ତାଣି ତୁଏତାଆଡ଼େ
ତାଣି ଗସା ୱିଲୁଣି	-	ଜାଣି ସେମ୍ଭି ୱିଲୁଣି

ତାଣି ସେଚୁ ମାନେଲା	-	ତାଣି କୁରେଡ୍ ମାନେଲା
ତାଣି ସିୟା ଗ'ତାଲା	-	ତାଣି ଏଜୁ ଗ'ତାଲା
ତାଣି ତାଇ ଗାଡ଼ାତା	-	ତାଣି ତୁମ୍ବେର୍ ଗାଡ଼ାତା
ଆଡ଼ିଚି ତୁଆଯିକାନ୍ଦୁ	-	ଆଡ଼ିଚି ପାଣ୍ଡାଯିକାନ୍ଦୁ

କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକମିଥ୍‌ର ପ୍ରତି ପାଦରେ ଲୋକାଚାର ଓ ଲୋକବିଶ୍ୱାସର ଛାପ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ସାରେଙ୍ଗାର ଶୁଦ୍ଧଘର ଦିନ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନମାନେ ତା'ର ପୋଷିଥିବା 'ବୁରାପାଜି ବୁରାବାଞ୍ଜା' ବା ଘୁଷୁରିକୁ ତା'ର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବଳି ଦେଇଥିଲେ । ତା' ଘରର ବାରିପାଖରେ ରନ୍ଧାଯାଇଥିବା ଭାତ ଓ ପୂଜା ଘୁଷୁରିର ମାଂସ ସାରେଙ୍ଗର ଆତ୍ମାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରି ଅର୍ପଣ କରାଗଲା । ଏହି ସଂସ୍କାର ଫଳରେ ମୃତ ଆତ୍ମୀୟର ଆତ୍ମା ଆଦୌ ଅତୃପ୍ତ ରହେ ନାହିଁ । ସେ କାହାରି ଅନିଷ୍ଟ ମଧ କରେନାହିଁ । ପୁଣି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ ଶୁଦ୍ଧକ୍ରିୟା ବେଳେ ପୂଜା କରାଯାଇଥିବା ଘୁଷୁରିଟି ମଧ ତା' ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ । ତାହାକୁ ମୃତଆତ୍ମା ପରଲୋକରେ ନିଜର ଜିନିଷ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ପାଳନ କରିବ ଏଭଳି ମିଥୀୟ ବିଶ୍ୱାସକୁ ମୂଳ ଭାଷାରେ ନିମ୍ନମତେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାନ୍ତି:-

ତାଣି ଦୁନ୍ଦ୍ରି ମିଲାଣି	-	ତାଣି ମାସାଣି ମିଲାଣି
ତାଣି ସିରେଲ୍ ଆ'କୁତା	-	ତାଣି ମାଡେଲ୍ ଆ'କୁତା
ତାଣି ଗାଣ୍ଡରା ଆ'କୁତା	-	ତାଣି ବାରପୁ ଆ'କୁତା
ପାରା କିଟେନାଙ୍ଗାଣି	-	ଗୁଣ୍ଡା କିଟେନାଙ୍ଗାଣି
ସାଲା ବ୍ରିକ୍‌ଚାନାଙ୍ଗାଣି	-	ଗୁଆଡ଼ି ବ୍ରିକ୍‌ଚାନାଙ୍ଗାଣି
ତାଣି ବୁରା ପାଜିଣି	-	ତାଣି ବୁରା ବାଞ୍ଜାଣି
ପାଜିଣି ଡିପ୍‌କିମାନେରେ	-	ଅତାଣି ଡିପ୍‌କିମାନେରେ
ଭଜୁ କିଟେନାଙ୍ଗାରି	-	ପେଡ଼୍‌ନୁ କିଟେନାଙ୍ଗାଣି
ଇରା ଗାସାସିମୁଡ଼େ	-	ଇରା ଡ଼କ୍‌ଚାସିମୁଡ଼େ

ନାମ, ଧାମ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନା ପରିପାଟି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିବିଧତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲେ ହେଁ 'ସାରେଙ୍ଗାବଧ' ଉପାଖ୍ୟାନ ପୁରା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାବଣବଧ, କଂସବଧ ଓ ମହିଷାସୁର ବଧ ଭଳି ଏକ କଥାନକ । ଏ ସମସ୍ତ ଉପାଖ୍ୟାନ ମାଧ୍ୟମରେ ଅନ୍ୟାୟ ଉପରେ ନ୍ୟାୟର ଏବଂ ଅସତ୍ୟ ଉପରେ ସତ୍ୟର ବିଜୟ ହୋଇଥିବା କାହାଣୀକୁ ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ଗ୍ରୀକ୍ ମିଥ୍ ମଧରେ ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଏବଂ ନ୍ୟାୟର ପ୍ରତୀକ ଭାବରେ ଦେବୀ 'ନିମେସିସ୍'ଙ୍କର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଅଛି । ଅଧର୍ମ ଉପରେ ଧର୍ମର ବିଜୟ ଘଟିବା ଏବଂ ଦୋଷୀ ଉଚିତ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ମଧ 'ନିମେସିସ୍' ର ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଅଛି । ଏହା ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ଲୋକପ୍ରିୟ ଦର୍ଶନ । ଏହି ସାର୍ବଜନୀନ ସତ୍ୟଟି କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକମିଥ୍ ମଧରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଭାବେ ରହିଥିବା ଜାଣିବାକୁ ମିଳିଛି ।

କୁଟିଆ କନ୍ଧ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବଂଶପରମ୍ପରାକୁ ଅନୁଧାନ କଲେ ଜଣାଯାଏ କି ସେମାନେ ଲୁଷ୍ଟକା, ଟିମାକା, ଗୁଞ୍ଜିକା, ସୁକ୍‌ବିଚାକା, ସାରାକା ଇତ୍ୟାଦି ବର୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ । ସାରାକା ବଂଶର କୁଟିଆ କନ୍ଧଲୋକେ ନିଜକୁ 'ସାରେଙ୍ଗା'ର ବଂଶଧର ଭାବେ ପରିଚୟ ଦେଇଥା'ନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ସେମାନେ ବେଲଘର ପଞ୍ଚାୟତର ରାଙ୍ଗାପାରୁ, ସଡ଼େଙ୍ଗ୍, ପାଣ୍ଡାମାସ୍ଥା,

ପାଙ୍ଗାପଡ଼ା, ତର୍ଗାଓ୍ବାଲି ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରି ରହିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ସେମାନେ ସାରେଙ୍ଗାକୁ ନିଜ ଖଣ୍ଡା ବା ବଂଶର ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ବୀର (Communal Hero) ତଥା ଆଦର୍ଶ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଦେବୀ ରାଣୀଆଡୁଙ୍କ ଦେଇଥିବା ବର ଅନୁଯାୟୀ ସାରେଙ୍ଗାର ସମସ୍ତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଂଶଧରମାନେ ଏଣିକି ଅନ୍ୟ କୁଟିଆ କନ୍ଧ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଭାଇ-ବନ୍ଧୁ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ଉଦ୍ବେଳିତ ଜୀବନଯାପନ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏହାହିଁ ମୃତ ସାରେଙ୍ଗାର ଆତ୍ମାପ୍ରତି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ବନଶ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଷଦ
ତୁମୁଡ଼ିବନ୍ଧ, କନ୍ଧମାଳ

ସହାୟକ ସୂଚୀ :

୧. 'ଆମ ଲୋକମିଥ୍' ସମ୍ପାଦକ - ଡକ୍ଟର ଦୁର୍ଗାମାଧବ ନନ୍ଦ, ମୁଖଶାଳା, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ - ୨୦୦୩, ପ୍ରକାଶକ - ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଗବେଷଣା ପରିଷଦ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

୨. ତତ୍ରୈବ 'କୁଇଲୋକ ଗୀତରେ ମିଥ୍' ଲେଖକ - ଡଃ. ସରୋଜ କୁମାର ପରିଡ଼ା ।

୩. କୁଟିଆକନ୍ଧ ଲୋକମିଥ୍‌ରେ ଦେବୀ ରାଣୀଆଡୁ - କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନସେଠ୍ ।

୪. Myth in primitive Psychology - London 1926 - B. Malinoski

୫. ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ ସାହିତ୍ୟ - ୧୯୯୦ - ଡଃ. ମହେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମିଶ୍ର, ପ୍ର- ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୬. ପାଗାର୍‌ପାଡ଼ି ଓ କମଲାପଡ଼ା ଗାଁର ଗାୟକ ଓ ଗାୟିକା : ଶ୍ରୀ ମହେନ୍ଦ୍ର ମାଝି, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ୱର ମାଝି, ବିପ୍ର ମାଝି, ପାଣ୍ଡାମାସ୍କେଙ୍ଗା, କମରାକୁଲାଡୁ ମାଝି, ଦୀପାଞ୍ଜଳୀ ମାଝି ଓ ଜୁଡ଼ ନାୟକ (ଭାଷାନ୍ତର ସହାୟକ)

***

ସାରେଙ୍ଗା ମିଥ୍

ସାରେଲେ ମାଲେ ସାରେଲେ	-	
ଯୁଡ଼େଲେ ମାଲେ ଯୁଡ଼େଲେ	-	
ନାନ୍ଦେଲେ ମାଲେ ନାନ୍ଦେଲେ	-	
ଦେଲଲେ ମାଲେ ଦେଲଲେ	-	
ଆଲାଲେ ଆଲା ଡାଙ୍ଗିଲା	-	ଆଲୋ ଆଲୋ ବଡ଼ ଭଉଣୀଲେ
ଆଲାଲେ ଆଲା ଡାବିଲା	-	ଆଲୋ ଆଲୋ ସାନ ଭଉଣୀଲେ
ଆଡ଼େ ଆଡ଼େ କ'କୁଡ଼େ	-	ଆହେ ଆହେ କକାହେ ।
ଆଡ଼େ ଆଡ଼େ ତା'ଦାଡ଼େ	-	ଆହେ ଆହେ ବଡ଼ ଭାଇହେ ।
ଆଲେଲା ଆଲି ଆପିଲି	-	ଆଲୋ ଆଲୋ ସାନ ଭଉଣୀ / ଝିଅଲୋ
ଆଗୁ ଡ଼ାଙ୍ଗିଲି ରିଆସା	-	ଆମେ ସାନ ଭଉଣୀ ଦୁହେଁ ଲୋ
ଆଗୁ ତାବିଲା ରିଆସା	-	ଆମେ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଦୁହେଁ ଲୋ
ନେଞ୍ଜୁଲା ନାନା ରିଆସା	-	ଆଜିଲୋ ନାନି ଆମେ ଦୁହେଁ
ନେଞ୍ଜୁଲା ପେର ରିଆସା	-	ଆଜିଲୋ ପିଉସୀ ଆମେ ଦୁହେଁ
ନେଞ୍ଜୁ ଦିନେକ୍‌ଲା ନେଚୁତା	-	ଆଜିର ଏହି ଦିନରେ
ନେଞ୍ଜୁ ରଚେକ୍ ନେଚୁତା	-	ଆଜିର ଏହି ସମୟରେ
ଇରା ଟେକା ଗାଇସିଲା ଏଲେଲା	-	ଏହା ଥଟ୍ଟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
ଇରା ରାସା ଗାଇସିଲା ଏଲେଲା	-	ଏହା ହାସ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
ଇରା କାଜା ଗାଇସିଲା ଏଲେଲା	-	ଏହା ପର୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
ଇରା ପାଜା ଗାଇସିଲା ଏଲେଲା	-	ଏହା ଉତ୍ସବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
କ୍ରେଉ ଗାଇସ୍ ଏଲେଲା	-	ଏହା ପୂଜାପର୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
ଓ୍ୱାକି ଗାଇ ଏଲେଲା	-	ଏହା ପୂଜାପର୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ
ମାଇ ସାବି ଆଟାଙ୍ଗା	-	ଆମର ସାହେବ ହେବାଲୋକ
ମାଇ ତୁର୍କୁ ଆଟାଙ୍ଗା	-	ଆମର ସରକାରୀ ବାବୁ ଲୋକ
ଆଡ଼େ ଉତ୍ରୁ ରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ପେନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ଆଡ଼େ ପେନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ପେନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ଆଡ଼େ ଓ୍ୱାଡ଼େ ଜେଣ୍ଡେଙ୍ଗା	-	ଆହେ ଆହେ ମୁଖିଆ
ଆଡ଼େ ଓ୍ୱାଡ଼େ କଡ଼େଙ୍ଗା	-	ଆହେ ଆହେ ପୁରୁଆ
(ମେମୁ) ମାଇ ଲିଙ୍ଗା ଆଡ଼ାଲା ଆଡ଼େ	-	(ଦେଖ) ଆମର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା କଥାରେ
ମାଇ ଜାନାଣ୍ ଆଟା ଲାଆଡ଼େ	-	ଆମର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା କଥାରେ
ନାଆ ଆଲେନ୍ ତାରାଡ଼େ	-	ଆମର ହଲେ(ଜନ୍ମ) ହୋଇଥିବା କଥାରେ
ନାଆ ଯୁଡ଼େକ୍ ତାରାଡ଼େ	-	ଆମର ଯୋଡ଼େ (ଉତ୍ପତ୍ତି) ହୋଇଥିବା କଥାରେ

ଇରା ବାକାର୍ ଆନେରେ	-	ଏହା ଭୁଲି ଯିବେ
ଇରା ପିନ୍ଦାଡ୍ ଆନେରେ	-	ଏହା ପାସୋରି ଯିବେ
ନାଆ ନାରେକାଡ଼ାଆଡ଼େ	-	ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଂଶଧର ମାନେ
ନାଆ ଦୁରେକ୍ ତାଆଡ଼େ	-	ଆମର ପଛର ଲୋକମାନେ
ଏରେ ଇଡ଼େ ଉତୁରା	-	ହେଇଟିହେ ଉତୁଲା (ଆଦିପୁରୁଷ)
ଏରେ ଇଡ଼େ ପେନାରା	-	ହେଇଟିହେ ପେନାରା (ଆଦିପୁରୁଷ)
ନାଆ ମିଲାଣ୍ ପୁନି ଲାଗାଣି	-	ଆମର ପିଲାମାନେ ଜାଣିଲା ଭଳି
ଡଲିଣି ପୁନି ଲଗାଣି	-	ଆମର ଛୁଆମାନେ ଜାଣିଲା ଭଳି
ନାଆ ନାତି ପୁନି ଲଗାଣି	-	ଆମର ନାତି ଜାଣିଲା ଭଳି
ପୁତି ପୁନି ଲଗାଣି	-	ଆମର ଅଣନାତି ଜାଣିଲା ଭଳି
ଇରା ଲେକା କିଟିନା	-	ଏହି ଲେଖା ରଖିବା
ଇରା ପାଡ୍କା କିଟିନା	-	ଏହିପୃଷ୍ଠା ରଖିବା
(ମେମୁଁ) ତାଣି ନାରଡ଼େ ବାନେର	-	(ଦେଖ) ତାଙ୍କ ଲାଗି ଲୁଚିଯିବ
ଗାଣକା ଜିର ବାନେରେ	-	ଅଙ୍କକେ ଲେପ ହୋଇଯିବ
ଆସି ଇଞ୍ଜିତିଲା ଗାଇସି	-	ଏଭଳି କହିବା ପାଇଁ
ଆସି କେଜା ଗାଇସି	-	ଏଭଳି ବୋଲିବା ପାଇଁ
ଆରୁ, ତାଙ୍ଗିଲା ରିଆସା	-	ଆମେ, ନାନିଲୋ ଦୁହେଁ
ଆରୁ, ତାବିଲା ରିଆସା	-	ଆମେ, ସାନ ଭଉଣୀଲୋ ଦୁହେଁ
ଇରା ମାଇ 'କିଆ' ସାବିଣି	-	ଏହା ଆମର 'କିଆ' ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ
ମାଇଲା 'ବାଟ୍ଲି' ସାବିଣି	-	ଏହା ଆମର 'ବାଟ୍ଲି' ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ
ଇରା ନାଣାଙ୍ଗ୍ ଇଆ ଗିନାଗେ	-	ଏହି ବିଷୟ ବୟାନ କରିଦେବା ପରା
ଇରା କାମାଙ୍ଗ୍ ଇଆ ଗିନାଗେ	-	ଏହି କଥାବସ୍ତୁ ବୟାନ କରିଦେବା ପରା
ଇରା ସାନ୍ଦି ଡ଼ଗେ ଜିନାଗେ	-	ଏହି ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଗୀତରେ ବୟାନ କରିଦେବା
ଇରା ପାଡ଼ି ଡ଼ଚେ ଜିନାଗେ	-	ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନ ବୟାନ କରିଦେବା ପରା
ବେଚ୍ନିଲା ତାଙ୍ଗିଲା ?	-	ଶୁଣିଲୁକି ନାନିଲୋ ?
ବେଚ୍ନିଲା ତାବିଲା ?	-	ଶୁଣିଲୁକି ସାନ ଭଉଣୀଲୋ ?
ସାରେଲେ ମାଲେ ସାରେଲେ	-	ଯୋଡ଼େଲେ ମାଲେ ଯୋଡ଼େଲେ
ନାଙ୍ଗାଟି ଦିନେକ୍ କେଣାଲା	-	ପୂର୍ବ କାଳରେ
ନାଙ୍ଗାଟି ରଡ଼େବ୍ କେଣାଲା	-	ପୂର୍ବ କାଳରେ
ମାଇ ସିକେ ରାଣୀନାଡ଼ୁଲା	-	ଆମର ରାଣୀନାଡୁଲେ
ମାଇଲା ବେଳେନାଡ଼ଲା	-	ଆମର ବେଳେ ନାଡ଼ୁଲେ
ମାଇ ସିକେ ଜେଣ୍ଡାଲାଡ଼ୁଲା	-	ଆମର ବଡ଼ଦେବତା

ମାଇଲା କଡ଼ାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା
ମାଇସିକେ ପୁସ୍‌ରାଣୀଲା	-	ଆମର ପୁସରାଣୀ (ଦେବୀ)
ମାଇଲା ବାଟରାଣୀଲା	-	ଆମର ବାଟରଣୀ (ଦେବୀ)
ଇଡ଼େ଼ରାଇ ଟାଟାଙ୍ଗା	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ
ଇଡ଼େ଼ରାଇ ମଲୁଙ୍ଗା	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ମଣିଷ
ଇଡ଼େ଼ ରାଇ ନରଣି	-	ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ ନରଲୋକଙ୍କୁ
ଇଡ଼େ଼ରାଇ କାପେଣି	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ମଣିଷଙ୍କୁ
ଏଏ ସନା ସେଲାତା	-	ସେହି ସୁନାର ଛପାରେ
ଏଏଲା ରୂପ ସେଲାତା	-	ସେହି ରୂପାର ଛପାରେ
ପାସ୍‌ତି ପାଙ୍ଗା ଡ଼ାଏଟି	-	ସମତଳ ପଦର ଭିତରେ
ଗୁକ୍‌ତି ପାଙ୍ଗା ଡ଼ାଏଟି	-	ସମାନ ପଦର ଭିତରେ
(ଉଡ଼େ) ଲିଙ୍ଗା ଆତାଲାଣୀ ମା	-	(ଏତେ) ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପରା
ଜାନାଣ୍ ଆତାଲାଣିମା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପରା
ଯୁଡ଼େକ୍ ଆତାଲାଣିମା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପରା
ଆଲେକ୍ ଆତାଲାଣିମା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପରା
ଟାଟାଙ୍ଗ୍ ବାଯି ଇଡେଏ	-	ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟି କରେ
ମୁଲୁଙ୍ଗା ବାଟି ଇଡେଏ	-	ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ ଉତ୍ପତ୍ତି କରେ
ଯୁଡ଼େକା ବାଟି ଇଡେଏ	-	ସୃଷ୍ଟି କିନ୍ତୁ କଲି
ଆଲେକ୍ ବାଟି ଇଡେଏ	-	ସର୍ଜନା କିନ୍ତୁ କଲି
ଏ ଏ ସନା ସେଲାତା	-	ସେହି ସୁନାର ଛପାରେ
ଏ ଏ ରୂପା ସେଲାଚା	-	ସେହି ରୂପାର ଛପାରେ
ଇ ଇ ପାସିତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ଏହି ସମତଳ ପଦରରେ
ଇ ଇ ଗୁକ୍‌ତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ଏହି ସମାନ ପଦରରେ
ଯୁଡ଼େକ୍ ଇଡାକ୍ ଆଆତେ	-	ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ହେଲାନାହିଁ
ଆଲେକ୍ ଇଡାକ୍ ଆଆତେ	-	ସର୍ଜନା କରିବାକୁ ହେଲାନାହିଁ
କାଙ୍ଗାର୍ ଇଆ ମେଇମା	-	ଟିକିଏ ନିରେଖି ଦେଖି ଥାଆନ୍ତି
ସିନାଡ଼୍ ଇଆ ମେଇମା	-	ଅନାଇ ଦେଖି ଥାଆନ୍ତି
ତାନୁ ରାଣୀ ଗିଲା ନାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ରାଣୀନାଡ୍ରୁଲେ
ତାନୁଲା ନେନ୍ଦେନାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ଲୋ ବେନ୍ଦେନାଡ୍ରୁଲୋ
ତାନୁ ଜେଣ୍ଡାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ବଡ଼ ଦେବତା
ତାକୁଲା କଡ଼ାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା
ତାନୁ କିଲାନ୍ଦାଲୀଲା	-	ସେ କିଳା (ସୃଷ୍ଟିର) ଅଧିକାରିଣୀଲେ

ତାନୁଲା ପାକାନ୍ଦାଲୀଲା	-	ସେ ଜଷ୍ଟି (ସୃଷ୍ଟିର) ଅଧିକାରିଣୀଲେ
ଟାଟାଙ୍ଗ୍ ଆଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଲୋକ ଗହଳି ହେଉଛି
ମୂଲୁଙ୍ଗ ଆଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଜନସଂଖ୍ୟା ବଢୁଛି
ରାଣି ଆଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଜନସଂଖ୍ୟା ବଢୁଛି
ବାକାରି ଆଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଜନସଂଖ୍ୟା ବଢୁଛି
ୟୁଡ଼େକ୍ କାଙ୍ଗ୍ରା ମାଞ୍ଜାନେ	-	ସୃଷ୍ଟିକୁ ନିରେଖି ଦେଖୁଛି
ଆଲେକ୍ କାଙ୍ଗ୍ରା ମାଞ୍ଜାନେ	-	ସର୍ଜନାକୁ ନିରେଖି ଦେଖୁଛି
ଟାଟା ଟାଟାଣି କାଙ୍ଗାରି	-	ଲୋକ ଗହଳି ଦେଖିକରି
ମୂଲୁ ମୂଲୁଣି କାଙ୍ଗାରି	-	ଜନ ଗହଳି ଦେଖିକରି
ତାଣି କାଙ୍ଗାର୍ ଇନାଓ୍ୱା	-	ତାର ନିରେଖି ଦେଖିଲା ବେଳେ
ତାଣି ସିନାଡ଼୍ ଇନାଓ୍ୱା	-	ତାର ଅନେଇ ଦେଖିଲା ବେଳେ
ରାଣି କାଙ୍ଗାର୍ ଇନାଓ୍ୱା	-	ଜନଗହଳି ଦେଖିଲା ବେଳେ
ବାକାରି କାଙ୍ଗାର୍ ଇନାଓ୍ୱା	-	ଲୋକ ଗହଳି ଦେଖିଲା ବେଳେ
(ତାନୁ) ବେକଟି ଲିଙ୍ଗା ଆଡାଞ୍ଜା	-	ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା
ବେକଟି ଜାନାଶ୍ ଆଡାଞ୍ଜା	-	ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉପୁତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ବେକଟି ଉଜାଡ଼ି ମେ'ଡାଞ୍ଜା	-	ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆଲୋକ ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ବେକଟି ପାଜାଡ଼୍ ମେ'ଡାଞ୍ଜା	-	ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ତାନୁ ସିକେ ସାରାଇସାଲା	-	ସେ ସାରାଇସା (ସାରେଞ୍ଜା) ଲେ
ତାନୁଲା ସେରା ସେମାଲା	-	ସେ ସାରାସେମା (ସାରେଞ୍ଜା) ଲେ
ତାନୁ ଟାଙ୍ଗ୍ଣି ସାରେଞ୍ଜା	-	ସେ ଟାଙ୍ଗ୍ଣି ସାରେଞ୍ଜା
ତାନୁଲା ବୃତୁ ସାରେଞ୍ଜା	-	ସେ ଲୋ ବୃତୁ ସାରେଞ୍ଜା
ଟାଟା ସାରେମାନେଞ୍ଜେ	-	ସବୁଲୋକଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଛି
ମୂଲୁଲାସାରେ ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିଣି ଯାଉଛି
ରାଣିସାରେ ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିଣି ଯାଉଛି
ବାକାରି ସାରେ ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିଣି ଯାଉଛି
ସେଲା ସାରେମାନେଞ୍ଜେ	-	ଛପା(ରେ) ବଳକା ହେଉଛି
ଟାଟିଲା ସାରେମାନେଞ୍ଜେ	-	ତାଟି(ରେ) ବଳକା ହେଉଛି
ନରଣି ସାରେମାନେଞ୍ଜେ	-	ମଣିଷଙ୍କୁ ବଳି ଯାଉଛି
କାପେଣି ସାରେମାନେଞ୍ଜେ	-	ଲୋକଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଛି
ତାରି ପାସ୍ତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ତାର ସମତଳ ଭୂମିରେ
ତାଣିଲା ରୁକ୍ତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ତାର ସମାନ ଜମିରେ
ର'ସନା ସେଲାତା	-	ଗୋଟିଏ ସୁନା ରୂପାରେ

ର'ଲା ରୂପା ସେଲାତା	-	ଗୋଟିଏ ରୂପା ଛପାରେ
ଟାଟା ମେହତାକା ଏଲେଲା	-	ଲୋକଗହଳି ଦେଖିବାକୁ (ପସନ୍ଦ) ହେଲାନାହିଁ
ମୂଲୁଲାମେହ୍ତାକ୍ ଏଲେଲା	-	ଜନଗହଳି ଦେଖିବାକୁ (ପସନ୍ଦ) ହେଲାନାହିଁ
ରା'ଶି ମେହ୍ତାକ୍ ଏଲେଲା	-	ଜନଗହଳି ଦେଖିବାକୁ (ପସନ୍ଦ) ହେଲାନାହିଁ
ବାକାରିମେହ୍ତାକ୍ ଏଲେଲା	-	ଜନଗହଳି ଦେଖିବାକୁ (ପସନ୍ଦ) ହେଲାନାହିଁ
କକ୍ତିସି ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ବସିଲେ ଅଗଳି ଯାଉଛି
ନିଶ୍ସି ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ଛିଡ଼ାହେଲେ ଅଗଳି ଯାଉଛି
ଯୁଡ଼େକା ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ସୃଷ୍ଟିର ସଭିଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଛି
ଆଲେକା ସାରିଣି ଗାଇସି	-	ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକା ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ମୂଲୁ ସାରିଣି ଗାଇସି	-	ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକା ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ଯୁଡ଼େକା ସାରିଣି ଗାଇସି	-	ସୃଷ୍ଟିରୁ ଅଧିକା ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ଆଲେକା ସାରିଣି ଗାଇସି	-	ସର୍ଜନାର ଅଧିକା ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ତାନୁ ରାଣୀଗାଲି ନାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ରାଣୀନାଡ୍ରୁ (ଦେବୀ)
ତାନୁଲା ବେନ୍ଦେଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ବେନ୍ଦେନାଡ୍ରୁ(ଦେବୀ)
ତାନୁଜେଣ୍ଡା ଲାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ କଡ଼ ଦେବତା
ତାନୁ କଡ଼ା ଲାଡ୍ରୁଲା	-	ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା
ଆଡ଼େ ସାରାଇସାଡ଼େ	-	ଆରେ ସାରାଇସା(ସାରେଙ୍ଗା) ରେ
ଆଡ଼େ ସାରାସେମାଡ଼େ	-	ଆରେ ସାରାସେମା(ସାରେଙ୍ଗା)ରେ
(ଆବାଇନୁ) କକ୍ତିସି ସାରିମାଞ୍ଜିଡ଼େ	-	(ବାପଟ୍ଟୁ) ବସିଲେ ବଳକା ହେଉଛୁ
ନିଚ୍ସି ସାରିମାଞ୍ଜିଡ଼େ	-	ଛିଡ଼ାହେଲେ ବଳକା ହେଉଛୁ
ସେଲାତା ସାରିମାଞ୍ଜିଡ଼େ	-	ଛପାରେ ବଳକା ହେଉଛୁ
ଟାଟାତା ସାରି ମାଞ୍ଜିଡ଼େ	-	ଟାଟିରେ ବଳକା ହେଉଛୁ
ବାମୁ ଟାଟାଡ଼େ ମାଦିଇ	-	ଆ ଜନଗହଳି ମଝିକୁରେ
ବାମୁ ମୂଲୁଡ଼େ ମାଦିଇ	-	ଆ ଲୋକଗହଳି ମଝିକୁରେ
ରା'ଶି ମାଦି ବାସୁଡ଼େ	-	ଆ ଲୋକଗହଳି ମଝିକୁରେ
ବାକାରି ମାଦି ବାମୁଡ଼େ	-	ଆ ଲୋକଗହଳି ମଝିକୁରେ
ତାନୁ ଆର୍ଜା ମେ' ତାନେ	-	ସେ ଡାକି ଦେଖିବ
ତାନୁ ବେଙ୍ଗାମେ'ତାନେ	-	ସେ ପଚାରି ଦେଖିବ୍
ମାଦି ରା'ଶି ବାସାଦା	-	ଲୋକଗହଳିର ମଝି ସ୍ଥାନକୁ
ମାଦି ବାକାରି ବାସାଦା	-	ଲୋକଗହଳିର ମଝି ସ୍ଥାନକୁ
ମାଦି ଟାଟାଣି ବାସାତା	-	ଲୋକଗହଳିର ମଝି ସ୍ଥାନକୁ
ମାଦି ବାକାରି ବାସାତା	-	ଲୋକଗହଳିର ମଝି ସ୍ଥାନକୁ

ଯୁଡ଼େଇ ଇଆ ମେ'ତାନେ	-	ସୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ୟଙ୍କ ସହିତ (ତୁଳନା) କରି
ଆଲେକ୍‌ଇଆ ମେ' ତାନେ	-	ସର୍ଜନାର ଅନ୍ୟଙ୍କ ସହିତ (ତୁଳନା) କରି
ଯୁଡ଼େକା ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଛି
ଆଲେକା ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	କାନ ବଳିଯାଉଛି (ଅନ୍ୟଙ୍କ ତୁଳନାରେ)
କିଉ ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ଚମଡ଼ା ବଳିଯାଉଛି(ଅନ୍ୟଙ୍କ ତୁଳନାରେ)
କମା ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ଶିଙ୍ଗ ବଳିଯାଉଛି
ଦାମା ସାରିମାନେଞ୍ଜେ	-	ଶିଙ୍ଗ ବଳିଯାଉଛି
ଟାଟା ସାରିଗାଇସି	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଥିବାଯୋଗୁଁ
ମୂଲୁଣିସାରି ଗାଇସି	-	ସର୍ଜନାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଥିବାଯୋଗୁଁ
ରା'ଶିସାରିଣି ଗାଇସି	-	ସର୍ଜନାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଥିବାଯୋଗୁଁ
ବାକାରି ସାରିଣ୍ ଗାଇସି	-	ସର୍ଜନାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଥିବାଯୋଗୁଁ
ମାଇସିକେ ରାଣୀନାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ରାଣୀନାଡ୍ରୁ (ଦେବୀ)ଲେ
ମାଇଲା ବେନ୍ଦେନାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ବେନ୍ଦେନାଡ୍ରୁ (ଦେବୀ)ଲେ
ମାଇସିକେ ଜେଣ୍ଡାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ବଡ଼ଦେବତା ଲୋ
ମାଇଲା କଡ଼ାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା ଲୋ
ତାନୁ ପୁସରଣୀଲା	-	ସେ ପୁସରଣୀ (ଦେବୀ) ଲୋ
ତାନୁଲା ବାଟରଣୀଲା	-	ସେ ବାଟରାଣୀ (ଦେବୀ) ଲୋ
ଏଡ୍ରୁଙ୍ଗ୍ ଇ ଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ବିଚାର କରୁଅଛି
ବୁଦିଙ୍ଗ୍ ଇ ଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ବୁଦ୍ଧି ପାଞ୍ଚୁଅଛି
ଆକଡ଼୍ ଆଜାନାଙ୍ଗାଣି	-	ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିରହି
ଗଙ୍ଗଡ଼୍ ଆଜା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଭାଳେଣୀରେ ପଡ଼ିରହି
ନାଇ ଲିଙ୍ଗା ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ଜନ୍ମ କରିଥିବା ଲୋକ
ନାଇଲା ଜାନାଣ୍ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ଲୋ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ଲୋକ
ନାଇତ ଯୁଡ଼େକ୍ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ଉତ୍ପତ୍ତି କରିଥିବା ଲୋ
ନାଇ ଆଲେକ୍ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ସର୍ଜନା କରିଥିବା ଲୋ
ଏଡ୍ରେ ରାଇତମା ଟାଟାଙ୍ଗା	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜନଗହଳି
ଏଡ୍ରେ ରାଇ ମୂଲୁଙ୍ଗା	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜୀବଜନ୍ତୁ
ଏଡ୍ରେ ରାଇ ର'ଶିଙ୍ଗା	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜୀବଜନ୍ତୁ
ଏଡ୍ରେ ରାଇ ବାକାରି	-	ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜୀବଜନ୍ତୁ
ଯୁଡ଼େକ୍ ଇଆ ମେ'ତାଓ୍ୱା	-	ସୃଷ୍ଟି କରି ଦେଖିଲା ବେଳେ
ଆଲେକ୍ ଇଆ ମେ'ତାଓ୍ୱା	-	ସର୍ଜନା କରି ଦେଖିଲା ବେଳେ
ଯୁଡ଼େକା ସାରିତେଞ୍ଜୋମା	-	ସୃଷ୍ଟିକୁ ବଳିଗଲା ପରା

ଆଲେକା ସାରିତେଙ୍ଗେମା	-	ସର୍ଜନାକୁ ବଳିଗଲା ପରା
ଟାଟାଣି ଋୟିତେଙ୍ଗେ ମା	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଗଲା ପରା
ମୂଲୁଣି ଗାମ୍ବିତେଙ୍ଗେମା	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲା ପରା
ଇନିସ୍ ଇତିସି ଆଡିନେ	-	କେମିତିକଲେ ଠିକ୍‌ହେବ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ରଙ୍ଗନେ	-	କେମିତିକଲେ ସମାଧାନ ହେବ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ଲାଇଙ୍ଗା	-	କେମିତି କଲେ ଭଲ ହେବ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ତୁକିଙ୍ଗା	-	କେମିତି କଲେ ସୁବିଧା ହେବ
ଇ ଇ ସାରା ଇସାଆ	-	ଇଏ ସାରାଇସା (ସାରେଙ୍ଗା)
ଇ ଇ ସାରା ସେମାଆ	-	ଇଏ ସାରାସେମା(ସାରେଙ୍ଗା)
କୁଏଟି ନର ଗାଡ଼ାତା	-	ମଣିଷଙ୍କ ଗାଁ ଉପରେ
କୁଏଟି କାପେ ଗାଡ଼ାତା	-	ମଣିଷଙ୍କ ଜନପଦ ଉପରେ
କୁଏନି ଉଙ୍ଗାଡ଼ି ସ'ନାଓ୍ବା	-	ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଆଲୋକ ଦିଶିଲା ବେଳେ
କୁଏନି ପାଜାଡ଼ି ସ'ନାଓ୍ବା	-	ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଉଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା ବେଳେ
ନାଆ ଦିନେକ୍ କେଣାଓ୍ବା	-	ଆଗକୁ ଦିନେ କ'ଣ ଘଟିପାରେ
ନାଆଁ ରବେ୍ଚକ୍ କେଣାଓ୍ବା	-	ଭବିଷ୍ୟତ କ୍ଷଣରେ ଘଟିପାରେ
ନାରକିଆତିସିମା	-	ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ
ଜିରବିଆତିସିମା	-	ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ
ନାନ୍ଦିବାଙ୍ଗ ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ପଦର କରିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ନେ'ଲା ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ବଗଡ଼ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ନେ'ଲା ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ପବର କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ସରୁ ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ପର୍ବତ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ଗାଡ଼ା ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ଗାଁ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ଟାଟା ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ସବୁଲୋକ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି ମୂଲୁ ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ସବୁ ଜୀବଜନ୍ତୁ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି କିଡ଼ି ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ଗୋରୁ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ନାନ୍ଦି କରୁ ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୋର ପୋଢ଼ କହିବ (ଦାବିକରିବ)
ଆନୁ ଜେଣ୍ଡେଙ୍ଗା ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୁଁ ବଡ଼ଲୋକ ବୋଲି କହିବ
ଆନୁ କଡ଼େଙ୍ଗ ଇନେଙ୍ଗେ	-	ମୁଁ ମୁଖିଆଲୋକ ବୋଲି କହିବ
ନାଆନ୍ଦିଡ଼େ ନାରେକ୍ କେଣାଓ୍ବା	-	ଭବିଷ୍ୟତରେ ସବୁମୋର ବୋଲି କହିବ
ନାଆନ୍ଦିଡ଼େ ଦୁରେକ୍ କେଣାଓ୍ବା	-	ଆଗାମୀ ଦିନରେ ସବୁମୋର ବୋଲିଦାବି କରିବ
ରା'ଗିଣି ଦୁରେକ୍ କେଣାଓ୍ବା	-	ଆଗାମୀ ଦିନରେ ସବୁ ମୋର ବୋଲି ଦାବି କରିବ
ବାକାରି ମୁଲୁ ଇଏଙ୍ଗେ	-	କାହାରିକୁ ପଚାରିବ ନାହିଁ

ବାଙ୍ଗ କଡ଼ିନେଞ୍ଜୋ ମା	-	ପଦର କିଣିବ ପାରା
ନେ'ଲା କଡି ନେଞ୍ଜୋ ମା	-	ବଗଡ଼ କିଣିବ ପାରା
ଘ'ଶିଣି କଡିନେଞ୍ଜୋମା	-	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ କିଣିବ ପରା
ବାକାରି କଡିନେଞ୍ଜୋ ମା	-	ସବୁ ଜୀବଜନ୍ତୁ କିଣିବ ପାରା
ଗାରେ ଦେରାଞ୍ଜ ଆନେଞ୍ଜୋ	-	ନିହାତି ବିଲେକ ହୋଇଯିବ
ଗାରେ ପଙ୍ଗଞ୍ଜ୍ ଆନେଞ୍ଜୋ	-	ନିହାତି ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଯିବ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ଆଡିନେ	-	କେମିତି କଲେ ଠିକ୍ ହେବ
ଇନିସ୍ ଇତିସି ରଞ୍ଜିତେ	-	କେମିତି କଲେ ଭଲହେବ
ଏଡ୍ଡୁଙ୍ଗ୍ ଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଭାଳ ବିଚାର କରି
ନୁବିଙ୍ଗ୍ ଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ବୁଦ୍ଧି ପାଞ୍ଚ କରି
ମାଇ ରାଣୀନାଡ୍ଡୁଲା	-	ଆମର ରାଣୀଆଡୁ (ଦେବୀ)
ମାଇ ବେନ୍ଦେନାଡ୍ଡୁଲା	-	ଆମର ବେନ୍ଦେଆଡୁ (ଦେବୀ)
ଆକଡ୍ ଆଜ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଚିନ୍ତା ପ୍ରକଟ କରି
ଗଙ୍ଗଡ୍ ଆଜା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଭାଳେଣୀ କରି
ଟାଟାତା ସାରିତାଣିଲା	-	ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଳିଯାଇଥିବା ଲୋକକୁ
ମୂଲୁତା ସାରିତାଣିଲା	-	ସବୁ ଜୀବଜଗତକୁ ଜିଣିଯାଇଥିବା ଲୋକକୁ
ନାର ବିତିସିତ ଆଡିନେ	-	ହତ୍ୟା କଲେ ତ ଠିକ୍ ହେବ
ଜିର ବିତିସିତ ଆଡିନେ	-	ଶେଷ କରି ଦେଲେ ଭଲ ହେବ
ଗାରେ ସାରାତେଞ୍ଜୋ ମା	-	ନିହାତି ବଳକା ହୋଇଛି
ଗାରେ ବ୍ରହା ତେଞ୍ଜୋମା	-	ନିହାତି ଜିଣି ଯାଇଛି
ଢେଣ୍ଡେଣି କଡ଼େଞ୍ଜ୍ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ବଡ଼କୁ ବଡ଼ ବୋଲିବ ନାହିଁ
କଡ଼େଣି କଡ଼େଞ୍ଜ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୁଖିଆକୁ ମୁଖିଆ ବୋଲିବ ନାହିଁ
ସ'ତାଣି ସ'ତାଣ୍ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ଉପୁଜି ହେଲା ଲୋକକୁ ଉପୁଜି ହେଲା ଲୋକ ବୋଲିବ ନାହିଁ
ପିତ୍ତାଣି ପିତ୍ତେଞ୍ଜୋ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ଜନ୍ମ ହେଲା ଲୋକକୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଲୋକ ବୋଲିବ ନାହିଁ
ତାଦାଆ ତାଦା ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ବଡ଼ଭାଇଙ୍କୁ ବଡ଼ଭାଇ ବୋଲିବ ନାହିଁ
କକୁଇ କ'କୁ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	କକାକୁ କକା ବୋଲିବ ନାହିଁ
ଇଓ୍ୱାଣି ନାର ବେଇମା	-	ଏହାକୁ ପରା ହତ୍ୟା କରିବି
ଇଓ୍ୱାଣି ଜିର ବେଇମା	-	ଏହାକୁ ପରା ନିଧନ କରିବି
ତାନୁ ସାରା ଇସାଆ	-	ସେ ସାରାଇସା (ସାରେଞ୍ଜା)
ତାନୁ ସାରା ସେମାଆ	-	ସେ ସାରା ସେମା (ସାରେଞ୍ଜା)
ଢେଲା ନାପଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ଜୀବନ ଶେଷ କରିଦେବାପାଇଁ
କାଲିଙ୍ଗ୍ ନାପଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ପ୍ରାଣ ଶେଷ କରିଦେବାପାଇଁ

ନାର ବିଆଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ
ଜିର ବିଅଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ନିଧନ କରିବା ପାଇଁ
(ମାଇ) ଉଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼ାଇଲା	-	(ଆମର) ଉଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା ସହିତ ଲେ
ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ାଇଲା	-	ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଲା ସହିତ ଲେ
ମାଇ ରାକେ ମାଜ୍ଜିଲା	-	ଆମର ରାକେମାଝିଲେ
ମାଇଲା ଗୁର୍‌ପା ମାଜ୍ଜିଲା	-	ଆମର ଗୁର୍‌ପା ମାଝିଲେ
ମାଇ ପାଏରା ମାଜ୍ଜିଲା	-	ଆମର ପାଏରା ମାଝିଲେ
ମିଲା ଆତାଣାଇ ମା	-	ପିଲାର ବାପାକୁ ପରା
ଡଲି ଆତାଣାଇ ମା	-	ସନ୍ତାନ / ସନ୍ତତୀର ଜନକକୁ ପରା
(ତାଣି ବେଡ଼େ) ତୁଦୁ ସିତାଣାଇ ମା	-	(ତାର ପ୍ରଥମେ) କ୍ଷୀର ଦେଇଥିବ ଲୋକକୁ
ପା'ଲୁ ସିତା ଣାଇମା	-	ଦୁଧ ଦେଇଥିବା ଲୋକକୁ
ସିଙ୍ଗା ମିତାଣାଇମା	-	ହଳଦି ଗଧାଇଲା ଲୋକକୁ
ମେରା ମିତାଣାଇମା	-	ହରିଦ୍ରା ସ୍ନାନ କରାଇଥିବା ଲୋକକୁ
କାତାଙ୍ଗା ରୋଲି ମାଞ୍ଜାନେ	-	କଥା ହେଉଅଛି
ଏତୁଙ୍ଗା ରୋଲି ମାଞ୍ଜାନେ	-	ବିଚାର କରୁଅଛି
ଆଡ଼େଡ଼େ ଉଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ହେ ଉଡୁ ରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ଆଡ଼େଡ଼େ ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ହେ ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ନି ଲିଙ୍ଗାଆଜିଡ଼େ ବେକଟି	-	ତୋର ଜନ୍ମହେଲା ପରେ
ନି ଜାନାଣ୍ ଆତି ବେକଟି	-	ତୋର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ପରେ
ବେକଟି ଲିଙ୍ଗା ଆତାଞ୍ଜା	-	ପରେ ଜନ୍ମ ହେଲା ଲୋକ
ବେକଟି ଜାନାଣ୍ ଆତାଞ୍ଜା	-	ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା
ନରଣି ଗାମ୍ଭି ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଳିଯାଉଛି ଲୋକ
କାପେଣି ଗାମ୍ଭି ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସଭିଙ୍କୁ ଜିଣି ଯାଉଛି
ଗୁଣ୍ଡେକା ଗାମ୍ଭିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ସ୍ୱାମିସ୍ତ୍ରୀକୁ ବଳିଗଲା ହେ
ଗେଡ଼େକା ଗାମ୍ଭିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ଦମ୍ପତିକୁ ବଳିଗଲା ହେ
କଡିଣି ସାରିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ଗୋରୁକୁ ବଳିଗଲା ହେ
କରୁଣି ସାରିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ପୋଢ଼କୁ ବଳିଗଲା ହେ
ଆତିଣି ସାରିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ହାତୀକୁ ବଳିଗଲା ହେ
ଗଡ଼ାଣି ସାରିତେଞ୍ଜେଡ଼େ	-	ଘୋଡ଼ାକୁ ବଳିଗଲା ହେ
(ଏୱାଣି) ଜେଲ୍ଲା ତିନା ତିସିଡ଼େ	-	(ଏହାର) ଜୀବନ ନ ଖାଇଲେ
କାଲିଙ୍ଗା ତିନା ତିସିଡ଼େ	-	ପ୍ରାଣ ନ ଖାଇଲେ
ନାଆ ଦିନେକ୍ କେଣାଓ୍ୱା	-	ଆଉ ଦିନେ କ'ଣ ଘଟିପାରେ

ନାଆ ରଚ୍ଛେକ୍ କେଣାଓ୍ୱା	-	ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅଘଟଣ ଘଟିପାରେ
(ଆଲେକ୍) ନାଆ ଦିଲେକ୍ କେଣାଓ୍ୱା	-	ସୃଷ୍ଟି ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯାଇପାରେ
ନାଆ ଜୁଡ଼େବି୍ କେଣାଓ୍ୱା	-	ସର୍ଜନା ଲୋପ ଯାଇପାରେ
ଟାଟାଙ୍ଗାନି ନେଚୁତା	-	ଲୋକ ଗହଳି ହୋଇଥିବା ଦିନ
ମୂଲୁଙ୍ଗାଲି ନେଚୁତା	-	ଜୀବଜନ୍ତୁ ହୋଇଥିବା ଦିନ
ରା'ଶିଙ୍ଗାଲି ନେଚୁତା	-	ଜୀବଜନ୍ତୁ ହୋଇଥିବା ଦିନ
ବାକାରିଙ୍ଗାନି ନେଚୁତା	-	ଜୀବଜନ୍ତୁ ହୋଇଥିବା ଦିନ
ଗାରେଟାଟାଙ୍ଗ୍ ଆନେଞ୍ଜୋ	-	(ତାର) ଅଧିକ ବଂଶଧର ବଢ଼ିବେ
ଗାରେ ମୂଲୁଙ୍ଗ୍ ଆନେଞ୍ଜୋ	-	ସେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ହୋଇଯିବ
ନାନ୍ଦେ ଦାର୍‌ନୀ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ଧରନୀ କହିବ
ନାନ୍ଦେ ଜାକେରି ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ଦେବତା କହିବ
ନାନ୍ଦି ଦନ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ଧନ ବୋଲିବ
ନାନ୍ଦି ମାଲ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ମାଲ ବୋଲିବ
ଆନୁ ପେ'ନା ଢେଣ୍ଡେଞ୍ଜା	-	ମୁଁ ସିନା ବଡ଼ ଲୋକ
ଆନୁ ପେ'ନା କଡ଼େଞ୍ଜା	-	ମୁଁ ସିନା ମୁଖ୍ୟ ଲୋକ
କାତା ସାରାନେଞ୍ଜୋ ଲା	-	କଥାରେ ଜିଣିଯିବଲେ
ଏଡ୍ଡୁ ସାରାନେଞ୍ଜୋ ଲା	-	ବୁଦ୍ଧିରେ ବଳିଯିବଲେ
ଏରେକା ଉଡ୍ଡୁ ରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ସେଥିପାଇଁ ଉଡ୍ଡୁ ରେଙ୍ଗାଲା
ଏରେକା ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଲା	-	ସେଥିପାଇଁ ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଲା
(ବାମୁ) ନାର ବିଅଡ଼େମେ'ବାମୁ	-	(ଆସ) ତାକୁ ହତ୍ୟା କରି ଦେବା
ଜିର ବିଅ ମେ'ବାମୁ	-	ନିଧନ କରିଦେବା
ଜେଲାଙ୍ଗ୍‌ତିଞ୍ଜା ମେ'ବାମୁ	-	ଜୀବନ ଖାଇ ଦେଖିଆସ
କାଲିଙ୍ଗା ତିଞ୍ଜା ମେ'ବାମୁ	-	ପ୍ରାଣ ଖାଇ ଦେଖିଆସ
(ତାନୁ) ଉଡ୍ଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼ାଇଲା	-	(ସେ) ଉଡ୍ଡୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା ସହିତ
ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ାଇଲା	-	ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା ସହିତ
ମାଇ ରାକେ ମାଜ୍ଜିଇ	-	ଆମର ରାକେମାଝିଙ୍କୁ
ମାଇ ଗୁର୍‌ପା ମାଜ୍ଜିଇ	-	ଆମର ଗୁର୍‌ପା ମାଝିଙ୍କୁ
ଦାରୁ କେଜି ଆର୍‌ଦାନେ	-	ନାମ ଧରି ଡାକିବ
ଗାଦା କେଜି ଆର୍‌ଦାନେ	-	ନାମ ଧରି ଡାକିବ
ଓ୍ୱାଏମେ ପାଏରା ମାଜ୍ଜିଡ଼େ	-	ଆସି ଦେଖ ହେ ପାଏରାମାଝି
ଓ୍ୱାଏମେ କଏରା ମାଜ୍ଜିଡ଼େ	-	ଆସି ଦେଖି ହେ କଏରାମାଝି
ଓ୍ୱାଏମେ ସୁଙ୍ଗାନା ମାଜ୍ଜିଡ଼େ	-	ଆସି ଦେଖି ହେ ସୁଙ୍ଗାନାମାଝି

ଓ୍ୱାଏ ମେ ରାଙ୍ଗୁଣ୍ ମାଜ୍ଝିଡ଼େ	-	ଆସି ଦେଖ୍ ହେ ରାଙ୍ଗୁଣାମାଝି
କିରଙ୍ଗାନି ଡାମୁଡ଼େ	-	ଶରସବୁ ଆଣହେ
ରାବାଙ୍ଗାନି ଡାମୁଡ଼େ	-	ତୀର ସବୁ ଆଣହେ
ରାଙ୍ଗାଟାଙ୍ଗି ଡାମୁଡ଼େ	-	ରାଙ୍ଗା ଟାଙ୍ଗି ଆଣହେ
ପିଦାଣି ଟାଙ୍ଗି ଡାମୁଡ଼େ	-	ପିଦାଣି ଟାଙ୍ଗି ଆଣହେ
		(ଶେରିଆ ହାଣିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଟାଙ୍ଗି)
ଦାରୁକେନିମାନି ଗାଇସି	-	ନାମଧରି ଡାକୁଥିବା ଯୋଗୁଁ
ପାଦା କେନିମାନି ଗାଇସି	-	ଧାମ ଧରି ଡାକୁଥିବା ଯୋଗୁଁ
ଏଲ୍ଲେବିଲୋ ଆଜିଲା	-	ଆଉନାହିଁ ଲୋ ଆଇମା
ଏଲ୍ଲେବିଲୋ ପେରଲା	-	ଆଉନାହିଁ ଲୋ ବଡ଼ମା
ଏଲ୍ଲେବିଲୋ ଜେଣ୍ଡାଲି	-	ଆଉନାହିଁ ଲୋ ବଡ଼ଦେବୀ
ଡାଣେକା ଲିଙ୍ଗା ଆଡାଣାଇଲା	-	ତା ସହିତ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ଜାନାଣ୍ ଆଡାଣାଇଲା	-	ତା ସହିତ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ନାଇ ବେକଟ୍ ତାଣିଇ	-	ମୋର ପଛର ଲୋକକୁ
ନାଇ ଡାଣାକ୍ ତାଣିଇ	-	ମୋ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲୋକକୁ
ଆଇସାରା ଇସାଆ	-	ସେ ସାରା ଇସା (ସାରେଙ୍ଗ)
ଆଇସାରା ସେମାଆ	-	ସେ ସାରା ସେମା (ସାରେଙ୍ଗ)
ଟାଟାଙ୍ଗ ସାରା ତାଣିଲା	-	ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବଳିଯାଇଥିବା ଲୋକ ଲୋ
ମୂଲୁଙ୍ଗା ସାରା ତାଣିଲା	-	ସଭିଙ୍କୁ ବଳିଯାଇଥିବା ଲୋକ ଲୋ
ନାଇଁବେକଟ୍ ପିଡ୍‌ତାଞ୍ଜା	-	ମୋ ପରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକ
ନାଇଁଲା ଡାଣାକ୍ ପିଡ୍‌ତାଞ୍ଜା	-	ମୋ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଜନ୍ମିଥିବା ଲୋକ
ଟାଟା ବାଙ୍ଗାତେଞ୍ଜେ ଲା	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଗଲା ଜନ୍ମିଥିବା ଲୋକ
ମୂଲୁଲା ବାଙ୍ଗାତେଞ୍ଜେଲା	-	ସଭିଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲା
ଏସଣ୍ ଆଟିସିଲା ଜେଣ୍ଡାଲି	-	ଏପରି ହେଲେ ଲୋ ବଡ଼ଦେବୀ
ଏସଣ୍ ଆଟିସିଲା କଡ଼ାଇ	-	ଏପରି ହେଲେ ଲୋ ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବୀ
ଆନୁ ଲାଇଙ୍ଗ୍‌ଇଅ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ସମାଧାନ କରିପାରିବି ନାହିଁ
ତୁକିଙ୍ଗ୍‌ଇଆ ମୁଏନେ	-	ଉପାୟ କରିପାରିବି ନାହିଁ
ଆନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ଜୀବନ ଖାଇ ପାରିବିନାହିଁ
ଜାଲିଙ୍ଗା ତନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ପ୍ରାଣ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ
ଇନୁ ଲିଙ୍ଗା ଇଡାଚି	-	ତୁ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ
ଇନୁ ଜାନାଣ୍ ଇଡାନି	-	ତୁ ସୃଷ୍ଟିକାରିଣୀ
ଇନୁ ଯୁଡ଼େକ୍ ଇଡାଚି	-	ତୁ ସୃଷ୍ଟି କାରିଣୀ

ଇନୁଲା ଆଲେକ୍ ଇତାତି	-	ତୁ ସୃଷ୍ଟି କାରିଣୀ
ଇନୁଜେଲାଙ୍ଗ୍ଲା ତିନ୍‌ପୁଲା	-	ତୁ ଜୀବନ ଖାଲୋ
ଇନୁଲା କାଲିଙ୍ଗି ତିନ୍‌ମୁଲା	-	ତୁ ପ୍ରାଣ ଖାଲୋ
ଲିଙ୍ଗା ଇତି ଏଙ୍ଗାଣି	-	(ତୁମେ) ଜନ୍ମ ଦେଇକରି
ଜାନାଣି ଇତି ଏଙ୍ଗାଣି	-	ସୃଷ୍ଟି କରିସାରି
ନାଙ୍ଗେ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ମୁ ଇଞ୍ଜାନ୍ଦି	-	ମୋତେ ଜୀବନ ଖା ବୋଲି କହୁଛୁ
କାଲିଙ୍ଗା ତିନ୍‌ମୁ ଇଞ୍ଜାନ୍ଦି	-	ପ୍ରାଣ ଖା ବୋଲି କହୁଛୁ
ଆନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ଜୀବନ ଖାଇପାରିବି ନାହିଁ
କାଲିଙ୍ଗା ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ପ୍ରାଣ ଖାଇପାରିବି ନାହିଁ
ଉଦାରି ଟାଙ୍ଗି ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ	-	(ସେ) ଓଲଟି ଟାଙ୍ଗି ଦେଖାଇବ
ଉଦାରି ଶ୍ରେଣ୍ଡି ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ	-	ଓଲଟି ଟାଙ୍ଗି ଦେଖାଇବ
ଉଦାରି ଆମ୍ବୁ ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ	-	ଓଲଟି ଧନୁ ଦେଖାଇବ
ଉଦାରି ୱିଲୁ ତସ୍‌ନେଞ୍ଜେ	-	ଓଲଟି ଶର ଦେଖାଇବ
ଏରେକିଲା ରାଣୀନାଡୁଲା	-	ସେଥିପାଇଁଲୋ ରାଣୀନାଡୁ ଲୋ
ଏରେକିଲା ବେନ୍ଦେନାଡୁଲା	-	ତେଣୁ କରିଲୋ କେନ୍ଦେନାଡୁ
ଇନୁଲା ଲିଙ୍ଗା ଇତାତି	-	ତୁଲୋ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ
ଇନୁ ଜାନାଣ୍ ଇତାତି	-	ତୁଲୋ ସୃଷ୍ଟିକାରିଣୀ
ନରଣି ସାରିତାଣିଇ	-	(ସାଧାରଣ) ମଣିଷଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକା ହୋଇ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
କାପେଣି ସାରିତାଣିଇ	-	ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ମଣିଷଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକା ହୋଇ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
କମା ସାରିତାଣିଇ	-	ଶିଙ୍ଗ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ଦାମା ସାରିତାଣିଇ	-	ଶିଙ୍ଗ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ଦାରୁ ସାରିତାଣିଇ	-	ନାମ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ପାଦା ସାରିତାଣିଇ	-	ନାମ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ପା'ଲୁ ସାରିତାଣିଇ	-	ଦାନ୍ତ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ଦାତା ସାରିତାଣିଇ	-	ଦାନ୍ତ ବଳକା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ଇୱାଣ୍ ଦେଲା ତିନାତିସିଲା	-	ଏହାର ଜୀବନ ନଖାଇଲେ
କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିନା ତିସିଲା	-	ଏହାର ପ୍ରାଣ ନଖାଇଲେ
ନାଇ ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା ଇନେଞ୍ଜେ	-	ମୋର ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା ବୋଲି କହିବ
ସର୍‌ଲଙ୍ଗାଡ଼ା ଇନେଞ୍ଜେ	-	ମୋର ସାର୍‌ଲଙ୍ଗାଡ଼ା ବୋଲି କହିବ
ନାନ୍ଦି ରାଣୀପାଲୁ ଇନେଞ୍ଜେ	-	ମୋର ରାଣୀପାଲୁ ବୋଲି କହିବ
ବେନ୍ଦେପାଲୁ ଇନେଞ୍ଜେ	-	ବେନ୍ଦେପାଲୁ ବୋଲି କହିବ
ବାଙ୍ଗ ମିଞ୍ଜା ନେଞ୍ଜେଲା	-	ପଦର ଗୁଡ଼ାଇ ନେବଲୋ

ନେ'ଲା ମିଞ୍ଜା ନେଞ୍ଜେଲା	-	ବଚାଡ଼ ଛଡ଼ାଇ ନେବଲୋ
ଦାରନୀ ମିଞ୍ଜା ନେଞ୍ଜେଲା	-	ଧରନୀ ଛଡ଼ାଇ ନେବଲୋ
ଜାକେରି ମିଞ୍ଜାନେଞ୍ଜେଲା	-	ଦେବତା ଛଡ଼ାଇ ନେବଲୋ
ଏରେକିଲା ଆଜି ଏରେକା	-	ସେଥିପାଇଁଲୋ ଆଇ ସେଥିପାଇଁ
ଏରେକିଲା ପେର ଏରେକା	-	ସେଥିପାଇଁଲୋ ଆଇ ସେଥିପାଇଁ
ଇନୁନାର ବିମୁଲା	-	(ତାକୁ) ତୁ ହତ୍ୟା କରେଲୋ
ଇନୁ ଜିର ବିମୁଲା	-	ତୁ ଶେଷ କରେଲୋ
ଇନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ବିନ୍‌ମୁଲା	-	ତୁ ଜୀବନ ଖାଲୋ
ଇନୁ କାଲିଙ୍ଗ୍ ତନ୍‌ମୁଲା	-	ତୁ ପ୍ରାଣ ଖାଲୋ
ଆନୁ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ଜୀବନ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ
କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିନ୍‌ବ ମୁଏନେ	-	ମୁଁ ପ୍ରାଣ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ
ଇନୁ ଲିଙ୍ଗା ଇତାତି	-	ତୁ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ
ଇନୁ ଜାନାଣ୍ ଇତାତି	-	ତୁ ସୃଷ୍ଟିକାରିଣୀ
ତାଣି ଜେଲାଣି ତିଲମୁ	-	ତାର ଜୀବନ ଖା
ତାଣି କାଲିଙ୍ଗି ତିନ୍‌ମୁ	-	ତାର ପ୍ରାଣ ଖା
ଆସି ଇନିଗାଇସି	-	ସେଭଳି କହିବା ଯୋଗୁଁ
ଆସି କେନି ଗାଇସି	-	ସେଭଳି ବୋଲିବା ଯୋଗୁଁ
ମୁନ୍ଦୁ ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା ?	-	ସତେକି ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା ?
ମୁନ୍ଦୁ ପେ'ନା ରେଙ୍ଗାଡ଼ା ?	-	ସତେକି ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା ?
ଟାଟା ସାରିନେଞ୍ଜେମା	-	ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଳି ଯାଉଛି ପରା
ମୂଲୁ ସାରିନେଞ୍ଜେମା	-	ସବୁ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ବଳି ଯାଉଛି ପରା
ପୁଞ୍ଜା ସିଲାତେନେଡ଼େ	-	ଜାଣିନଥିଲିରେ
ବେଞ୍ଜା ସିଲାତେନେଡ଼େ	-	ଶୁଣି ନଥିଲିରେ
ଏଙ୍ଗାଣି ଲିଙ୍ଗାଡ଼େ ଆବା ଇତେଏ	-	ତେଣୁକରି ବାପା ଜନ୍ମ କରିଥିଲିରେ
ଏଙ୍ଗାଣି ଜାନାଣ୍ ଇତେଏ	-	ତେଣୁକରି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲିରେ
ନାଇ ଲିଙ୍ଗାଡ଼େ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ଜନ୍ମ କରିଥିବା ଲୋକରେ
ନାଇ ଜାନାଣ୍ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ଲୋକରେ
ନି ବେକଟିଡ଼େ ପିଡ଼ତାଞ୍ଜା	-	ତୋର ପରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା
ନି ତାଣାକ୍ ପିଡ଼ତାଞ୍ଜା	-	ତୋର ପରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା
ସାରା ଇସା ଗାଇସି	-	ସାରା ଇସା ପାଇଁ
ସାରା ସେମା ଗାଇସି	-	ସାରା ସେମା ପାଇଁ
ଜେଲାଙ୍କ୍ ତିନ୍‌ବ ଗାଇସି	-	ଜୀବନ ଖାଇବା ପାଇଁ

କାଲିଙ୍ଗା ତିନ୍‌ବ ଗାଇସି	-	ପ୍ରାଣ ଖାଇବ ପାଇଁ
ଜିଭ ତିନ୍‌ବ ଗାଇସି	-	ପ୍ରାଣ ଖାଇବ ପାଇଁ
ପାରାଣା ତିନ୍‌ବ ଗାଇସି	-	ପ୍ରାଣ ଖାଇବ ପାଇଁ
ନାର ବିଅଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ
ଜିର ବିଅଣ୍ଡି ଗାଇସି	-	ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ
ମାଇଁ ରାଣୀଆଡ୍ରୁଲ	-	ଆମର ରାଣୀଆଡ୍ରୁ ଲୋ
ମାଇଁ ବେନ୍ଦେଆଡ୍ରୁଲ	-	ଆମର ବେନ୍ଦେଆଡ୍ରୁଲୋ
ମାଇଁ କେଣ୍ଡେଲାଡ୍ରୁଲ	-	ଆମର ବଡ଼ଦେବତା ଲୋ
ମାଇଁ କଡ଼ାଲାଡ୍ରୁଲା	-	ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତାଲୋ
କାଙ୍ଗାର୍ ଇ ଇ ରାଣୀ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ନିରେଖି ପ୍ରିୟେ ଦେଖୁଛି
ସିନାଡ୍ ଇ ଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଅନେଇ ଦେଖୁଛି
ଇନାଟି କେଲାଙ୍ଗ୍‌ସାନେ ନା ?	-	କେଉଁଥିରେ (ଅସ୍ତ୍ର) ଜୀବନ ଯିବ ?
ଇନାଟି କାଲିଙ୍ଗା ସାନେନା ?	-	କେଉଁଥିରେ (ଅସ୍ତ୍ର) ପ୍ରାଣ ଯିବ ?
କିରଙ୍ଗାନି ଏମ୍ୱେଏ ?	-	ଶରଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠି ରହିଛି
ରାବାଙ୍ଗାନି ଏମ୍ୱେଏ ?	-	ତୀର ଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠି ରହିଛି
କିରଙ୍ଗାନି କାଙ୍ଗାରି	-	ଶର ଗୁଡ଼ିକ ନରିକ୍ଷଣ କରି
ରାବାଙ୍ଗାନି କାଙ୍ଗାରି	-	ତୀର ଗୁଡ଼ିକ ଖୋଜି
(ଇରି) ମାଜୁଣାକା ଆଡିନେ	-	(ଏହି) ସମ୍ବରଙ୍କୁ ମାରିବା
ବ୍ରାହାଣାକା ଆଡିନେ	-	ବରାହଙ୍କୁ ମାରିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବ
କଡ୍‌ନିଣାକା ଆଡ଼ିନେ	-	ବାଘଙ୍କୁ ମାରିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବ
ଅଲିଣାକା ଆଡିକେ	-	ଭାଲୁଙ୍କୁ ମାରିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବ
ଇରାଟି ଲାଇଙ୍ଗ୍ ଆଏମା	-	ଏହାଦ୍ୱାରା (ମାରିବା) ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ ପରା
ଇରାଟି ତୁକିଙ୍ଗ୍ ଆଏମା	-	ଏହାଦ୍ୱାରା (ମାରିବା) ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ପରା
ଇରାଟି ଦାରୁ ପଙ୍ଗେଞ୍ଜେ	-	ଏଥିରେ (ମାରିଲେ) ନାଁ ପଡ଼ିବନାହିଁ
ଇରାଟି ପାଦା ପଙ୍ଗେଞ୍ଜେ	-	ଏଥିରେ (ମାରିଲେ) ନାଁ ବିଖ୍ୟାତ ହେବନାହିଁ
ଆରାଟି କେଲାଙ୍ଗ୍ ସାଲଅ	-	ସେଇଥିରେ (ଧନୁଶରରେ) ଜୀବନଯିବନାହିଁ
ଆରାଟି କାଲିଙ୍ଗ୍ ସାଲଅ	-	ସେଇଥିରେ (ଧନୁଶରରେ) ପ୍ରାଣ ଯିବନାହିଁ
ଇନାଲି କେଲାଙ୍ଗ୍ ତିନେନା ?	-	କେଉଁ ଅସ୍ତ୍ର ଜୀବନ ଖାଇବ ?
ଇନାଲି କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିନେନା ?	-	କେଉଁ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାଣ ଖାଇବ ?
ଅଟେ ରାଇବାଣା ଇମ୍ୱେଏ ?	-	(ଆଉ) ରାଇବାଣା (ବନ୍ଧୁକ) କେଉଁଠି ଅଛି ?
ବିଜେର୍ ବାଣା ଇମ୍ୱେଏ ?	-	ବିଜେର୍ ବାଣା(ବନ୍ଧୁକ) କେଉଁଠି ଅଛି ?
(ଆରି) ଆତିଣାକା ଆଡ଼ିକେ	-	(ତାହା) ହାତୀକୁ ମାରିବାକୁ ଠିକ୍‌ହେବ

ଗଡ଼ାଣାକା ଆଡିକେ	-	ଘୋଡ଼ାକୁ ମାରିବାକୁ ଠିକ୍‌ହେବ
ଆରି ଦାରୁ ପଙ୍ଗନ୍ ମୁଏମା	-	ତାହା(ଦ୍ୱାରା) ନାଁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ
ପାଦା ପଙ୍ଗନ୍ ମୁଏମା	-	ତାହା(ଦ୍ୱାରା) ନାଁ ବିଖ୍ୟାତ ହେବନାହିଁ
ଏମ୍ବେ କ'ନ ମାଞ୍ଜାନେ	-	କେଉଁ କୋଣରେ ରହିଛି (ଅନ୍ୟଅସ୍ତ୍ର) ?
ଏମ୍ବେ ମୁଜୁ ମାଞ୍ଜାନେ	-	କେଉଁ ତଡ଼ାକୁ ରହିଛି ?
ତାଣ୍ଗେ ଜେଲାଙ୍ଗ୍ ସାନାଲି	-	ତାର ଜୀବନ ଯିବା ଜିନିଷ
ତାଣ୍ଗେ କାଲିଙ୍ଗ୍ ସାନାଲି	-	ତାର ପ୍ରାଣ ଯିବା ଜିନିଷ
କାଜୁଆଆଙ୍ଗି ଦାତାନେ	-	(କପାଳରେ) ହାତ ଛେଳି କରି ଖୋଜୁଛି
ପର୍‌ଜାଙ୍ଗାନା ତାଲାଣି	-	(କପାଳରେ) ହାତ ଛେଳି କରି ଖୋଜୁଛି
କୁଡ଼ାଙ୍ଗାନା ତାଲାଣି	-	ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଆଣିକରି
ପର୍‌ଜାଙ୍ଗାନା ତାଲାଣି	-	ସବୁ କିସମର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଆଣିକରି
ରାଙ୍ଗାଟାଙ୍ଗି ଏମ୍ବେଏ ?	-	ରାଙ୍ଗ ଟାଙ୍ଗି କେଉଁଠି ରହିଛି ?
ପିଦାଣି ଟାଙ୍ଗି ଏମ୍ବେଏ ?	-	ପିଦାଣିଟାଙ୍ଗି କେଉଁଠି ରହିଛି ?
ମୁତୁକାଣ୍ଡା ଏମ୍ବେଏ ?	-	ମୁତୁଖଣ୍ଡା କେଉଁଠି ରହିଛି ?
ମୁତୁ ବାଣା ଏମ୍ବେଏ ?	-	ମୁତୁବାଣା କେଉଁଠି ରହିଛି ?
ଅଡ଼ାଣାକା ଆଡ଼ିନେ	-	ଛେଳିକୁ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ମେଣ୍ଡିଶାକୀ ଆଡ଼ିନେ	-	ମେଣ୍ଢାକୁ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
କରୁଣାକା ଆଡ଼ିକେ	-	ପୋଢ଼ କୁ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
କଡ଼ିଣାକା ଆଡ଼ିକେ	-	ଗୋରୁକୁ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ଟକିଶାକା ଆଡ଼ିକେ	-	ମେରିଆ ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ବାଣ୍ଡିଶାକା ଆଡ଼ିକେ	-	ବଳିପୂଜା ହାଣିବା ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ବିଆ ପେଏ ଆଡ଼ିକେ	-	ମେରିଆ ବଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ସଡ଼ାଅ ପେଏ ଆଡ଼ିକେ	-	ପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ହେବେ ନାହିଁ
ଆରାଣି ଲାଇଙ୍ଗ୍ ଆଏମା	-	ସେଥିରେ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ
ଆରାଣି ତୁକିଙ୍ଗ୍ ଆଏମା	-	ସେଥିରେ ଭଲ ହେବନାହିଁ
ଲିଙ୍ଗାଆତାଲାଣିଲା	-	ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକକୁ
ଜାନାଣ୍ ଆତାତାଣିଲା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଲୋକକୁ
କାଙ୍ଗାର୍‌ଇଜି ଦାତାନେ	-	ନିରେଖି ରହିଁ ଖୋଜି ଦେଖୁଛି
ସିନାଡ଼୍ ଇଜି ଦାତାନେ	-	ଅନେଇ ରହିଁ ଖୋଜି ଦେଖୁଛି
ଲିଙ୍ଗାଆତି ନିରୁତା	-	ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଦିନରେ
ଜାନାଣ୍ ଆତି ନିତୁତା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଲୋକକୁ
କାଙ୍ଗାର୍ ଇଜି ଦାତାନେ	-	ନିରେଖି ରହିଁ ଖୋଜି ଦେଖୁଛି

ସିନାଡ଼୍ ଇଜି ଦାତାନେ	-	ଅନେଇ ରହିଁ ଖୋଜି ଦେଖୁଛି
ଲିଙ୍ଗାଆତି ନିରୁତା	-	ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଦିନରେ
ଜାନାଣ୍ ଆତି ନିଚୁତା	-	ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଦିନରେ
ନାଙ୍ଗାଟି ଓ୍ୱାନି ନିକ୍ତାଓ୍ୱା	-	ପୂର୍ବେ ସ୍ୱର୍ଗ (ତିଆରିକରି) ଉପରକୁ ଉଠାଇଲା ବେଳେ
ନାଙ୍ଗାଟି ପାଦା ନିକ୍ତାଓ୍ୱା	-	ପୂର୍ବେ ସ୍ୱର୍ଗ (ତିଆରିକରି) ଉପରକୁ ଉଠାଇଲା ବେଳେ
ଜାକା ସୁକାଙ୍ଗ୍ ଇତାଓ୍ୱା	-	ସ୍ୱର୍ଗରେ ତାରା ସୃଷ୍ଟିକଲା ବେଳେ
ଜାକା ବେଡ଼ାଙ୍ଗ୍ ଇତାଓ୍ୱା	-	ସ୍ୱର୍ଗରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକଲା ବେଳେ
ଜାକା ଓ୍ୱାନି ଇତାଓ୍ୱା	-	ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସ୍ୱର୍ଗ ତିଆରି କଲାବେଳେ
ଜାକା ପାଦା ଇତାଓ୍ୱା	-	ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସ୍ୱର୍ଗ ତିଆରି କଲାବେଳେ
ଡେଡ଼ିଙ୍ଗା ସାରିତାଇତ	-	ଖମ୍ବ(ତିଆରି ପରେ) ବଳକା ହୋଇଥିବା (ଲୁହା)
ପାଟେ ସାରିତାଇତ	-	ଦେଲା (ତିଆରି ପରେ) ବଳକା ହୋଇଥିବା (ଲୁହା)
କାଣ୍ଡା ସାରିତାଇତ	-	ଖଣ୍ଡା (ତିଆରି ପରେ) ବଳକା ହୋଇଥିବା (ଲୁହା)
ବାଣା ସାରିତାଇତ	-	ବନ୍ଧୁକ (ତିଆରି ପରେ) ବଳକା ହୋଇଥିବା (ଲୁହା)
ନାଙ୍ଗାଟି ଲୁହ୍‌ରାଓ୍ୱାଡ଼ିଇ	-	ତାପରେ କମାରକୁ
ନାଙ୍ଗାଟି ବିଞ୍ଜାରଓ୍ୱାଡ଼ିଇ	-	ତାପରେ ଲୌହକାରକୁ
ଇଗ୍‌ଜାନ୍ଦୁଆ ଅଡ଼େ ତୁଆଡ଼େ	-	ଫିଙ୍ଗିଦିଅ ନାହିଁ ହେ
ଡ଼ାଞ୍ଜେନ୍ ଅଡ଼େ ତୁଆଡ଼େ	-	ଫୋପାଡ଼ି ଦିଅ ନାହିଁ ହେ
ବାହେନାର ବିଆଡ଼େ	-	ଖାଲିରେ ହତ୍ୟା କରେନା
ବାହେ ଜିର ବିଆଡ଼େ	-	ଖାଲିରେ ନିଧନ କରେନା
କୁଡ଼ାମାନ ସେଏମା	-	ଆହୁରି ବିଭିନ୍ନ ରକମର (ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର) ଅଛି
ପାରଜା ମାନ ସେଏମା	-	ଆହୁରି ବିଭିନ୍ନ ରକମର (ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର) ଅଛି
ଜାଟିଙ୍ଗା ମାନ ସେଏମା	-	ଆହୁରି ବିଭିନ୍ନ ରକମର (ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର) ଅଛି
ମୁରୁତି ମାନ ସେଏମା	-	ଆହୁରି ବିଭିନ୍ନ ରକମର (ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର) ଅଛି
ଆସି ଇଞ୍ଜା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ସେପରି କହିକରି
ଆସି କେଜା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ସେପରି ବୋଲିଲେ
କୁଡ଼ାଙ୍ଗ ଗାନା ଡାଲାଣି	-	ସବୁରକମର (ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର) ଆଣି
ପାରଜାଙ୍ଗ୍ ଗାନା ଡାଲାଣି	-	ସବୁ କିସମର (ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର) ଆଣି
ତାନୁ ସେଜେତ ମାଡ଼େଞ୍ଜେ	-	ସେ ପଖାଉତ ଥିଲା (ଲୁହାକୁ)
ତାନୁ କତ୍‌ପେ ମାଡ଼େଞ୍ଜେ	-	ସେ ପିଟିକୁଥିଲା (ଲୁହାକୁ)
ଡେଡ଼ି ସାରିତାଆତ	-	ଖମ୍ବା (ତିଆରି ପରେ) ବଳିଥିବା (ଲୁହା)
ପାଟେ ସାରିତାଆତ୍	-	ଦୋଲା (ତିଆରି ପରେ) ବଳିଥିବା (ଲୁହା)
କୁରି ମାଲା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ମେରିଆପ୍ରକାର ମାରଣାସ୍ତ୍ର ତିଆରି କଲା

କୁରି ଦୁପା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ମେରିଆପ୍ରକାର ମାରଣାସ୍ତ୍ର ତିଆରି କଲା
କିରଙ୍ଗାନି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ଶରସବୁ ତିଆରିକଲା
ରାବାଙ୍ଗାନି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ତୀର ସବୁ ତିଆରି କଲା
ରାଙ୍ଗାଟାଙ୍ଗି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ରାଇଟାଙ୍ଗି ତିଆରିକଲା
ପିଦାଣି ଟାଙ୍ଗି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ପିଦାଣିଟାଙ୍ଗି ତିଆରି କଲା
ମୁତୁକାଣ୍ଡା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ମୁତୁଖଣ୍ଡା ତିଆରି କଲା
ମୁତୁବାଣା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ମୁତୁ ବନ୍ଧୁକ ତିଆରି କଲା
ରାଇବାଣା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ରାଇବାଣା (ବନ୍ଧୁକ) ତିଆରି କଲା
ବିଜାରିବାଣା ଇତେଞ୍ଜେ	-	ବିଜାରିବାଣା (ବନ୍ଧୁକ) ତିଆରି କଲା
ଗଙ୍ଗାନ୍ ସେଚୁ ଇତେଞ୍ଜେ	-	ଗଙ୍ଗାନ୍ ଟାଙ୍ଗିଆ ତିଆରି କଲା
ଗଙ୍ଗାନ୍ କୁରେଡ଼ି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ଗଙ୍ଗାନ୍ କୁରାଡ଼ି ତିଆରି କଲା
ଆରା ସେଜେ ତାଓ୍ୱାଣି	-	ତାହାକୁ ତିଆରି କଲାବେଳେ
ଆରା କତ୍‌ପି ତାଓ୍ୱାଣି	-	ତାହାକୁ ପଝାଇଲାବେଳେ
ସୁରି କାରେ ଇତେଞ୍ଜେ	-	ଗୋଜିଆ ଛୁରୀ ତିଆରି କଲା
ଶ୍ରେଣ୍ଡିକାରେ ଇତେଞ୍ଜେ	-	ତୀକ୍ଷ୍ଣ କାତି ତିଆରି କଲା
ସୁନା ସୁଲି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ସୁନାର (ଦୈନିକ) ଛୁରୀ ତିଆରି କଲା
ରୂପା ସୁଲି ଇତେଞ୍ଜେ	-	ରୂପାର (ଦୈନିକ) କାତ୍ରି ତିଆରି କଲା
ସୁରିକାରେ ଏମ୍ଭେଏ ?	-	ଗୋଜିଆ ଛୁରୀ କେଉଁଠି ରହିଛି ?
ଶ୍ରେଣ୍ଡିକାରେ ଏମ୍ଭେଏ ?	-	(ଏମିତି) ତିକ୍ଷ୍ଣ କାତି କେଉଁଠି ରହିଛି ?
(ଏସି) କାଙ୍ଗାର୍ ଇ ଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଅନାଇ ଦେଖୁଅଛି
ସିନାଡ୍ ଇ ଇ ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଅନାଇ ଦେଖୁଅଛି
ତାଣି ସୁରି କାରେଟି	-	ତାର ଗୋଜିଆ ଛୁରୀରେ
ତାଣି ଶ୍ରେଣ୍ଡି କାରେଟି	-	ତାର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀରେ
ତାଣି ଲହା ସୁଲିଟି	-	ତାର ଲୁହାର ଶୁଳୀରେ
ତାଣି ଲହା ବୃସିଟି	-	ଟପ୍‌କିନା ଗୋଟାଇ ଧରି
ଡ଼ପ କଡ଼େ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଟପ୍‌କିନା ଗୋଟାଇ ଧରି
ଡ଼ିପି କଡ଼େ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ତାର ସାରା ଇସା (ସାରେଙ୍ଗା)
ତାଣି ସାରା ଇସାଆ	-	ତାର ସାରା ସେମା (ସାରେଙ୍ଗା)
କାଙ୍ଗାର୍ ଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ନିରେଖି ଦେଖିକରି
ସିନାଡ଼୍ ଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଅନେଇ ଦେଖିକରି
ଟାଟାଣ୍ ଆସା ନାଙ୍ଗାଣି	-	
ମୂଲୁଣ୍ ଆସା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଗୋଜିଆ ଛୁରୀ ଧରିକରି

ଶ୍ରେଣ୍ଡିକାରେ ଆହାମା	-	ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀ ଧରିକରି
ସନାସୁଲି ଆହାମା	-	ସୁନାର (ଦେବତାଙ୍କ) ଛୁରୀ ଧରିକରି
ରୂପାସୁଲି ଆହାମା	-	ରୂପାର (ଦେବତାଙ୍କ) ଛୁରୀ ଧରିକରି
ଟାଟା ଆରରି ସାକାନେ	-	ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ଲୁଚିଲୁଚି ଯାଇଛି
ମୂଲୁ ଆରର ସାକାନେ	-	ଜନ ଗହଳି ଭିତରେ ଲୁଚିଲୁଚି ଯାଇଛି
ସାରା ଇସା କାଙ୍ଗାରି	-	ସାରା ଇସା (ସାରେଙ୍ଗା)କୁ ନିରେଖି
ସାରା ସେମା କାଙ୍ଗାରି	-	ସାରାା ସେମା (ସାରେଙ୍ଗା)କୁ ନିରେଖି
ଟାଙ୍କ୍ଣି ସାରେଣ୍ କାଙ୍ଗାରି	-	ଟାଙ୍ଗ୍ଣି ସାରେଙ୍ଗାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି
ବୂତୁ ସାରେଣ୍ କାଙ୍ଗାରି	-	ବୂତୁ ସାରେଙ୍ଗାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି
ସାଡ଼ରା ସାରେଣ୍ କାଙ୍ଗାରି	-	ଛାଞ୍ଚୁଣି ସାରେଙ୍ଗାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି
ମାଣି ସାରେଣ୍ କାଙ୍ଗାରି	-	କାଉଁଶ ସାରେଙ୍ଗାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି
ଜେଲ ଜେଲ କାଙ୍ଗାରି	-	(ଖାଲି) ଜୀବନ କେଉଁଠି ଅଛି ଅନୁମାନ କରି
କାଲି କାଲି କାଙ୍ଗାରି	-	(ଖାଲି) ପ୍ରାଣ କେଉଁଠି ଅଛି ଅନୁମାନ କରି
ଆଣ୍ଡେ ଆଣ୍ଡେ କାଙ୍ଗାରି	-	ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ କେଉଁଠି ଅଛି ଅନୁମାନ କରି
ସ'ଲା ସ'ଲା କାଙ୍ଗାରି	-	ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କେଉଁଠି ଅଛି ଅନୁମାନ କରି
ଜେଲା ମେଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଜୀବନ ଦେଖିକରି (ଜୀବନ ଥିବା ସ୍ଥାନ ନିଶ୍ଚୟକରି)
କାଲି ମେଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ପ୍ରାଣ ଦେଖିକରି (ଜୀବନ ଥିବା ସ୍ଥାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି)
ତାଣି ସୁନା ବୃସିଟି	-	ତାର ସୁନାର (ଦେବତାଙ୍କ) ବର୍ଚ୍ଛାରେ
ତାଣି ରୂପା ବୃସିଟି	-	ତାର ରୂପାର (ଦେବତାଙ୍କ) ବର୍ଚ୍ଛାରେ
ଆଣ୍ଡେ ଜନ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ହୃତପିଣ୍ଡରେ ଗଳିଗଲାଭଳି ଭୁସି
ସ'ଲା ଜନ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ଗଳିଗଲାଭଳି ଭୁସି
ମାଇଁ ଜେଣ୍ଡାଲାଡ୍ରୁଲ	-	ଆମର ବଡ଼ଦେବତା
ମାଇଁ କଡ଼ାଲାଡ୍ରୁଲ	-	ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା
ରାକା ବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ରକ୍ତ ଭୁସ୍ ଭୁସ୍ ବାହାରକରି
ତିରା ବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ରୁଧିର ଭୁସ୍ ଭୁସ୍ ବାହାରକରି
ଜେଲାଙ୍ଗା ତିଞ୍ଜି ମାଞ୍ଜାନେ	-	ଜୀବନ ଖାଉଅଛି
କାଲିଙ୍ଗା ତିଞ୍ଜି ମାଞ୍ଜାନେ	-	ପ୍ରାଣ ଖାଉଅଛି
ତାଣି ସାରାଇସାଆ	-	ତାର ସାରାଇସା (ସାରେଙ୍ଗା)
ତାଣି ସାରାସେମାଆ	-	ତାର ସାରାସେମା (ସାରେଙ୍ଗା)
ଆଡେ ଇଙ୍ଗା ଇଞ୍ଜିଗା	-	ଆଡେ (ମରିଗଲି) ଲୋ ମାଆ ବୋଲି
ଆଡ୍ରେ ଆବା ଇଞ୍ଜିଗା	-	ଆଡ୍ରେ (ମରିଗଲି) ହୋ ବାପା ବୋଲି
ତାନୁ କୁରି ମାନେଞ୍ଜେ	-	ସେ ପଡ଼ିଯାଉଛି

ତାନୁ ଡ଼ାଙ୍ଗିମାନେଞ୍ଜେ	-	ସେ ଗଡ଼ିଯାଉଛି
ରାକା ବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ରକ୍ତ ଜୁଡୁ ଜୁଡୁ ହୋଇକରି
ତିରା ବାରାଡ଼ା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଲହୁ ଲୁହାଣ ହୋଇ କରି
ସାରା ଇସା କୁରାନେ	-	ସାରା ଇସା ଟଳିପଡ଼ିଲା
ସାରା ସେମା କୁରାନେ	-	ସାରା ସେମା ଟଳିପଡ଼ିଲା
ଆଡ଼େ ଆଡ଼େଲ ଇଙ୍ଗାଲା	-	ଆଡ଼େ ଆଡ଼େ (ମଲି, ମଲି) ମାଆଲୋ
ଆଡେଲା ଆଡ଼େଲ ଆବାଲା	-	ଆଡ଼େ ଆଡ଼େ (ମଲି, ମଲି) ବାପାଲୋ
ଆଡେଲା ରାଣୀନାଡୁଲା	-	ଆଡେଲା (ମଲିଲେ) ରାଣୀନାଡୁଲା
ଆଡ଼େଲା ବେନ୍ଦେପାଲୁଲା	-	ଆଡେଲା (ମଲିଲେ) ବେନ୍ଦେନାଡୁଲା
ଇନା ପୁନାତେନେଲା ?	-	କ'ଣ ଜାଣିଲିନାହିଁଲେ ?
ଇନା ବେନାତେନେଲା ?	-	କ'ଣ ଶୁଣିଲି ନାହିଁଲେ ?
ଇନା ସରା ତିଚ୍ଚେଏ	-	କ'ଣ ଘେରିକରି ଖାଇଲି
ଇନା ମ୍ରାକ୍ଚି ତିଚ୍ଚେଏ	-	କ'ଣ ହାରିକରି ଖାଇଲି
(ଏଙ୍ଗା) ନାଙ୍ଗେ ଜେଲାଙ୍ଗ୍‌ଲାତିଞ୍ଜାତି	-	(ଆଉ) ମୋର ଜୀବନ ଲୋ ଖାଇଲୁ
ନାଙ୍ଗେ କାଲିଙ୍ଗ ତିଞ୍ଜାତି	-	ମୋର ପ୍ରାଣ ଖାଇଲୁ
ନାଙ୍ଗେ ଜିଉଙ୍ଗା ତିଞ୍ଜାତି	-	ମୋର ପ୍ରାଣ ଖାଇଲୁ
ନାଙ୍ଗେ ପାରାଣି ତିଞ୍ଜାତି	-	ମୋର ପ୍ରାଣ ଖାଇଲୁ
ନିଙ୍ଗାଣ୍ ଇବଣ୍ଡି ମୁତାତି	-	ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଲୁ
ଜାନାଣ୍ ଇବଣ୍ଡି ମୁତାତି	-	ଜନ୍ମ କରି ପାରିଲୁ
ଏପାଇବଣ୍ଡିଲା ମୁତାତି	-	ଜନ୍ମ କରି ପାରିଲୁ
ପିଡ୍‌ପା ଇବଣ୍ଡ ମୁତାତି	-	ଜନ୍ମ କରି ପାରିଲୁ
ବେଣ୍ଡା ଜେଲାଙ୍ଗି ତିଚ୍ଚିନା	-	ତାପରେ ଜୀବନ ଖାଇଲୁ
ବେଣ୍ଡା କାଲିଙ୍ଗା ତିଚ୍ଚିନା	-	ତାପରେ ପ୍ରାଣ ଖାଇଲୁ
କାଲୁ ସାଡ଼୍‌ଜିନେଏ ମା	-	ଗୋଡ଼ ଖୁଆଉଛି (ମରିବା ପୂର୍ବରୁ)
ଗଉ ସାଡ଼୍‌ଜିନେଏ ମା	-	ପାଦ ଖୁରାଉଛି
ତାଣି ପାସତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ତାର ସମତଳ ପଦରରେ
ତାଣି ରୁକ୍‌ତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ତାର ସମାନ ପଦରରେ
ତାଣି ସନା ସେଲାନା	-	ତାର ସୁନା ଛପାରେ
ତାଣି ରୂପା ସେଲାତା	-	ତାର ରୂପା ଗଟିରେ
ସାରା ଇସା କୁରାନେ	-	ସାରା ଇସା ଧରାସାୟୀ ହୋଇଛି
ସାରା ସେମା କୁରାନେ	-	ସାରା ସେମା ଧରାସାୟୀ ହୋଇଛି
ତାନୁ ରାଣୀନାଡୁଲା	-	ସେ ରାଣୀନାଡୁଲୋ

ତାନୁ ବେନ୍ଦେନାତ୍ତୁଲା	-	ସେ ବେନ୍ଦେନାତ୍ତୁଲୋ
ଏଲେ ସାରା ଇସାଡ଼େ	-	ନାଇଁ ସାରାଇସାରେ
ଏଲେ ସାରା ସେମାଡ଼େ	-	ନାଇଁ ସାରାଇସାରେ
ବାହେ ଡିଞ୍ଜା ସିଲେନେ	-	ଖାଲିରେ ଖାଇନାହିଁ (ତୋତେ)
ବାହେଁ ଗହା ସିଲେନେ	-	ଖାଲିରେ ପିଇନାହିଁ
ଲିଙ୍ଗା ଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଜନ୍ମ ଦେଇ କରି
ଜାନାଣଇଆ ନାଙ୍ଗାଣି ।	-	ସୃଷ୍ଟି ରଚ୍‌ନା କରି
ଟାଟାଙ୍ଗ୍‌ଏଚ୍ ଏଚ୍ରେକା	-	ଲୋକ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ
ମୂଲୁଙ୍ଗ୍ ଏଚ୍ ଏଚ୍ରେକା	-	ଜୀବଜନ୍ତୁ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ
ଇ ତୁଡ଼େ ସନା ସେଲତା	-	ଏହି ସୁନା ଛପାରେ
ଇ ରୂପା ସେଲାତା	-	ଏହି ସମତଳ ପଦରରେ
ଇ ତୁଡ଼େ ପାସ୍‌ତି ପାଙ୍ଗାତା	-	ଏହି ସମାନ ପଦରରେ
ଟାଟାଙ୍ଗ୍ ଇତାଓ୍ୱେଣାଡ଼େ	-	ମଣିଷଙ୍କୁ ଜନ୍ମ କଲାବେଳେରେ
ମୂଲୁଙ୍ଗ୍ ଇତାଓ୍ୱେଣାଡ଼େ	-	ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କଲାବେଳେରେ
ଯୁଡ଼େକ୍ ଇତାଓ୍ୱେଣାଡ଼େ	-	ସୃଷ୍ଟି କଲାବେଳେରେ
ଆଲେକ୍ ଇତାଓ୍ୱେଣାଡ଼େ	-	ସର୍ଜନା କଲାବେଳେରେ
ଯୁଡ଼େକ୍ ସାରିଦ୍ ମେ ଆନା	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯିବା ଦେଖି
ଆଲେକ୍ ସାରିଦ୍ ମେ'ଆନା	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯିବା ଦେଖି
ଟାଟା ସାରିତ୍‌ଡ଼େ ମେଆନା	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯିବା ଦେଖି
ମୂଲୁ ସାରିତ୍ ମେଆନା	-	ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯିବା ଦେଖି
କକ୍‌ତି ପଣେ ସାରିତି	-	ବସିଲେ ମଧ୍ୟ ବଳକା ହେଲୁ
ନିଡ଼୍‌ସି ପଣେ ସାରିତି	-	ଉଠିଲେ ମଧ୍ୟ ବଳକା ହେଲୁ
ରା'ଶି ଟାଟାଣି ଗାମ୍ଭିତି	-	ସମସ୍ତ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ
ରା'ଶି ମୂଲୁଣି ଗାମ୍ଭିତି	-	ସମସ୍ତ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ବଳି ଗଲୁ
ଏରେକା ସାରା ଇସାଡ଼େ	-	ସେ ଇଥିଯୋଗୁଁରେ ସାରାଇସା
ଏରେକା ସାରା ସେମାଡ଼େ	-	ସେ ଇଥିଯୋଗୁଁରେ ସାରାଇସା
ନାଆ ଦିନେକ୍ ନେଚୁତା	-	ଅନ୍ୟଏକ ଦିନରେ କିଛି ଘଟିପାରେ
ନାଆ ରଚ୍ଚେକ୍ ନେଚୁତା	-	ଅନ୍ୟ ଏକ କ୍ଷଣରେ କିଛି ଘଟିପାରେ
ନାଆ ଆଲେକ୍ ନେଚୁତା	-	ମୋର ସୃଷ୍ଟି ରଚ୍‌ନା କଲାଦିନ
ନାଆ ଯୁଡ଼େକ୍ ନେଚୁତା	-	ମୋର ସର୍ଜନା କଲା ଦିନ
ନାଇ ଯୁଡ଼େକ୍ ଆତାଣାଇମା	-	ମୋର(ଦ୍ୱାରା) ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ
ଗାରେ ଟାଟା ଆନେଞ୍ଜୋ	-	ଅତିମାତ୍ରାରେ ତାର ବଂଶଧର ବଢ଼ିବେ

ଗାରେ ମୂଲୁ ଆନେଞ୍ଜୋ	-	ଅତିମାତ୍ରାରେ ତାର ବଂଶଧର ବଢ଼ିବେ
ଟାଟା ଆଜାନାଙ୍ଗାଣି	-	ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିକରି
ମୂଲୁ ଆଜାନାଙ୍ଗାଣି	-	ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ହୋଇକରି
ଗାଡ଼ି କେଆ ଟାଟାଣି	-	(ଅନ୍ୟ) ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ
ଗାଡ଼ି କେଆ ମୂଲୁଣି	-	(ଅନ୍ୟ) ସମସ୍ତ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ
ଗାରେ ସାରିନେଞ୍ଜୋମା	-	ମାତ୍ରାଧିକ ଭାବରେ ବଳି ଯାଉଛି
ଗାରେ ବ୍ରଇନେଞ୍ଜୋମା	-	ମାତ୍ରାଧିକ ଭାବରେ ଜିଣି ଯାଉଛି
ନାନ୍ଦି ବାଙ୍ଗ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ପଦର ବୋଲି କହିବ
ନାନ୍ଦି ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ପଦର ବୋଲି କହିବ
ନାନ୍ଦି ନେ'ଲି ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ବଗଡ଼ ବୋଲି କହିବ
ନାନ୍ଦି ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ମୋର ସପାଙ୍ଗାଡ଼ା ବୋଲି କହିବ
ସାର୍‌ଋଙ୍ଗାଡ଼ା ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ସାର୍‌ଋଙ୍ଗାଡ଼ା ବୋଲି କହିବ
(ଆନ୍ନୁ) ର ଲିଙ୍ଗା ଆତାଞ୍ଜାଇନେଞ୍ଜୋ	-	(ମୁଁ) ଜଣେ ମାତ୍ର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକ ବୋଲି କହିବ
ଜାନାଣ୍ ଆତାଞ୍ଜା ଇନେଞ୍ଜୋ	-	(ମୁଁ) ଜଣେ ମାତ୍ର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକ ବୋଲି କହିବ
ଟାଟାଣି ମୂଲୁ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ସଭିଙ୍କୁ (କାହାରିକୁ) ଖାତିରି କରିବ ନାହିଁ
ମୂଲୁଣି ମୂଲୁ ଇନେଞ୍ଜୋ	-	ସଭିଙ୍କୁ (କାହାରିକୁ) ଖାତିରି କରିବ ନାହିଁ
ଆସି ଇଞ୍ଜା ତୁଡ଼େ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଏଭଳି ବିଚାର କରି
ଆସି କେଜା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ଏଭଳି ଭବନା କରି
ନିଙ୍ଗେ କେଲଙ୍ଗିଡ଼େ ତିଚ୍ଚେଏ	-	ତୋତେ (ତୋର) ଜବନରେ ଖାଇଲି
ନିଙ୍ଗେ କାଲିଙ୍ଗ ତିଚ୍ଚେଏ	-	ତୋତେ (ତୋର) ପ୍ରାଣ ଖାଇଲି
(ଅଟେ) ନାଇ ଲିଙ୍ଗା ଇତାତି	-	ଆଉ ମୋର ଜନ୍ମକଲାଲୋକ
ନାଇ ଲିଙ୍ଗା ଇତାତି	-	ଆଉ ମୋର ଜନ୍ମକଲା ଲୋକ
ନାଇ ଜାନାଣ୍ ଇତାତି	-	ମୋର ଉତ୍ପତ୍ତି କଲାଲୋକ
ନାଙ୍ଗେ ନାଙ୍ଗେ ସାରିତି	-	ମୋତେ ମୋତେ ବଳିଗଲୁ
ନାଙ୍ଗେ ନାଙ୍ଗେ ବ୍ରଆତି	-	ମୋତେ ମୋତେ ଜିଣିବାକୁ
ଆତିଣାକା ସାରିତି	-	ହାତୀମାନଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ
ଗଡ଼ାଣାକା ସାରିତି	-	ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲୁ
କକ୍‌ତିଚିଡ଼େ ସାରିତି	-	ବସିଲେରେ ଅଧିକା (ଉଚ୍ଚା) ହେଲୁ
ନି'ସିଡ଼ିଡ଼େ ସାରିଚି	-	ଉଠିଲେରେ ଅଧିକା (ଉଚ୍ଚା) ହେଲୁ
ମାରାଣାକା ସାରିଚି	-	ଗଛ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଧିକା (ଉଚ୍ଚା) ହେଲୁ
ଡାଡ଼ିଣାକା ସାରିତି	-	ତାଳ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଧିକା (ଉଚ୍ଚା) ହେଲୁ
ଲେମ୍ବୁଣାକାଣ୍ ସାରିତି	-	ଉଈମାନଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ

ଟୁକୁଣାକାଣ୍ ସାରିତି	-	ଉଇମାନଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ
ସରଣାକାଣ୍ ସାରିତି	-	ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ
ବାଟାଣାକାଣ୍ ସାରିତି	-	ଜନ୍ଦାମାନଙ୍କୁ ବଳିଗଲୁ
ଗାଢ଼ି ନରଣି ସାରତି	-	ସବୁଲୋକଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲୁ
ଗାଢ଼ି କାଷେଣି ସାରିତି	-	ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲୁ
ଗାରେ ସାରିତିଡ଼େ ଗାଇସି	-	ଅତି ମାତ୍ରାରେ ବଳିଯାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ଗାରେ ବ୍ରଇତି ଗାଇସି	-	ଅତି ମାତ୍ରାରେ ଅଧିକ ଯାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ
ନାଆ ଦିନେକ୍ ନେଚୁତା	-	ଆଉ ଦିନେ କ'ଣ ଘଟିପାରେ
ନାଆ ରଚ୍ଚେକ୍ ନେଚୁତା	-	ଭବିଷ୍ୟତ କ୍ଷଣରେ କ'ଣ ହୋଇପାରେ
(ନାଙ୍ଗେ) ଟାଟା ଲାନେଞ୍ଜ୍ ପଣେଏ !	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ୍ରୋଧରଖି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ପରା
ମୂଲୁ ଲାନେଞ୍ଜ୍ ପଣେଏ !	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ୍ରୋଧରଖି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ପରା
କଡି ଲନେଞ୍ଜା ପଣେଏ !	-	ଗୋରୁଙ୍କୁ କ୍ରୋଧରଖି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ପରା
କରୁ ଲାନେଞ୍ଜ୍ ପଣେଏ !	-	ପୋଢ଼ଙ୍କୁ କ୍ରୋଧରଖି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ ପରା
ନାଇ ତ ଲିଙ୍ଗା ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋରତ ଜନ୍ମ କଲା ଲୋକ
ନାଇ ଜାନାଣ୍ ଇତାଞ୍ଜା	-	ମୋର ଉତ୍ପତ୍ତି କଲା ଲୋକ
ନାଙ୍ଗେ ବାଙ୍ଗା ତେଞ୍ଜେମା	-	ମୋତେ ବଳିଗଲାପରା
ନାଙ୍ଗେ ଡେଗା ତେଞ୍ଜେମା	-	ମୋତେ ଡେଇଁଗଲାପରା
ଇ ଇ ଟାଟାଣି	-	ଏହି ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ
ଇ ଇ ମୂଲୁଣି	-	ଏହି ସମସ୍ତ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ
ଇନିସି ଗାରେ ସାରେଞ୍ଜେ !	-	କେମିତି ନିହାତି ବଳିଯିବନାହିଁ
ଇନିସି ଗାରେ ବ୍ରଏଞ୍ଜେ	-	କେମିତି ନିହାତି ଅଧିକ ହେବନାହିଁ
ଆସି ଇଞ୍ଜାଡ଼େ ନାଙ୍ଗାଣି	-	ସେମିତି କହିକରି
ଆସି କେଙ୍ଗା ନାଙ୍ଗାଣି	-	ସେମିତି ବିଗ୍ଭରକରି
ନିଙ୍ଗେ ଜେଲାଙ୍ଗିଡ଼େ ତିଚ୍ଚେଏ	-	ତୋତେ (ତୋର) ଜୀବନ ଖାଇଲି
ନିଙ୍ଗେ କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିଚ୍ଚେଏ	-	ତୋତେ (ତୋର) ପ୍ରାଣ ଖାଇଲି
ପୁଚ୍ଚିନା ସାରା ଇସାଡ଼େ	-	ଜାଣିଲୁକି ସାରା ଇସାରେ
ପୁଚ୍ଚିନା ସାରା ସେମାଡ଼େ	-	ଜାଣିଲୁକି ସାରା ସେମାରେ
ପୁଚ୍ଚିନା ମାଣି ସାରେଞ୍ଜା ?	-	ଜାଣିଲୁକି ବାଉଁଶ ସାରେଞ୍ଜା ?
ପୁଚ୍ଚିନା ସାତ୍ରା ସାରେଞ୍ଜା ?	-	ଜାଣିଲୁକି ଛାଞ୍ଚୁଣି ସାରେଞ୍ଜା ?
କାତାଙ୍ଗା ରଲି ମାନାଓ୍ୱା ?	-	କଥା କହୁଥିବା ବେଳେ
ଏଡୁଙ୍ଗା ରଲି ମାନାଓ୍ୱା ?	-	ବୁଦ୍ଧି ପଞ୍ଚୁଥିବା ବେଳେ
ତାଣି ତାଜି ଆତାଞ୍ଜା	-	ତା'ର (ସାରେଞ୍ଜାର) ବଡ଼ ଭାଇ

ତାଣି ତାମ୍ୟେର୍ ଆତାଞ୍ଜା	-	ତା'ର (ସାରେଞ୍ଜାର) ସାନ ଭାଇ
ତାଣି ତା'ଦା ଆତାଞ୍ଜା	-	ତା'ର ବଡ଼ ଭାଇକୁ
ତାଣି କ'କୁ ଆତାଣି	-	ତା'ର କକାକୁ
(ତାଣି) ଜେଲା ସାଟ୍ରିସ୍ ବେକଟି	-	(ତାର) ଜୀବନ ଗଲା ପରେ
କାଲିଙ୍ଗ୍ ସାଟ୍ରିସ୍ ବେକଟି	-	ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବା ପରେ
ଆଲାଆଲା ଇଙ୍ଗାଲା	-	ଆଲୋ ଆଲୋ ମାଆଲୋ
ଆଲାଆଲା ଆବାଲା	-	ଆଲୋ ଆଲୋ ବାପାଲୋ
ଆଲାଲା ରାଣୀ ଆତ୍ତୁଲା	-	ଆଲୋଲୋ ରାଣୀ ଆତ୍ତୁଲେ
ଆଲାଲା ବେନ୍ଦେଆତ୍ତୁଲା	-	ଆଲୋଲୋ ବେନ୍ଦେଆତ୍ତୁଲୋ
ଆଲାଲା ଜେଣ୍ଡାଲାତ୍ତୁଲା	-	ଆଲୋଲୋ ବଡ଼ ଦେବତା
ଆଲାଲା କଡ଼ାଲାତ୍ତୁଲା	-	ଆଲୋଲୋ ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବତା
ଆଡ଼େ ଉତ୍ତୁ ରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ଉତ୍ତୁରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ଆଡ଼େ ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଆହେ ପେ'ନାରେଙ୍ଗାଡ଼ା
ମାଇଁ ତା'ଦା ଆତାଣି	-	ଆମର ବଡ଼ଭାଇ ହେବାଲୋକ
ମାଇଁ କ'କୁ ଆତାଣି	-	ଆମର କକା ହେବାଲୋକ
ମାଇଁ ତାଜି ଆତାଣି	-	ଆମର ବଡ଼ଭାଇ ହେବାଲୋକ
ମାଇଁ ତାମ୍ୟେର୍ ଆତାଣି	-	ଆମର ସାନଭାଇ ହେବାଲୋକ
ଜେଲାଙ୍ଗ୍‌ବାଟି ତିଚ୍ଚେଡ଼େ	-	ଜୀବନ କିନ୍ତୁ ଖାଇଲି ହେ
କାଲିଙ୍ଗ୍ ବାଟି ତିଚ୍ଚେଡ଼େ	-	ପ୍ରାଣ କିନ୍ତୁ ଖାଇଲି ହେ
ଜୀଉବାଟି ତିଚ୍ଚେଏଡ଼େ	-	ପ୍ରାଣ କିନ୍ତୁ ଖାଇଲି ହେ
ପାରାଣ୍ ବାଟି ତିଚ୍ଚେଏଡ଼େ	-	ପ୍ରାଣ କିନ୍ତୁ ଖାଇଲି ହେ
ଇନା ପୁନାତି ଗାଇସି	-	କ'ଣ ନଜାଣିବା ଯୋଗୁଁ
ଇନା ଏକାଲ୍ ଇଆତେରେଡ଼	-	ମୋତେ ଏକଲା କରିଦେଲ ହେ
ନାଙ୍ଗେ ଏକାଲ୍ ଇଆତେରେଡ଼େ	-	ମୋତେ ଏକଲା କରିଦେଲ ହେ
ମୁଣ୍ଡେଣ୍ ଇଆତେରେଡ଼େ	-	କେମିତି ହୋଇ ମରିବି
ଇନିସ୍ ଆଜା ସାଇମେ	-	କେମିତି ହୋଇ ସରିବି
ନାଙ୍ଗେ ବାଜେଲଙ୍ଗ୍ ତିଚ୍ଚନ୍ଦୁ	-	ମୋତେ(ମୋର) ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ଖାଅ
ନାଙ୍ଗେ କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିଚ୍ଚନ୍ଦୁ	-	ମୋତେ (ମୋର) ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଖାଅ
ନାଙ୍ଗେ ଇମ୍ୟା ମୂଲୁ ଇନେଞ୍ଜେ	-	ମୋକେଏଠି କିଏ ପଚ୍ଚରିବ,
ଇମ୍ୟାଞ୍ଜା ଟେକା ଇନେଞ୍ଜେ	-	ମୋକେଏଠି କିଏ ପଚ୍ଚରିବ,
(ରିଅନ୍) ଏକାଲ୍ ଆତି ନାଙ୍ଗେଡ଼େ	-	ଜଣେ ଏକ୍‌ଲା ହେଲେ ଲୋକକରୁ ରେ
ମୁଣ୍ଡେଣି ଆଦି ନାଙ୍ଗେଡ଼େ	-	

ଆସି ଇଙ୍ଗିମାନେଙ୍ଗୋ	-	ସେପରି କହୁଅଛି
ଆସି କେଲେପିମାନେଙ୍ଗୋ	-	ସେପରି ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଅଛି
ଏଲେଦିଡ଼େ ସାରାସା	-	ଆଉନାହିଁରେ ସାରାସା (ସାରେଙ୍ଗା)
ଏଲେଦିଡ଼େ ସେମାସା	-	ଆଉନାହିଁରେ ସେମାମା (ସାରେଙ୍ଗା)
ନିତା'ବା ଆତାଙ୍ଗା	-	ତୋର ବଡ଼ ଭାଇ
ନିକିକୁ ଆତାଙ୍ଗା	-	ତୋର କକା
ନି ଚାଜି ଆତାଙ୍ଗା	-	ତୋର ବଡ଼ ଭାଇ
ନି ତାମ୍ୟେର୍ ଆତାଙ୍ଗା	-	ତୋର ସାନ ଭାଇ
କପ୍‌କିସିଆ ମେତେଏ	-	ବସାଇ ଦେଖିଲି
ନିଲ୍‌ପିସିଆ ମେତେଅ	-	ଉଠାଇ ଦେଖିଲି
ଯୁଡ଼େବ୍ ଇଆ ମେତେଏ	-	ଜନ୍ମ କରିଦେଖିଲି
ଆଲେବ୍‌ଇଆ ମେତେଏ	-	ଉତ୍ପତ୍ତି କରି ଦେଖିଲି
ର ସନା ସେଲାତା	-	ଗୋଟିଏ ସୁନାର ପଡ଼ିଅ
ର ରୂପା ସେଲାତା	-	ଗୋଟିଏ ରୂପ
ର ପାସ୍‌ତିପାଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଗୋଟିଏ ସମବଳ ପଦରରେ
ର ରୁକ୍‌ତି ପାଙ୍ଗାଡ଼ା	-	ଗୋଟିଏ ସମାନ ପଦରରେ
ତାଣି ଯୁଡ଼େକ୍ ଇତାଓ୍ୱା	-	ତାର ସୃଷ୍ଟି କଲାବେଳେ
ତାଣିଲା ଆନଲବ୍ ଇତାଓ୍ୱା	-	ତାର ସର୍ଜନା କଲାବେଳେ
ଟାଟା ସାରି ତେଙ୍ଗୋ ନାଡ଼	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଗଲା ହେ
ମୂଲୁ ସାରି ଦେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଗଲା ହେ
ସେଲା ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ଛପାରେ ବଳକା ହେଉଛି
ଟାଟି ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ଟାଟିରେ ବଳକା ହେଉଛି
ଆଟିଣି ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ହାତୀଙ୍କୁ ବଳି ଗଲା ହେ
ଗଡ଼ାଣି ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ବଳି ଗଲା ହେ
କଡିଣିସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ଗୋରୁଙ୍କୁ ବଳି ଗଲା ହେ
କରୁଣି ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ପୋଢ଼ଙ୍କୁ ବଳି ଗଲା ହେ
ନରଣି ସାରିତେଙ୍ଗୋଡ଼େ	-	ସମସ୍ତ ମଣିଷଙ୍କୁ ବଳିଗଲା ହେ

କାପେଣି ସାରିତେଞ୍ଜୋଡ଼େ	-	ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଜିଣିଗଲା ହେ
ଏରେକାଡ଼େ ସାରାଇସାଡ଼େ	-	ସେଇଥି ପାଇଁରେ ସାରାଇସା
ଏରେକାଡ଼େ ସାରା ସେମାଡ଼େ	-	ସେଇଥି ପାଇଁରେ ସାରାସେମା
(ମେମ୍ବ) ବାହେ ଜେଲାଗ୍‌ଡ଼େ ତିଞ୍ଜା ସିଲେନେ	-	ତୁଛାକୁ ଜୀବନ ଖାଇନାହିଁରେ
ବାହେ କାଲିଙ୍ଗ୍ ତିଞ୍ଜାସିଲେନେ	-	ତୁଛାକୁ ପ୍ରାଣ ଖାଇନାହିଁରେ
ମାଙ୍ଗେ ସାରିତି ଗାଇସି	-	ଆମକୁ ବଳିଗଲା ଯୋଗୁଁ
ମାଙ୍ଗେ ବୁଇତି ଗାଇସି	-	ଆମକୁ ଜିଣିଗଲା ଯୋଗୁଁ
ଏରେକା ପେ କତେଏ	-	ସେଇଥିପାଇଁ ହିଁ ହାଣିଲି
ଏରେକା ପେ ଡିକ୍‌ତେଏ	-	ସେଇଥିପାଇଁ ହିଁ ମାରିଲି ।

***

"ସାନ୍ତାଳ" ଉପରି ମିଥ୍

ଦମୟନ୍ତୀ ବେଶ୍ରା

ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥରେ "ମିଥ୍" କହିଲେ ଅତିକଥା, ଗାଲଗଳ୍ପ, ମିଥ୍ୟାକଥା ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ତାହା ସାମାନ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ସେହି ସମୟର ଚିନ୍ତାନାୟକ ତଥା ସମାଲୋଚକମାନେ ଆଦିମ ମିଥ୍ ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ମିଥ୍ ପରଂପରାରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଜୀବନ ଚର୍ଯ୍ୟାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ନିରୂପଣରେ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲେ । ତାହା ପୂର୍ବରୁ ମନିଷୀମାନେ ମିଥ୍ ମଧ୍ୟରେ ଆଦିମ ମାନବ ସମାଜର ସଂସ୍କାର ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସ୍ୱାକ୍ଷର ପାଇ ପାରିଥିଲେ । ବାସ୍ତବରେ ଯାହାକୁ ଆମେ ମିଥ୍ କହୁ ତାହା ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗର ମଣିଷ ସମାଜ ନିକଟରେ ସତ୍ୟର ଇତିହାସ, ପବିତ୍ର କାହାଣୀ ଏବଂ ସେ ସମୟର ବିଶେଷ ଧରଣର ଅଧ୍ୟୟନ ସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଧିଗମ୍ୟ, ସମାଜର ପ୍ରାଣ ଓ ନିଃଶ୍ୱାସ ବାୟୁ ସ୍ୱରୂପେ ଥିଲା *** They have accepted it as it was understood in the archaic societies, where on the contray, 'Myth' means a true story and beyond that a story that is most precious possession, because it is sacred, examply, significant - Mircea - Elide "Myth and reality Translated from French by Willard R. trask (New York, 1963).

'ମିଥ୍' କହିଲେ ଯେ କୌଣସି ପୁରୁଣା ଗଳ୍ପକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ବରଂ ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରଳୟର ରହସ୍ୟ, ଭୂମିର ଉର୍ବରତା, ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନ, ଅଲୌକିକ ବୀର ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରଭୃତିକୁ ବୁଝାଇ ଥାଏ । ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶ, ସବୁ ଜାତି ଭିତ୍ତିରେ ଏହା ବିବିଧାକାରରେ ରହିଆସିଛି । ପ୍ରତିଟି ମିଥ୍ ଭିନ୍ନ କଥା କହିଥାଏ । ତାହାରି ଭିତରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ମିଥ୍ ତାହା ଏବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗୃହୀତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି କ୍ରମରେ ସାନ୍ତାଳ 'ସୃଷ୍ଟିମିଥ୍' ସଂପର୍କରେ ଏଠାରେ ଆଲୋକପାତ କରାଗଲା ।

ସାନ୍ତାଳ ମିଥ୍ ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରଥମେ ଜଳମୟ ଥିଲା । ଦେବତାମାନେ ଦେବଭୂମି "ଝଉଁରିଆ ମେଲା'ରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ଜଳବିହାର ସ୍ନାନାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠକୁ 'ତଳେ ସୂତାମ' (ଦୈବିକ ସୂତା)ରେ ଅବତରଣ କରୁଥିଲେ । ଏକଦା ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ମାରାଂବୁରୁଙ୍କୁ ପୃଥିବୀ ଶ୍ରୀହୀନ ମନେ ହେବାରୁ ଏଠାରେ ଜୀବଜଗତରେ ସର୍ଜନା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ତହୁଁ ସେ ଜଳରେ ଜୀବ କଚ୍ଛପ, କଙ୍କଡ଼ା, ବାଳିଆ ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାଛ, କୁମ୍ଭୀର ଏବଂ ଜିଆ ଆଦିକୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କଲା ପରେ ବି ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିବାରୁ ଜୀବଜଗତର ସ୍ଥିତି ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା ଭଳି ଜୀବକୁ ମାଟି ପିଣ୍ଡୁଳା ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ସେହି ଜୀବର ଗଠନଟି ମଣିଷର ଥିଲା । ମଣିଷର ପିତୁଳା ଗଢ଼ି ସାରିବା ପରେ ମାରାଂବୁରୁ ତାକୁ ଅଧିକ ବଳିଷ୍ଠ କରିବା ପାଇଁ ଶୁଖାଇବାର ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି । ତାକୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ରଖି ପରେ ଜୀବ ଦାନ ଦେବା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇ କିଛି କ୍ଷଣ ପାଇଁ ସେଠାରୁ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କର ଘୋଟକ ତୃଷା ନିବାରଣ ପାଇଁ ଓହ୍ଲାଇ ସେହି ପିତୁଳା ଯୋଡ଼ିକୁ ବିଖଣ୍ଡିତ କରି ଦେଲା । ମାରାଂବୁରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ବିଖଣ୍ଡିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପାଇ ମଣିଷ ଗଢ଼ିବାର ଚିନ୍ତାରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ । ତାହା ପରେ ନିଜର ସ୍କନ୍ଧ ଓ ବକ୍ଷ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଶରୀରର ମଳିରୁ ହଂସ ଯୋଡ଼ିଟିଏ ଗଢ଼ି ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇଛନ୍ତି । ନିଜର କଳ୍ପନା ଅନୁରୂପେ ହଂସ ଯୁଗଳକୁ ଜଳରେ ବିଚରଣ କରିବାର ଦେଖି ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ମାରାଂବୁରୁ

କୃତାର୍ଥ ମଣିଲେ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜଳ ଭାଗରେ ବିଚରଣ କରିବା ହଂସ ଯୁଗଳ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ପାଇଁ ସ୍ଥଳ ଭାଗଟିଏ ଲୋଡ଼ା । ତେଣୁ ମାରାଂବୁରୁ ହଂସ ଯୁଗଳକୁ କହିଛନ୍ତି, ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ସ୍କନ୍ଧ ପ୍ରଦେଶ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ । ଇତ୍ୟବସରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ମୁହଁର ଫେଣକୁ ପାଣିରେ ଭାସୁଥିବାର ଦେଖି ମାରାଂବୁରୁ ତାକୁ ଅଦ୍ରାବ୍ୟ କରିଦେଲେ । ହଂସ ହଂସୁଲୀ ସେହି ଫେଣଫୁଲକୁ ନିଜର ବିଶ୍ରାମ ଓ ବିଚରଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ମଧ୍ୟ ସର୍ବକାଳୀନ ସମାଧାନ ନ ଥିଲା । ଜଳ ଭାଗ ଉପରେ ସ୍ଥଳ ଭାଗର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧି କରି ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କର ଆଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟ ଜଳଚର ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଡାକି ପାଣି ତଳୁ ମାଟି ଉଠାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମାରାଂବୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ସେମାନେ ବା ଅମାନ୍ୟ କରନ୍ତେ କିପରି ?

ମାରାଂବୁରୁ ପ୍ରଥମେ ଅଣ୍ଡିଆ କୁମ୍ଭୀରକୁ ଡାକି ମାଟି ଉଠାଇବା ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି । ଅଣ୍ଡିଆ କୁମ୍ଭୀର ପାଣି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମାଟି ଉଠାଇବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଉପରକୁ ଉଠିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହା ପାଣିରେ ମିଳାଇ ଯାଇଛି । ତା' ପରେ ମାରାଂବୁରୁ 'ଶଲେ' ନାମକ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାଛକୁ ଡାକିଛନ୍ତି । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ତିକା ଉତ୍ତୋଳନ ପାଇଁ କହନ୍ତେ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ବୁଡ଼କୀ ମାରି ଦୁଇ ଗୋଡ଼ର ଚିମୁଟାରେ ମାଟି ଉଠାଇବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛି, ଅବଲେହନ ହେତୁ ତାହା ମଧ୍ୟ ପାଣିରେ ମିଳାଇ ଯାଇଛି । ମାରାଂବୁରୁ ତାହାପରେ ରାଘବ ନାମକ ବାଲିଆ ମାଛକୁ ସେହି କାମ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ବିରାଟକାୟ ବାଲିଆ ମାଛ ତା' ପିଠିରେ ମାଟି ଆଣିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛି କିନ୍ତୁ ମାଟି ପୂର୍ବବତ୍ ପାଣିରେ ମିଳାଇ ଯାଇଛି । ମାରାଂବୁରୁ ଏଥର ପଥର କଙ୍କଡ଼ାକୁ କହିଛନ୍ତି ମାଟି ଉଠାଇବା ପାଇଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଚିମୁଟା ଗୋଡ଼ରେ ମାଟି ଉଠାଇବାର ପ୍ରଯତ୍ନ କରି ବିଫଳ ହୋଇଛି । ଶେଷରେ ମାରାଂବୁରୁ ଝିମଲୀ ରାଣୀ କେଚୁଆକୁ ମାଟି ଉଠାଇବା ପାଇଁ କହନ୍ତେ, ସେ କହିଛି, ମହାପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ପାଣି ତଳୁ ମାଟି ଉପରକୁ ଉଠାଇ ପାରିବି, ହେଲେ ମୋର ମାଟି ଉଠାଇବା କଚ୍ଛପର ପାଣି ଉପରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କେଚୁଆଠାରୁ ଏଭଳି କଥା ଶୁଣି ମାରାଂବୁରୁ କଚ୍ଛପକୁ ଚାରି ଗୋଡ଼ରେ ପାଣି ଉପରେ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ । ଚତୁର କେଚୁଆ ମୁଖ ଭାଗରେ ମାଟି ଖାଇ ମଳ ଆକାରରେ କଚ୍ଛପ ପିଠିରେ ଛାଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଢେଉରେ ତାହା ଯେପରି ମିଳାଇ ନ ଯାଏ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'ଲାଗ୍ ବିଞ୍ଜା' (ବାସୁକୀ) କୁଣ୍ଡଳି ମାରି ମାଟିକୁ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିଲା । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁ ରହନ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ମାଟିସ୍ତର କ୍ଷୀର ସର ପରି ଏବଂ ପରେ ତାହା ଭୂ ଭାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ମାରାଂବୁରୁ ସେହି ଭୂଭାଗକୁ କର୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି । ମଇମାରି ସମତଳ କରିବା ବେଳେ ଯାହା ଆଡ଼ ହୋଇଗଲା, ତାହା ପର୍ବତାକାର ଧାରଣ କଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାହାହିଁ ପାହାଡ଼ ହେଲା ।

ସେହି ଭୂମିରେ ପ୍ରଥମେ ଶିରମ (କୁଶ) ଘାସ, ତା'ପରେ କାରାମ୍‌ଦାରେ (କରମା ବୃକ୍ଷ) ତାହାପରେ ଦୁବଘାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଛ ବୃକ୍ଷର ମଂଜି ବୁଣିଲେ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥଳଭାଗ ଭାବରେ ଘୋଡ଼ା ମୁହଁର ଫେଣ ଏବଂ ମାରାଂବୁରୁଙ୍କର ସ୍କନ୍ଧ ପ୍ରଦେଶକୁ ଆଶ୍ରୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ହଂସ ଯୁଗଳ ବିସ୍ତୃତ ଭୂମିକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ସମୟାନ୍ତରେ ମାରାଂବୁରୁଙ୍କର ଜୀବଜଗତ ସୃଷ୍ଟିର ସ୍ୱପ୍ନ ତାଙ୍କରି ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ସାକାର ହେଲା । କିଛି ଦିନ ଅନ୍ତେ ହଂସୁଲୀ 'ଶିରମ ଦାନ୍ଧେ' (କୁଶଗୁଚ୍ଛ) ରେ ଦୁଇଟି ଅଣ୍ଡା ଦେଇଛି । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଅଣ୍ଡା ଦୁଇଟିରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବରେ ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ମାନବ ଶିଶୁ । ନିଜ ଶରୀରର ଗଠନଠାରୁ ସେମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଲଗା ଥିବାରୁ ମାରାଂବୁରୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହଂସ ଯୁଗଳ ଗୁହାରୀ କରିଛନ୍ତି –

"ହାୟ ହାୟ ଜାଲା ପୁରୀରେ
ହାୟ ହାୟ ନୁକିନ୍ ମାନୱା
ହାୟ ହାୟ ବୁସାଳ ଆକାନ୍ କିନ୍
ହାୟ ହାୟ ନୁକିନ୍ ମାନୱା
ହାୟ ହାୟ ତକାରେ ଦହ କିନ୍
ହାୟ ହାୟ ଦେଶେ ଲାଇ ଆୟ ବିନ୍
ହାୟ ହାୟ ମାରାଂ ଠାକୁର ଜିଉ
ହାୟ ହାୟ ବୁସାଳ ଆକାନ୍ କିନ୍
ହାୟ ହାୟ ନୁକିନ୍ ମାନୱା
ହାୟ ହାୟ ତକାରେ ଦହକିନ୍ ।"

ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଜଳାର୍ଣ୍ଣବରେ ଅସହାୟ ମାନବ ଶିଶୁ ଦୁଇଟି ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି । ହେ ଠାକୁରେ ! ଆମପରି ବିହଙ୍ଗମ ଯୋଡ଼ି ଏହି ମାନବ ଶିଶୁର ଲାଳନ ପାଳନ କେମିତି କରି ପାରିବୁ । ମାରାଂବୁରୁ ! ଆମକୁ ବତାଇ ଦିଅ, ମାନବ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣର ମାର୍ଗ ।

ମାରାଂବୁରୁ ହଂସ ଯୁଗଳକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଖାଉଥିବା ଖାଦ୍ୟର ରସକୁ ତୂଳାରେ ସଂଗ୍ରହ କରି ଛୁଆ ଦୁଇଟିକୁ ଖୁଆନ୍ତୁ । ସେହି ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଶିଶୁ ଦୁଇଟି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତା' ସହିତ ହଂସ-ହଂସୁଳୀର ଚିନ୍ତା ମଧ ବଢ଼ି ଯାଇଛି ଯେ ସେମାନେ କେଉଁଠି ତାଙ୍କୁ ଥଇଥାନ କରିବେ । ମାରାଂବୁରୁ ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି, ଶିଶୁ ଦୁଇଟିର ମାତାପିତା ହିସାବରେ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଁ ତୁମକୁ ହିଁ ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ତୁମେ ଦୁହେଁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଯାଇ ସ୍ଥାନଟିଏ ଖୋଜ । ହଂସ ହଂସୁଳୀ ପଶ୍ଚିମ ମୁହାଁ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଗଲାପରେ 'ହିହିଳି ପିପିଳି' ନାମକ ଜାଗାଟିଏ ସନ୍ଧାନ କରିଛନ୍ତି । ଫେରି ଆସି ମାରାଂବୁରୁଙ୍କୁ ସେ ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇବାରୁ ମାରାଂବୁରୁ ତାଙ୍କୁ ଛୁଆ ଦୁଇଟିକୁ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ନେବା ପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ହଂସ ହଂସୁଳୀ ଛୁଆ ଦୁଇଟିକୁ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ସେହି ହିହିଳି ପିପିଳି ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟ ମାନବ ଯୋଡ଼ି ନିଜ ରୁଚି ଅନୁଯାୟୀ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ଗୁଜୁରାଣ ମେଣ୍ଟାଇଛନ୍ତି । ହଂସ ହଂସୁଳୀ ଯୋଡ଼ି ସେହିଠାରୁ ହିଁ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଛନ୍ତି ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଠାରୁ । କାଳକ୍ରମେ ସେହି ଆଦ୍ୟ ଶିଶୁ ଯୋଡ଼ି 'ପିଲଚୁ ପିଲଚି' ନାମରେ ନାମିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ସମୟ ଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣାକାରୀ ଭାବରେ ସ୍ୱୟଂ ମାରାଂବୁରୁ ମାନବ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଲିଟା ଗସାୟଁ ଭାବରେ ତାଙ୍କଠାରେ କଦବା କେମିତି ଆବିର୍ଭୂତ ହେଉଥିଲେ । ଯେହେତୁ ଆଦ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ସୃଷ୍ଟି ପଛରେ ମାରାଂବୁରୁଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ମଣିଷ ସମାଜର ଗଠନ, ସେହି ହେତୁରୁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଦୈହିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ପାରସ୍ପରିକ ଭ୍ରାତୃ-ଭଗ୍ନୀ ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟର ସଂପର୍କକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଗୁଗୁଚିଆ ଓ ସୁଆଁ ଘାସରୁ ଋଉଳ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ବିଧି ଏବଂ ମଳିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସେଥିରେ ହାଣ୍ଡିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଉପାୟ ବତାଇ ଦେଲେ । ଛଳ କରି ହାଣ୍ଡିଆ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରଚିକର ବୋଲି ସେ ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି । ସେହି ରହସ୍ୟ ବୁଝି ନ ପାରି ସେମାନେ ହାଣ୍ଡିଆ ପାନ କରିବାରୁ ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କକୁ ଭୁଲି ଶାରୀରିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ତା' ପରଦିନ ପ୍ରାତଃ କାଳରେ ଲିଟା ଗସାୟଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ

ଆସି ଡାକନ୍ତେ ସେମାନେ ଉତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି, ଯେ କାଲି ରାତିରେ ଆମେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଭୁଲ କାମ କରି ଦେଇଛୁ। ଆମକୁ ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ଲଜ୍ଜାବୋଧ ହେଉଛି। ଲିଟା ଗସାୟଁ ସ୍ମିତ ହସି ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ତୁମେ କିଛି ଖରାପ କାମ କରିନାହଁ, ତେଣୁ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କରିବା ନିରର୍ଥକ।

ସେହି ଭୁଲ ତାଙ୍କୁ ପିତାମାତା ହେବାର ଗୌରବ ଆଣିଦେଲା। ପରେ ପରେ ତାଙ୍କର ଆହୁରି ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ଜନ୍ମ ନେଇ ଗାଏ ମୋଟ ସପ୍ତପୁତ୍ର ଓ ସପ୍ତକନ୍ୟା ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି। ପିଲଚୁ-ପିଲଚି ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ଯେ ଅଜଣାତରେ ହେଉ କିମ୍ୱା ମାରାଂବୁରୁଙ୍କର ଇଙ୍ଗିତରେ ହେଉ ସେମାନେ ଜନ୍ମରେ ଭାଇ-ଭଉଣୀ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ। ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ସେହି ସଂପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିବ। ତେଣୁ ସେଭଳି ଘଟଣାକୁ ଏଡାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ରଖାଗଲା। ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଶାଗପତ୍ର ଓ କାଠ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିବା ପାଇଁ ପିଲଚି ଗୋଟାଏ ଆଡ଼କୁ ନେଉଥିବା ବେଳେ ପିଲଚୁ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଫଳମୂଳ ସଂଗ୍ରହ ବା ଶିକାର ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଯାଏ। ଦିନକର ଘଟଣା -ପିଲ୍‌ଚୁ କିମ୍ୱା ପିଲ୍‌ଚି କେହି ପୁଅ ଝିଅମାନଙ୍କ ସହିତ ଯାଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି। ସେଦିନ ଝିଅମାନେ 'ଶୁଣ୍ଡୁକୁଜ୍ ବିର'ରେ ଶାଗପତ୍ର ତୋଳୁଥାନ୍ତି, ପୁଅମାନେ 'ଖାଣ୍ଡେରାୟ ବିର'କୁ ପାରିଧି ପାଇଁ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତି। ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଶିକାର ନେଇ ଫେରୁଥିବା ବେଳେ ଦୁଇ ପାହାଡ଼ର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳ ସାଜିଥିବା ଉପାକିଆ ବଟ ବୃକ୍ଷର ଓହଳରେ ଝିଅମାନେ ଦୋଳି ଖେଳି ଗୀତ ବୋଲୁଥାନ୍ତି -

"ମୁଜକ ଦକ ଦୁଗୁଦ୍ ଦୁଗୁଦଃ ନାୟୋ
ଉପାକିଆ ବାଲେ ଲାତାର
ଦାରେ ରେକ ଦୁଗୁଦ୍ ଦୁଗୁଦଃ।"

ଅର୍ଥାତ୍ ମାଲୋ ! ଏହି ବଟ ବୃକ୍ଷର ମୂଳକୁ ଅସଂଖ୍ୟ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବେଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି। ଦେଖ, ସେମାନେ କେତେ ଚଳଚଞ୍ଚଳ। ଏହି ଗୀତର ଲହରୀରେ ବଣ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ୍ ହୋଇ ଉଠିଛି। ପାରିଧିରତ ଯୁବକମାନେ ଆପଣାଛାଏଁ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେହି ବଟ ବୃକ୍ଷ ମୂଳକୁ। ଗୀତର ସ୍ୱରରେ ତାହାର ନୃତ୍ୟର ଲୟରେ ସାମିଲ ହୋଇ ସେମାନେ ନୃତ୍ୟ କରିଛନ୍ତି। ସେହି ନୃତ୍ୟଗୀତ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି। ନୃତ୍ୟରେ ହଜି ଯାଇଥିବା ସପ୍ତପୁତ୍ର ସପ୍ତକନ୍ୟାଙ୍କର ହେତୁ ଆଉ ରହିନାହିଁ। ପ୍ରଥମେ ଯୁବକମାନେ ସେଦିନର ଶିକାର କରିଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ରପଶୁ 'ବୟବିନ୍ଦି'କୁ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ପୁଅ ସହିତ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି। ସେହିଠାରେ ବଡ଼ପୁଅ ଏବଂ ବଡ଼ଝିଅ ପରସ୍ପରକୁ ଜୀବନର ସାଥୀ କରିଛନ୍ତି। ସେହି କ୍ରମରେ ମଝିଆ ପୁଅ ମଝିଆ ଝିଅକୁ ସଂଝିଆ ପୁଅ ସଂଝିଆ ଝିଅକୁ ଏବଂ ସାନ ପୁଅ ସାନ ଝିଅକୁ ବାଛି ନେଇଛନ୍ତି। ପିଲ୍‌ଚୁ-ପିଲଚିର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏଭଳି ମିଳନ ଅଡୁଆ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପିଲଚୁ-ପିଲଚି ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ତାହା ହେଉଛି ବଡ଼ ଠାକୁରଙ୍କର ଅଦୃଶ୍ୟ ଇଙ୍ଗିତ। ତେଣୁ ତାଙ୍କର ସେହି ମିଳନକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ପୂର୍ବକ ତାଙ୍କୁ ପତିପତ୍ନୀର ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ସାତଟି ଗୋତ୍ରରେ ପୃଥକ କରି ଦେଇଛନ୍ତି। ବଡ଼ ପୁଅର ଗୋତ୍ର ହୋଇଛି ହାଁସଦାଃ, ତା'ତଳ ପୁଅର ଗୋତ୍ର ହୋଇଛି ମୁର୍ମୁ, ତା ତଳକୁ କିସ୍କୁ, ତା ତଳକୁ ହେମ୍ବ୍ରମ୍, ତା ତଳକୁ ମାଣ୍ଡି, ତା' ତଳକୁ ସରେନ୍ ଏବଂ ସବା ତଳ ପୁଅ ଟୁଡୁ ଗୋତ୍ର ପାଇଛି। ସେହିଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପିଲଚୁ-ପିଲଚି ସତର୍କ କରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେପରିକି ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗୋତ୍ର ବିବାହ ନ ହୁଏ। କିନ୍ତୁ ସେହି କଥାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର କନ୍ୟାମାନେ ଯୌନ ସାଧନରେ ପଶୁ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି। ତେଣୁ ମାରାଂବୁରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ

ସତର୍କବାଣୀ ଶୁଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୋତ୍ରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ବୋଲି । ତାହା ନ ଶୁଣିବାରୁ ପିଲଚୁ-ପିଲଚିକୁ ହାରଣ ଜଙ୍ଗଲର ପଥର ଗୁମ୍ଫାକୁ ପଠାଇ ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିବର୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ନିପାତ କରିଛନ୍ତି -

"ଏୟାୟ ସିଞ୍ଜ ଏୟାୟ ଞିନ୍ଦା
ସେଙ୍ଗେଲ ଦାଗେ ହୋ
ଏୟାୟ ସିଞ୍ଜ ଏୟାୟ ଞିନ୍ଦା
ଜାଡ଼ାମ୍ ଜାଡ଼ାମ୍ ହୋ
ତକା ରେବିନ୍ ତାହେଁକାନ୍ ମାନୱା
ତକା ରେବିନ ସଲେଲେନ୍
ମେନାଃ ମେନାଃ ହାରଣ ହୋ
ମେନାଃ ମେନାଃ ବୁରୁ ଡାଣ୍ଡେର ହୋ

ଅନାରେଲିଞ୍ଜ ତାହେଁ କାନା ଆଲିଞ୍ଜ ଦ ।" ଅର୍ଥାତ୍ ସପ୍ତଦିନ ସପ୍ତରାତ୍ରି ଅବିରାମ ଅଗ୍ନିବର୍ଷା ହେଲା । ତୁମେ ଦୁଇଜଣ କେଉଁଠାରେ ଥିଲ ? କେଉଁଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲ ? ଉତ୍ତରରେ ସେମାନେ କହିଛନ୍ତି – ହାରାତ ନାମକ ଜଙ୍ଗଲରେ ଆମେ ଥିଲୁ । ସେହିଠାରେ ଥିବା ଗୁମ୍ଫାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲୁ ।

ମାରାଂବୁରୁଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ସେମାନେ ପୁଣି ପରିବାର ସଂରଚନା କରିଛନ୍ତି । ପୁନର୍ବାର ତାଙ୍କର ସପ୍ତପୁତ୍ର ଓ ସପ୍ତକନ୍ୟା ଜାତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମତେ ସାତଟି ଗୋତ୍ରରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ଦିନକୁ ଦିନ ସେହି ଗୋତ୍ର ବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ସେଥିରେ ବାସ୍କେ, ବେଶ୍ରା, ପାଉରିଆ, ଚଣେ ଓ ବେଦ୍ରେୟା ଗୋତ୍ର ସାମିଲ ହୋଇଛି । ଏହିଭଳି ଭାବରେ ସାନ୍ତାଳମାନଙ୍କର ଗୋତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାଦଶରେ ପହଞ୍ଚିଛି ।

ସେହି ଗୋତ୍ର ସାମାଜିକ ନୀତିନିୟମ ମଧ୍ୟରେ ରହି ମଜବୁତ୍ ହୋଇଛି । ଜାତି ଏବଂ ଗୋତ୍ରକୁ ମାନିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି –

"ହିହିଲି ପିପିଲି ରେବନ୍ ଜାନାମ୍ ଲେନ୍
ଖଜ କାମାଣ ରେବନ୍ ଖଜ୍‌ଲେନ୍
ହାରଣ ରେବନ ହାରାଲେନ୍

ସାସାଂ ବେଡା ରେବନ୍ ଜାତ୍ ଲେନ୍ ହୋ ।" ଅର୍ଥାତ୍ 'ହିହିଲି ପିପିଲି'ରେ ଆମେ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିଛୁ । 'ଖଜ୍ କାମାଣ' ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଆମେ ନିଜକୁ ଚିହ୍ନିଲୁ । 'ହାରତା'ଠାରେ ଆମର ବଂଶ ବିସ୍ତାର ହେଲା ଏବଂ 'ସାସାଂ ବେଡା'ରେ ଜାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲୁ । ସେହି ସାସାଂ ବେଡ଼ାରେ କିୟତକାଳ ରହିବା ପରେ ସାନ୍ତାଳମାନେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛନ୍ତି 'ଜାରପି ଦିଶମ'କୁ । ସେଠାରେ ମାରାଂବୁରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦୟ ନ ହେବାରୁ ସେଠାରୁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କଥିତ ଅଛି ସାନ୍ତାଳମାନେ ଜାର୍ପି ଦିଶମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାବେଳେ ପାହାଡ଼ ଘେର ଭିତରେ ବାଟବଣା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ କୌଣସି ବାଟ ପାଇ ପାରି ନଥିଲେ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଯିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସୁତୀଖ ପାହାଡ଼ ଠିଆ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ସେହି ବଡ଼ ପାହାଡ଼ ବା ମାରାଂବୁରୁକୁ

ସେମାନେ ଗୁହାରୀ କରିଥିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ ସେ ଉଚିତ୍ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଲେ ପାହାଡ଼ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ସେ ଉଚିତ୍ ପୂଜାର୍ପଣ କରିବେ । ସହସା ସେହି ସୁତୀଖ ପାହାଡ଼ ଅପସରି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସାନ୍ତାଳମାନେ 'ସିଞ୍ଜ ଦୁଆର', 'ବାହି ଦୁଆର' ଅତିକ୍ରମ କରି 'ଆୟରେ ଦିଶମ୍'ରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । 'ଆୟରେ'ରୁ ସେମାନେ ପୁଣି ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛନ୍ତି 'କଏଁଡା ଦିଶମ୍'କୁ । ତାହା ପରେ ସାନ୍ତାଳ କିମ୍ବଦନ୍ତୀର ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ 'ଚାଇଦିଶମ'ରେ ସୁଖରେ କାଳାତିପାତ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । 'ଚାଇ ଦିଶମ' ପରେ ସେମାନେ ସପ୍ତ ନଦୀର ଦେଶ 'ଚମ୍ପା'ରେ ତାଙ୍କର ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ କଲେ । ଜନଶ୍ରୁତି କହେ 'ଚାଇ' ଏବଂ 'ଚମ୍ପା' ସାନ୍ତାଳମାନଙ୍କର ଐତିହ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଡ଼ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବାହ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ଗଡ଼ ଦୁଇଟିକୁ ସେମାନେ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିଥିଲେ । ସେହି ଗଡ଼ରେ ଜୀବନ ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଡ଼ମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ । ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଗୀତରୁ ସେ ସଂପର୍କରେ ଆଭାସ ମିଳେ ।

"ଚେତେ ତେଦ ଛିତାନାମ୍ ଗୁଗୁରିଜ୍ କାନ୍
ଚେତେ ତେଦ ଛିତାନାମ୍ ଲାଲାମାଃ କାନ୍
ତଓ୍ୱା ତେଦ ଛିତାନାମ୍ ଗୁଗୁରିଜ୍ କାନ୍
ଦାହେ ତେଦ ଛିତାନାମ୍ ଲାଲାମାଃ କାନ୍ ।"

ଏହି ଗୀତଟିରେ ଜଣେ ସଖୀ ଆଉ ଜଣେ ସଖୀକୁ ପଚାରୁଛି – ଛିତା ଲୋ ! ତୁ କେଉଁଥିରେ ଗୃହାଙ୍ଗନାକୁ ଲିପୁ ଅଛୁ ? ଏବଂ କେଉଁ ଥିରେ ତାକୁ ମସୃଣ କରୁଅଛୁ ? ଓହୋ ! ତୁ ପରା ଦୁଗ୍ଧରେ ଲେପନ କରୁଅଛୁ ଏବଂ ଦହିରେ ଗୃହାଙ୍ଗନକୁ ମସୃଣ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛୁ ।

ସେହି ଗଡ଼ରେ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗୋତ୍ର ଅନୁରୂପେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟଭାର ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ଗଡ଼ ଦୁଇଟିକୁ ବହୁକାଳଯାଏ ସେମାନେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରିଥିଲେ । କିସ୍କୁ ଗୋତ୍ରର ଲୋକମାନେ ରାଜା ଭାବରେ ଆସୀନ ହୋଇ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଳାଉ ଥିଲେ । ହାଁସଦାଃ ଗୋତ୍ରର ଲୋକମାନେ ବିଦ୍ୱାନ ଭାବରେ ଶାସନର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରୁଥିଲେ । ମାର୍ଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ବ୍ୟାପାର ସମ୍ପର୍କୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନ୍ୟସ୍ତଥିଲା । ମୁର୍ମୁ ଗୋତ୍ରର ଲୋକମାନେ ପୂଜକ ଭାବରେ ସାନ୍ତାଳ ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ତୁଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । ସରେନ୍ ଗୋତ୍ରର ଲୋକମାନେ ସିପାହୀ ଭାବରେ ଦେଶ ମାତୃକାର ରକ୍ଷଣ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ । ହେମ୍ବ୍ରମ୍ ଗୋତ୍ରର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଚାର ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଟୁଡୁମାନେ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷଣ କରି ଅମୋଦ ଦାନରେ ନିୟୋଜିତ ଥିଲେ ଏବଂ ବେଶ୍ରାମାନେ ରସିକ ଚାଟୁକାର ଭାବରେ ଦରବାରୀ ମାନଙ୍କର ମନୋରଂଜନ କରୁଥିଲେ ।

ସାନ୍ତାଳମାନେ ତାଙ୍କର ପାରଂପରିକ ଅସ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏକଦା ଅପ୍ରତିହତ ଥିଲେ ହେଁ ବାହ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ଆଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ଅଧିକ କାଳ ତିଷ୍ଠି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ତୋଗଲକ ବଂଶର ଶାସନକାଳ ବେଳକୁ ଚାଇ, ଚମ୍ପା ଦୁର୍ଗର ପତନ ଘଟିଥିଲା ବୋଲି କେତେକ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକଙ୍କର ଜଣେ ସେନାପତି ମହମ୍ମଦ ଆଲି ଆଲିୟାସ ମାଲିକ ବାୟା ଚାଇ ଦୁର୍ଗକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଥିଲା । "At Chai there is an old fort, the walls of which, of earth and stones, enclose a space of five acres of land. The tradition about it is that it was the abode of Jangra a Santal king, who destroyed himself and his family on hearing of approch of a Mohammadan Army".

ସେମାନଙ୍କୁ ସାମନା କରି ନ ପାରି ସାନ୍ତାଳମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର ସହିତ ସେହି ଦୁର୍ଗକୁ ଛାଡ଼ି 'ତଳେ ପୁଖୁରୀ', 'ବାହା ବାନ୍ଦେଲା' କୁ ପଳାୟନ କରିଛନ୍ତି । ଏ ସଂପର୍କରେ ଲୋକଗୀତ କହେ -

"ଝଇ ଝମ୍ପା ଦ ଲିଲିବିଛି
ବାଦଲି କଏଁଣ୍ଡା ଲିଖନ୍ ଗଲହନ୍
ଦାୟାଗେ ଝମ୍ପା ବାଦଲି କଏଁଣ୍ଡା

ଦାୟାଗେ ଗାଲବନ୍ ବାଗିୟାଦ୍ ଦ ।" ଅର୍ଥାତ୍ ଝଇ, ଝମ୍ପା ଦୁଇଟି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଡ଼ । ବାଦଲି, କଏଁଣ୍ଡା ଗଡ଼ ନାନା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଭରା । କିନ୍ତୁ ବାହ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର ସହିତ ସେହି ଗଡ଼ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲୁ । ପୁନର୍ବାର ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ତାଙ୍କୁ ସାମନା କରିବାକୁ ନ ପଡୁ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନେ ବାହା ବାନ୍ଦେଲାରେ ସଂଗଠିତ ହେଲେ । ସେହିଠାରେ 'ତପେ ଶରଜମ୍' (ଦୈବିକ ଶାଳ), 'ଲାବାନ ଆତ୍ନାଃ' (ଦୈନିକ ଅଶନ), 'ଲାଡ଼େୟା ମାତ୍‌କମ୍' (ଦୈବିକ ମହୁଲ), ବୃକ୍ଷ ମୂଳରେ ପଦ୍ମପତ୍ର ବିଛାଇ ଏବଂ 'କେରେ ଡାଡ଼ି' ନାମକ କୂପର ଜଳ ପାନ କରି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଦିନ ଦିନ ଧରି ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଛୁତିକାରେ, ବିବାହରେ, ମୃତ୍ୟୁରେ ଏବଂ କଳିତକରାଳରେ ଏହି ସବୁ ନିୟମ ପାଳନ କରିବା । 'ବାହା ବାନ୍ଦେଲା'ରେ ସଂଗଠିତ ଜୀବନ ଯାପନ ପରେ ବି ସେହି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ଜନାଜସ୍‌ପୁର, ଖାଁସପାଳ ବେଲାଓଁଜା, ଶିର, ଶିକାର ଆଦି ସ୍ଥାନକୁ ପଳାୟନ କରିଛନ୍ତି । କିଛି ଲୋକଙ୍କ ମତରେ 'ଶିକାର' ନାମକ ସ୍ଥାନ ଅତିକ୍ରମ କରି 'ସତ୍' ସ୍ଥାନରେ ସେମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କାଳ ରହିଥିଲେ । ସେହି 'ସତ୍-ଗଡ଼' ବା 'ସତ୍‌ଗାଲ୍'ରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସାନ୍ତାଳ ନାମରେ ନାମିତ କରାଗଲା ।

ତାଙ୍କର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ କିଛି ଲୋକ 'ଟୁଣ୍ଡି'ରେ ବସବାସ କଲେ ସେହିପରି କିଛି ଲୋକ ଅଜୟ ନଦୀ ଅତିକ୍ରମ କରି ପ୍ରଥମେ ରାଜମହଲ ହିଲ୍ ଏବଂ ପରେ ଛୋଟନାଗପୁର, ମେଦନୀପୁର, ହଜାରୀ ବାଗ୍ ତଥା ମୟୂରଭଂଜ, ବାଲେଶ୍ୱର, ଭଦ୍ରକ, କେନ୍ଦୁଝର ଆଦି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଆପଣେଇ ନେଲେ ।

ମହାରାଜା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱୟଂ ଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ,
ତଖତ୍‌ପୁର, ବାରିପଦା

❖❖❖

ଭତରା ମିଥ୍ କଥା

ଶ୍ରୀ ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ତଥା ଛତିଶଗଡ଼ର ବସ୍ତର ଅଞ୍ଚଳରେ ଭତରା ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଉନ୍ନତ ଓ ବିକାଶିତ । ସାଧାରଣତଃ ଜଳ ସୁଲଭ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏମାନେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବସବାସ କରିଥାନ୍ତି । କୃଷି ଏମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଜୀବିକା ଅଟେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ, ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ୨୦୦୨-୨୦୦୩ ବର୍ଷର ବାର୍ଷିକ ରିପୋର୍ଟରେ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଛତିଶଗଡ଼ରେ ଭତରାମାନଙ୍କୁ ଏକ ଗରିଷ୍ଠ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଭାବେ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଛି ।

ଭତରା ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଅନେକ କଥା, କାହାଣୀରେ ମିଥ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି । ସାଧାରଣତଃ ମିଥ୍ ଗୁଡ଼ିକରୁ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବିକାଶ ଓ ବିବର୍ତ୍ତନର ସଂକେତ ମିଳିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ମାନବ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଯେଉଁପରି ମିଥ୍ ଚେତନା ଦେଖାଯାଏ, ଭତରା ଗୋଷ୍ଠୀରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନବୋଧ ଓ ଯୁଗଚେତନାକୁ ନେଇ ମିଥ୍ ଚେତନା ଦେଖାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ମିଥ୍ ଗୁଡ଼ିକ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ସମ୍ପର୍କିତ, ଏଣୁ ଏଥିରେ ମାନବ ସମାଜର ଚିନ୍ତା, ଚେତନାର ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ସାଂକେତିକ ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ମିଥ୍ ହେଉଛି କୌଣସି ଘଟଣାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ବର୍ଣ୍ଣନା ବା ତତ୍ ସଂପର୍କିତ କଥା । ମିଥ୍‌ରେ ନିହିତ ପ୍ରଜ୍ଞା, ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ, ଅନ୍ତଃପ୍ରେରଣା ଅଥବା ବ୍ୟାବହାରିକତାର ବାରମ୍ବାର ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥାଏ, ତଥା ସେଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଚାର କରାଯାଇଥାଏ ।

ଭତରା ଜନଜାତିର ବହୁ କଥା ପ୍ରଚଳିତ । ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟତଃ ମାନବ, ମାନବୋତ୍ତର ଏବଂ ମାନବେତର ଜୀବନର ସାଂକେତିକ ପରି ପ୍ରକାଶ ଘଟିଥାଏ । ଭାରତୀୟ ମିଥ୍ ପରମ୍ପରାରୁ ଭତରା ମିଥ୍ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଅଲଗା ନୁହେଁ । ଭତରା ଲୋକକଥାରେ ପ୍ରାବରାଇ, ଘଉଁରିଆ ବୀର, ଆଦି ମାନବ, ମହୋବା, ଇଙ୍ଗଲାଜିନ୍, ମାଓଲି, ଭୈରବ ଆଦି ମାନବୋତ୍ତର, ତଥା ଶୁଙ୍ଗାର ଚଢ଼େଇ ଭଳି ମାନବେତର ଚରିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଭତରା ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ିକ ବହୁ ପରିମାଣରେ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଯମ ପୁରାଣ, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରାଣ ଆଶ୍ରିତ । ଏମାନଙ୍କ କଥାରେ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ବହୁତ ତଥା ଏହି ଦେବଦେବୀ ମାନବୀୟ ଭାବାବେଗ, ସମ୍ବେଦନା, ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ନେଇ ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଏହି ଲେଖାରେ ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଭତରା ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା କେତେକ ମିଥ୍‌କୀୟ କଥା ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି କଥାର ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ଓ ତାହାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ତଥା ତହିଁରେ ଥିବା କଥା ସଂରଚନାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ସାଧାରଣତଃ ଭତରା ଜନମୁଖରେ ଯେଉଁ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ତାହା ସଂଖ୍ୟାତୀତ । ସେଥିରୁ କେତେକ ହେଲା ତଣ୍ଡା ନକୁଲ୍, କୋଦମତିରାନି, ନୁରପ୍‌ନାଥ, ଯମ ପୁରାନ୍, ବାଇତୁଣ୍ଡି ରାଜା, କାକ୍‌ଡ଼ାରାଜା, ମକୁଟବାନ୍ଧା କୁମର, ସମର ସାଥି, ସୂରିଜ ରାଜା, ଚନ୍ଦନମତିରାନି, ଶବର ରାଜା, ବାଂଜାରାଜା, ମୋର ରାଜା, ଅନନ୍ତ କୁମର, ଶାଳେଦନ ରାଜା, କୁମଡ଼ାଫୁଲିଆରାଜା, ଗ୍ରାବରାଇ ମାତା, ରାଡ଼ିମାହେ ଠୁରାବେଟା, ମରଲା ମୁନୁସ୍‌ଖେଡ଼ା ମାରେ, ପାଟରାଜା ପାଟରାନି କାତା, କୁଡ଼ରୁଙ୍ଗା ଚେଡ଼େ, ଦୁଇଟା ସକି ଇତ୍ୟାଦି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ଭତରା କଥାର ଅବତାରଣା କରିବା ତାହା ହେଲା ରାଡ଼ିମାହେ ଠୁରାବେଟା ଓ ଘାଟ୍‌ରାଜା ପାଟ୍‌ରାନି କାତା ।

ପ୍ରଥମ କଥା : ରାଡ଼ିମାହେ ଠୁରାବେଟା କାତା (ଭତ୍ରୀ ଭାଷା)

ରାଡ଼ିମାହେ ଠୁରାବେଟା ଉହେତ୍ । ପିଲା ବଡ଼ ଏରା । ପିଲା ଗାଲା । ରଜା ଗରେ କମିଆ ଏଲା । ତାର ମା ଗଟେକ୍ ଗରେ ପାହେଟିକାରିନ୍ ଏଲା । ଦୁଇ ଲନି ଦୁକ୍‌ତେ ଛଲତ୍ ।

ଆଅରି ତାଟେ ଗାଁ । ଦୁଇଟା ସାଅକାର ରହତ୍ । ଡମ୍ ସାଅ କାର ବିକାରିକେ ବିକ୍ ନାଇ ଦେବାହାର । ଆଅରି ଗଟେ ସାଅକାର ବିକାରିକେ ବିକ୍ ଦେବାହାର । ଗଟକଦିନ୍ ଡମ୍ ବୁଡ଼ା ଗଉ ଲଗେ ଗଟେନ୍ ବିକାରି ଆସ୍‌ଲା । ଡମ୍ ବୁଡ଼ା ଗରର ବାଟେ ରଲା । ବିକାରି ବିକ୍ ମାଁଗଲା । ଡମ୍ ବୁଡ଼ା "ଆମର ଗରେ ଲୋକ୍ ନିଆତ୍" ସାଙ୍ଗଲା । ବିକାରି ଉଟିଗାଲା ।

ଡମ୍ ବୁଡ଼ାର ବୁଆରି ଗର ବିତରେ ରେଲା । ବିକାରି ଉଟିଯିବା ଦେକି ତାର ଆନିତାନୁ ପାନି ନିସ୍‌କି ଗାଲା । ଗାରିଆ ବିତରେ ଚଉଁରି ଦରି ପାନିକେ ଗାଲା । ବିକାରିକେ ଡାକ୍‌ଲା ଆଅରି ମଜିବାଟେ ତାକେ ବିକ୍ ଦେଲା । ହାଏ ବୁଆରି ତାକେ ସାଙ୍ଗଲା, "ଆମର ସତରା ଲଦି ଆଏ, ମୁଇଁ ଗର ବିତରେ ରହେଲି" ।

ଆଅରି ଗଟେକ୍ ଦିନ୍ ଲଚମି ରାନି ବିକ୍ ମାଙ୍ଗବାକେ ଡ଼କରି ଡ଼କରି ମାଏଝି ବେଶ୍‌ନେ ଆସ୍‌ଲା । ଡ଼ମ୍ ବୁଡ଼ାକେ ବିକ୍ ମାଙ୍ଗ୍‌ଲା । ଡମ୍ ବୁଡ଼ା ଲଚମି ରାନିକେ ଆମର ଗରେ ଚଉଁର ନାଇ କି ଦାନ୍ ନଇଁ ସାଙ୍ଗଲା । ଲଚମି ରାନି ଡ଼ମ୍‌ବୁଡ଼ାର କୁଟ୍ କପୋଟ୍ କେ ଜାନ୍‌ଲା ଆଅରି ବୁଡ଼ାଇ ଜାନ୍, ଚଉଁର, ମଡ଼ିଆ, ବିରି ଉଡ଼ିଗଲା । ଲଚମି ରାନି ହାଇତାନୁ ନିସ୍‌କି ଗଲା ।

ଯାଇତେ ଯାଇତେ ଲଚମି ରାନି ବାଟେ ଦକ୍‌ଲା ଛଅକୋଡ଼ି କୋମିଆଁ ଦାନ୍ କାଟ୍‌ତେ ରହତ । ରାନି ହାଇ ବାଠକେ ଗାଲା । ରାଡି ମାହେ ଠୁରାବେଟା ହାଇତାନେ ରଲା । ରାଡି ବୁଡ଼ିର ଠୁରାବେଟାର ନାମ୍ ରଏନୁ । ସାନ ପିଲା ରଲା । ଛଅ କୋଡ଼ି କୋମିଆଁ ରଏନୁ କେ ଟାପରା କଲାଇ । ତମର ଗରେ ଦିଦି ଆହେସି ଆଚେ । ରଏନୁ ସାନ୍ ପିଲା । ଟାପରା ନାଇଁ ଜାନ୍‌ଲା । ଲଚମି ରାନି ରଏନୁ ଏକ ଦକ୍‌ଲା । ରଏନୁ କେ ଡାକ୍‌ଲା । ରଏନୁ ଲଚମି ରାନି ପାସେ ଗାଲା । ରଏନୁ ବଲୁଆ ଏଲା । ଲଚମିରାନି ସାଙ୍ଗଲା । "ମୁଇଁ ତର ଦିଦି" । ତୁଇ ସାନ୍ ରେଲୁ ମୁଇଁ ବିବା ଏଲି । ତର ମା କୋନ୍‌ତି ଗାଲା ? ରଏନୁ ସାଙ୍ଗଲା ମା ବୁତି କରାଗଲା । ମୁଇଁ ସାଅକାର ଗରେ କୋମିଆଁ ଆଚି । ଲଚମିରାନି ରଏନୁର ମାକେ ଡ଼ାକି ପାଟାଇଲା ।

ରଏନୁ ତା'ର ମା କେ ଡାକି ଆନ୍‌ଲା । ରଏନୁ ଆଅରି ଲଚମି ରାନି ଡ଼ଙ୍ଗର ମାରଲାଇ । ଦାନ୍ ବୁନ୍‌ଲାଇ । ଦାନ୍ ପାକ୍‌ଲା ଆଅରି କାଟଲାଇ । ଦାନ୍ ମିଡ଼ାଇ ଲାଇ । ବଡ଼ ଗର ବାନ୍ଦଲାଇ । ରଏନୁ କାଜେ ମାଏଝି ଆନଲାଇ । ରଏନୁ ବଡ଼ ସାଅକାର ଏଲା ।

ଲଚମି ରାନି ରଏନୁ ଏକ ସାଙ୍ଗଲା, "ମକେ ଗୁରୁବାର ଦିନେ ପୂଜା କରବୁସ୍ । ଲଚମିରାନି ଗୋଇଲା ତାନେ ଏଡ଼ଗାୟଲା । ରଏନୁ କୋମିଆଁ ପାହେଟି ଛଡ଼ିଦେଲା । ଗରତାନେ ବସିରେଲା ।

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ : ବିଧବା ମା ଓ ବାପଛେଉଣ୍ଡ ପୁଅ କଥା:

ବିଧବା ମା ଓ ତାର ବାପଛେଉଣ୍ଡ ପୁଅ ରହୁଥିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ପୁଅ ବଡ଼ ହେଲା । ପିଲା ଯାଇ ରାଜା ଘରେ ଜମି କାମ କଲା । ତା ମା' ଜଣକ ଘରେ ପାଇଟି କଲା । ଦୁଇଜଣ ଭାରି ଦୁଃଖରେ ଚଳୁଥିଲେ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ଦୁଇଜଣ ସାହୁକାର ରହୁଥିଲେ । ବୁଢ଼ା ଡମ ସାହୁକାର ଭିକାରୀକୁ ଭିକ ମୁଠେ ଦିଏ ନାହିଁ । ଆର ସାହୁକାର ଭିକ୍ ଦିଏ । ଅଭାବୀ ଲୋକକୁ ଡ଼ାକି ଭିକ ଦିଏ । ଦିନେ ଭିକାରୀଟିଏ ଡମ ସାହୁକାର ବାଡ଼ ବାଟ ଦେଇ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଆସିଲା । ଡମ ବୁଢ଼ା ଘର ଭିତରେ ଥିଲା । କବାଟ ଝଳାବାଟେ ଦେଖି ଆମ ଘରେ କେହି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହିଲା । ଭିକାରୀ ଚାଲିଗଲା ।

ଡମ ସାହୁକାରର ବୋହୁ ଘର ଭିତରେ ଥିଲା । ଭିକାରୀଟି ଚାଲି ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଗଲା । ସେ ଗରିଆ ଭିତରେ ଚାଉଳ ନେଇ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଗଲା । ବାଟରେ ଭିକାରୀକୁ ଦେଖି ତାକୁ ଡାକି ମଝି ଦାଣ୍ଡରେ ଭିକ୍‌ଦେଲା । ଭିକ ଦେଇ କହିଲା, "ମୋର ଶ୍ୱଶୁର ଭାରି ଲୋଭି । ମୁଁ ଘର ଭିତରେ ଥିଲି ।"

ଆଉଦିନେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୁଢ଼ୀ ବେଶରେ ଡମ ସାହୁକାର ଘରକୁ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଆସିଲେ । ଡମ ବୁଢ଼ା ଘରେ ଧାନ କି ଚାଉଳ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲା । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଡମ ବୁଢ଼ାର କୂଟକପଟ ଜାଣି ପାରିଲେ । ସେ ବୁଢ଼ାର ଧାନ, ମାଣ୍ଡିଆ, ବିରି ଉଭାନ୍ କରିଦେଲେ । ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଯାଉ ଯାଉ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାଟରେ ଦେଖିଲେ ଶହେ କୋଡ଼ିଏ ଲୋକ ଜମିରୁ ଧାନ କାଟୁଛନ୍ତି । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ । ବାପ ଛେଉଣ୍ଡ ପୁଅ ରଏନୁ ସେଠାରେ ଥିଲା । ରଏନୁ ଛୋଟ ପିଲା । ଛଅ କୋଡ଼ି ଲୋକ ରଏନୁକୁ ଥଟ୍ଟା କଲେ ତୋ ବଡ଼ଭଉଣୀ ଆସୁଛି ବୋଲି । ରଏନୁ ଏହି ଥଟ୍ଟା ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଏନୁ କୁ ଦେଖି ନିଜ ପାଖକୁ ଡାକି କହିଲେ ମୁଁ ତୋର ବଡ଼ ଭଉଣୀ । ତୁ ଛୋଟ ଥିଲୁ । ମୁଁ ବାହା ହୋଇଗଲି । ତୋ ମା କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି କି ? ରଏନୁ ତା ମା କାମ କରିବାକୁ ଯାଇଛ ଓ ରାଜା ଘର ଚାକର ବୋଲି କହିଲା । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଏନୁ କୁ ତା ମାକୁ ଡ଼ାକି ଆଣିବାକୁ ପଠାଇଲେ ।

ରଏନୁ ମାକୁ ଡ଼ାକି ଆଣିଲା । ରଏନୁ ଓ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଡ଼ଙ୍ଗର (ପାହାଡ଼)ର ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ଜମି ଉଠିଆ କଲେ । ଧାନ ବୁଣିଲେ । ଧାନ ପାଚିଲା ପରେ ଅମଳ କଲେ । ବଡ଼ ଘର ତିଆରି କଲେ । ରଏନକୁ ବିବାହ କରାଇ ଦେଲେ । ରଏନୁ ନିଜେ ଏବେ ସାହୁକାର୍ ହେଲା ।

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଏନୁକୁ କହିଲେ ତୁ ମୋତେ ପ୍ରତି ଗୁରୁବାର ଦିନ ପୂଜା କରିବୁ । ଏତିକି କହି ସେ ପାଖ ନାଳରେ ଡେଇଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଗଲେ । ରଏନୁ ସେହିଦିନଠାରୁ ଆଉ ରାଜା ଘରକୁ କାମ କରିବାକୁ ଗଲାନାହିଁ ।

ଭତରାମାନଙ୍କ ଏହି ଗଳ୍ପ ବା କଥାରେ ପ୍ରାଚୀନତା ଓ ଆଧୁନିକତାର ସମାନ୍ତରାଳ ପ୍ରବାହକୁ କିପରି ମିଥ୍‌କାଲ ପଦ୍ଧତିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଛି ତାହା ଜଣାପଡ଼େ ।

ଏହି କଥାରୁ ଭତରା ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ, ମାନବ ଚରିତ୍ରର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା, ଦୈବୀ ଶକ୍ତିର କୃପା ଯୋଗୁଁ ଦୁସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାରୁ ମଣିଷର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧିକୁ ରୂପାନ୍ତରଣ, ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର କ୍ଷୟଜନିତ ଦୂରବସ୍ଥା

ଭୋଗ ତଥା ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐତିହ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଐଶ୍ୱରୀୟଶକ୍ତିର ଭୂମିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣାପଡ଼େ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହଁ ଏହି କଥାରେ ମିଥ୍ ସହ ଧର୍ମୀୟ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ (rituals) ଓ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଚେତନାର ସଂପର୍କ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । "ରାଡ଼ିମାରେ ଠୁରାବେଟା" କଥାର ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଯେତେବେଳେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତି ଗୁରୁବାର ଦିନ ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି, ଏହି ମିଥ୍‌ରୁ ଆମେ ଜାଣିପାରୁ ଯେ ମିଥ୍ ଧର୍ମୀୟର ସଂପର୍କିତ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନକୁ ସୂଚିତ କରୁଅଛି । ଭତରାଙ୍କ ଏହି ମିଥ୍ କଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରାଣରୁ ସମାଜରେ ପ୍ରଭାବ ଏବଂ କାଳାନ୍ତରେ ଏହି ପୁରାଣର କୌଣସି ଆଖ୍ୟାୟିକାର ସ୍ଥାନୀୟ ରୂପାନ୍ତରଣକୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚିତ କରିଥାଏ ।

ଦେବତା ମନୁଷ୍ୟର ସୁଖଦୁଃଖରେ ସହଭାଗୀ ହୋଇ ତାକୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ତରରେ ସମୃଦ୍ଧ କରାଇବାର ପ୍ରତୀକ ଏହି ମିଥ୍‌କୀୟ କଥା । ପରିଶ୍ରମର ଫଳ ଯେ ସବୁବେଳେ ମଣିଷ ପାଇଁ ମିଠା ହୁଏ, ଏହା ଏହି କଥାର ଚରମ ନିର୍ଯ୍ୟାସ । ଡମ ସାହୁକାରର ମିଥ୍ୟା କଥନ ଯେ ଐଶୀ ଶକ୍ତିର କୋପଭାଜନର କାରଣ ହେଲା, ମନ୍ଦକର୍ମର ଫଳ ଯେ ମନ୍ଦ ହୋଇଥାଏ, ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ମିଥ୍ ପ୍ରୟୋଗରେ ମାଟି ଓ ମଣିଷର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିର କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣାପଡ଼େ । ସମାଜରେ ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଇଙ୍ଗିତଟି ଡମ ସାହୁକାର ବୋହୂର ଭିକାରୀକୁ ଭିକ ଦେବାର ସମ୍ବେଦନାରେ ନିହିତ । ସେହିପରି ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ଧନ ଓ ଐଶ୍ୱରୀୟଶକ୍ତି ପ୍ରତୀକାତ ଦେବୀ ଏଣୁ ସମାଜରେ ତାଙ୍କର ପୂଜା କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରାଯିବା ଉଚିତ ଏହି ମାନସିକ ଚେତନା କଥାରେ ଏହି କଥାଗଚ୍ଛ ମାନବ ଓ ମାନବୋତ୍ତର ସଂପର୍କର ଅବତାରଣା କରିଛି । ଏହି ଭତରା କଥାରେ ଭତରା ଜନଜୀବନର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଥିରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ମିଥ୍‌ର ଅବତାରଣା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେମିତିକି ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍ ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲକାଟି ଜମି ଉଠିଆ କରିବା ଓ ଫସଲ ଅମଳ କରିବା, ତଥା ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେତୁ ଦେବତା, ଅପଦେବତାର ଦଣ୍ଡାଦେଶ ସମ୍ପର୍କିତ ମିଥ୍ (Punistmex myth) ଡମ ସାହୁକାରର ସଂଚିତ ଶସ୍ୟ ସମୂହର ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ କୋପରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା ଆଦି ମିଥ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ ।

ଭତରା ମିଥ୍ କଥାଗୁଡ଼ିକ ବହୁ ସୂତ୍ରରୁ ଆହରିତ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସମୂହ, ଅଣ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ, ସଂପର୍କ, ଯୋଗସୂତ୍ର, ନିଜ ଅତୀତ ଓ ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶର ଅଧ୍ୟୟନ, ଅନୁଭବ, ବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇ ଭତରା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଗୁମ୍ଫିତ ହୋଇଥିବାର ଜଣାପଡ଼େ ।

ଏହି ଭତରା ମିଥ୍ କଥାଟିକୁ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ, "The function of myth is to strengthen tradition and endow it with greater value and prestige by training it back to a higher, better more supernatural reality of anceient events (Malinovski).

ଏହି ଭତରା କଥାରୁ ମିଥ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଏହା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ଏହା ପରମ୍ପରାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାବେ ସୂଚିତ କରିଅଛି । ମାନବୀୟ ଉଚ୍ଚତର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ଦେଇଛି ତଥା ମଣିଷର ବିଶ୍ୱାସରେ ଆଲୌକିକ ଘଟଣା ବା ଦେବତାର ପ୍ରଭାବର କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭତରା ମିଥ୍ କଥା : ପାଟ୍‌ରାଜା ପାଟ୍‌ରାନିକାତା (ଭତ୍ରୀଭାଷା)

ପାଟ୍‌ରାଜା, ପାଟ୍‌ରାନି ରଏତ୍ । ରଉ ରଉ କେତେକ୍ ଦିନ ଏଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ପାଟ୍‌ରାଜାକେ ସାଙ୍ଗଲା, ମକେ ଜିଆଦ୍ ମଉଁସ୍ କାଆ ପରା ଲାଗ ଲାନି । ତୁଇ ଖମନ ବୁଲା ଯା । ପାଟ୍‌ରାନିର କାତା ଶୁନି ପାଟ୍‌ରାଜା ସରଦା ଏଲା । ଦେଶ ଗୁଲାରର ଲକ୍‌ମନ୍ କେ ଡ଼ାକିଲା । କମନ୍ କେ ଜିଆଦ ମାର୍‌ବାକେ ଗାଲା ।

ପାଟ୍‌ରାଜା ନାରଦ ମୁନି କେ ଗର ଜାଗାଇଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ଆଅରି ନାରଦ ମୁନି ଗରେ ରଏଲାଇ । ଗଟେକ୍‌ଦିନ ନାରଦମୁନି ପାଟ୍‌ରାନି ମୁଇଁଦକି ସାଙ୍ଗଲା ତୋମର ମୁନ୍ଦି ଦିଆରାନି ମୋର୍ ଆତେ୍ ଫିନ୍ଦି ଜକ୍‌ବି । ପାଟ୍‌ରାନି ନାରଦ ମୁନି କେ ବେଶି ରିଷା ଏଲା । "ତର ମୁଁ ଆନେ ଲାଜ ନାଇକିରେ ନାରଦ ମୁନି ! ଏମାନେ ମୁନ୍ଦି ମାଗ୍‌ବୁ ଆଚୁ, ପେଟ୍‌କା ମୁଁଇ ମୁଁଆ ଅଲାଜୁକ୍ !

ନାରଦମୁନି ପାଟ୍‌ରାନି କରୁ କରୁ ଲାଗ୍‌ଲା । ଫାଟରାନି ତା'ର କାତା ନାଇ ଶୁନ୍‌ଲା । ମୁନ୍ଦିକେ ଆତ ତାନୁ ନିସବାର ଦେଲା । ମୁନ୍ଦି ତାନେ ତୁକି କରି ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । ନାରତ ମୁନି ମୁନ୍ଦିକେ ବେଛିଲା । ତୁକ୍‌କେ ପଛି ଆତ୍ ତାନେ ଫିନ୍ଦଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ଶର ବିତରେ ଓଲିଦେଲା ।

ନାଇଦମୁନି ବିଜାଗଛର ରସ୍‌କେ ଆନି ଗାଗଡ଼ ତାନେ ଗସଲା । ସାଲେ ସୋଇଲା । ହାଇଦିନରାତି ପାଟ୍‌ରାଜା ବେଣ୍ଟ ତାନୁ ଲେଓଟିଲା । କମନ ତାନୁ ଗଟେକ୍ ଜିଆଦ ମାରି ଆନିରେଲା । ନାରଦମୁନି ଅଚେତନ ସଇତେ ରେଲା । ପାଟ୍‌ରାଜା ନାରଦ ମୁନିନେ ଉଟାଇଲା । ନାରଦମୁନି ପାଟ୍ ରାଜାକେ ସାଙ୍ଗଲା, "ତର ରାନି ଡାଇନିଟା, ପାଙ୍ଗନିଆନି ଏ, ତାକେ୍ ଗରେ ନାଇ ସଙ୍ଗା ।" ଦକ୍ ମର୍ ଗାଗଡନେ ବନି ବାରଲାନି, ମୁଇଁ ତା'ର ମୁନ୍ଦି କେ ଲିକଲି ଆଚେ ।"

ନାରଦମୁନି ର କାତା ସୁନି ରଜା ବେଶି ରିଷା ଏଲା । ପାଟ୍‌ରାନିର ଆତକେ ଦରି ଦେଶ ବାହାର କରିଦେଲା । ରାନି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କମନ ବାଟେ ଗାଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ଗୋରବବତୀ ରଲା । ଗଛ ମୂଳେ ବସାକଲା । ହାଇତାମେ ଗଟେକ୍ ପିଲା ପାୟଲା । ବୁଡ଼ମି ବାଲୁ ସାଆ ଏଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ସୁଉଁକିବାର ଦକି ବୁଡ୍‌ଗି ବାଲୁ ସାଙ୍ଗଲା । ସୁଉକି ନାଇଁ, ମାର ପାଟ୍‌ରାନି । ମୁଇଁ ତର ଲଗେ ଆଚେ୍ । ତର ଫିଲାକେ ମୁଇଁ ବାଡାଇବିବେ ।"

ଦିନ ବାଡ୍‌ଲା । ମାସ ବରଷ ଶାଲା । ପିଲା ବଡେ ଏଲା । ପାଟରାନିକେ ବିଶିକରମୀ ଦକି ଗର ବାନ୍ଦିଦେଲା । ମାପୋ ଦୁଇଟା ଭାଇ ଗରେ ରୟଲାୟ । ବୁଡ୍‌ଗି ବାଲୁ ମିଶା ରଇଲା ।

ଗଟେକ ଦିନ ନାରଦମୁନି ରାନିକେ ଏତାୟଲା । ତାକେ ଡ଼ଗରାଇ ଗାଲା । ରାନି ନାରଦମୁନି କେ ଦକି ଖିଫା ଏଲା । ଗର ବିତରେ ଗାଲା । ପାଟ୍‌ରାନିର ପିଲା କେଲତେ ରେଲା । ନାରଦ ମୁନିକେ ଦବି ଆସ୍‌ଲା । ତା'ର ମାକେ ସାଙ୍ଗଲା, "ମା । ଆମର ଗରେ କୋନି ଆସଲାଆଚେ୍ । ପାନି ଏଦସ୍ । " ପାଟରାନି ପିଲାକେ ସାଙ୍ଗଲା, "ଇ ନାରଦ ମୁନି ବଲ ଲୋକ୍ ନିଆଇ, ତୁଇ ତାର ଲଗେ ନାଇ ଯାଆ।" ପିଲା ମାର କାତା ନାଇଁ ସୁନଲା । ନାରଦମୁନିକେ ନାଇଁ ଛଡ଼ଲା । ନାରଦ ମୁନି ପିଲାକେ ମଅନି ଲାଗାଇଲା ।

ପିଲା ତା'ର ମାକେ ସାଙ୍ଗଲା, "ମର କାୟ ଲାଗସି," ପାଟରାନି ସାଙ୍ଗଲା, "ତର ଜାଦି ଲାଗ୍‌ସି", ପିଲା ଦାଦି ଜାଦି ବୋଲି ନାରଦମୁନି ପାଛେ ପାଛେ ଗାଲା । ନାରଦମୁନି କେ ବାତ ସାଗ୍ ଦେଲା । ଡେକି ସାଲେ ବସାୟଲା । ପାଟ୍‌ରାନି ନାରଦ ମୁନିକେ କାତା ନାଇ ସାଙ୍ଗଲା । ଦିନ ଉଦ୍‌ଲା । ପିଲା ନାରଦମୁନି ସାଙ୍ଗେ ଯିବା କାଜେ ବିଡ଼୍‌ଲା ।

ପାଟ୍ ରାନି ପିଲାକେ ଲକର ସଙ୍ଗେ ନାଇ ଯିବାର ସାଙ୍ଗଲା । ପିଲା ନାଇଁ ସୁନ୍‌ଲା । ନାରଦ ସୁନିର ପାଛେ ପାଛେ ପାଲା ।

ନାରଦମୁନି କିଣ୍ଡିକ ଦୂର ପିଲା ସାଙ୍ଗେ୍ ଗାଲା । ପିଲା ସାନଟା ହିଣ୍ଡି ନାଇ ପାରଲା । "ଦାଦି ମକେ ପା ମୁଇଁ ହିଣ୍ଡି ନାଇଁ ପାରେ" ପିଲା ସାଙ୍ଗଲା । ମର ଗଡ଼ ଦୁକ୍‌ସି ଆଚେ । ପିଲା ଉଇଁତାନେ ବସ୍‌ଲା । ପିଲାକେ ନାରଦମୁନି ମାରଲା । ପିଲା ସୁଉଁକି ମାରଲା । ତା'ର ଆକିତାନୁ ପାନି ନିସକଲା । ତାର ଗଟେକ ଆକିତାନୁ ସେନା । ଆଅରି ଗଟେକ ଆକି ତାନୁ ରୁପା ଟେଲା ବାରଲା । ନାରଦମୁନି ସୋନା, ରୁପା ଦଲି ପିଲାକେ ଅଦିନ ମାରଲା । ପିଲା ଅଦିକ କାନ୍ଦଲା । ସୋନା ରୁପା ଟେଲାକେ ନାରଦ ମୁନି ମଟ୍ ବାନ୍ଧଲା । ପିଲାକେ ମରିତେ ମାରତେ ଗରେ ନେଲା ।

ପାଟ୍‌ରାଜା ପିଲକେ ଦକିଲା । ନାରଦମୁନିକେ ପଋରଲା, 'କାଇପିଲା' ? ନାରଦ ମୁନି ନିପୋଟ ରାକଲା । ସାଙ୍ଗଲା, 'ପିଲା କାଙ୍ଗାର ଏ, ସୋନା ରୁପା ଋେରି ନେଇତେ ରେଲା, ମୁଇ ତାକେ, ଦରଲି ଆଚେ ।" ପାଟରାଜା ପିଲା କାଙ୍ଗାର ବୋଲି କଏଦାକାନାଏ ରାକିଲା । ପିଲା ମାର କାତାକେ ଏତାଇ ଅଦିକ କାନ୍ଦଲା । ଅଦିନ ସୋନା ରୁପା ଟେଲା ଆକି ତାନୁ ନିସକ୍‌ଲା । ପାଟରାଜା ସୋନା ରୁପା ଦକି ପିଲାକେ ଅଦିକ୍ ମାରଲା, ସୋନା ରୁପାକେ ବେଛି ନେଲା । ବିକି କାୟଲା ।

ପିଲା ବୁଦି ପାଚଲା । ମୁଇଁ ନା କାନ୍ଦେନି ।

କତକ ଦିନ ଗାଲା । ନାରଦମୁନି ଦେକାର ଲକମନ ସୁରୁଜ୍ ରଜାର ଦେଶେ ବେଟିଆ ଗାଲାୟ । ପିଲା ଦକଲା, ସାଙ୍ଗଲା, ମୁଇଁ ପୁନି ଯିବି । ପାଟରାଜା, ନାରଦମୁନି ପିଲାକେ ନାୟ ନେଲାୟ । ପିଲା ହାଏମନର ପାଛେ ପାଛେ ଗାଲା । ସୁରୁଜ୍ ରଜାର ପାଇଟି ମନ ସାରିଗଲା । ପାଟରାଜା ଦେଶର ଲୋକମନ ରାନ୍ଦି କାୟଲାୟ । ପିଲାକେ ଖାଦି ନାଇ ଦେଲାୟ । ପିଲା କଲିର ଚକଡ଼ି ବେଛି କାୟଲା ବେଶି ଦୂନ୍ ପାୟଲା ।

ଲକମଡ଼ ସୁରୁଜ ରାଜାକେ ସାଙ୍ଗଲାୟ, 'ତମର ଦେଶେ ବଜାର ବସାଇଲେ ଦକିଯିବୁ । ସୁରୁଜ୍ ରାଜା ବାଜାର ବାସାୟଲୀ । ଦେଶର ରାଜାଗୁଲା ହାଇତନେ ରୁଣ୍ଡ୍ ଏଲାୟ । ସୁରୁଜ୍ ରାଜାର ଗୁଟେକ ଟ୍ରରେଲା, ଅଲଦିଗୁଡ଼ି ରାନି । ପିଲା କାଙ୍ଗାର କେ ଦଉଡ଼ି କାଓଡ଼ି ଦେଲାୟ । ପିଲା ବଜର ଗଲେ ମାରବାୟ । ସୁରୁଜ୍ ରାଜାର ପାଟ ହାତି ଉପରେ ତାର ଟ୍ରି ଅଲଦିଗୁଡ଼ି ରାନି ଚେଗଲା । ଫୁଲସରା ଦରି ଲାତି ଜୁଲତେ ରେଲା । ରଜାମନ୍ ରାନିକେ ଦକି ଛମେ ଛମେ ଏଲାୟ । ପାଟ ଆତି କାକେ ମିଶା ଫୁଲସରା ନାଇଁ ଦେଲା । ପାଟ ଆତି ପିଲା କଙ୍ଗାର ବାଯେ ଦକଲା । ଫୁଲସରା ଦେଲା ଗୁଲାଦେଶର ରଜାମନ ଲାଜ ପାୟଲାୟ । ତଲ୍‌କେ ମୁଣ୍ଡ ତୋପଲାୟ । ପିଲାକେ ସୁରୁଜ ରାଜା ତାର୍‌ଟି ଅଲଦିରାନି କେ ବିବା ଦେଲା । ପିଲା ଅଲଦିରାନି କେ ସାଙ୍ଗଲା, ଦକ ତୁଇ କାୟଟା ନାଇଁ ମାଗବୁସ୍ଂ କି ନାଇଁ ଦରବୁସ୍ । ମକେ ପାଟରାଜାର ଲକ୍‌ମନ୍ ମରାଇବାକେ ପାଚଲା ଇଚତା ନନ୍ଦି ତାନେ ଠେଗେଲାୟ ଦେବାୟ । ତୁଇ ଗଟେକ ଲାଉ ତୁମା, ମଡ଼ିଆ, ଗୁଡ଼ ଦରି ରେବୁ । ମକେ ନନ୍ଦିନେ ଠେଗଲାଇ ଦେଲେ ତୁଇ ଲାଉ ତୁମା, ମଡ଼ିଂଆ, ଗୁଡ଼ କେ ପାନି ତାନେ ଗଡ଼ିଦେବୁସ୍ । ମୁଇ ଲାଉତୁମା ତାନେ ଓଲିଦେବି ।

ତକେ ପାଟରାଜା ତାର ଦେଶେ ନେଇସି ଆଅରି ତନେ ବିବା ହେବା କାଜେ ସାଙ୍ଗସି, ତୁଇ ତକେ ବା'ର ବରଷ ପତେକ ବିବା ନାଇ ହେଇ ପାରେ ସାଙ୍ଗବୁସ୍ ।

ପାଟରାଜାର ଲକମନ୍ ବାଯେ ଗଟେକ ନନ୍ଦି ବେଟଲାୟ । ଡ଼ଙ୍ଗାର ଛମେ ଅଲଦିଗୁଡ଼ି ରାନି କେ ବସାଇଲାୟ । ପିଲାକେ ପାକେ ବସାଇଲାୟ । ମଜି ନନ୍ଦି ତାନେ ରାନିର ଆତ ଗଡ଼କେ ଦରଲାୟ ଆଅରି ପିଲାକେ ଠେଗଲାଇ ଦେଲାୟ । ରାନି ଲାଉ ତୁମା, ମଡ଼ିଆ, ଗୁଡ଼୍ ପାନିତେ ଉଡ଼ିଦେଲା ।

ପିଲା ତୁମା ବିତରେ ଓଲିଦେଲା । ମଡ଼ିଆ ଗୁଡ଼୍ ବୁଟିଏଲା । ତୁମା ନନ୍ଦିନେ ବାସି ବାସି ଗାଲା । ରାନିକେ ପାଟରାଜାର ଦେଶେ ନେଲେ । ପାଟ୍ରାଜା କେ ବିବା ଦେବାକେ ସାଙ୍ଗଲାୟ । ଅଲବିଗୁଡ଼ି ରାନି ପିଲାର ଜାତାକେ ଏତାୟଲା । ନେଚୁ ନେଚୁ ବୋଲି ସାଙ୍ଗଲା । ବାର ବରଷ ଗଲେ ବିବା ହେଇସି ସାଙ୍ଗଲା । ପାଟ୍ ରାଜାର ଲକମନ୍ ଲକମନ୍ ରାନିର କାତା ନାମରାୟ ଆଅରି ଦିନେ ବିଏନ ଗଟେକ୍ ନେଉର ବାନାୟଦେଲାୟ ।

ହାଏ ଲାଉ ତୁମାନେ ନନ୍ଦନେ ଦେକି କେଉଟ ଡ଼କରା ଦାରି ଆନଲା । ତାର ବିତରତାନୁ ପିଲାକେ ଓଟାରଲା । ଗରେ ସଂଙ୍ଗୀଇଲା । ତାକେ ପୋଷଲା । ଗଟେକ ଦିନ ରାନି ନେଉରେ କେଉଟ ଡ଼କରା ଆଅରି ମାଲି ଡ଼କରାକେ ସଇବା କାଜେ କବର ଆସଲା । ମାରିଫିଲା, ପିଲା କାଙ୍ଗାର ସଇବା କାଜେ ଗାଲାୟ ।

ପିଲା କଙ୍ଗାର ରାଜା ଲକମନ୍‌କେ ଗଟେକ କାଇଚି ସାଙ୍ଗି ବାକେ ସାଙ୍ଗଲା । ଲକମନ୍ ଅଗାୟ ଦେଲାୟ । ପିଲା କଙ୍ଗର ଗଟେକ କାଇନି ସାଙ୍ଗଲା ।

ଗଟେକ ଦେଶେ ପାଟରାଜା ପାଟରାନି ରଏତ୍ । ତାର ପରେ ଗଟେକ ନାରଦମୁନି ରହେତ୍ । ଦିନେକ୍ ପାଟରାନି ରାଜାକେ ଜିଆଦ ମାଉଁସ କାଜେ ସାଙ୍ଗଲା । ରାଜା ଦେଶ ଗୁଲାର ଲକମନର ସଙ୍ଗେ କମନେ ବେଣ୍ଟ କାଜେ ଗାଲା । ଜିଆଦ ମାରଲା । ନାରଦମୁନି ପାଟରାନି କେ ମୁନ୍ଦି ମାଗ୍‌ଲା । ପାଟ୍ରାନି ବେଶି ରିଷା ଏଲା । ନାରଦମୁନି କପଟ ରାଜି ଜାଟରାନିକେ ଏତ୍‌କି ହିନସ୍ତା କରଲା । ଦେଶ ବାଆର କରିଦେଲା । ପାଟରାଜା ମୋର ବାବା, ପାଟରାନି ମୋର ଆୟାଏ । ଅଲଦିଗୁଡ଼ି ରାନି ମୋର ବାଏଲ ଏ ।

ପାଟରାଜା ନାଇନି ସୁନଲା । ପାଟରାଜା ପିଲାର ଗୀତ ଦରଲା । ଅଲଦିଗୁଡ଼ି ରାନି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବିବା ଦେଲା । ପାଟରାନିକେ ପାଦ ପୂଜା ଦେଲା । ନାରଦ ମୁନିକେ ଦେଶତାନୁ ଗେଦି ଦେଲା । (ଯେହେତୁ ଭତ୍ରୀଭାଷା ଓ ଓଡ଼ିଆର ଏକ ଉପଭାଷା ତଥା ଅଳ୍ପ ପ୍ରଯତ୍ନରେ ବୁଝି ହୋଇଯାଏ ତେଣୁ ଜାନେ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି କଥାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମ ନିଥାର ଓଡ଼ିଆ ଏହି କଥାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁଦାଦ ଯେ ଭତରା ଭାଷା -ଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ଏହି ଭାଷାର ସ୍ୱରୂପ, ସଂରଚନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା କରି ପାରିବେ ।)

ପାଟରାଜା ପାଟରାଣୀ କଥାରେ ମାନବୀୟ ସନ୍ଦେହ, ଦେବତାର ମାନବୀୟ ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା, କାମୁକି ମଣିଷର ମିଥ୍ୟାଚର, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟକୃତ ଦଣ୍ଡଭୋଗ, ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ମାନବେତର ପ୍ରାଣୀର ସଂବେଦନ ଶୀଳତା ଆଦି କଥାର ସମାବେଶ ହୋଇଛି । କଥାର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଏହାର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଓ ପରିବେଶର ପ୍ରଭାବ । ଏହି କଥାରେ ଭତରା ଜନଜୀବନର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ମାନବିକତାରେ, ଆବେଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ପାଟରାଜା ପାଟରାଣୀ କଥା ଅନେକ ଉପକଥାକୁ ନେଇ ଗତିଶୀଳ । ଗର୍ଭବତୀ ନାରୀର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଇଚ୍ଛା ପାଟରାଣୀଙ୍କ ଜିଆଦ ମାଉଁସ ପ୍ରତିମନ ବଳିବାରେ ପ୍ରତୀକିତ ହୋଇଛି ।

ନାରଦମୁନି ଏକ ପୁରାଣଚରିତ୍ର। ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ନାରଦଙ୍କୁ ଏହି କଥାରେ ଦେବତାଗଣ ବର୍ଜିତ ଜଣେ କାମୁକ, ମିଥ୍ୟାବାଦୀ, ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ ଜଣେ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ମଣିଷ ଭାବେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇଛି । ପାଟରାଜାଙ୍କ ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ପାଟରାଣୀର ଶାରୀରିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଆସକ୍ତ ହୋଇ ନାରଦ ରାଣୀଙ୍କୁ ମୁଦି ମାଗିବା ନାରଦମୁନିଙ୍କ କାମୁକତା, ନାରୀଦେହ ଆସକ୍ତିର ସୂଚନା ଦେଇଛି । ନାରଦମୁନି ଏକ ମିଥକୀୟ ଚରିତ୍ର । ଏହି ମିଥ୍କୀୟ ଚ଼ରିତ୍ରର ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ, ଦେବତା ଭିତରେ ଥିବା ସଂଗୁପ୍ତ କାମେଛା, ପରକୀୟା ପ୍ରୀତି ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ନାରଦମୁନିଙ୍କୁ ଜଣେ ଅସାମାଜିକ,ହୀନ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରବଣ ମନୁଷ୍ୟରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଛି । ପାଟରାଜାଙ୍କ ମନରେ ପାଟ ରାଣୀ ପ୍ରତି ଅବିଶ୍ୱାସ ଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରାଇ ପାଟରାଣୀ ଡାହାଣୀ, ଗୁଣି ଜାଣିଥିବା ନଗ୍ନ ଚରିତ୍ର ବୋଲି ମିଥ୍ୟାକହି ପାଟରାଣୀଙ୍କ ମୁଦିକୁ ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନିଜର ଅଭିଳଷିତ ସଂଭୋଗ ଇଛା ପୂରଣ ନହେବାଜନିତ ଆକ୍ରୋଶରୁ ଜନ୍ମିତ ପ୍ରତିଶୋଧ ପରାୟଣତାକୁ ସଫଳ କରାଇବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତର ଶିକାର ହୋଇ ପାଟରାଣୀ ରାଜ ପ୍ରାସାଦରୁ ନିର୍ବାସିତ ହେବାର ଘଟଣାରେ ଭାଗ୍ୟ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଯୋଗୁଁ ଦଣ୍ଡଭୋଗର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ ଘଟିଛି । ଏହି କଥାରେ "ବୁଡ଼ିପି ଭାଲୁର'ର ପାଟରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନା, ରାଣୀଙ୍କ ସନ୍ତାନ ପାଳନରେ ସହାୟତା, ରାଣୀଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ବିଗଳିତ ହୋଇ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଦେବତାଙ୍କ ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ଗୃହ ନିର୍ମାଣର ମିଥକୀୟ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଯଦିଓ ଏହି କଥା ଗୁଡ଼ିକରେ ଥିମାଟିକ ଆସପ୍ୟେକ୍ଟ ବା ଭାବବସ୍ତୁର ସଂଯୋଜନା କଥକଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନାରୁ ଉଦ୍ଭବ ତଥାପି ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିକ ଅନୁଭବରୁ ସାର୍ବଜନୀନ ଅନୁଭବର ହିଁ ପ୍ରତିଫଳନ କରିଛ ।

ପାଟରାଣୀ ପ୍ରତି ନାରଦମୁନିଙ୍କ ତୀବ୍ର ଆସକ୍ତି, ପୁନଃ ପାଟରାଣୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବା, ପାଟରାଣୀର ପୁତ୍ରକୁ ବଶୀକରଣ ମନ୍ତ୍ରରେ ବଶକରି ପୁଅକୁ ମା'ଠାରୁ ବିଛିନ୍ନ କରିବା, ନିଜ କାମ ଆବେଗରେ ପୂର୍ତ୍ତି ଅଭାବ ଜନିତ ଅସନ୍ତୋଷରୁ ପୁଅକୁ ମାଡ଼ ମାରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏହି କଥାରେ ମୂର୍ତ୍ତ କରି ନାରଦମୁନିଙ୍କ ମିଥକୀୟ ଚରିତ୍ରରେ ଏକ ଲୌକିକ ସ୍ଥାନୀୟ ସମାଜରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିବା କାମପିପାସୁ ମଣିଷର ବାରମ୍ବାର ଉଲ୍ଲେଖ ଏକ ମୂଲ୍ୟବୋଧହୀନ, ଆଦର୍ଶହୀନ ସାଂପ୍ରତିକତାକୁ ପ୍ରତୀକୀତ କରିଛି ମାତ୍ର ।

ସୂର୍ଯ୍ୟରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ହଳଦୀରାଣୀର ପାଟରାଣୀ ପୁତ୍ର ସହ ବିବାହ, ପୁଣି ଉକ୍ତ ପିଲାକୁ ମଝିନଦୀରେ ଠେଲି ଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ପାଟରାଜା ବିବାହ କରିବାର ମାନସିକତା ଏବଂ ସର୍ବଶେଷରେ ନାରଦ ମୁନିଙ୍କ ସମସ୍ତ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର, ମିଥ୍ୟାଚରର ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ, ରାଜାପୁଅ ଓ ହଳଦୀରାଣୀ କନ୍ୟାର ବିବାହ ତଥା ରାଜାରାଣୀଙ୍କ ପୁନଃମିଳନର ଏହି କଥା ସାମୂହିକ ଅବଚେତନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଚେତନା ମଧରେ ସମ୍ପର୍କର ଯୋଗସୂତ୍ର ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ।

ଭତରା ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠିରେ ବହୁ ମିଥ୍ କଥା ପ୍ରଚଳିତ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ଲେଖାରେ ଦୁଇଟି କଥାର ଅବତାରଣା ଓ ଆଲୋଚନା ମାତ୍ର କରାଗଲା ।

ଟିପ୍ପଣୀ : କଥା ସଂଗ୍ରହ ଅଞ୍ଚଳ : ବଜରଗଡ଼ ଗ୍ରାମ /କସାଗୁମୁଡ଼ା ବ୍ଲକ୍ , ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲା ।

କଥା ଗୁଡ଼ିକର କଥନ : ଶ୍ରୀ ସମ୍ବାରୁମାଝୀ, ବଜରଗଡ଼ ଗ୍ରାମ ।

ମୂଳ ଭାଷା : ଭତ୍ରା / ଅନୁବାଦ - ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର
ଉମରକୋଟ, ଜିଲ୍ଲା - ନବରଙ୍ଗପୁର (ଓଡ଼ିଶା)
ପିନ୍ : ୭୬୪୦୭୩, ମୋବାଇଲ : ୯୪୩୭୮୬୨୭୬୬

କାମ୍‌ରୁଗୁରୁ

ଡ଼ଃ ନାକୁ ହାଁସ୍‌ଦାଃ

ଶାରନାଧର୍ମ ତନ୍ତ୍ର ପରମ୍ପରାକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ସାରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଝା (ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି) ମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଏଠାରେ କହିରଖିବା କଥାଯେ, ଏହି ପରମ୍ପରାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ତଥା କୁସଂସ୍କାର କହି ଅବହେଳା ଭାବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହା ହେଉଛି ସାନ୍ତାଳୀ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଙ୍ଗ । ଏହି ଓଝା, ଜାନ୍ ବା ସଖା ଏମାନଙ୍କୁ ଛାଡିଦେଲେ ସାନ୍ତାଳୀ ସଂସ୍କୃତିର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗତା ଅସମ୍ଭବ । ଅନେକଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟର ଶିକାର ହେଲେ ଲୋକ ଏମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ତାହାନୁହେଁ ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟର ଶିକାର ହେଲେ ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ କେବଳ ଏହିମାନଙ୍କ ଭରସା କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରସାର ଫଳରେ ଲୋକେ ନିହାତି ଦରକାର ନପଡିଲେ ଏମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି । ହେଲେ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ନୂଆଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ନୂଆବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା (ବାହାଘର), ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ଘରଶୁଦ୍ଧି କରଣ, କେହି ଅଜାତି ହେଇଥିଲେ ତାଙ୍କର ଜାତି କରିବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଏହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରି । କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରି ଏମାନେ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକଭାବେ ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ କରି ନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ସେହିଁ ଏକୁଟିଆ ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜ ତଥା ଶାରନା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କର ଓଝା (ଗାରେଡ଼ି) ବିଦ୍ୟା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ କେଉଁ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବେ ରହି ଆସିଛି । ଏହି ବିଦ୍ୟାର ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ଏକ ବହୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ଲୋକକଥା ରହିଥିବାର ଜଣାଯାଇଥାଏ । ଲୋକକଥାଟି ଏହିପରି ...... ।

କାୟୁଁର୍ ଦିଶମ୍‌ରେ ଡାଙ୍ଗୁଆ କୁଳି ଖନେ ଅପେଲ୍‌ଲେନା ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ । ଉନିଠେନ୍‌ଗେ ଏୟାୟ୍ କଳାକ ଚେଲାଲେନା, ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦା ସେଚେଦଃ ଲାଗିଦ୍ । ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦାକ ସେଚେଦ୍‌ଏନା । ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ ଉନ୍‌ଝଃ ଏକ ବିଡାଓ୍ୱେଦ୍ କଥା । ଅକାଲେକାକ ସେଚେଦ୍ ଆକାନା ମେନ୍ତେ । ଗୁନ୍ ବିର୍‌ଦାଦ ବାରାବାରିମେଳ ହାତାଓ୍ୱ କେଦା । ଆଦ ଗୁରୁୟ ମେତାକ କାନା, ଦୁସେ ଦିଶମ୍ ଦାଣାନ୍‌ପେ । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାତାୟ୍ ଗିଦିକାତେ ଭେଜାକେଦ୍ କଓ୍ୱା ଆ!ରେ ମେତାକ କାନା ମନ୍ ଆଲପେ ହାନ୍ତେ ହାତେୟା ମିଦ୍ ମନେତେ ଉଡାଉଃପେ, ଯାହାଁୟ୍ ମନେ ବଦଲ୍‌ଲେରେଦ ରୂପ୍ ବଦଲ୍‌କାତେ ଧାରତିରେ ଞୁରୁଃଆ । ଆଦ ଗଟା ଧାର୍‌ତିଚେତାନ୍‌ରେକ ମାଣ୍ଡେର୍‌ବାଲାୟ୍‌କାନା ମିଦ୍ ମନେତେ ।

ମିଦ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରା ବୁରୁଆଲେରେ ତାହେଁକାନା । ଉନ୍‌କୁଓ୍ୱାଃ ଉଡାଉଃ ସାଡେ ଆଜମ୍‌ତେ ବତରେନା । ଆଉନା ମେନ୍ତେ ମେନ୍ କେଦା ଆର୍ ସରଗ୍‌ତେ କୟଃ ରାକାବ୍ କେଦା । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାଖନ୍ କାମ୍‌ରୁଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହାୟ ଞେଲ୍‌କେଦା ଆର୍ ମନେ ବଦଲେନ୍ ତାୟା । କାନା ମନ୍ ଆଲପେ ହାନ୍ତେ ହାତେୟା ମିଦ୍ ମନେତେ ଉଡାଉଃପେ, ଯାହାଁୟ୍ ମନେ ବଦଲ୍‌ଲେରେଦ ରୂପ୍ ବଦଲ୍‌କାତେ ଧାରଟିରେ ଞୁରୁଃଆ । ଆଦ ଗଟା ଧାର୍‌ତିଚେତାନ୍‌ରେକ୍ ମାଣ୍ଡେର୍‌ବାଲାୟ୍‌କାନା ମିଦ୍ ମନେତେ ।

ମିଦ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରା ବୁରୁଆଲେରେ ତାହେଁକାନା । ଉନ୍‌କୁଓ୍ୱାଃ ଉଡାଉଃ ସାଡେ ଆଜମ୍‌ତେ ବତରେନା । ଆଉନା ମେନ୍ତେ ମେନ୍ କେଦା ଆର୍ ସରଗ୍‌ତେ କୟଃ ରାକାବ୍ କେଦା । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାଖନ୍ କାମ୍‌ରୁଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହାୟ୍

ଞେଲ୍‌କେଦା ଆର୍ ମନେ ବଦଲେନ୍ ତାୟା । ଆଦୟ୍ ହଲ୍‌ରୱାଲଏନ୍‌ତେ ଞୁର୍ ଏନାୟୁ ଉନ୍‌ଞଃ ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାଦ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ଆଗୁତାରାକେଦେୟା ଆକ ଅଲାଃତେ । ଆଇ୍ ଆୟବାବା ତିକିନେ ମେତାକିନ୍ କାନା, ନୁୟ୍‌ଦ ଚଟ୍ ଚଟ୍ ତେକ ଚାଲାଃକାନ୍ ତାହେଁନ୍ ଚେଦ୍‌ଲେକା ରେଚୟ୍‌ଞୁର୍ ଏନା, ଆଦୁଞ୍ ଆଗୁତାରାକେଦେୟା । ଆଦ ଉନ୍‌କିନ୍ ହାଣାମ୍‌ବୁଢୀ କିନ୍ କୁଲିୟେକାନା – ହେଁ ବାବୁ ଆମ୍‌ଦ ଅକାରିନିକ୍ କାନାମ୍ ? ଉନ୍‌ଞଃ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା କାୟୁଁର ଦିଶମ୍ ରିନିଜ୍ କାନାଞ୍ ସାଉଁତେ ଆକୟିକ୍ ଗୁରୁ ଅକାଲେକାମେନ୍‌କାତେ ଭେଜାଲେଦ୍ କଓ୍ୱା ଅନାକାଥାକହଁୟ୍ ଲାୟ୍‌କେଦା ଆର୍ ନୁୟ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହା ଞେଲ୍‌କାତେଗେ ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ଲାୟ୍‌କେଦା ଆର୍ ନୁୟ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହା ଞେଲ୍‌କାତେଗେ ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ସଦର୍‌କେଦା । ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାରିନ୍ ଆୟବାବାକିନ୍ ମେନ୍‌କେଦା ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ସଦର୍‌କେଦା । ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାରିନ୍ ଆୟବାବାକିନ୍ ମେନ୍‌କେଦା ତବେ ବାବୁ ନଓ୍ୱା କରେରେହଁ ଗୁଡିଲେକାଲେ ଦହମେୟା, ତାହେଁନ୍‌ମେ । ଆତୁଗେ ଠାଉକା ଧାରା ବାମ୍‌ଲାୟ୍ ଲେଦା, ଯାହାଁତିସ୍ ରଓ୍ୱାହାସୁକରେ ଆମ୍‌ରିନ୍ ଆୟବାବାଲେ ଲାୟ୍‌ଆକାଓ୍ୱା ହୁନାଂ । କାମ୍‌ରୁ ଉନ୍‌ଞକନ୍ ଏ ମେନ୍‌କେଦା, ଅନା ଗେତ ଆତୁମା ବାଞ୍ ଉୟ୍‌ହାର୍ ଦାଲେୟାଃକାନା ଆଦ ଆତୁଦ ବାୟ୍‌ଲାୟାଦ୍ କିନା । ଅଣ୍ଡେଗେ ତାହେଁ ଉରିକ୍ ଏନା । ଗାୟ୍ କାଡାକୟ୍ ଗୁପିକଓ୍ୱା । ତାୟମ୍‌ତେ ଉନ୍‌କିନ୍ ହାଣାମ୍ ବୁଢୀଗେ ଆକିନିଜ୍ ହପନ୍‌ଏରା ସାଉଁକିନ୍ ବାପ୍ଲାକାଦେୟା ।

କାମ୍‌ରୁଦ୍ ଗଲା ଦୁଆର୍‌ରେଗେ ସେଙ୍ଗେଷଲ କୁଲା । ବିଞ୍ କୟ୍ ସାବ୍‌ତାରାକାକଦ ଦିନ୍‌ହିଲଃ ଉନ୍‌କୁ ରାପାଃକାତେ ଜମ୍ କଓ୍ୱା ଅକାଲେକା ତେଚକ ଧରାକେଦେୟା, ଆଦକ ମେତାୟ୍‌କାନା ବିଞ୍ କହଁମ୍ ଜମେଦ୍ କଓ୍ୱା । ନୁକୁମା ଆଡିକ ବିଶାନା ଆରକ ଗେର୍‌ଲେମ୍‌ଖାନ୍ ଗଃ ଗଜ୍-ଆ । ଉନ୍‌ରେ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା, ନୁକୁଦ ବିଞ୍‌ଦକ ବାଂକାନା, ନୁକୁଦକ ଟାଣ୍ଡି କୁଚ୍‌ଲାକାନାକ । ବିଞ୍‌ଦ ନଓ୍ୱାକରେଦ ବାନୁଃକଓ୍ୱା । ମିଦ୍‌ଠେନ୍‌ଗେ ବିଞ୍‌ଦ ମେନାୟା । ଆର୍ ବାଂଖାନ୍ ଏଟାଃରେଦ ବାନୁଃକଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଆଡିଦିନ୍ ହୁୟ୍‌ଇଦିୟେନା, ସିୟୁଃକରେ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲେ ଇଦିତାରା କାଃଆ । ଆଦକ ମେତାୟା ଏ କାମ୍‌ରୁ ସେଙ୍ଗେଲେମ୍ ଆଗୁ ଆକାଦ୍ ଆଚେ ? ହୟ୍ ଆଗୁଆକାଦ୍ ଗିୟାଞ୍, ମା ତବେଞ୍ ଭେଜା ଗଦ୍‌କାଃ କାନା । ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍‌ଦ ଆଦ ବିଞ୍‌କାତେ ଭେଜାଗଦ୍ କାଃଆ । ଆଦ ଉନ୍‌କୁଦ ବିଞ୍ ଞେଲ୍‌ତେକ ଦାଲା । ଆଦ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେତାକଓ୍ୱା ଆଲପେ ଦାଲା ବଲ୍ ସେଙ୍ଗେଲ୍ କାନା । ଆଦ ଅନ୍‌କାୟ ମେନ୍‌କେଦ୍ ଖାନ୍ ବିଞ୍ ଖନ୍‌ହଁ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍ ଗଦଃଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଦିନ୍‌ଗେ ଆଣ୍ଡ୍‌ଗମ୍‌କହଁ ବିଞ୍ ଖନ୍‌ହଁ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍ ଗଦଃଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଦିନ୍‌ଗେ ଆଣ୍ଡ୍‌ଗମ୍‌କହଁ ବିଞ୍‌କାତେ ଭେଜାଗଦ୍ ଆକଓ୍ୱା, ହଲ୍‌କ ଆଓ୍ୱା ପାପାଲେନ୍ ଖାନ୍ ଆର୍‌ହଁୟ୍ ଆଣ୍ଡ୍‌ଗମ୍ ରୁଓ୍ୱାଲା । ଅନ୍‌କାତେ ଯତହଲ୍‌କ ବାତାୟ୍ ଇଦିକେଦା ।

କାମ୍‌ରୁଦ ଆଡି ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦା ଆନିଜ୍ କାନାୟ, ବାଂଖାନ୍ ବ କୁଲିବିଡାଓ୍ୱ ଏୟା । ଲାୟା ଚେ ବାଙ୍ଗା । କାମ୍‌ରୁକ କୁଲିୟେ କାନା – ନଓ୍ୱା ଗୁନ୍ ବିରଦାମ୍ ଲାୟା ଚେ ବାଙ୍ଗୀ । କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା – ଚେଦଃପେ ଡିଙ୍ଗୁନା ଚ ଏନ୍‌ଖାନ୍ ଦୁଞ୍ ଲାୟ୍‌ଗେୟା । ଆଦ କାମ୍‌ରୁଠେନ୍ ଚେଲାକ ଦୁଲୁବ୍ ଏନା ଏୟାୟ୍ ହଲ୍ । ଆଡିଲେକାନ୍ ଗୁନ୍‌ବିରାଦା କୟ୍ ଲାୟ୍‌ଇଦି ୟାକକାନା । କାମ୍‌ରୁକ୍ ମେତାୟ୍‌କାନା, ଆମ୍‌ମା ବିଞ୍‌କମ୍ ଜମେଦ୍ କଓ୍ୱା ଆର ଆଲେମା ଆଡିଲେ ବତର୍‌ଆକଓ୍ୱା ନୁକୁଦ ବିଞ୍‌ଦକ ବାଂକାନା, ନୁକୁଦ ଟାଣ୍ଡି କୁଚ୍‌ଲା କାନାକ ବିଞ୍‌ଦ "ଧିରିଚାଉଁରା ମାଣ୍ଡ୍‌କୁଲ୍" ରେ ମେନାୟା । ଇନାଂଖାନ୍ ଚେଲା କଲାକକ ମେନ୍‌କେଦା – ତବେ ଉନି ବିଞ୍‌ଦ ଞେଲ୍ ଅଚଲେମ୍ ସେ । ଆଦଇନାଂଖାନ୍ ଏ ମେତାକ କାନା । ବିନା ରାପାଃ ଟୁକୁଜ୍ ଏୟାୟ୍ ଗଟାଂ ଆଗୁୟ୍‌ପେ ଆର୍ ଇଞ୍‌ଲାଗିନ୍ ଟୁପ୍‌ରୀଲେକାନ୍ ଚେଲାଂ

କାମ୍ରୁଗୁରୁ

ଡ଼ଃ ନାକୁ ହାଁସ୍‌ଦାଃ

ଶାର୍‌ନାଧର୍ମ ତନ୍ତ୍ର ପରମ୍ପରାକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ସାରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଝା (ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି) ମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଏଠାରେ କହିରଖିବା କଥାଯେ, ଏହି ପରମ୍ପରାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ତଥା କୁସଂସ୍କାର କହି ଅବହେଳା ଭାବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହା ହେଉଛି ସାନ୍ତାଳୀ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଙ୍ଗ । ଏହି ଓଝା, ଜାନ୍ ବା ସଖା ଏମାନଙ୍କୁ ଛାଡିଦେଲେ ସାନ୍ତାଳୀ ସଂସ୍କୃତିର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗତା ଅସମ୍ଭବ । ଅନେକଙ୍କର ଧାରଣା ଯେ ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟର ଶିକାର ହେଲେ ଲୋକ ଏମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ତାହାନୁହେଁ ରୋଗ ବୈରାଗ୍ୟର ଶିକାର ହେଲେ ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ କେବଳ ଏହିମାନଙ୍କ ଭରସା କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରସାର ଫଳରେ ଲୋକେ ନିହାତି ଦରକାର ନପଡିଲେ ଏମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି । ହେଲେ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ନୂଆଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ନୂଆବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା (ବାହାଘର), ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ଘରଶୁଦ୍ଧି କରଣ, କେହି ଅଜାତି ହେଇଥିଲେ ତାଙ୍କର ଜାତି କରିବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଏହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରି । କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରି ଏମାନେ ବଂଶାନୁକ୍ରମିକଭାବେ ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ କରି ନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ସେହିଁ ଏକୁଟିଆ ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜ ତଥା ଶାର୍‌ନା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କର ଓଝା (ଗାରେଡ଼ି) ବିଦ୍ୟା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ କେଉଁ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବେ ରହି ଆସିଛି । ଏହି ବିଦ୍ୟାର ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସାନ୍ତାଳ ସମାଜରେ ଏକ ବହୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ଲୋକକଥା ରହିଥିବାର ଜଣାଯାଇଥାଏ । ଲୋକକଥାଟି ଏହିପରି ...... ।

କାୟୁଁର୍ ଦିଶମ୍‌ରେ ଡାଙ୍ଗୁଆ କୁଳି ଖନେ ଅପେଲ୍‌ଲେନା ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ । ଉନିଠେନ୍‌ଗେ ଏୟାୟ୍ କଲାକ ଚେଲାଲେନା, ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦା ସେଚେଦଃ ଲାଗିଦ୍ । ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦାକ ସେଚେଦ୍‌ଏନା । ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ ଉନ୍‌ଝଃ ଏକ ବିଡାଓ୍ୱେଦ୍ କଆ । ଅକାଲେକାକ ସେଚେଦ୍ ଆକାନା ମେନ୍ତେ । ଗୁନ୍ ବିର୍‌ଦାଦ ବାରାବାରିମେଳ ହାତାଓ୍ୱ କେଦା । ଆଦ ଗୁରୁୟ ମେତାକ କାନା, ଦୁସେ ଦିଶମ୍ ଦାଣାନ୍‌ପେ । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାତାୟ୍ ଗିଦିକାତେ ଭେଜାକେଦ୍ କଓ୍ୱା ଆ଼ରେ ମେତାକ କାନା ମନ୍ ଆଲପେ ହାନ୍ତେ ହାତେୟା ମିଦ୍ ମନେତେ ଉଡାଉଃପେ, ଯାହାଁୟ୍ ମନେ ବଦଲ୍‌ଲେରେଦ ରୂପ୍ ବଦଲ୍‌କାତେ ଧାରତିରେ ଞୁରୁଃଆ । ଆଦ ଗଟା ଧାର୍‌ତିଚେତାନ୍‌ରେକ ମାଣ୍ଡେର୍‌ବାଲାୟ୍‌କାନା ମିଦ୍ ମନେତେ ।

ମିଦ୍ କୁଳିଗିଦ୍ରା ବୁରୁଆଳେରେ ତାହେଁକାନା । ଉନ୍‌କୁଓ୍ୱାଃ ଉଡାଉଃ ସାଡେ ଆଜମ୍‌ତେ ବତରେନା । ଆଉନା ମେନ୍ତେ ମେନ୍ କେଦା ଆର୍ ସରଗ୍‌ତେ କୟଃ ରାକାବ୍ କେଦା । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାଖନ୍ କାମ୍‌ରୁଦ କୁଳିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହାୟ ଞେଲ୍‌କେଦା ଆର୍ ମନେ ବଦଲେନ୍ ତାୟା । କାନା ମନ୍ ଆଲପେ ହାନ୍ତେ ହାତେୟା ମିଦ୍ ମନେତେ ଉଡାଉଃପେ, ଯାହାଁୟ୍ ମନେ ବଦଲ୍‌ଲେରେଦ ରୂପ୍ ବଦଲ୍‌କାତେ ଧାରତିରେ ଞୁରୁଃଆ । ଆଦ ଗଟା ଧାର୍‌ତିଚେତାନ୍‌ରେକ୍ ମାଣ୍ଡେର୍‌ବାଲାୟ୍‌କାନା ମିଦ୍ ମନେତେ ।

ମିଦ୍ କୁଳିଗିଦ୍ରା ବୁରୁଆଳେରେ ତାହେଁକାନା । ଉନ୍‌କୁଓ୍ୱାଃ ଉଡାଉଃ ସାଡେ ଆଜମ୍‌ତେ ବତରେନା । ଆଉନା ମେନ୍ତେ ମେନ୍ କେଦା ଆର୍ ସରଗ୍‌ତେ କୟଃ ରାକାବ୍ କେଦା । ଏୟାୟ୍ ଚେଲାଖନ୍ କାମ୍‌ରୁଦ କୁଳିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହାୟ୍

ଞେଲ୍‌କେଦା ଆର୍ ମନେ ବଦଲେନ୍ ତାୟା । ଆଦୟ୍ ହଲ୍‌ରୁଓ୍ୱାଲଏନ୍‌ତେ ଞୁର୍ ଏନାୟୁ ଉନ୍‌ଝଃ ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାଦ କାମ୍ରୁୟ୍ ଆଗୁତାରାକେଦେୟା ଆକ ଅଲାଃତେ । ଆକ୍ ଆୟବାବା ତିକିନେ ମେତାକିନ୍ କାନା, ନୁୟଦ ଚଟ୍ ଚଟ୍ ତେକ ଚାଲାଃକାନ୍ ତାହେଁନ୍ ଚେଦ୍‌ଲେକା ରେଚୟଞୁର୍ ଏନା, ଆଦୁଞ୍ ଆଗୁତାରାକେଦେୟା । ଆଦ ଉନ୍‌କିନ୍ ହାଣାମ୍‌ବୁଢୀ କିନ୍ କୁଲିୟେକାନା - ହେଁ ବାବୁ ଆମ୍‌ଦ ଅକାରିନିକ୍ କାନାମ୍ ? ଉନ୍‌ଝଃ କାମ୍ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା କାୟୁଁର ଦିଶମ୍ ରିନିକ୍ କାନାଞ୍ ସାଉଁତେ ଆକୟିକ୍ ଗୁରୁ ଅକାଲେକାମେନ୍‌କାତେ ଭେଜାଲେଦ୍ କଓ୍ୱା ଅନାକାଥାକହଁୟ୍ ଲାୟକେଦା ଆର୍ ନୁୟ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହା ଞେଲ୍‌କାତେଗେ ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ଲାୟକେଦା ଆର୍ ନୁୟ୍ କୁଲିଗିଦ୍ରାହାଃ ମେଦ୍‌ହା ଞେଲ୍‌କାତେଗେ ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ସଦର୍‌କେଦା । ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାରିନ୍ ଆୟବାବାକିନ୍ ମେନ୍‌କେଦା ଞୁରେନା ଅନାକାଥାହଁୟ୍ ସଦର୍‌କେଦା । ଆଦ କୁଲିଗିଦ୍ରାରିନ୍ ଆୟବାବାକିନ୍ ମେନ୍‌କେଦା ତବେ ବାବୁ ନଓ୍ୱା କରେରେହଁ ଗୁଡିଲେକାଲେ ଦହମେୟା, ତାହେଁନ୍‌ମେ । ଆତୁଗେ ଠାଉକା ଧାରା ବାମ୍‌ଲାୟ୍ ଲେଦା, ଯାହାଁତିସ୍ ରଓ୍ୱାହାସୁକରେ ଆମ୍‌ରିନ୍ ଆୟବାବାଲେ ଲାୟ୍‌ଆକାଓ୍ୱା ହୁନାଂ । କାମ୍ରୁ ଉନ୍‌ଝକନ୍ ଏ ମେନ୍‌କେଦା, ଅନା ଗେତ ଆତୁମା ବାଞ୍ ଉୟହାର୍ ଦାଲେୟାଃକାନା ଆଦ ଆତୁଦ ବାୟଲାୟାଦ୍ କିନା । ଅଣ୍ଡେଗେ ତାହେଁ ଉରିକ୍ ଏନା । ଗାୟ୍ କାଡାକୟ୍ ଗୁପିକଓ୍ୱା । ତାୟମ୍‌ତେ ଉନ୍‌କିନ୍ ହାଣାମ୍ ବୁଢୀଗେ ଆକିନିକ୍ ହପନ୍‌ଏରା ସାଉଁକିନ୍ ବାପ୍ଲାକାଦେୟା ।

କାମ୍ରୁଦ୍ ଗଲା ଦୁଆର୍‌ରେଗେ ସେଙ୍ଗେଲ୍‌ଷଲ ଜୁଲା । ବିଞ୍ କୟ୍ ସାବ୍‌ତାରାକାକଦ ଦିନ୍‌ହିଲଃ ଉନ୍‌କୁ ରାପାଃକାତେ ଜମ୍ କଓ୍ୱା ଅକାଲେକା ତେଚକ ଧରାକେଦେୟା, ଆଦକ ମେତାୟ୍‌କାନା ବିଞ୍ କହଁମ୍ ଜମେଦ୍ କଓ୍ୱା । ନୁକୁମା ଆଡିକ ବିଶାନା ଆରକ ଗେର୍‌ଲେମ୍‌ଖାନ୍ ଗଃ ଗଜ୍-ଆ । ଉନ୍‌ରେ କାମ୍ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା, ନୁକୁଦ ବିଞ୍‌ଦକ ବାଂକାନା, ନୁକୁଦକ ଟାଣ୍ଡି କୁଚ୍‌ଲାକାନାକ । ବିଞ୍‌ଦ ନଓ୍ୱାକରେଦ ବାନୁଃକଓ୍ୱା । ମିଦ୍‌ଠେନ୍‌ଗେ ବିଞ୍‌ଦ ମେନାୟା । ଆର୍ ବାଂଖାନ୍ ଏଟାଃରେଦ ବାନୁଃକଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଆଡିଦିନ୍ ହୁୟ୍‌ଇଦିୟେନା, ସିୟୁଃକରେ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲେ ଇଦିତାରା କାଃଆ । ଆଦକ ମେତାୟା ଏ କାମ୍ରୁ ସେଙ୍ଗେଲେମ୍ ଆଗୁ ଆକାଦ୍ ଆଚେ ? ହୟ୍ ଆଗୁଆକାଦ୍ ଗିୟାଞ୍, ମା ତବେଞ୍ ଭେଜା ଗଦ୍‌କାଃ କାନା । ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍‌ଦ ଆଦ ବିଞ୍‌କାତେ ଭେଜାଗଦ୍ କାଃଆ । ଆଦ ଉନ୍‌କୁଦ ବିଞ୍ ଞେଲ୍‌ତେକ ଦାଲା । ଆଦ କାମ୍ରୁୟ୍ ମେତାକଓ୍ୱା ଆଲପେ ଦାଲା ବଲ୍ ସେଙ୍ଗେଲ୍ କାନା । ଆଦ ଅନ୍‌କାୟ ମେନ୍‌କେଦ୍ ଖାନ୍ ବିଞ୍ ଖନ୍‌ହଁ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍ ଗଦଃଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଦିନ୍‌ଗେ ଆଣ୍‌ଗମ୍‌କହଁ ବିଞ୍ ଖନ୍‌ହଁ ବଲ୍‌ସେଙ୍ଗେଲ୍ ଗଦଃଆ । ଅନ୍‌କାତେ ଦିନ୍‌ଗେ ଆଣ୍‌ଗମ୍‌କହଁ ବିଞ୍‌କାତେ ଭେଜାଗଦ୍ ଆକଓ୍ୱା, ହଲ୍‌କ ଆଓ୍ୱା ପାପାଲେନ୍ ଖାନ୍ ଆରହଁୟ୍ ଆଣ୍‌ଗମ୍ ରୁଓ୍ୱାଲା । ଅନ୍‌କାତେ ଯତହଲ୍‌କ ବାତାୟ୍ ଇଦିକେଦା ।

କାମ୍ରୁଦ ଆଡି ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦା ଆନିଜ୍ କାନାୟ, ବାଂଖାନ୍ ବ କୁଲିବିତାଓ୍ୱ ଏୟା । ଲାୟା ଚେ ବାଙ୍ଗା । କାମ୍ରୁକ କୁଲିୟେ କାନା - ନଓ୍ୱା ଗୁନ୍ ବିରଦାମ୍ ଲାୟା ଚେ ବାଙ୍ଗୀ । କାମ୍ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା - ଚେଦଃପେ ତିଙ୍ଗୁନା ତ ଏନ୍‌ଖାନ୍ ଦୁଞ୍ ଲାୟ୍‌ଗେୟା । ଆଦ କାମ୍ରୁଠେନ୍ ଚେଲାକ ଦୁଲୁବ୍ ଏନା ଏୟାୟ୍ ହଲ୍ । ଆଡିଲେକାନ୍ ଗୁନ୍‌ବିରାଦା କୟ୍ ଲାୟ୍‌ଇଦି ଯାକକାନା । କାମ୍ରୁକ୍ ମେତାୟ୍‌କାନା, ଆମ୍‌ମା ବିଞ୍‌କମ୍ ଜମେଦ୍ କଓ୍ୱା ଆର ଆଲେମା ଆଡିଲେ ବତରଆକଓ୍ୱା ନୁକୁଦ ବିଞ୍‌ଦକ ବାଂକାନା, ନୁକୁଦ ଟାଣ୍ଡି କୁଚ୍‌ଲା କାନାକ ବିଞ୍‌ଦ "ଧିରିଚାଉଁରା ମାଣ୍‌କୁଲ୍" ରେ ମେନାୟା । ଇନାଂଖାନ୍ ଚେଲା କଲାକକ ମେନ୍‌କେଦା - ତବେ ଉନି ବିଞ୍‌ଦ ଞେଲ୍ ଅଚଲେମ୍ ସେ । ଆଦଇନାଂଖାନ୍ ଏ ମେତାକ କାନା । ବିନା ରାପାଃ ଟୁକୁଚ୍ ଏୟାୟ୍ ଗଟାଂ ଆଗୁୟପେ ଆର୍ ଇଞ୍‌ଲାଗିନ୍ ଟୁପ୍‌ରୀଲେକାନ୍ ଚେଲାଂ

ବିନା ରାପାଗାଃ ଆଗୁୟପେ । ମିଦ୍‌ଟାଂ କାଏରା ପହା ଜିଓ୍ୱୀଦାଃ ଆଗୁୟପେ । ଆଦକ ଆଗୁକେଦ୍‌ତେକ ଚାଲାଓ୍ୱେନା । କାମ୍‌ରୁଦ ବାରଛି ହାପା ଆର୍ ଡାବୁର୍ ଏ ସାବ୍‌କେଦା । ଆଦକ ଚାଲାଓ୍ୱ ଏନା ।

ହଁ ମା ନଃଅନଙ୍କା ଆତମ୍ ଆତମ୍‌ତେ ହାରୁବ୍ ଆଚୁର୍‌ପେ । କାଏରା ଦାରେ ହଁକ ବିଦ୍‌କେଦା । ମା ନିତଂଦ ଆଡି ସାହାରେ ଡିଙ୍ଗୁନ୍‌ପେ, ସାହାଖନ୍ କୟଃ କାଃପେ, ବଂଗା କିନେ ଞୁତୁମ୍ କେଦ୍‌କିନା ଆର୍ ଡାମ୍ବୁର୍ ଏ ରୁସାତେ କେଦ୍ ସେରେଞେ ଏହବ୍ କେଦା -

ମାରାଂବୁରୁ ହପନ୍ ଏରା ବଙ୍ଗା ନାୟଗୋ
ଦେଶେଦେଲାରେ ହିଜୁଃମେ ।
ଧିରି ଚାଉଁରା ବୁନୁମ୍ ଖନ୍‌ଦ
ସାରିବିଞ୍ଜ୍‌ଦ ଞେଲ୍ ଅଚଲେମ୍ ।
ସାରିବିଞ୍ଜ୍ ଦୟ ନଡକ୍ କାୟମେ
ସାରିବିଞ୍ଜ୍‌ଦୟ ବାହେର୍‌କାୟମେ ।
ମାରାଂବୁରୁ ହପନ୍ ଏରା ବଙ୍ଗାନାୟ ଗୋ
ଦେସେ ଦେଲାସେ ହିଜୁଃତିଞ୍ଜ୍‌ମେ ।
ଚେଲା କମାଞ୍ଜ୍ ଆଗୁ ଆକାଦ୍ କଦ
ଦେଶେ ବଙ୍ଗାନାୟ ନଡଂକାୟମେ
ଦେସେ ବଙ୍ଗାନାୟ ବାହେର୍ କାୟମେ ।

ଅନ୍‌କାଗେ ସେରେଞାତେ କାମ୍‌ରୁ ଡାମ୍ବୁର୍ ଏ ରୁରୁକାନା, ବାୟ୍ ବାୟ୍‌ତେ ସାରିବିଞ୍ଜ୍‌ହଁୟ ସହର୍‌ରାକାବ୍ ଏନା । ବେରେଲ୍ ଟୁକୁଜ୍ ଇସିନେନା ଅନା କାଏରା ଦାରେହଁ ଜାରୁବ୍‌ଏନା । ବଙ୍ଗା ବୁରୁକୟ ଞୁତୁମ୍‌କେଦ୍ କତେ ବାୟ୍ ବାୟ୍‌ତେ ବିଞ୍ଜ୍ ହଁୟ୍ ବଲ ରୁଓ୍ୱାଲ୍ ଏନା । ବଙ୍ଗା ଆୟୟ୍ ମେତାୟ୍‌କାନା ମା ନିତଃଦ ଧିରିସିଲ୍‌ପିଞ୍ଜ୍‌ତେ ସିଞ୍ଜ୍‌କାୟ୍ ମେ । ଆଦ ଚେଲାକଲାକବ ହେଜ୍‌ଏନା, ଚେଲେପେ ଞେଲ୍ କେଦେୟା । ଚେଲାକକ ମେନ୍‌କେଦା ସାରିଗେ ନୁୟ୍‌ଗେ ସାରିବିଞ୍ଜ୍‌ଦ । ଆଦକ ରୁଓ୍ୱାଲ୍‌କାନାଃଃ ଚେଲାକକ ଗାପାଲ୍ ମାରଓ୍ୱଃ କାନା ନଓ୍ୱାଗୁନ୍‌ଦ ଯତବନ୍ ହାତାଓ୍ୱ ତାୟା ।

ସାଲ ଆର୍ ପାଲ ତିକିନ୍‌କିନ୍ ଗାଲ୍‌ମାରଓ୍ୱଃ କାନା । ନିତ୍‌ମା ଆବ ଆତୁରେ କାମ୍‌ରୁମା ଚେଲାୟ ଦୁଲୁବ୍ କେଦ୍‌କଓ୍ୱା । ଆଡିଲେକାନ୍ ଗୁନ୍ ବିର୍ଦା ହଁୟ୍ ଚାଲଆକକାନା । ଆଲାଂ ହଁ ନାହାଃ ଦାଣାନ୍‌ରେନାଂ ତାକ୍‌ହଁ ବେଶ୍‌ବାଲାଂ ଞାମ୍ ଗଦା । ଆଦ ଅନ୍‌କାତେ ଯାହାଁ ତିନାଂ ଆକିନ୍ ହଁ କିନ୍ ଚେଲାଲେଦ୍‌କଓ୍ୱା, ଚେଲାକୁଲିକ ସାଲାଃକ ଗାଲ୍‌ମାରାଓ୍ୱଃକାନା । କାମ୍‌ରୁମା ଆଡିଦଲ୍ ଏ ଗୁନ୍ ବିରଦାଆନା । ଚେଦ୍‌ଲେକା ତେଖାନ୍ ନୁୟବ ଜମେୟା । ଛୁଟାଉ ଏନାକ ଜଜମ୍ ଲାଗିଦ୍ ବାଂକ ଜମ୍‌ଦାଲେ ଆଦେୟା । ଉନ୍‌ରେ କାମ୍‌ରୁବାହୁକ କୁଲିୟେ କାନା, ଆମ୍ ଜାଓ୍ୱାଁୟ୍‌ଦ, ଆଡିଗେ ଗୁନ୍‌ବିର୍ଦା ଆନିଜ୍ କାନା, ଞୁତ୍ ଞାନ୍ଦାୟ୍ ଦାଣାନା ଚିଜାହଁ ବାୟ୍ ବଟର୍‌ଆକଓ୍ୱା । ଆଦ ଚେଦ୍‌ତେ ବଟରଃଆ ଚେ ବାଙ୍ଗା । କୁଲି ଏମ୍‌ସେ ଚିଲିକୟ୍ ବଟର୍ ଆକ ଆଚେ ବାଙ୍ଗା ।

କାମ୍‌ରୁ ବାହୁ ସିଙ୍ଗାଲ୍‌ବେଲାୟ କୁଲିୟେ କାନା ହେଁ ଗୋ ଆମ୍‌ମା ନୁନାଂ ଞୁତ୍ ଞୀଦାମ୍ ଦାଣାନା, ଚିଲିହଁ ବାମ୍ ବତର୍ ଆକଓ୍ୱା । ଡାନ୍ ନାଜମ୍, ଭୁତ୍‌ପିରାତ୍ ହଁତ ବାମ୍ ବତରାକକାନା । ଉନ୍‌ଝଃ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେନ୍ କେଦା, ଇଞ୍‌ଦ ଚିଲିହଁ ବାଞ୍ ବତରାକଓ୍ୱା । ବତରକଖାନିଞ୍ ଗୁଣ୍ଡ୍ରି ବାଂଖାନ୍ ତିଡ୍ରିଚେଣେ । ଅନା ତାୟତମ୍ ମିଃଦିନ୍ ହିଲଃ ଦାଃଲୁ ଘାଟରେକ କୁଲିୟେ କାନା, ଚେଲେମ୍ କୁଲିକେଦେୟାଚେ ? ଇନାଂଖାନ୍ କାମ୍‌ରୁବାହୁୟ୍ ମେନେଦା – ନଓ୍ୱା ଧାର୍‌ତିରେ ଯାହାଁ ତିନାଂକ ଜାନାମ୍ ଆକାନ୍‌ଚିଲିହଁ ବାୟ୍ ବତର୍‌ଆକଓ୍ୱା । ବତରକଖାନେ ଗୁଣ୍ଡ୍ରି ବାଂଖାନ୍ ତିଡ୍ରି ଚେଣେ । ସାଲ ପାଲ ଆର୍ ଆକିନ୍‌ରିନ୍ ଚେଲାକ ସାଉଁକ ବେପେଁଗେଦ୍ ଗଦ୍‌ଏନା । କାମ୍‌ରୁବାହୁଦ ଅକାହଁ ବାୟ୍ ଠିକାହାନା ।

ମିଃଦିନ୍ ଚେଲା ଅଲାଃରେ କାମ୍‌ରୁ ଆଜିଜ୍ ଚେଲା ନାରସିଂ ଏ ମେତାୟ କାନା । ନଓ୍ୱା ଜାଙ୍ଗା ମା ଆଡିଦଲ୍‌ଗେ ହାସୁଇଞ୍ କାନା । ଚେଦ୍ ବେମାର୍ ଞାମ୍ କିଦିଞା ସେ ଦସ୍‌କ ଲାଗାଓ୍ୱାକାନା । କାମ୍‌ରୁୟ ମେନ୍‌ରୁଓ୍ୱାଲ୍ କେଦା, ଜଲ୍‌ଦାଃ ଆଗୁୟ୍‌ମେ, ସିନ୍ଦୁର୍ ଆର୍ ଆଦଓ୍ୱା ଚାଉଲେ ହଁ ଆଗୁ ତାରାୟ୍‌ମେ । କାମ୍‌ରୁଠେନ୍ ଅନାକ ଆଗୁକାତେ ହେଜ୍ ଏନା, ଆଦ କାମ୍‌ରୁଜଲ୍‌ଦାଃ ଏ ଞେଲ୍‌କେଦା । ନଃଅୟ୍‌ତ ଜଲ୍‌ଦାଃ ରେମା ବେମାର୍ ବାୟ୍‌ଞେଲଃ କାନା । ଦେଶେ ଆଦଓ୍ୱା ଚାଉଲେ ଲାଂ ଞେଲ୍‌ଲେଗେ । କାମ୍‌ରୁ ଚାଉଲେ ଜାଂ ସିନ୍ଦୁର୍ କୟ୍ ଞେଲ୍‌କେଦ୍‌ତେ, ନାରସିଂ ସେଦ୍ ବେଙ୍ଗେଦ୍ ରାକାବ୍ କେଦ୍‌ତେ, ବାବୁ କାଟିଜ୍ ଦଶ୍‌ଗେ ଲାଗାଓ୍ୱାକାନା, ଆଦ ଗମ୍‌କେ ଅକାସେଦାଃ କାନା ? ଆଦୁଞ୍ ଲାୟାମା, ପାତ୍‌ୟାଉଃ ଆଚେମ୍ ବାଙ୍ଗା, ଆପେ ମାୟ୍‌ଗେ ନଙ୍କାୟେଦ୍ ମେୟା । ପୂରାପୂରି ବାୟ୍ ଚେଦ୍ ଆକାଃଆ, ଆମ୍‌ଚେତାନ୍‌ରେ ସିଦ୍ ଏ ଆତାଂ ଲାଗିଦ୍ । ତବେ ଗମ୍‌କେ ନଓ୍ୱାଦ ଆଡି ବାଂଠିକ୍ କାଥାମ୍ ମେନ୍‌କେଦା । ଇଞାଞ୍ ମିଶ୍‌ଏରା ଉଦାର୍‌ଦ ଡାନ୍ ଆଲମ୍ ଦସେୟା । ନାର୍‌ସିଂ ବାୟ୍ ପାତ୍‌ୟାଉ ଲେନ୍‌ଗେୟା । ଆଛା ଧିନାଂବନ୍ ଝାଲ୍‌ବାଲା ଞଃମେୟା । କାମ୍‌ରୁଦ ବୁରୁତେ ରାନ୍ ଞାମେ ସେନାକାନା । ଗଟାବୁରୁୟ୍ ପାନ୍ତେ ଆଚୁର୍ ଏଦା । ରାନେ ଲାଃଲା କାନ୍ ତାହେଁନ୍, ସାଲ ଆର୍ ପାଲଦ ଗୁଣ୍ଡ୍ରି ଚିନ୍‌ତେକିନ୍ ଅବର୍ ହାପିଲେନ୍‌ଡ ତାହେଁନ୍ । କାମ୍‌ରୁଯାହାଁଲେକା ରାନେ ତୁଦ୍‌ଗଦ୍ କେଦା ଅନ୍‌କାଗେ ଫୁର୍ ମେନ୍ତେ କିନ୍ ଉଡାଏନା । କାମ୍‌ରୁ ଆଡିଦଲେ ବଦରେନା । ନୁକିନ୍ ଗୁଣ୍ଡିଚେଣେକିନ୍ ବତର ଅଟକିଦିଞା । ନୁକୁମା ଆଚ୍‌କା ଉଡାଉଃ କଦ । ଆଡିଦଲ୍‌ଗିଞ୍ ବତର ଏନା ।

ତିନାଂଦିନ୍ ତାୟନମ୍ ଖାନ୍‌ଗେ କାମ୍‌ରୁ ରୁଆୟ ପାଲାଓ୍ୱେନା । ଚେଲାକୟ୍ ମେତାକ କାନା, ଜୀୟନ୍ ଦାରେ ରେହେଦ୍ ଆଗୁଆଞ୍‌ପେ, ତବେ ଏନାଂଇଞ୍ ବେଶଃଆ, ଆର୍ ବାଂଖାନ୍ ବେଶଃ ମୁସ୍କିଲ୍ ଗେୟା । ଚେଲା କଲାକକ ମେନ୍‌କେଦା ଚେଦ୍‌ଲେକାରେ ଗୁରୁବାବାଲେ ଠିକାୟା ? ଚାଣ୍‌କୋହାକୁ ରାପାଃ କାତେ ଇଦି ତାରାକପେ ଆର୍‌ଜତ ଦାରେରେ ଜଟେଦ୍ ଇଦିକପେ । ଅକାଦାରେରେ ଚାଣ୍‌କୋହାକୁୟ୍ ଜୀଓ୍ୱୀଦଃଆ ଅନାଦାରେ ରେନାଂ ରେହେଦ୍ ଆଗୁୟ୍‌ପେ । ଚେଲା କଲାକ ଚାଲାଓ୍ୱେନା ରାନ୍ ଞାମ୍, ଗଟାକ ପାନ୍ତେ ଆଚୁର୍ ଏଦା । ମିଦ୍ ହଲେ ଞାମ୍‌କେଦା । ଆଦୟ୍ ହହଆଦ୍‌କଓ୍ୱା । ଅନାଦାରେ ଆର୍ ରେହେଦ୍ କକ ଆଗୁୟେଦା । ଇନାଃତେ ସାଲ ଆର୍ ପାଲତିକିନ୍‌ଦ ହରବରକିନ୍ ଦାଲ୍‌ରାକାବ୍ ଏନା । ଚେଲା କଲାକକିନ୍ ମେତାକ କାନା, ଦେଲାବନ୍ ଲଗନ୍ ହିଜୁଃପେ, ଆବୟିଜ୍ ଗୁରୁମାୟ୍ ବାଗିୟା ଦ୍‌ବନା । ହେଁ ଦାୟ୍ ଆଦୟ୍ ଗଜ୍‌ଉତାରେନା, ହୟ ବାବାୟ୍ ଗଜ୍ ଉତାରେନା । ଏନ୍‌ଖାନ୍ ରାନ୍ କଦ ଆଲିସ୍ ତେକ ଗିଡିକାଦା । ସାଲ ଆର୍ ପାଲଦ ହୁପୁଜ୍ ସାହିଞ୍ କିନ୍ ହାଲାଂ ତାରାଗଦ୍ କେଦା ।

ହେଜ୍ ସେଟେର୍‌କାତେ କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେତାକ କାନା, ଚେଲେ ବାବୁ ପେ ଆଗୁ କେଦା ? ଆଲେ ମାକ ଲାୟ୍ ଆଲେ କାନା ଗୁରୁଦୟ୍ ଗଜ୍‌ଏନା ମେନ୍ତେ । ଆଦ ଅନାରାନ୍ କଦଲେ ଚାପାଦ୍ ଗିଡି ଅଟକାଦା । ଏଃହେ ନିତଃମା ବାଞ୍

ବାଞ୍ଚାଓ୍ୱଃ ଗେୟା । ଯାହାଁ ହିଲଃ ଇଞ୍ ଗଜ୍‌ଲେନ୍‌ଖାନ୍ ଚାଉଲେ ଜାଂ ଆର୍ ତୁଳୀ ଜାଂ ଡାଣ୍ଡାରେ ରେବେଦ୍ ଆଞ୍ଜ୍‌ସେ । ତୁମ୍‌ଦାଃ ମିଦ୍‌ଟାଂ ତପାରେ ଦହ ଆଞ୍ଜ୍‌ସେ । କାମ୍‌ରୁଦୟ୍ ବଙ୍ଗା ତାଲାୟେନା, ଆଦକ ତପା କେଦେ ଯା । ଦସାର୍‌ହିଲଃ ହିଃଗିକ ଚାଲାଓ୍ୱେନା, ଆକରିନ୍ ବାହୁକ ଆର୍ ମିଶ୍ରାକ, କାମ୍‌ରୁଦ ପୁରାୟ୍ ଏନେଜେଦ୍ କଓ୍ୱା ମାଣ୍‌ଘାଟିରେ ଉନ୍‌ଝଃ କଳାକ ମେନ୍‌କେଦା ହାନି ଗୁରୁତାବନେ ବାଞ୍ଚାରୁଓ୍ୱାଲେନା କଳାକ ସେନ୍ ସୁରେନ୍‌ଖାନ୍, କାମ୍‌ରୁୟ୍ ମେନ୍‌କେଦା, ମା ନାରସିଂ ନୁଃଉୟ୍ ତାମ୍ ମିଶେରା । ଆମ୍‌ମା ମାଣାଂ ଇଞ୍ ମେତାମ୍ କାନ୍ ତାହେଁନ୍ ବାମ୍ ପାତ୍‌ୟାଉଃ କାନା । ହୟ୍‌ଗୁରୁବାବା ନିତଃ ଉତାରିଞ୍ ପାତ୍‌ୟାଉଃକାନା । ଉନ୍‌କୁ ଗାଡ୍‌ଗୁଡ୍‌କ ଦାଲେଦ୍ କଓ୍ୱା । ଉନ୍‌ଅକ୍‌ତେ କାମ୍‌ରୁଦ ସରଗ୍‌ପୁରୀତେ ତଳେସୁତାମ୍‌ତେ ରାକାବ୍ ଚାଲାଓ୍ୱେନା । କାମ୍‌ରୁ ନଓ୍ୱା ଧାରତିରେ ଜତ ଗୁନ୍‌ବିର୍‌ଦା ବାୟ୍‌ଲାୟ୍ ଚାବା ଅଟଆଦ୍ ବନା । ଆଦ କାମ୍‌ରୁକ କୟଃ ବାଲାୟେକାନା ବାନୁଃଏୟା, ଚେଦ୍‌ବନ୍ ଚେକାୟା ? ଗୁନ୍ ବିର୍‌ଦାହଁ ବାବନ୍ ହାତାଓ୍ୱ ଚାବା ଲାଃ-ଆ ଆବରିନ୍ କୁଲିହପନ୍ କଗେ ବାଂକ ବୁଗିୟା ।

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ :

କାୟୂଁର୍ ଦେଶରେ କୁମାରୀ କନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖରୁ ଜାତହୋଇଥିଲେ ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସପ୍ତଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ, ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ । ସେତେବେଳେ ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ନେଉଥିଲେ – ସେମାନେ କିପରି ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି । ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ସେମାନେ ସମପରିମାଣରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାପରେ ଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ଯାଅ ଦେଶ ପରିଭ୍ରମଣ କରିବ । ତାଙ୍କର ସପ୍ତଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଶାଗୁଣା ରୂପରେ ପଠାଇଲେ ଏବଂସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ – ମନକୁ ଏପଟସେପଟ କରିବ ନାହିଁ ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ଉଡିବ । ଯିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବ ତାହାର ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ସମେତ ସେ ଭୂମିରେ ଖସିପଡ଼ିବ । ତାହାପରେ ସେମାନେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଏକଲୟରେ ପରିକ୍ରମା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏକ କୁମାରୀକନ୍ୟା ଜଙ୍ଗଲ ନିକଟରେ ଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଉଡିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ଭୀତତ୍ରସ୍ତା ହେଲା । କ'ଣ ଲୋ ବୋଲି ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଆକାଶକୁ ଅନାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାତ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାମ୍‌ରୁ କନ୍ୟାଟିର ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ଅବଲୋକନ କରିବା ପରେ ତାହାଙ୍କ ଏକାଗ୍ରତା ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଏହାପରେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାନବରୂପ ଧାରଣକରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକକୁ ଖସିପଡିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେହି କନ୍ୟାଟି କାମ୍‌ରୁକୁ ତାହା ସହିତ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିଛି, ତାହାର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସେ କହିଲା – ଏମାନେ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ଉଡି ଉଡି ଯାଉଥିଲେ ହେଲେ କାହିଁକି କେଜାଣି ଏ ଜଣକ ଖସିପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ମୁଁ ନେଇ ଆସିଲି । ତାହା ପରେ ସେହି ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ (କନ୍ୟାଟିର ଜନକ ଜନନୀ) ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଛନ୍ତି -ବାବୁ ତମ ଘର କେଉଁଠି ? ସେତେବେଳେ କାମ୍‌ରୁ ଉତ୍ତର ଛଳରେ କହିଛନ୍ତି ସେ କାୟୂଁର ଦେଶର ଅଟନ୍ତି । ତାହା ସହିତ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ସେମନଙ୍କୁ କ'ଣ କହି ପଠାଇଥିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ କହିଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଲଳନାର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦେଖି ସେ ଖସି ପଡିଛନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ଖୋଲି କହିଦେଇଛନ୍ତି । ତାହାପରେ କନ୍ୟାଟିର ପିତାମାତା କହିଲେ ତାହେଲେ ବାବୁ, ଏପଟେ ତୁମକୁ ବାରମାସିଆ ଭାବେ ରଖିବୁ ତୁମେ ରହିଯାଅ । ତମ ଗାଁକଥା ତୁମେ ଠିକ୍‌ଭାବେ କହିଲ ନାହିଁ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେତେବେଳେ ତମର ଦେହପା ଖରାପ ହେଲେ ତମ ବାପା ମାଆଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଥାଆନ୍ତୁ । ସେତେବେଳେ କାମ୍‌ରୁ କହିଲେ, ମୋର ଗାଆଁ ନାମ ସଠିକ୍ ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ତା'ପରେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଆଁ ନାମ କହିଲେ ନାହିଁ । ସେହିଠରେ ହିଁ ସେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ରହିଲେ ଏବଂ ଗୋ ମଇଁଷି ଆଦିଙ୍କୁ ଚରାଉଥିଲେ । ତାହାପରେ ସେହି ବୁଢାବୁଢୀ ତାଙ୍କ କନ୍ୟା ସହିତ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରାଇଦେଲେ ।

କାମ୍ରୁ ଗୁହାଳଘର ଦ୍ୱାର ପାଖରେ ସବୁଦିନ ନିଆଁ ଜଳାନ୍ତି । ଯେଉଁ ସାପଗୁଡ଼ିକ ସେ ଧରି ଆଣିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଆଁରେ ପୋଡି ଖାଇଦିଅନ୍ତି । କେମିତି କେଜାଣି ସେ ଏହିକାମ କରୁଥିବାବେଳେ ଧରାପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି, ତାହାପରେ ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ସାପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଖାଇ ଦେଉଛ ! ସେତେବେଳେ କାମ୍ରୁ କହିଛନ୍ତି - ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସାପ ନୁହଁନ୍ତି, ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ଟାଣ୍ଡି କୁଚ୍‌ଲା (ସ୍ଥଳରେ ରହୁଥିବା କୋଚିଲା ମାଛ) । ସାପ ଏପଟେ ନାହାଁନ୍ତି ସାପ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଅଛି । ଏହିପରି ଅନେକଦିନ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲା, ବିଲରେ ହଳ କଲାବେଳେ ପାଳ ଦଉଡିରେ ନିଆଁ ଧରାଇ ନେଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ପଚାରନ୍ତି କାମ୍ରୁ ନିଆଁ ନେଇ ଆସିଛୁ କି ? ହଁ ନେଇକି ଆସିଛି । ତା'ହେଲେ ପଠାଇ ଦେଉଛି ତାହାପରେ ପାଳଦଉଡ଼ିକୁ ଏକ ସାପକରି ସେ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ସାପକୁ ଦେଖି ଦୌଡ଼ି ପଳାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ କାମ୍ରୁ କୁହନ୍ତି, ଦୌଡ଼ିବା ଦରକାର ନାହିଁ , ପାଳ ଦଉଡିଟା ପରା ! ଏପରି କହୁ କହୁ ତାହା ସତକୁ ସତ ପାଳଦଉଡିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ମଇକୁ ମଧ୍ୟ ସାପ ରୂପରେ ପଠାଇଦିଅନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଯେତେବେଳେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ସେତେବେଳେ ତାକୁ ପୁନର୍ବାର ମଇ କରିଦିଅନ୍ତି । ଏହି କଥା ଧିରେ ଧିରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ।

କାମ୍ରୁ ବହୁବିଦ୍ୟାର ଅଧିକାରୀ, ନ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝିବା ସେ କହିବେ କି ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଛନ୍ତି ଏହି ଗୁଣିବିଦ୍ୟା କହିବେ କି ନାହିଁ ? କାମ୍ରୁ କହିଲେ ଶିଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ତା'ହେଲେ କହିବି । ଏହାପରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସାତଜଣ ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଏକଦା ଶିଷ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଛନ୍ତି ଆପଣ ସାପମାନଙ୍କୁ ଖାଇଦେଉଛନ୍ତି, ଆଉ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଡରୁ ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ? ସେ କହିଲେ ଏମାନେ ସାପ ନୁହଁନ୍ତି, ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଟାଣ୍ଡି କୋଚିଲା (ଏକ ପ୍ରକାର ସର୍ପ ଆକୃତିର ମତ୍ସ୍ୟ) । ସାପ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଅଛି ତାହା ହେଉଛି "ଧିରିଚାଉଁରା ମାଣ୍‌କୁଲ୍" । ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ମଶାନସ୍ଥ ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ନିକଟରେ । ଏହା ଶୁଣି ଶିଷ୍ୟଗଣ କହିଉଠିଲେ ତା'ହେଲେ ଆମକୁ ସେହି ସାପ ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ତା'ପରେ ଗୁରୁ କହିଲେ ପୋଡ଼ା ଯାଇ ନ ଥିବା ସାତଗୋଟି ମାଟିହାଣ୍ଡି ଯୋଗାଡ଼ କର ଏହା ସହିତ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇବା ସକାଶେ ଏକ ଅପୋଡ଼ା ମାଟି ପଲମ ଟିଏ ଆଣିବ । ଏକ କଦଳୀଗଛଟିଏ ଆଣିବ । ଏହାପରେ ସେମାନେ ଏସବୁ ଜିନିଷ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । କାମ୍ରୁ ଏକ ତ୍ରିଶୂଳ, ବାଡି ଏବଂ ଡମ୍ବରୁ ଧରି ଯାତ୍ରାର ଅନୁକୂଳ କଲେ ।

ହେଉ ଏବେ ଏହି ହାଣ୍ଡି ସବୁଆଡକୁ ଗୋଲାକାରଭାବେ ତଳମୁହାଁ କରି ରଖିଦିଅ । କଦଳୀ ଗଛଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପୋତିଦିଅ । ଏବେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଦୂରକୁ ପଳାଇ ଯାଅ, ବହୁ ଦୂରରୁ ଏପଟକୁ ଅନାଇ ରହିବ ବୋଲି ଗୁରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଦେଲେ । ସେ ଇଷ୍ଟଦେବ ଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ସୁମରିଲେ ଏବଂ ଡମ୍ବରୁ ବଜାଇ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ -

ମାରାଂବୁରୁଙ୍କ କନ୍ୟା ଦେବୀ ମା ଗୋ
    ଆସ ଆସ ଗୋ ଚାଲି ଆସ,
ପଥର ଚଉଁରା ହୁଙ୍କାରୁ ସତ୍ୟସର୍ପଙ୍କୁ ଦେଖେଇଦିଅ ।
    ସତ୍ୟସର୍ପଙ୍କୁ ମା କାଢିଦିଅ
ସତ୍ୟ ସର୍ପଙ୍କୁ ମା ବାହାର କରିଦିଅ ।
    ମାରାଂବୁରୁଙ୍କ କନ୍ୟା ଦେବୀ ମା ଗୋ
ଆସ ଆସ ଗୋ ଚାଲି ଆସ ।
    ଶିଷ୍ୟଗଣଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଁ ଆସିଛି,
ଦେବୀ ମା ଗୋ କାଢିଦିଅ
    ଦେବୀ ମା ଗୋ ବାହାର କରିଦିଅ ।

ଏହି ପ୍ରକାରେ ଗୀତ ଗାଇ କାମ୍ରୁ ଡମ୍ବରୁ ବଜାଉଥାନ୍ତି ଧିରେ ଧିରେ ସତ୍ୟସର୍ପ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ଆସିଲାଣି । କଞ୍ଚା ମାଟିହାଣ୍ଡି ନାଲିପଡିଲା । କଦଳୀ ଗଛଟି ଜଳିଗଲା । ଇଷ୍ଟ ଦେବାଦେବୀଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବାରୁ ଧିରେ ଧିରେ ସର୍ପ ଗର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛି । ତାହା ପରେ ସେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ କହିଲେ - ଏବେ ଏହାକୁ ପଥର କବାଟରେ ବନ୍ଦ କରିଦିଅ । ଏହାପରେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଆସିଯାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଗୁରୁ କହିଲେ କ'ଣ ଦେଖିଲ ତ ! ଶିଷ୍ୟଗଣ ସମ ସ୍ୱରରେ କହିଉଠିଲେ ସତରେ ଇଏ ହିଁ ହେଉଛି ସତ୍ୟସର୍ପ । ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଶିଷ୍ୟମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, ଏସବୁ ବିଦ୍ୟା ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଆମେ ଛଡ଼ାଇ ରଖିବା ।

ଶାଲ ଏବଂ ପାଲ ଦୁଇ ଯୁବତୀ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ ଏବେ ଆମ ଗାଁରେ କାମ୍ରୁ ଚେଲା ବସାଇଲାଣି । ବହୁ ପ୍ରକାରର ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଶିଖାଇ ଦେଉଛି । ଆମେ ମଧ୍ୟ ବୁଲିବା ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ଆଉ ଠିକ୍‌ଭାବେ ପାଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ତାହାପରେ ସେମାନେ ବି କେତେକଙ୍କୁ ଚେଲାବସାଇଲେ, ଚେଲା ଝିଅମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ - କାମ୍ରୁ ବହୁପ୍ରକାର ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ଜାଣିଛି, ଏହାକୁ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଆମେ ଖାଇପାରିବା । ଲାଗି ପଡିଲେ ଖାଇବା ପାଇଁ, ହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାକୁ ଖାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ କାମ୍ରୁଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ପଚାରିଛନ୍ତି - ତମ ସ୍ୱାମୀ ବହୁବିଦ୍ୟାରେ ଅଧିକାରୀ, ସେ କି ଦିନ କି ରାତି ବୁଲୁଥାନ୍ତି କାହାରିକୁ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କ'ଣ କାହାରିକୁ ଭୟ କରନ୍ତି କି ନାହିଁ, ପଚାରି ବୁଝିବ ସେ କାହାକୁ ଡରନ୍ତି ?

କାମ୍ରୁପତ୍ନୀ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ପଚାରୁଛନ୍ତି - ଆ - ଗୋ ତୁମେ ଏତେ ରାତିରେ ଅମା ଅନ୍ଧକାରରେ ବୁଲୁଥାଅ କ'ଣ ତୁମେ କାହାକୁ ଭୟକର ନାହିଁ । ଡାହାଣୀ, ଚିର୍‌କଗୁଣୀ, ଭୂତ ପ୍ରେତ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଭୟକର ନାହିଁ ? ସେତେବେଳେ କାମ୍ରୁ କହିଲେ, ମୁଁ କାହାରିକୁ ଭୟ କରେନାହିଁ । ଯଦି ମୁଁ ଭୟ କରୁଥାଏ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁଣ୍ଡୁରୀଚଢ଼େଇ ନ ହେଲେ ତିତିରୀ ପକ୍ଷୀ । ଏହାପରେ ଦିନେ ପାଣିଘାଟରେ କାମ୍ରୁପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ପଚାରିଛନ୍ତି - ତମ ସ୍ୱାମୀ ବହୁବିଦ୍ୟାର ଅଧିକାରୀ, ସେ କି ଦିନ କି ରାତି ବୁଲୁଥାନ୍ତି କାହାରିକୁ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ନାହିଁ ସେ କ'ଣ କାହାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି କି ନାହିଁ, ପଚାରି ଲ ? ତାହାପରେ କାମ୍ରୁପତ୍ନୀ କହିଲେ ଏହି ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ଯେତେକ ଜନମ ଲଭିଛନ୍ତି କାହାକୁ ସେ ଭୟକରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି ଗୁଣ୍ଡୁରୀଚଢେଇ ନ ହେଲେ ତିତିରୀ ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ । ଶାଲ, ପାଲ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚାହାଁ ଚାହିଁ ହୋଇଗଲେ । କାମ୍ରୁପତ୍ନୀ କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଦିନକର କଥା ଚେଲାଶାଳରେ କାମ୍ରୁଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ନାରସିଂ ଗୁରୁଙ୍କୁ କହୁଛି - ଏହି ଗୋଡ ମୋର ଭାରି ଜୋର୍‌ରେ ବ୍ୟଥା କରୁଛି । କ'ଣ ବେମାର ମୋତେ ଧରିଲା ବା କେଉଁ ଦୋଷରୁ ଏହା ହେଉଛି ? କାମ୍ରୁ କହିଲେ, ପରିଶ୍ରା ପାଣି (ଜଲ୍) ନେଇଆସିବ, ସିନ୍ଦୁର ଏବଂ ଅରୁଆ ଚାଉଳକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇଆସିବ । ଏହିସବୁ ଜିନିଷ ନେଇ ସେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା । କାମ୍ରୁ ପରିଶ୍ରାପାଣି ଦେଖି କହିଲେ - ଏହି ତ ଏଥିରେ କୌଣସି ବେମାରୁର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଉନାହିଁ । ଦେଲ ଦେଖି ଅରୁଆ ଚାଉଳ ଦେଖିବା । କାମ୍ରୁ ଅରୁଆଚାଉଳ ସିନ୍ଦୁର ଦେଖି, ନାରସିଂ ଆଡକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ - ବାବୁ, ଟିକେ ଦୋଷ ଲାଗିଛି । ତା'ହେଲେ ଆଜ୍ଞା ତାହା କେଉଁ ପଟର ? ତା'ହେଲେ କହିବି, ହେଲେ ତୁମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ କି ନାହିଁ ତୁମ ଭଉଣୀ ହିଁ ତୁମକୁ ଏପରି କରୁଛି । ପୁରାପୁରି ଶିଖିପାରି ନାହିଁ, ତମଠାରେ ସିଦ୍ଧତା ପାଇବାକୁ ସେ ଚାହୁଁଛି । କେବେହେଲେ ମଧ୍ୟ କହିବେ ନାହିଁ । ନାରସିଂ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କଲା ନାହିଁ । ଗୁରୁ କହିଲେ ଠିକ୍ ଅଛି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଝଡାଫୁଙ୍କା କରିଦେବା । କାମ୍ରୁ ଔଷଧ ଖୋଜିବା ସକାଶେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲସାରା ଖୋଜି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଔଷଧ ଗଛର ଚେର ଖୋଳୁଥାନ୍ତି, ଶାଳ ଏବଂ ପାଳ ଗୁଣ୍ଡୁରୀ ରୂପରେ ବସି ରହିଥିଲେ । କାମ୍ରୁ ଯେମିତି ଔଷଧ

ଉପାଡିଦେଇଛନ୍ତି, ସେମିତି ସେମାନେ ଫୁର୍‌କିନା ଉଡିଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ବହୁତ ଡରିଗଲେ । ଗୁଣ୍ଡୁରୀ ଚଢ଼େଇ ଦ୍ୱୟ ମୋତେ ଡରେଇଦେଲେ, ଏମାନେ ତ ହଠାତ୍ ଉଡିବା ଲୋକ । ବହୁତ ଡରି ଗଲି ।

କିଛି ଦିନ ପରେ କାମ୍‌ରୁ ଜ୍ୱରରେ ପଡିଲେ । ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି - ଜୀୟନ୍ ଦାରେ (ସଂଜୀବନୀ ବୃକ୍ଷ)ର ଚେର ମୋତେ ଆଣିଦିଅ, ତେବେହେଲେ ମୁଁ ଭଲ ହେବି, ଆଉ ନ ହେଲେ ଭଲହେବା କଷ୍ଟକର ହୋଇ ପଡିବ । ଶିଷ୍ୟଗଣ କହିଲେ ଗୁରୁବାବା । ଆମେ କିପରି ତାହାକୁ ଚିହ୍ନିବୁ ?

ଚେଙ୍ଗମାଛ ପୋଡ଼ି ନେଇଯାଇଥିବ ଏବଂ ସବୁ ଗଛରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଛୁଆଁଇ ନେଇଥିବ । ଯେଉଁ ଗଛରେ ଛୁଆଁଇବା ପରେ ଏହି ମାଛ ଜୀଇ ଉଠିବେ ସେହି ଗଛର ଚେର ନେଇଆସିବ । ଶିଷ୍ୟମାନେ ଔଷଧ ଖୋଜିବାକୁ ଗଲେ, ସବୁଆଡକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଜଣେ ଖୋଜି ପାଇଲା, ତାହାପରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକିଲା । ସେହ ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ଚେରକୁ ସେମାନେ ନେଇଆସୁଥାନ୍ତି । ଏତେବେଳକୁ ଶାଲ ଏବଂ ପାଲ ଦୁହେଁ ତରବରହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କାମ୍‌ରୁ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ଚାଲ ଶୀଘ୍ରଚାଲ, ଆମ୍ଭଗୁରୁ ଆମକୁ ଛାଡି ଚାଲିଗଲେଣି । ନାନୀ କ'ଣ ସେ ଚାଲିଗଲେଣି (ମରିଗଲେଣି) ହଁ ବାବୁ ସେ ଚାଲିଗଲେଣି । ତାହାପରେ ମନଦୁଃଖରେ ସେମାନେ ଔଷଧ ସବୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ । ଶାଲ ଏବଂ ପାଲ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ତାହାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ।

ସେମାନେ ଆସିବାପରେ କାମ୍‌ରୁ ପଚାରିଲେ, କିରେ ବାବୁମାନେ ନେଇ ଆସିଲ ? ଆମକୁ କୁହାଗଲା ଗୁରୁ ଆଉ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି । ତାହାପରେ ଆମେ ସେହି ଔଷଧ ସବୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ଆସିଲୁ । ଅହଃ ! ତା'ହେଲେ ଏବେ ଆଉ ମୁଁ ବଞ୍ଚିବିନାହିଁ । ହେଉ ମୁଁ ମରିଗଲେ ଅରୁଆଚାଉଳ ଏବଂ ସୋରିଷମଞ୍ଜି ମୋ ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଥିବ । ମାଦଳଟିଏ ମୋ ସମାଧିରେ ରଖିଦେଇଥିବ । କାମ୍‌ରୁଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ହେଲା, ତାହାପରେ ତାଙ୍କୁ ସମାଧି ଦିଆଗଲା । ତା'ପର ଦିନ ସମାଧିକୁ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭାରିଯା ଏବଂ ଭଗିନୀମାନଙ୍କୁ କାମ୍‌ରୁ ମାଦଳବଜାଇ ଶ୍ମଶାନରେ ନଚାଉ ଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ପୁରୁଷମାନେ କହିଲେ ସେହି ତ ଆମଗୁରୁ ପୁନର୍ବାର ବଞ୍ଚିଉଠିଛନ୍ତି, ପୁରୁଷମାନେ ପାଖକୁ ଆସିବାପରେ କାମ୍‌ରୁ କହିଲେ - ନାରସିଂ, ଏହି ତମ ଭଉଣୀ । ତୁମକୁ ଆଗରୁ କହିଥିଲି, ତୁମେ ମାନୁ ନଥିଲ ନା ! ହଁ ଗୁରୁବାବା ଏବେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି (ମାନିନେଉଛି) । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଦୁଲ୍‌ଦାଲ୍ ପିଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଅବସରରେ କାମ୍‌ରୁ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକକୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । କାମ୍‌ରୁ ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକରେ ଆମକୁ ସମସ୍ତ ଗୁଣିବିଦ୍ୟା କହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାହାପରେ ସେମାନେ କାମ୍‌ରୁଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ, କ'ଣ କରିବା । ଗୁଣିବିଦ୍ୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଶିକ୍ଷାକରି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଆମ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ହିଁ ଭଲ ନୁହନ୍ତି ।

ଏହି ଲୋକକଥାନୁସାରେ ଗୁରୁ କାମ୍‌ରୁ ଚୁଣ୍ଡିଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରୁ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ହେଁ, ଶାର୍‌ନା ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ଗୁରୁ କାମ୍‌ରୁଙ୍କୁ ହିଁ ଓଝା ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଆନ୍ତି । ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଲୋକକଥାରେ ଚଣ୍ଡିଗୁରୁଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଛ'ଜଣ ଶିଷ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଶାଗୁଣା ରୂପେ ପରିଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଥିଲେ ସେମାନେ ସଂପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ତେବେ ଶାର୍‌ନାଧର୍ମର ତନ୍ତ୍ର ପରମ୍ପରାକୁ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିବାରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଭୂମିକା ବନ୍ଦନୀୟ ହୋଇଥିବାରୁ ବୋଧହୁଏ । ତାଙ୍କୁ ଓଝା ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

+୨, ସରକାରୀ ବିଜ୍ଞାନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ନୂଆପଡ଼ା
ଜିଲ୍ଲା - ନୂଆପଡ଼ା (ଓଡ଼ିଶା)

***

ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଲୋକବିଶ୍ୱାସର ଅବତାରଣା

ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନ

ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ଓ ବନବାସୀ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ମୋଟାମୋଟି ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଆଧାରରେ ଲୋକ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକକାହାଣୀଗୁଡ଼ିକରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଯଥା- ବାଘ, ସିଂହ, ବିଲୁଆ, କୋକିଶିଆଳୀ, ଠେକୁଆ, ମାଙ୍କଡ଼, କୁମ୍ଭୀର, ଭାଲୁ, ସାପ, ମୂଷା ଆଦି ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ତୁଲେଇଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଗଳ୍ପ ଏହି ବନ୍ୟ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପରିପୁଷ୍ଟ । ସେଥିରୁ ବନବାସୀଙ୍କ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ବା ବାଦ୍ ଯାଇପାରନ୍ତା କିପରି ? ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବେ ପରିଚିତ କୋରାପୁଟର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଗବେଷକ ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ଗପ ସଂକଳନରୁ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ । ଶ୍ରୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଏହି ସଂକଳନରେ ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅନେକ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗପ ରହିଛି । କିମ୍ପିରିଣୀ ଓ ବିଲୁଆ କାହାଣୀ, ମାଲ୍ୟାଣୀ ଝିଅ ଓ ସାପ କାହାଣୀ, ଲାଞ୍ଜ ଖଣ୍ଡି ବାଘ, ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଓ ବିଲୁଆ, ଚତୁର ବିଲୁଆ ଓ ଭକୁଆ ବାଘ, ବିଚରା ଗଧିଆ ମଲା, ଚୁଟିଆ ମୂଷା, ବାଘ ଓ ଛେଳି କାହାଣୀ, ଟିକିପିଲା ଓ ଠେକୁଆ କାହାଣୀ, ବାଘ ଓ ଚକୁଳିପିଠା ଗପ ଭଳି ଲୋକକାହାଣୀରେ ଜଙ୍ଗଲୀ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ନିଭେଇଛନ୍ତି ।

ଶୃଗାଳର ପାରମ୍ପରିକ ଚତୁରତା ପ୍ରାୟ ସମଗ୍ର ଭାରତୀୟ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ । ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରାଣୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିମତାରେ ବିଲୁଆ ବହୁ ବଡ଼ବଡ଼ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖେଇ ଦେଇଛି । ଏହାକୁ ନେଇ ସମଗ୍ର ଭାରତୀୟ ଲୋକସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକ କାହାଣୀ ରହିଛି । ତେବେ ଆଦିବାସୀ ଲୋକସାହିତ୍ୟରେ ଚତୁର ବିଲୁଆକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ କାହାଣୀର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସଂଗୃହିତ ଲୋକ କାହାଣୀ ପୁସ୍ତକ 'ବଣ ଡ଼ଙ୍ଗରର ଗପ'ରୁ ଏକ କାହାଣୀର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି । 'କିମ୍ପିରିଣୀ ଓ ବିଲୁଆ କାହାଣୀ'ରେ ବିଲୁଆ କିଭଳି ଭାବେ ନିଜର ଚତୁରତାପୂର୍ବକ କିମ୍ପିରିଣୀର ସବୁତକ ଛୁଆକୁ ଖାଇ ଦେଇଛି ତାହା ଏହି ଗପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଅପରପକ୍ଷେ, 'ଅତି ବୁଦ୍ଧିଆ ଚୁଳି ମୁଣ୍ଡକୁ' ଓଡ଼ିଆରେ ଯେଉଁ ଢଗ ରହିଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ଏହି ଗପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଲୋଭୀ ବିଲୁଆ କିମ୍ପରିଣୀର ସବୁତକ ଛୁଆଙ୍କୁ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଶେଷରେ ମା' କିମ୍ପିରିଣୀକୁ ଖାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛି ଏବଂ କିପରି ନିଜର ମୃତ୍ୟୁକୁ ନିଜେ ଡାକି ଆଣିଛି, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ଗପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି । ବିଲୁଆ ନିଜକୁ ବଣ ରାଇଜର ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧିଆ କିମ୍ପିରିଣୀକୁ ଠକାମୀର ଜାଲରେ ଫସେଇ ନିଜର ସବୁତକ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ ପଢ଼େଇବା ପାଇଁ ନିଜ ଘରକୁ ନେବା ବାହାନାରେ ଗୋଟିଗୋଟିକରି ଖାଇଛି । ମାତ୍ର ଅତି ଲୋଭର ପରିଣତି ଯାହା ହୁଏ, ବିଲୁଆ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ହିଁ ଘଟିଛି । ଶେଷରେ ବିଲୁଆ ମା' କିମ୍ପିରିଣୀକୁ ଖାଇବାକୁ ଲୋଭ କରିବାରୁ ନିଜର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ।

ଅନେକ ଗବେଷକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଲୋକଗପରେ ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ନଥାଇପାରେ, ମାତ୍ର ଏହା ଯେ ସାର୍ବଜନୀନ ସାହିତ୍ୟ, ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ ଦିଗକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଲୋକଗପର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ, ବରଂ ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ, ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ, ଭାଷାତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଅନେକ ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କରିଥାଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ଲୋକଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାରମ୍ଭ ଗତାନୁଗତିକ । ଏଥିରେ ଶବ୍ଦ ଓ କୌଶଳର ଛକାପଞ୍ଝା ନଥାଏ କିମ୍ବା କିଛି ନାଟକୀୟତା ନଥାଏ । ଲୋକଗପଗୁଡ଼ିକ ଗଦ୍ୟ ରୂପରେ ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଖୁବ୍ ସହଜରେ ପ୍ରସାରଲାଭ କରିଥାଏ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ସହଜ ହୋଇଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀ ଅନେକ ଆଞ୍ଚଳିକ ଲୋକଗପଗୁଡ଼ିକର ଆଧାର । ସେହିଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ, କ୍ଷେମେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଲିଖିତ 'ବୃହତ୍ କଥା ମଞ୍ଜୁରୀ', ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ 'ହରିଚରିତ ଚିନ୍ତାମଣି', ସୋମନାଥଙ୍କ 'କଥା ସରିତ୍ ସାଗର', ଏହା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ବୌଦ୍ଧ ଜାତକ କାହାଣୀ, ଶିବଦାଶଙ୍କ 'ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତି', ନାରାୟଣଙ୍କ 'ହିତୋପଦେଶ', ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମାଙ୍କ 'ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର କାହାଣୀ'ରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କାହାଣୀ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ଲୋକ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ବହୁକିଛି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ ।

ସମଗ୍ର ଭାରତ ଭୂ-ଖଣ୍ଡ ହେଉଛି କଥାର ସାଗର । ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ କାହାଣୀ ଲୋକତୁଣ୍ଡରୁ ତୁଣ୍ଡକୁ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ବ୍ୟାପି ଯାଇଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଭାରତର ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ବନବାସୀ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇପାରିଲେ ଭାରତୀୟ ଲୋକ କାହାଣୀ କେତେ ସମୃଦ୍ଧ ତାହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯିବ ।

ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ ଦିଗରୁ ଭାରତୀୟ ଲୋକ ଗଳ୍ପର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଗ୍ରୀକ୍ ଲୋକ ଗଳ୍ପର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ସହ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ । ଗ୍ରୀକ୍ ଲୋକ ଗଳ୍ପରେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଗୁଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଭାରତୀୟ ଲୋକ ଗଳ୍ପରେ ବିଶେଷକରି ବନବାସୀ ଲୋକଗଳ୍ପରେ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ମାନବୀୟ ଆଚରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ରଞ୍ଜନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ 'ବଣ ଡ଼ଙ୍ଗରରେ ଗପ' ପୁସ୍ତକଟିରେ ଏମିତି ଏକ କାହାଣୀଟିଏ ରହିଛି ଯେଉଁଥିରେ ପଶୁ କିଭଳି ମାନବୀୟ ଗୁଣ ପ୍ରକାଶ କରିଛି ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏକ ବ୍ୟାଘ୍ର ଦମ୍ପତି କିଭଳି ଏକ ମଣିଷ ଶିଶୁର ଲାଳନପାଳନ କରି ତାକୁ ବଡ଼ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଣେ ରାଜା ଝିଅ ସହିତ ବିବାହ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହା ଏହି କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଏଠାରେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଦମ୍ପତି କୌଣସି ମଣିଷ ପିତାମାତାଙ୍କଠାରୁ କମ୍ ନଥିଲା ଭଳି ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ମୋଟ ୬୨ଟି ଜାତିର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨୬ ପ୍ରକାର ଆଦିବାସୀ ବସବାସ କରନ୍ତି । କନ୍ଧ, ପରଜା, ଭତରା, ସଉରା, ଗଣ୍ଡ, ଭୂମିଆଁ, ଗାଦବା, ଅମନାତ୍ୟ, ଦୁରୁଆ, ଭୁଞ୍ଜିଆ, ହାଲବା, କୋୟା, ବଣ୍ଡା ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଏକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲୋକ କଥା ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହି କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇପାରିଲେ ଆଦିବାସୀ ଲୋକସାହିତ୍ୟ କେତେ ସମୃଦ୍ଧ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।

ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ, ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଗୀତ ତୁଳନାରେ ଗପ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ ନଗଣ୍ୟ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର କାବ୍ୟିକ ଭାବାବେଗ ଓ ସଙ୍ଗୀତପ୍ରବଣତା । ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଭାବକୁ କଥା ତୁଳନାରେ ସଙ୍ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ସହଜରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରନ୍ତି । ଲୋକ ଗୀତ ସଂଗ୍ରହ କରିବା କାମ ସହଜ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ଗପ ସଂଗ୍ରହ କାମ କଠିନବ୍ୟାପାର । ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଲୋକଗୀତ ଏଠୁସେଠୁ ସବୁଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିହେବ । ମାତ୍ର ଗପଟିଏ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ବହୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ପରିଶ୍ରମ ଲୋଡା । ଜଣେ ସାଧାରଣ ଆଦିବାସୀ ବାଳିକାଟିଏ ଯେତିକି ସହଜରେ ଗୀତଟିଏ ବୋଲି ପାରିବ, ସେତିକି ସହଜରେ ଗପଟିଏ କହିପାରିବ ନାହିଁ ।

ସାଧାରଣତଃ ଲୋକ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକରେ ଥାଏ କଳ୍ପନାର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ଓ ଯାଦୁବିଦ୍ୟା, ପରୀ ରାଇଜ କାହାଣୀ ଓ ଅନେକ ଆଲୌକିକ କାହାଣୀ । ଉଡନ୍ତାହାତୀ, ମ୍ୟାଜିକ୍ ଚକି, ଡୁଙ୍ଗୁରୁବୁଢା ଓ ଅସୁରୁଣୀ କାହାଣୀ ଭଳି ଅନେକ ଲୋକଗପ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଆଦିବାସୀ ଡୁଙ୍ଗୁରୁବୁଢା ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀର ସମସ୍ତ ପାଣିକୁ ଶୋଷି ଦେଉଛି ଏବଂ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଧୁଣ୍ଡି ଭିତରେ ରଖି ପାରୁଛି । ଗୋଟିଏ ଚକି କେମିତି ଆକାଶରେ ଉଡି ପାରୁଛି ଏବଂ ସେ ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ସେଭଳି ଅଲୌକିକ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଅନେକ ଆଦିବାସୀ କାହାଣୀ କାହିଁ କାଳକାଳରୁ ଚଳି ଆସୁଛି । ଆଦିବାସୀ ବୃଦ୍ଧାଟିଏ ତା' ଆଈଠାରୁ ଶୁଣି ଆସିଥିବା ଗପକୁ ତାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଏ । ଏମିତି ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଏହି ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗପଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଲୋକଙ୍କ ମୁଖରେ ରହି ଆସିଛି ।

ଲୋକ କାହାଣୀ ସାଧାରଣତଃ ପିଲାମାନଙ୍କ ମାନସିକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଗଢି ଉଠିଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ନେଇ ଅନେକ କାହାଣୀ ରହିଛି । ମାଲ୍ୟାଣି ଝିଅ ଓ ସାପ କାହାଣୀ, କିମ୍ପିରିଣୀ ଓ ବିଲୁଆ କାହାଣୀ, ଡୁଙ୍ଗୁରୁ ବୁଢା ଓ ଅସୁରୁଣୀ ବୁଢି, ଉଡ଼ନ୍ତା ହାତୀ, ଲିଟିଂପିଟିଂ, ଲାଞ୍ଜଖଣ୍ଡି ବାଘ, ଚତୁର ବିଲୁଆ ଓ ଭକୁଆ ବାଘ, ବାଘ ପୁଅ ଓ ରଜା ଝିଅ, ବୁଢାବୁଢି ଓ କୁତୁରୁଙ୍ଗା ଚଢେଇ, ମଣିଷ ପିଲା ଓ ମାଙ୍କଡ଼ ଦୁଇ ସାଙ୍ଗ, ପିଲାଙ୍କ କାହାଣୀ ଆଦି ଗପଗୁଡ଼ିକ ଶିଶୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୈନ୍ଦ୍ରିକ ।

ନିମ୍ନ ଉଦ୍ଧୃତ କେତେକ କାହାଣୀରେ କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଓ ପରଂପରା ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତୀୟମାନ ।

୧. ସର୍ପଗନ୍ଦା ଓ ଗୋପାଳ, ଗୋପାଳୁଣୀ କାହାଣୀ
(ଗଣ୍ଡ ଲୋକ କଥା, ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲା
ଗପ କୁହାଳୀ : ଧର୍ମ ଗଣ୍ଡ, ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ, ଉମରକୋଟ)

ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଝରିଗାଁ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ରହିଛି ଏକ ମନୋରମ ପର୍ଯ୍ୟଟନସ୍ଥଳୀ; ଯାହାର ନାମ ସର୍ପଗନ୍ଦା । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସ୍ଥଳୀକୁ ନେଇ ରହିଥିବା କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ହିଁ ଏହି କାହାଣୀଟିର ବିଷୟବସ୍ତୁ ।

ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଗୋପାଳ, ଗୋପାଳୁଣୀ ଦୁହେଁ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସହସ୍ରାଧିକ ଗାଈ ଥିଲା । ଗୋପାଳ ଭାରି ପରିଶ୍ରମୀ । ସାରା ଦିନ ସେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗାଈମାନଙ୍କୁ ସେବା ଯତ୍ନ କରୁଥାଏ । ଗୋପାଳୁଣୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାମୀ ସାଙ୍ଗରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗାଈମାନଙ୍କର ଦେଖାଶୁଣା କରୁଥାଏ । ଗୋପାଳ, ଗୋପାଳୁଣୀ କ୍ଷୀର ବିକି ଆରାମରେ ଦିନ କାଟୁଥାନ୍ତି ।

ସବୁଦିନ ଗୋପାଳ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଗାଈଗୁଡ଼ିକୁ ଦୁହିଁ ସାରି ଗୋପାଳୁଣୀ ହାତରେ ସବୁତକ କ୍ଷୀର ଦେଇ ଘରକୁ ପଠାଏ ଏବଂ ସେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗାଈ ଗୋଠରେ ରହିଯାଏ । ସବୁବେଳେ ଗୋପାଳୁଣୀ କ୍ଷୀର ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ନିଜ ଘରକୁ ଯିବାଆସିବା କରିଥାଏ ।

ସେହି ଜଙ୍ଗଲରେ ଜଣେ ଭୟଙ୍କର ରାକ୍ଷସ କ୍ଷୀରତକ ପିଇଦେଲା । ଗୋପାଳୁଣୀ କିଛି ନ କହି ଚୁପଚାପ୍ ନିଜ ବାଟରେ ମନ ଦୁଃଖରେ ଚାଲିଗଲା ।

ଏମିତି ସବୁଦିନେ ରାକ୍ଷସ ଗୋପାଳୁଣୀ ପାଖରୁ କ୍ଷୀରତକ ପିଇଦେଲା । ପ୍ରତିଦିନ ଗୋପାଳୁଣୀ ସେହି ବାଟ ଦେଇ କ୍ଷୀର ନେଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିବାବେଳେ ରାକ୍ଷସଟି ତାର ବାଟ ଓଗାଳି ସବୁତକ ପିଇ ଦେଉଥିଲା । ରାକ୍ଷସ ଏକ ସର୍ପ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଗୋପାଳୁଣୀଠାରୁ ସବୁ କ୍ଷୀର ପିଇଦେଇ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଉଭାନ୍ ହୋଇଯାଏ । ଏମିତି ସବୁଦିନ

ରାକ୍ଷସ କ୍ଷୀର ପିଇ ଦେଉଥିବାରୁ ଦିନେ ଗୋପାଲୁଣୀ ଗୋପାଳ ଆଗରେ ସବୁ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । ଗୋପାଳ ଶୁଣି ବହେ ଚିନ୍ତା କଲା । ଗୋପାଳ ଏକ ନାରୀ ବେଶ ଧାରଣ କଲା ଓ କ୍ଷୀର ନେଇ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ବାଟ ଦେଇ ଗଲା । ଏହି ସମୟରେ ରାକ୍ଷସ ଆସି ବାଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ସର୍ପ ରୂପ ଧାରଣ କରି କ୍ଷୀରତକ ପିଇବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ଯେତେବେଳେ ସାପ କ୍ଷୀରତକ ପିଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛି, ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ନାରୀ ବେଶଧାରୀ ଗୋପାଳ ଏକ ଖଣ୍ଡାରେ ସାପଟିକୁ ଚୋଟପରେ ଚୋଟ ମାରି ଚାଲିଲା । ସେହି ସାପଟି ସାତ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଥର ପାଲଟିଗଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେହି ସ୍ଥାନର ନାମ ସର୍ପଗନ୍ଧା ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଏକ ସର୍ପାକୃତିର ପଥର ରହିଛି ଯାହା ସାତ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଝରିଗାଁରେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଭରା ସ୍ଥାନ ରହିଛି ବୋଲି ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ଜାଣି ନଥିବେ ।

୨. ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଲଣ୍ଡା କାହିଁକି ?

(ଗଣ୍ଡ ଲୋକ କଥା, ମାଲକାନ୍‌ଗିରି ଜିଲ୍ଲା

ଗପ କୁହାଳୀ : ଶୁକୁରା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାଝୀ, ସମା ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାଝୀ ଓ ହାଡି ଧାଙ୍ଗଡ଼ାମାଝୀ (ଚୌକିଦାର ମୁଦୁଲିପଡା ଥାନା) ଗ୍ରାମ : ବନ୍ଧଗୁଡ଼ା, ପଞ୍ଚାୟତ: ମୁଦୁଲିପଡ଼ା, ବ୍ଲକ୍ : ଖଇରପୁଟ, ଜିଲ୍ଲା : ମାଲ୍‌କାନ୍‌ଗିରି)

ମାଲ୍‌କାନ୍‌ଗିରି ଜିଲ୍ଲାରେ ବଣ୍ଡା ଆଦିବାସୀ ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବୁଲନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନେ ଛୋଟ କୌପୁନିଟିଏ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମୁଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡା କରି ଛୋଟ ଛୋଟ କନା ଖଣ୍ଡିଏ ଗୁଡେଇ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଦେହରେ ମାଳି ଓ ପଇସାର ମାଳ ଗୁଡେଇ ଥାନ୍ତି । ବଣ୍ଡା ମହିଳାମାନେ କାହିଁକି ଲଣ୍ଡିତ ଓ ଉଲଗ୍ନ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ବହୁ ଲୋକ କଥା ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ରହିଛି । କେତେକଙ୍କ ମତରେ ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ସୀତା ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ବନବାସ ସମୟରେ ଦିନେ ସୀତା ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡରେ ଗାଧୋଉଥିଲେ । ସୀତାଙ୍କ ଉଲଗ୍ନ ବେଶ ଦେଖି ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦେବୀ ସୀତାଙ୍କୁ ପରିହାସ କଲେ । ସୀତାଙ୍କୁ ଏକଥା ବଡ଼ ଅପମାପବୋଧ ହେଲା । ତେଣୁ ସେ କ୍ରୋଧରେ ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ : ଆଜିଠୁ ତମେମାନେ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବୁଲିବ । ଯେଉଁଦିନ ମୋର କଥା ଅମାନ୍ୟ କରିବ, ସେଦିନ ତମକୁ ବାଘ ଖାଇଯିବ ଏବଂ ତମର ବଂଶ ଲୋପ ପାଇଯିବ । ଦେବୀ ସୀତାଙ୍କ ଏହି ଅଭିଶାପକୁ ଭୟ କରି ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

ଇଏତ ଗୋଟିଏ ଲୋକ କଥା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏହାକୁ ନେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲୋକ କଥା ରହିଛି ।

ଗୋଟିଏ ବଣ୍ଡା ବୁଢାର ସାତ ପୁଅ ଥିଲା । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସାତ ପୁଅରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଝିଅ ହେଲା । ତେଣୁ ଝିଅଟିକୁ ବଣ୍ଡା ବୁଢା ସମେତ ସାତ ଭାଇମାନେ ଭାରି ଗେହ୍ଲା କରୁଥିଲେ । ଭଉଣୀ ଯାହା କହୁଥିଲା, ଭାଇମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ପୂରଣ କରୁଥିଲେ । ବେଶ୍ ଅଲିଅଳରେ ବଣ୍ଡା ଝିଅ ବଢିଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ବଣ୍ଡା ବୁଢ଼ା ତାର ସମସ୍ତ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ବିଭା କଲା ଏବଂ ସାତ ବୋହୁ ଘରକୁ ଆଣିଲା । ଶେଷରେ ବଣ୍ଡା ବୁଢା ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ କଲା ।

ମଲା ପୂର୍ବରୁ ବଣ୍ଡା ବୁଢା ସାତ ପୁଅ ଓ ବୋହୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଡାକି କହିଲା : ମୋର ସମୟ ସରି ଆସୁଛି । ମୁଁ ଆଉ ପାରିକୁ ଚାଲିଯିବି । ତମେ ସବୁ ଭାଇମାନେ ମିଳିମିଶି ଚଳିବ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଭଉଣୀକୁ କେବେହେଲେ ହତାଦର କରିବ ନାହିଁ । ଏହା କରିବା ପରେ ବୁଢାର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡିଗଲା ।

ବାପର କଥା ମାନି କିଛି ଦିନ ପୁଅ, ବୋହୂମାନେ ଏକାଠି ମିଳିମିଶି ଚଳିଲେ । ଭାଇମାନେ କାମ କରିବାକୁ କ୍ଷେତକୁ ଯାଆନ୍ତି । ବୋହୂମାନେ ଘରେ ମିଳିମିଶି ଘର କାମ କରନ୍ତି । ଭଉଣୀ ଭାଉଜମାନଙ୍କ ସହ ଘରେ ରହେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ ଧାନ କୁଟେ, ମାଣ୍ଡିଆ ପେଷେ, ଭାତ ରାନ୍ଧେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ଭାଉଜମାନେ ନଣନ୍ଦକୁ ଆଉ ଭଲ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ତାକୁ ବହୁତ ଖଟାଇଲେ । ନାନା ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଲେ । ଭାଇମାନେ କ୍ଷେତରୁ ଫେରିଲେ ଭାଉଜମାନେ ନଣନ୍ଦ ବିରୋଧରେ ସବୁ ବଖାଣନ୍ତି । ଭାଉଜମାନଙ୍କ କଷ୍ଟ, ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହି ନପାରି ଦିନେ ନଣନ୍ଦ ବାଡିରେ ଥିବା ଏକ କୂଅକୁ ଡେଇଁ ପଡିବାକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ତାର ସାନ ଭାଇ ଦେଖିଦେଲା । ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଯାଇ ଭଉଣୀର କେଶକୁ ଧରି ପକାଇଲା । ଭାଇର ହାତରେ କିନ୍ତୁ କେଶ ଉପୁଡିକି ରହିଗଲା ଏବଂ ଭଉଣୀ କୂଅ ଭିତରକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଭଉଣୀ ଲଣ୍ଡା ହୋଇ କୂଅରେ ଖସି ମରିଗଲା । ସେଦିନ ରାତିରେ ଭଉଣୀ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ କହିଲା : ଭାଇମାନେ, ମୁଁ ସିନା ମରିଗଲି । ଯଦି ତମେମାନେ ମୋତେ ଭଲ ପାଉଥାଅ, ତେବେ ମୁଁ ଯେମିତି ଲଣ୍ଡା ହୋଇଗଲି, ଭାଉଜମାନଙ୍କୁ କହିବ ସେମାନେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଲଣ୍ଡା ହୋଇ ଚଳିବେ । ତେବେ ଯାଇ ମୋର ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତି ପାଇବ । ଭଉଣୀର କଥା ମାନି ସବୁ ଭାଇମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଲଣ୍ଡା କରିଦେଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ବଣ୍ଡା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଲଣ୍ଡା ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ।

୩. ଲାୟର୍ନି ଓ ହୁମାଗୁଞ୍ଜି ଚଢ଼େଇ
(ଅମାନାତ୍ୟ ଲୋକକଥା, ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲା
ଗପ କୁହାଳୀ : ଶଦାଶିବ ଦାଶ, ବିକ୍ରମପୁର, ନବରଙ୍ଗପୁର)

ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ ଜଣ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ହସ ଖୁସିରେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଦିନ କାଟୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ କାଟି ଚଳୁଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀଟି ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲା । ସବୁବେଳେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବଣକୁ କାଠ କାଟିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଘରକୁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଫେରନ୍ତି । ସେଦିନ ଦୁହେଁ କାଠ କାଟି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ଗଛ ଉପରକୁ ଚଢି କାଠ କାଟୁଥାଏ । ସ୍ତ୍ରୀର ଏହି ସମୟରେ ଗର୍ଭ କଷ୍ଟ ହେଲା ଏବଂ ସେଇଠି ତାର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ କୋଉଠି ଥିଲା କୌଣସି ଏକ ମହାବଳ ବାଘ ଆସି ସ୍ତ୍ରୀଟିକୁ ଉଠାଇ ନେଇଗଲା ।

ବାଘ ମା'କୁ ଉଠାଇ ନେଇଯିବାରୁ ପିଲାଟି କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦିକା ଗଛ ମୂଳରୁ ତଳକୁ ଗଡିଗଲା । ପିଲାଟି ଗଡିଗଡି ଯାଇ ଏକ ଗୁମ୍ଫାରେ ପଶିଗଲା । ଏରେ ମାଆକୁ ବାଘ ନେଇଯାଇଥିବାରୁ ମାଆ ବାଘକୁ ନେହୁରା ହେଲା । ଅନୁନୟ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ବାଘକୁ କହିଲା : ବାଘ ମାମୁଁ, ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସ । ତେଣେ ମୋ ପୁଅ ଭୋକରେ ଡହଳ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିବ । ମୋତେ ଦୟାକର । ମୋତେ ନେଇ ମୋ ପୁଅ ପାଖରେ ଛାଡି ଦେଇ ଆସ ।

ଏଣେ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁଅକୁ ନ ପାଇ ବାପା ଗଛରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପାଗଳ ହୋଇ ସମଗ୍ର ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ସମଗ୍ର ବଣରେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବାଘ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର ବିକଳ ସହି ନପାରି ତା ପ୍ରତି ଦୟା କଲା । ତାକୁ ନଖାଇ ଛାଡି ଦେଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ତାରପୁଅ ଓ ସ୍ୱାମୀକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପୂର୍ବ ସ୍ଥାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ କାଠ କାଟୁଥିବା ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତେବେ ସେତେବେଳକୁ ତାର ପୁଅ ଓ ସ୍ୱାମୀ ନଥିଲେ । ସେ ତାର ପୁଅ ଓ ସ୍ୱାମୀକୁ ନ ପାଇ ପାଗିଳୀ ହୋଇଗଲା । ଖାଲି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଏଣେତେଣେ ଧାଇଁଲା ।

କଥିତ ଅଛି ଏହି ମାଆଟି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପକ୍ଷୀଟିଏ ପାଲଟିଗଲା । ଏବେ ବି ଜଙ୍ଗଲରେ ସେହି ପକ୍ଷୀ ଅଛି ଏବଂ ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦୁଛି । ଏହି ପକ୍ଷୀଟିର ନାମ ଲାୟର୍ନି । ଲାୟର୍ନି ପକ୍ଷୀ ସୁ...ସୁ... କରି ସବୁବେଳେ କାନ୍ଦୁଥାଏ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତାର ପୁଅ, ସ୍ୱାମୀକୁ ଜଙ୍ଗଲ ସାରା ଖୋଜୁଥାଏ । ଏହି ପକ୍ଷୀ ଏମିତି ସୁ...ସୁ... କରି କାନ୍ଦୁଥାଏ ଯେ, କେହି ନବାଗତ ପଥିକ ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇ ଯାଉଥିବାବେଳେ ଡରି ଯାଆନ୍ତି ।

ନବରଙ୍ଗପୁର କୋଷାଗୁମୁଡ଼ା, ଡାବୁଗାଁ, ଉମରକୋଟ, ତେନ୍ତୁଳିଖୁଣ୍ଟି ଜଙ୍ଗଲରେ ଏହି ପକ୍ଷୀ ଏବେ ବି ସୁ...ସୁ... କରି କାନ୍ଦୁଥିବାର ଲୋକେ ଶୁଣନ୍ତି । ଭାରି କରୁଣ ଏହି କ୍ରନ୍ଦନର ସ୍ୱର ।

ଏହାଛଡ଼ା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅକୁ ନପାଇ ସ୍ୱାମୀ ମଧ୍ୟ ପାଗଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ବାଘ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧପରାୟଣ ହୋଇ ଉଠି କ୍ରମେ ଏକ ପକ୍ଷୀ ପାଲଟି ଗଲା । ତାର ନାମ ହେଲା ହୁମାଗୁଞ୍ଜି ପକ୍ଷୀ । ହୁମାଗୁଞ୍ଜିମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି । କେବଳ ହୁଁ...ହୁଁ.. କରି ବୋବାଉଥାନ୍ତି । ଭାରି ଭୟଙ୍କର ଓ କରୁଣ । ଅଜଣା ଲୋକ ଏହି ଶବ୍ଦରେ ନିଶ୍ଚିତ ଡରିଯିବେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ହୁମାଗୁଞ୍ଜି ଜଙ୍ଗଲରେ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ଏମିତି ଶବ୍ଦ କରି ବୋବାଉଥିବାବେଳେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ଭୟ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ।

ସେହିପରି ଶିଶୁ ପୁତ୍ରଟି ଗଡିଗଡି ଯାଇ ଯେଉଁ ଗୁମ୍ଫାରେ ପଶିଗଲା, ସେ 'ସାଲ' ନାମରେ ଏକ ପକ୍ଷୀ ପାଲଟିଗଲା । ଦେଖିବାକୁ କଉତୁକିଆ ଏବଂ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ । ଏହି କାହାଣୀଟି ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଲୋକ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ଓ କରୁଣ ।

୪. ମୂଷା ରଜା ଓ ପାଞ୍ଚ ରାଣୀ

(ପରଜା ଲୋକ କଥା

ଗପ କୁହାଳି : ଶଶୀ ଯାନୀ ଓ ଯମୁନା ଯାନୀ

ଗ୍ରାମ : ପୂଜାରୀଗୁଡ଼ା (ଯାନୀସାହି), ବ୍ଲକ୍ : ତେନ୍ତୁଳିଖୁଣ୍ଟି, ଜିଲ୍ଲା : ନବରଙ୍ଗପୁର)

ମୂଷା ରଜା ଥିଲେ । ଥିଲେ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚ ରାଣୀ । କାଉ ରାଣୀ, ପାଣ୍ଡ୍‌କୀ ରାଣୀ (କପୋତ), ବେଙ୍ଗ ରାଣୀ, ଲିଟି ରାଣୀ ଓ ଠେକୁଆ ରାଣୀଙ୍କ ସହିତ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଦିନତକ କଟୁଥିଲା ମୂଷା ରଜାଙ୍କର ।

ଥରେ ମୂଷା ରଜା ରାଣୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଏକ ପରୀକ୍ଷା ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ପାଞ୍ଚ ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ରାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ତାହା ଜାଣିବାକୁ ମୂଷା ରଜା ଚାହିଁଲେ । ତେଣୁ ସେ ଉପାୟ ପାଞ୍ଚିଲେ ।
ମୂଷା ପାଞ୍ଚ ରାଣୀଙ୍କୁ ନିଜ ସମ୍ମୁଖକୁ ଡାକି ପଚାରିଲେ:
ରାଣୀମାନେ ମୁଁ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ବିଦେଶ ଯାଉଛି । ତମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁ ଜିନିଷ ଆଣିବି ।
ସେଉଟୁ କାଉ ରାଣୀ କହିଲା : ମୋ ପାଇଁ ଶାଢ଼ି ଆଣିବ
ବେଙ୍ଗରାଣୀ କହିଲା : ମୋ ପାଇଁ ସୁନା ହାର ଆଣିବ
ଠେକୁଆ ରାଣୀ କହିଲା : ମୋ ପାଇଁ ହୀରା, ମୋତି ଆଣିବ
ଲିଟି ରାଣୀ କହିଲା : ମୋ ପାଇଁ ସୁନା ଫରୁଆ ଆଣିବ
ଏବଂ ଶେଷରେ
ପାଣ୍ଡ୍‌କି ରାଣୀ କହିଲା : ମୋ ପାଇଁ ସବୁଠୁ ଭଲ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଆଣିବ ।

ମୂଷା ରଜା ସବୁ ରାଣୀଙ୍କ ଦାବି ଶୁଣିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିଜନିଜ ଦାବି ମୁତାବକ ଜିନିଷ ଆଣିବେ ବୋଲି କହିଲେ ।

ଏହା ପରେ ମୂଷା ରଜା ସବୁ ରାଣୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ:

ଦେଖ ରାଣୀମାନେ, ମୁଁ ଏକ ତୁଳସୀ ଗଛ ଲଗେଇକି ଯାଉଛି । ଯଦି ତୁଳସୀ ଗଛ ବଞ୍ଚିଯିବ, ଜାଣିବ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଯିବି । ତୁଳସୀ ଗଛ ମରି ଯାଇଥିଲେ, ମୁଁ ବି ମରିଯାଇଥିବି ।

ଏହା କହି ମୂଷା ରଜା ବିଦେଶ ବାହାରିଲେ । ସବୁ ରାଣୀମାନେ ମୂଷା ରଜାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଜଣାଇ ନିଜନିଜ ଉଆସକୁ ଫେରିଗଲେ । ପାଣ୍ଡୁକି ରାଣୀ କିନ୍ତୁ ମନ ଦୁଃଖରେ ନିଜ ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ମୂଷା ରଜା ପ୍ରକୃତରେ ବିଦେଶ କରି ଯାଇନଥିଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା । ଯେମିତି ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଛି, ମୂଷା ରଜା ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ନିଜେ ଲଗେଇଥିବା ତୁଳସୀ ଗଛର ଚେରଟିକୁ କାଟି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ପରଦିନ ସକାଳ ହେଲା । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ତୁଳସୀ ଗଛ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଛି । ରାଣୀମାନେ ଏହା ଦେଖି ମନ ଦୁଃଖ କଲେ । ଯେମିତି ଖରା ବଢ଼ିଲା, ତୁଳସୀ ଗଛ ଝାଉଁଳି ପଡି ଶେଷରେ ମରିଗଲା । ରାଣୀମାନେ ଅଧିକ ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡିଲେ ।

ରଜା ମରିଗଲେ ଭାବି ରାଣୀମାନେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କାଉ ରାଣୀ କାନ୍ଦିଲା :

"କାଓ୍ୱା କରକରେ କାଓ୍ୱା କରକରେ
ଗଇତା ମରଲ ଆରି ଗଟେ ଘର୍ କରେ"

(ଏହାର ଅର୍ଥ ଘଇତା ମରିଗଲେ ପୁଣି ଜଣକୁ ବାହା ହୋଇ ସଂସାର କରିବା)

ବେଙ୍ଗ ରାଣୀ କାନ୍ଦିଲା:

"ବେଙ୍ଗଚେଙ୍ଗ ବେଙ୍ଗଚେଙ୍ଗ
ମୂଷା ରଜା ଦଶା ଦିନ୍
ପିଟା ରାନ୍ଧ୍ ଚେଙ୍ଗ୍ ଚେଙ୍ଗ୍"

(ଏହାର ଅର୍ଥ ସ୍ୱାମୀର ମୃତ୍ୟୁରେ ବେଙ୍ଗ ରାଣୀ ଖୁସି ମନେଇ ପିଠା କରି ଖାଉଛି)

ଏହା ପରେ ଠେକୁଆ ରାଣୀ କହିଲା:

"ମୂଷା ରଜା ମୂଷା ରଜା
ତୋର୍ ବିନା ଏଠି ନାଙ୍ଗରା ବାଜା"

ଏହା ପରେ ଲିଟି ରାଣୀ କାନ୍ଦିଲା:

"ଲିଟିଂ ପିଟିଂ ଲିଟିଂ ପିଟିଂ
ମୂଷା ରଜାର ଦିଶା ଦିନେ
ଲୁଗା କାଚେ ପିଟି ପିଟିଂ

ଅର୍ଥାତ୍ ଚାରି ରାଣୀ ମୂଷା ରଜାର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଶୁଣି ନିଜନିଜର କର୍ମଧନ୍ଦା ପାଇଁ ତତ୍ପର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ମନରେ ଦୁଃଖ କଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡୁକି ରାଣୀ ମୂଷା ରଜାର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଶୁଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସେ କାନ୍ଦିଲା:

"ତମର୍ ଡାଇର ଟିପର ଲୋଞ୍ଜା, ସାମୀ
ତମର୍ ଡାଇର ଟିପର ଲୋଞ୍ଜା
ସାମି ଟୁଡୁଗୁରୁକୁ
ତମର କୋଣେଙ୍ଗା କୋଣେଙ୍ଗା ଦାନ୍ତ
ସାମି ଟୁଡୁଗୁରୁକୁ
ତମର୍ ପୁଞ୍ଜୁକା ପୁଞ୍ଜୁକା ଗୋଡ
ସାମୀ ଟୁଡୁଗୁରୁକୁ
ତମର ଫୁଲ୍‌କା ଫୁଲ୍‌କା ନିଶ
ସାମି ଟୁଡୁଗୁରୁକୁ"

ଅର୍ଥାତ୍

ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ପାଣ୍ଡ୍‌କି (କପୋତ) ରାଣୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଗୁଣଗାନ କରିବା ସହିତ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତିକୁ ମନେ ପକେଇ କାନ୍ଦୁଛି । ମୂଷା ରଜା ନିଜ ଘରର ଚାଳରେ ରହି ପାଞ୍ଚ ରାଣୀଙ୍କର ଏହି କାନ୍ଦଣା ଶୁଣୁଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ପାଞ୍ଚ ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାଣ୍ଡ୍‌କୀ ରାଣୀ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ମୂଷା ରଜାର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳକୁ ମୂଷା ରଜା ଉଆସରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପାଞ୍ଚ ରାଣୀ ମୂଷା ରଜାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ସ୍ୱାମୀ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ଭାବି ସବୁ ରାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧି ହୋଇ ପଡିଥିଲେ ।

ତେବେ ମୂଷା ରଜା ଉଆସରେ ପହଞ୍ଚି କଟୁଆଳକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ:

ପାଣ୍ଡ୍‌କୀ ରାଣୀଙ୍କୁ ଛାଡି ବାକି ଚାରି ରାଣୀଙ୍କୁ ଶୁଳିରେ ବସେଇ ଦିଅ ।

ଚାରି ରାଣୀଙ୍କୁ ଶୁଳିରେ ବସେଇ ସାରିବା ପରେ ମୂଷା ରଜା, ପାଣ୍ଡ୍‌କି ରାଣୀଙ୍କ ସାଥୀରେ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ରହିଲେ । କାରଣ ପାଣ୍ଡ୍‌କି ରାଣୀ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଥିଲେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ :

ଡାଇରଟିପର : ଲମ୍ବା
ଟୁଡୁଗୁରୁକୁ : କପୋତ ବୋବେଇବା ଶବ୍ଦ
ପାଣ୍ଡ୍‌କି : କପୋତ
କୋଣେଙ୍ଗା କୋଣେଙ୍ଗା : ମୁନିଆ ମୁନିଆ

Reference:

- Tales from hill and jungle (2009) - Ranjan Pradhan, Published by creative odisha, Kendrapada, Orissa
- Tribal myths of Orissa, Verrier Elwin, Publish by Prafulla Pathagar, Jagatsinghpur, 2006
- ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମାଲୋଚନା, ଡ. କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ, ପ୍ରକାଶକ : ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର୍, କଟକ, ୧୯୮୦
- ଉତ୍କଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଗୀତ ଓ କଥା, ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର, ପ୍ରକାଶକ : ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ଗବେଷକ, ନବରଙ୍ଗପୁର

ପରେଙ୍ଗା ଜନଜାତିରେ ପ୍ରଚଳିତ 'ସୃଷ୍ଟି' ମିଥ୍

ଲେ : ଶ୍ରୀ ତାଉ ଭୋଇ

ପାରେଙ୍ଗା ଜନଜାତି କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ଆଦିମ ଗୋଷ୍ଠୀର ଜନାଜାତି । ଏ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ସେମିଲିଗୁଡ଼ା ବ୍ଲକ୍, ନନ୍ଦପୁର ବ୍ଲକ୍ ଓ ଲମ୍ତାପୁଟ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ଥିତି ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରି ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି - ୧୧,୩୯୦ ଜଣ (ପୁ. ୫୫୨୨ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. ୫୮୬୮), ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ରହନ୍ତି, ଜ୧୧୩୭୦ଣ (ପୁ.୫୫୧୩ ଜଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୫୮୫୭ଜଣ), ସହରାଞ୍ଚଳରେ ରହନ୍ତି ୨୦ ଜଣ (ପୁ. ୯ଜଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୧୧ ଜଣ) । (୨୦୦୧ ଜଣଗଣନାନୁସାରେ ତଥ୍ୟ - କୋଟସ୍, କୋରାପୁଟରୁ ସଂଗୃହୀତ ।) ଏମାନଙ୍କର ଚଳିଚ଼ଳଣ, ରୀତିନୀତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଡୋଶୀ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସାମାନ୍ୟ ଭିନ୍ନ । ଏମାନଙ୍କର ଭାଷା ଗୁରେମ (ପାରେଙ୍ଗା) ଭାଷା ଯାହାକି ଗଦବା ଭାଷା ସହିତ କିଞ୍ଚିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ବହନ କରେ । ଏମାନଙ୍କର ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଯଥା: ଗତର ପର୍ବ, ଚୈତ୍ର ପର୍ବ, ପୁଷ ପରବ, ବେଣ୍ଡ ପରବ, ବାଘ ପୂଜା, ଆଦି ଗଦବାମାନଙ୍କ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ସହ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଲୋକେ ପାରେଙ୍ଗା ଗାଦବା / ପରଜା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କର ଭାଷା ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଭାଷା । ଏମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଲୋକମୁଖରେ ବଞ୍ଚି ରହିଛି । ଏମାନଙ୍କର ଲୋକ କାହାଣୀ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ଗୀତ, ଲୋକାଚର, ଲୋକକ୍ରୀଡ଼ା, ପ୍ରବାଦ, ପ୍ରବଚନ, ବାଖ୍ନା, ଆଦି ଲୋକ ତୁଣ୍ଡରେ ରହିଛି । କାରଣ ଏମାନଙ୍କର ଭାଷାର ଲିପି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଲୋକ ପୁରାକଥା (Myth) ଉପରେ ଆଲୋଚ଼ନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମିଥ୍ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କ'ଣ ତାହାର ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଉଚ଼ିତ ମନେ ହୁଏ ।

"ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ୱରୂପର ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାଯାଏ, ପୁରାକଥା / ପୁରାଣକଥା (Myth) ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ (Legend) ହେଉଛି ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ, ଯେଉଁଥିରେ କଥିତ ଗୋଷ୍ଠୀର ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ତାର ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ରୂପରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ; ସେହି ସଂସ୍କୃତିର ମାନ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମୌଖିକ ରୀତିରେ ଅନୁକରଣ ଦ୍ୱାରା ବା ଅନ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଷ୍ଟିଥ୍ ଥମ୍ପସନ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଆଦିମ ପୃଥିବୀର ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ ମିଥ୍‌ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏଣୁ ସୃଷ୍ଟି ବିଷୟକ କାହାଣୀ ଏଥିରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଏ । ପୃଥିବୀ କେମିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ଦେବଦେବୀ, ମଣିଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ, ଉଦ୍ଭିଦ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ ଏସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ପରଂପରା ଗୃହୀତ ଉତ୍ତର ମିଥ୍ ଯୋଗାଇଥାଏ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପରି ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଶ୍ୱାସ ଭିତ୍ତିକ । ଏଣୁ ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଚତ୍ ବିଷୟକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ରୋମାଞ୍ଚକର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସମ୍ବଳିତ ମିଥ୍ ରୂପକଥାର ସମଗୋତ୍ରୀୟ ।"

ସଚ଼ରାଚ଼ର ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପରେ ପରେ ଏ ଧରାରେ ଜୀବଜନ୍ତୁ ବୃକ୍ଷଲତାଦିର ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କରେ ଓ ବିକାଶ ସଂପର୍କରେ ମଣିଷର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, ତାହାକୁ ମିଥ୍ କୁହାଯାଇପାରେ । ମିଥ୍‌ର ଓଡ଼ିଆ ଭାବାର୍ଥ ହେଉଛି ପୁରାକଥା ବା ପୁରାଣକଥା ବା ପୁରାଣ ଗଳ୍ପ । ମିଥ୍ ପ୍ରଧାନତଃ ପୁରାଣ ଓ ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଧରି ରଖେ । ମିଥ୍ ମୁଖତଃ ମାନବର ସୃଷ୍ଟି ଓ ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ବିରାଟ ଧାରଣା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଏହ କାହାଣୀ ଧର୍ମୀ ହୋଇଥାଏ । ମାନବ ଜୀବନର ବହୁବିଧ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ସମସ୍ୟାକୁ ଏହା ସମାଧାନ କରିଥାଏ । ମିଥ୍‌ରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ସତ୍ୟ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଯେକୌଣସି ଜାତି ସୃଷ୍ଟି ଭିତ୍ତିକ ମିଥର ସଂଜ୍ଞା ଓ ସ୍ୱରୂପର ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ତହିଁରୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ପ୍ରଳୟଜଳ, ଜଳ ଉପରେ ଟୋକେଇ, ଲାଉ, ଡ଼ଙ୍ଗା ଭାସିବା, ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଓ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକ୍ରୀୟାକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଭାଇଭଉଣୀ ଡଙ୍ଗା/ଲାଉ ତୁମ୍ବି ମଧ୍ୟରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା, ଧରା ଜଳମଗ୍ନ ହେବା, ମାଟିର ସୃଷ୍ଟି, ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗମରେ ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷର ସୃଷ୍ଟି, ଜାତିର ଜନ୍ମ ଆଦି ପ୍ରମୁଖ ବିଷୟ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ଏକ ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଜିଲ୍ଲା । ଏ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କିତ ବହୁବିଧ ମିଥ୍ ଓ ରାଜା, ରାଜ୍ୟ, ସ୍ଥାନ, ଗ୍ରାମ, ମନ୍ଦିର, ପାହାଡ ଆଦି ଉପରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଗୁଡ଼ିକ ଲୋକ ମୁଖରେ ରହିଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିମ ପାରେଙ୍ଗା ଜନଜାତିଙ୍କ ମଣିଷ ସୃଷ୍ଟି ମିଥ୍‌କୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଓ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ନିଆଯାଇପାରେ । ସୃଷ୍ଟି ରହିଥିଲା । ତା'ପରେ ପ୍ରଳୟ ହୋଇ ସବୁ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଗଲା । ସମଗ୍ର ସଂସାର ଜଳମଗ୍ନ ହୋଇ ପୁଣି ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ପାରେଙ୍ଗା ଜାତିର ସୃଷ୍ଟି କିପରି ହୋଇଛି, ବିଭିନ୍ନ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିବିତ୍, ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ଙ୍କର ସଂଗୃହୀତ ମିଥ୍ ଉପରେ ଦେଇଥିବା ମତ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା । ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଭେରିୟର ଏଲ୍‌ଉ୍ୱିନ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଏମାନେ "ବାର ଜାଂଗ୍ରି"ରୁ ଜନ୍ମ ବାରଟି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଉକ୍ତ ବାରଟି ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଉଛନ୍ତି – ଭୋଇ ଗାଦବା, ଅସୁର ଗାଦବା, କନ୍ଧ, ବଣ୍ଡା, ଡ଼ିଡ଼ାୟୀ, ଝୋଡ଼ିଆ, ପାରେଙ୍ଗା, କଣ୍ଡା (ଦୋରା), ହଲାର, ପେଙ୍ଗୁ, ଚ଼ିଲେରି / ସିଲେରି ଓ ମାଡ଼ିଆ । ଅନ୍ୟ ଏକ ମିଥ୍‌ରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଗାଦବା ଓ ପାରେଙ୍ଗା ହେଉଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ବାପର ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନ କିନ୍ତୁ ମା' ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଏମାନେ ଭାଇ ଭାଇ । ଗାଦବା ବଡ଼ ଭାଇ ଓ ପାରେଙ୍ଗା ସାନ ଭାଇ ।

କେତେକ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଏମାନଙ୍କୁ ପାରେଙ୍ଗା ଗାଦବା ବା ପାରେଙ୍ଗା ପରଜା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏମାନେ ଅଲଗା ଗୋଷ୍ଠୀ ନୁହଁନ୍ତି । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୋଦାବରୀ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଗାଦବାମାନଙ୍କ ସଦୃଶ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ନିଜକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀର ବୋଲି ପରିଚ଼ୟ ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜକୁ "ବିଲେଙ୍ଗ୍‌ଗୁରେମ୍" ଓ ନିଜଭାଷାକୁ ପାରେଙ୍ଗା ଭାଷା ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କ ଜାତିର ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ କଥା ରହିଛି, ଏହିପରି – ଯଥା:

"ମାଲ୍‌କାନଗିରିରୁ ମାଳି ଜନମ୍,
ଗଦାବରୀରୁ ଗାଦବା ଜନମ୍,
କୋରାପୁଟ /ଖରାପୁଟରୁ ଡ଼ମ୍ବ ଜନମ,
ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ବାମନ (ବ୍ରାହ୍ମଣ) ଜନମ୍ ଓ
ପାରଲା ଖେମଣ୍ଡିରୁ ଫାରେଙ୍ଗା /ପାରେଙ୍ଗା ଜନମ୍ ।"

(ପାର୍‌ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଗୁମ୍ଫା, ପାରେଙ୍ଗା ଭାଷାରେ)

ଏ ଜାତିର ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚ଼ଳିତ ମିଥ୍‌ଟି ଏହିପରି "କୁଇଲା ଥିଲେ ଡୁକୁରେ ଆତୁବଇ ଗୁନିବଇ ଟୁରାଟୁରୀ ଡୁକରେ । ମାଲା କଡଖେଓ୍ୱେ ଗୁଣିଡ଼ି ଆତୁଡ଼ି କୁଣ୍ଡାଓ୍ୱେ । ଖେଜ୍‌ରାଡ଼ି ଡ଼ାଇଓ୍ୱନୀ ବଡ଼ ଆରଡ଼ିବା ।

ସରତେ ମାଲା ବୁବଙ୍ଗ୍ ଓ୍ୱାୟା ଆରାଡ଼ିବା ଲେସେଙ୍ଗ୍ ଲେଡ଼ାଇଡ଼ିବ । ଆରା ଆଲ, ଲେଡ଼ାଇ, ନାହଡ଼ା ଆରା ଆଲିଙ୍ଗ୍ ଏନ୍‌ଫ୍ ଆୟାନ୍‌ମ୍ ମଞ୍ଚପୁର ଆଲୁଙ୍ଗ୍ ବୁଡ଼ିୟତୁ । ତୁରଇଦିନ୍ ଏଣ୍ଡସାନେଲେ ଅଇଡ଼ଇ ଜେଲ୍ଲୁ । ସବୁ ବୁଡ଼େଇ ସୁନେନ୍ ଆରୁକୁ ନେଡ଼ମ୍ ତୁଡ଼ମ୍ । ଆଡୁକ୍‌ବର ଗୁଣୀବର ତୁକତେଡ଼ମ୍ । ଭଂବାନ୍ ଡ଼ିଡ଼ା ପୁଜା ଡ଼ାତେନ୍ ଲେକ୍‌ତୁଡ଼ମ୍ ।

ଭଙ୍ଗାୟାଟା ଅରୁକ୍ ନେ ଡ଼େମ୍ । ଇଣ୍ଡିସାମ୍‌ନେନ୍ ଡ଼ାରୁ ତୁକୁରୁ । ଆକୁଡ଼ି କୁନ୍ଦୁରୁଡ଼ି ଜେଲ୍ଲୁ । ଆନାଡ଼ି, ବିବିଡ଼ି ବବରେଡ଼ି ବିଲେଙ୍ଗ୍ ଲେଓ୍ୱାଇନୀ ଭଗବାନଡ଼ିଡ଼ା ଚ଼ିନ୍ତା ଲେଡ଼ାରୁଣୀ । ଆୟାଡ଼ୟ କେମିତି ଡ଼ାତେର୍ ତୁକାୟ । ଅରଡ଼ାହାରା ବିଲାହାରା ଡ଼ଙ୍ଗା ତିୟାର୍ ଦାତେର୍ ଡ଼ମ୍ । ବଡ଼ଟା ଡ଼ଙ୍ଗା ଜିୟାର ଡ଼ାଡ଼େନ୍ ଦୁନମ୍, କୁଇତାଙ୍ଗ, କିନେମ୍, ମେଣ୍ଡାକୀ, ଡ଼େଗ୍ରାଇଚ଼ୀ, କୁଣ୍ଡେମଚ଼ୀ, ଆରାଡ଼ୀ, ଆଲାସିଚ଼ୀ, ବିହନ ରେଙ୍ଗାଇ ତୁକରେ । ବଇ, ବଇ ରେଙ୍ଗାଇ ତୁକରେ । ବବରେ ତନାନ୍ ବଇକରାଙ୍ଗ୍ ଲେକ୍‌ତୁଡ଼ମ୍ । କୁଡ଼ଙ୍ଗ୍, ବଇ ବାକାରଙ୍ଗ ଡ଼ଙ୍ଗ, ତୁକ୍‌ତୁଡ଼ମ୍ । ଆସୁଙ୍ଗା ବିନ୍ନ ବିନ୍ନ କୁଣ୍ଡାନୁ ଆରାଜନାଇ ଦାତୁ । ବଇ କୁଣ୍ଡାନୁ ମରଦନାହ । ଘାଟି କୁଣ୍ଡାନୁ ହରଡ଼ାଆରା, ବାଟିକୁଣ୍ଡାନୁ ଆରା ଡ଼ଙ୍ଗା ତିଆର ଦାତେଇଡ଼ମ୍ କୁନ୍ଦୁରିତୀ ଜେଲ୍ଲୁଥାଓ୍ୱା । ଏମିତି ଡ଼ାଡ଼େନ୍ ଭକ୍ତୁ ଇକ୍‌ଡ଼ମ୍ । ଟୁରା ଆଡୁଡ଼ୀ ଆୟାଡ଼ୟଡ଼ା କୁନ୍ଦୁଡ଼ୀ ଜେଲୁ ଥାଓ୍ୱା । କାମରଡ଼ୀଡ଼ା ଲାମୁନୀ ଭଙ୍ଗାଇଉଇ ସୁରୁତୁ ଲାମୁନୀ । କାମାରା ଆଡୁଡ଼ୀ । ଟେଙ୍ଗିଆ ବଇ, ବାର୍ସିବଇ, ବିନ୍ଦଣାବଇ, ଗାଗଡ଼ାବଇ ତିୟାରଡ଼ାରେ । କୁନ୍ଦୁରୁଡ଼ୀ ଜଲ୍‌ପାଟେଇ ତୁଡ଼ମ୍ । ଭଗବାନଡ଼ୀଡ଼ା ପୂଜା ଡ଼ାୟାବ୍ । ଗାୟା ବୁଡ଼ଙ୍ଗସିବୁ ଡ଼ଙ୍ଗା ଆଲୁଙ୍ଗ୍ ଲେତକ୍ ଲେତାଇ ବୁଡ଼ଙ୍ଗ୍ । ଆଙ୍ଗାରମତୀ ସାତଟା ଜଲ ଫାଟେ ତୁଡ଼ମ୍ । ଦକ୍ଷିଣଡ଼ୀ ସୁମଦ୍ରଡ଼ାଡ଼ୀ ମାଣ୍ଡେତୁଓ୍ୱାୟା ଥାଇଡ଼ମ୍ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର, ମଜାଝପୁର ଧୂଳି ଦରବନ୍ ଓ୍ୱାୟା ଥାଇଡ଼ମ୍ । ନୀରାକାର ମା'ପ୍ରୁଡୀ ମଜ୍‌ପୁର ନାଇଟାଡ଼ାରୁ ? ୟଡ଼ୀ ଗିୟାଡୁଓ୍ୱା ଦୂତ ଡ଼ିଙ୍ଗିନ୍‌ଡ଼ା ଆବାୟନୀ ଦୂତଡ଼ୀଜନ୍ ପୃଥିବୀଡ଼ୀ ଜୟେଇ ସମୁଦ୍ରଡ଼ାରୁ ତୁକ୍ । ଭଗବାନ୍‌ଡ଼ୀଡ଼ା ଉୟେଡୁ ଜେଲ୍ଲେନୀ ।

ଭଗବାନଡ଼ୀ ଚ଼ିନ୍ତା ଡ଼ାରୁନୀ ବୟ କୁଆଡ଼ିଡ଼ା ମଚ୍‌ପୁର ଭଇନୀ, ମଚ୍‌ପୁର ଲୋକଡ଼ୀ କାନୁମୁନ୍ କଟରାଡ଼ୀ ମେଯେତୁକେୟ, ତୁକେୟେ କି ଇକୁ, ଉଙ୍ଗାୟ ଆସୁଙ୍ଗ୍ ତୁକେୟେ । ମା'ପ୍ରୁ ଆଦେଶଡ଼ାରୁ କାଉଡ଼ୀ ଭଇନୀ ମଚ୍‌ପୁର ଜଉନୀ । କାଉଡ଼ୀ ମା'ପ୍ରୁ ମଜେଲିନୀ, ମଚ୍‌ପୁର ନେ ଜଓ୍ୱା ନଓ୍ୱା । କାଉଡ଼ି ଜେଲ୍ଲୁ ମଚ୍‌ପୁର ଦିନ୍‌କେ ତିତି ଜୁମୁନୀ ଗାରୁନୀ । ଭଗବାନଡ଼ୀ ବାଭେ ଉସୁଙ୍ଗ ତିତି ବାଡ଼େଉଇ । ସବୁ ବୁରଙ୍ଗ ଡ଼ାୟା । ସତଇ ଜେଲ୍ଲନୀ କି ମତଇ ଜେଲ୍ଲନୀ, ବିଶ୍ୱାସ ଆରଡ଼ା । କାଉଡ଼ୀ କେମିତି ଜେଲ୍ଲୁନୀ ।

ଇଣ୍ଡିସାମ୍‌ନେନ୍ ଡ଼ାରୁଡ଼ା ଭଗବାନ ଇତାଙ୍ଗ୍ ଡ଼େଇଡ଼ୀ ଆବାୟୁଁ । ମାଙ୍ଗ୍‌ଯତୁ ଜୟାଓ୍ୱାୟା ମଚ୍‌ପୁର୍ । ପୃଥିବୀଡ଼ୀ କିନ୍‌ମେଙ୍ଗ୍,ଦୁନନ୍‌ମ, ଆଙ୍ଗାଲଭିକିନୀ, ତୁଗାଇ ତୁକେଇ ଇତାଙ୍ଗ୍ ଚ଼ଡ଼ଇଡ଼ୀ ଦଉଡ଼ା ଯୁଉନୀ, ମା'ପ୍ରୁ ଆଜ୍ଞାଡ଼ୀ ଡ଼ାରୁତୁ ଯୁଉନୀ । ଉଡ଼େଇ ଜୟୁ ପୃଥିବୀ ମୂଲକେ ଆରଜନା । ଫାଲକାଡ଼ିଡ଼ା କକୁର ପୃଥିବୀ ଜୟୁନା । ଜୟୁନା ଡ଼ଙ୍ଗା ବଇନେତୁକୁ । ଭଗବାନଡ଼ୀ ନିକ୍ ଜତୁଓ୍ୱାୟ, ତିତ୍‌ମୟତୁକୁ । ବୁଝେନାଓ୍ୱାୟାଡୁ ଏନ୍‌ଙ୍ଗ ଜେଲ୍ଲିନୀ ।

ମା'ପ୍ରଡ଼ୀ ପୁତଡ଼ିଗବା ଆବାୟାଁ । ନଲଗିଗ ଓ୍ୱାୟାଡ଼ା କୁରଙ୍ଗ ଆର୍‌ଜନାୟଁ । ପାଟ୍‌ମାକ୍‌ଡ଼ିଡ଼ୀ ସୁତାଡ଼ୀ ଲାମାୟ ତାୟୁ । ସୁତାଡ଼ୀ ମଚ୍‌ପୁର ଲମାୟ ଆଡୁଡୀ ଆରତୀ କୁଣ୍ଡିଡ଼ୀ ଆରାଡ଼ିବା । ମାଙ୍ଗ୍‌ଟା ଲାଇଜା ମାଙ୍ଗଟା ରାଇତୁ ଡ଼ଙ୍ଗାଡ଼ିବା କକରେ ଜେଲ୍ଲେ । ବିଲେଙ୍ଗ୍ ଲୋକ ଲେକୁ ଆମନାୟ ଲେକୁ ? ଆଇନେ ବିଲେଙ୍ଗ୍ ବବରେ ତନାନ । ଭଗବାନ୍‌ଡ଼ୀ ଜେଲ୍ଲ ତିତତୁକେଇ ଥେ । ଠାକୁରାଣୀଡ଼ିଡ଼ା ବୁଦ୍ଧିୟେ ଆରଜନାୟା । ବୁଦ୍ଧିଡ଼ୀ ଆର ମିଲେଡ଼ରେ ଆସୁଙ୍ଗ୍ ଆନାଲଡ଼ା ତେୟେ । ବୁଦ୍ଧି ଡ଼ୟଜ ହାଜେଉଡ଼ା ଠାକୁରାଣୀ ମା'ପ୍ରୁ ଦୁଇ ଜେଲ୍ଲେ । ବାର ଜେଲ୍ଲେଡ଼ା ବିଲେଙ୍ଗ୍ ବୁବୁତନାନେ ସୁରେୟ ଜେଲ୍ଲେ । ପାଞ୍ଚଥର ଜେଲ୍ଲେ ସେତିକି ବେଳେ ବୁଦ୍ଧିଡ଼ୟ ବୁଦ୍ଧିଡ଼ାରୁୟି । ମୁଲକେ ଆରଗୁଲମେ । ଭଗବାନଡ଼ୀ ଜେଲ୍ଲେ ମୁଲକେ ନିରରୁଲମ ଜେଲ୍ଲେ । ହେତୁଡ଼ୀ ବୁୟୁଉୟି ।

ଭଗବାନଡ଼ୀ ଗିୟୁତୁ ତାରାୟାଜ ସବୁ ସମୁଦ୍ରଡ଼ାରୁଭଇ । ମା'ପ୍ରଡ଼ୀ ମୁଠେକ୍ ଲବ ଡ଼ାରୁତୁ ବିଟ୍ଟେୟ ଥାୟୁ । ଗାଦାଡ଼ୀ ଡ଼ାରୁ ଉରୁ ଥାୟୁ । ସମୁଦ୍ରଡ଼ା ମୁଲକେ ଅରଜନାୟା । ଲବ ଆଲୁଙ୍ଗ୍ ବୁଡ଼େଇ ଡ଼ଙ୍ଗାଡ଼ୀ ଆରଜ ନାୟ । ଭଗବାନଡ଼ୀ ଡ଼ଙ୍ଗା ଧାରିୟା ଗୁଲଙ୍ଗୟା । ଡ଼ଙ୍ଗାଡ଼ୀ ଓ୍ୱାୟାତୁ ଆପଣରାୟ । ରାବଣଡ଼ୀ ଓ୍ୱାୟାତୁ ଲୁହାରଣ୍ଡି କୁମ୍ଭନି ।

ଭଗବାନଡ଼ି ବବରି ତନାନଡ଼ିଡ଼ାର ଆପ୍ରାରାୟ ଡ଼ଙ୍ଗାଡ଼ିବାଇ ତିରମ୍ । ଭଗବାନଡ଼ୀ ଏନଙ୍ଗଜ ବିବାଡ଼ାଉଡ଼ା ଡ଼ାରେ ଥାୟୁ । ବବରି ତନାନ୍ ମାଇଙ୍ଗ୍ ମେକ୍‌ନା ବୁତୁଙ୍ଗ୍ । ଆତୁବଇ ଗନିବୟ ଡ଼ାରେ ।

ବିଲେଙ୍ଗ୍ ଆମନାୟା ଲେଡା ତୁଡ଼ମ୍ ଭଗବାନଡ଼ା ବିଲେଙ୍ଗ; ଭଗବାନଡ଼ୀ ସୁନ୍ଦର ବୁବୁଡ଼ିଡ଼ା ଗୁଲଙ୍ଗଓ୍ୱାୟା । ଲବଡ଼ୀ ଡ଼ରାୟୁତୁ ଆସୁଙ୍ଗଡ଼ାରୁ । ଆଡ଼ି ଆସୁଙ୍ଗ୍ ତୁକରେ । କୁଣ୍ଡମ୍ ଡ଼େଗ୍ରାୟ ଲବୁ ନବୁ ଭଗବାନଡ଼ୀ ଜେଲ୍ଲେତୁ ତୁଙ୍ଗଉଇ ।

ନଜନୁ ବୁଦ୍ଧିଡୀ ସଂସାର ଆୟତେ ମେଇନ୍ ନା ନା ଦେଶଡ଼ାରୁ । ଆୟନେ ସଂସାର ଡ଼ାରୁ ।

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ : ଟୁରା ଟୁରି (ଭାଇ, ଭଉଣୀ) ଦୁଇ ଜଣ ଥିଲେ । ମାଳା ମାରିବା ପାଇଁ ସେ ଟରା(ପିଲା)ସବୁଦିନ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଏ । ଦିନେ ଦେଖିଲା, ଖେଜରା ମୂଷା ତାର ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଗଛ ଉପରେ ରଖୁଛି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗଛ ଉପରେ ରଖୁଥିବା ଅବସରରେ ମୂଷା ପିଲାମାନେ ମା'କୁ ପଚାରିଲେ, "କାହିଁକି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ରଖୁଛ ? ତା'ର ମା' କହିଲା, "ଗୋଟିଏ ଦିନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରରେ ପ୍ରଳୟ ହେବ ଓ ସବୁ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯିବ । ଏଣୁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ରଖୁଛି ।" ତିନିଦିନ ଧରି ମୂଷା ଏକଥା ତାର ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିଲା । ପ୍ରଳୟ ହେଲେ କେହିଁ ରହିବେ ନାହିଁ ।" ମୂଷା ପିଲାମାନେ ପୁଣି ତା'ମାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ହେଲେ ଆମେ କିପରି ରହିବୁ ? ମା' କହିଲା, କେବଳ ଦୁଇ ଜଣ ଜଣେ ପୁଅ ଓ ଜଣେ ଝିଅ ରହିବେ । ଏମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପୂଜାକରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହିବେ, ଆଉ କେହି ରହିବେ ନାହିଁ ।

ଏହି କଥାକୁ ଟୁରା(ପିଲା)ଟି ଶୁଣୁଥିଲା । ସେ ପିଲା ମୂଷାକୁ କହିଲା, "ଆମେ ଦୁଇ ଜଣ ଭାଇ ଭଉଣୀ (ଟୁରା-ଟୁରି)। ମା' ବାପ ଆମର ନ ଥିବାରୁ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କର ଚିନ୍ତା କରି ରହିଛୁଁ । "ମା' 'ହରଡ଼ି ଗଛ' ଓ 'ଫରଡ଼ି ଗଛ' ମାରିକରି ଡ଼ଙ୍ଗା ବନାଇବ । ଏକ ବଡ଼ ଡ଼ଙ୍ଗା ତିଆରି କରି ସେଥିରେ ଗୋରୁ, ଗାଈ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା ଆଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜୀବଜନ୍ତୁ, ମାଣ୍ଡିଆ, ଧାନ, ଅଳସି, ଆଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ, ପନିପରିବା ଆଦିର ବିହନକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୋଠରିରେ ରଖିବ ଆଉ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ରହିବ ଏବଂ ନିଆଁ ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ରଖିବ । ସେହି ବୃକ୍ଷ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଡ଼ଙ୍ଗରରୁ ଆଣିବ । ଗୋଟିଏ ଡ଼ଙ୍ଗରରୁ ଆଣିବ ନାହିଁ । ଘାଟି ଡ଼ଙ୍ଗରରୁ ଫରଡ଼ି ଗଛ, ବାଟି ଡ଼ଙ୍ଗରରୁ ହରଡ଼ି ଗଛ ଆଣି ଡ଼ଙ୍ଗା ତିଆରି କରିବ ବୋଲି ମୂଷା ତାକୁ କହିଦେଲା । ଏହା କଲେ ତୁମେ ରହିପାରିବ, ନହେଲେ ତୁମେ ମଧ ରହିପାରିବ ନାହିଁ ।" ସେ ଟୁରା "ହଁ କରିବି ବୋଲି ମୂଷାକୁ କହିଲା ।"

ଏହାପରେ ସେ ପିଲା କମାରକୁ ଖୋଜିଲା । ସେହି କମାରର ନାମ ସେମଡ଼ା । ସେ ପିଲା ତାକୁ ପାଇଲା ଓ ଟାଙ୍ଗିଆ, ବାସି, ବିନ୍ଧଣ, ଗାଗଡ଼ା ଆଦି ତା ପାଖରେ ତିଆରି କରାଇଲା । ଭୂମି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଡ଼ଙ୍ଗା, ତା' ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଢାଙ୍କୁରି, ଡ଼ଙ୍ଗାର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇଟି ମେଖ୍ (ଡ଼ଙ୍ଗା ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ) ତିଆରି କରି ଦେଲା ।

ସେହି ମୂଷା ତାକୁ କହିଥିଲା, ରବିବାର ଦିନ ପବନ ମାରିବ, ସୋମବାର ଦିନ ଦୁକା ମାରିବ ଓ ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ଜଲ୍ ଫାଟିବ । ଏହାର ଆଗରୁ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବ । ପୂଜା ପାଠ କରି ତୁମେ ଖାଇପିଇ ସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ଡ଼ଙ୍ଗାରେ ରଖିବ । ଦକ୍ଷିଣଦିଗରୁ ସମୁଦ୍ର ମାଡ଼ି ଆସିବ ।

ଠିକ୍ ସମୟରେ ମଜାଝପୁରରେ (ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର) ଧୂଳିଦରବନ୍ ହୋଇଗଲା । ନିରାକାର ମା'ପ୍ର କହିଲେ, "ମଜପୁରେ କାଏଁ ହେଲା ? ଯାଇ କରି ଦେଖ", ବୋଲି ତାଙ୍କର ଦୂତମାନଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ । ଦୂତମାନେ

ଆସି କରି ଦେଖିଲେ, ପୃଥିବୀ ଯାକ ସମୁଦ୍ର ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେମାନେ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କୁ ଯାଇ ଏହି ବିଷୟ କହିଲେ ।

ଭଗବାନ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି ଗୋଟିଏ କୁଆକୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରକୁ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ ପଠାଇଲେ ଯେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରରେ ଲୋକ (ମଣିଷମାନେ) ଜୀବଜନ୍ତୁ ବଞ୍ଚିରହିଛନ୍ତି ନା ନାହିଁ; ତଥା ବଞ୍ଚି ଥିଲେ କେଉଁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ମା'ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଇ କାଉ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର ଦେଖି ଆସିଲା । ମା'ପ୍ରଭୁ କାଉକୁ ପଚାରିଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର ବିଷୟରେ । କାଉ କହିଲା, "ମଜ୍‌ପୁରରେ ଦିନକେ ଭାତ ମାଉସ, ମାଉସ ଭାତ ଖାଇକରି ଲକ୍ ଆଛତ୍ (ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି)।" ହେଲେ ଭଗବାନ ଭାବିଲେ, ସଂସାର ତ ପ୍ରଳୟ ହୋଇଯାଇଛି । ସବୁ ଆଡ଼େ ଜଳ ମଗ୍ନ । କାଉ ସତ କହୁଛି କି ମିଛ କହୁଛି, ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ । କାଉ ଏପରି କଥା କିପରି କହିଲା ?

ତା'ପରେ ଏକଥାର ସତ୍ୟତା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଭଗବାନ୍ ଗୋବରଲିଟି ଚଢ଼େଇକୁ ପଠାଇଲେ । ତୁମେ ଯାଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁର ଦେଖିଆସ । ପୃଥିବୀରେ ଜୀବଜନ୍ତୁ, ବୃକ୍ଷଲତା କେଉଁଠାରେ ରହିଛି । ମା'ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଶୁଣି ଗୋବରଲିଟି ଦେଖିବାକୁ ଗଲା । ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି କରି ଯାଇ ଦେଖିଲା, ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ କିଛି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ଲିଟି ଗୋଟିଏ 'ଫାଲ୍‌କଡ଼ା'ରେ ବସିଲା ଓ ପୃଥିବୀ ଦେଖିଲା । ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଡ଼ଙ୍ଗା ରହିଛି । ସେ ଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ କହିଲା । ପୁଣି ଭଗବାନ ତାକୁ ଭଲ ରକମରେ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ କହିଲେ ଓ ଡ଼ଙ୍ଗା ଭିତରେ କିଏ ଅଛି ବୁଝିକରି ଆସିବା ପାଇଁ କହିଲେ ।

ଏହାପରେ ମା'ପ୍ରଭୁ ତାଙ୍କର ଦୂତମାନଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ । ସେମାନେ ଆସିବା ପାଇଁ (ରାସ୍ତା) ଜାଗା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ପାତ୍‌ମାକଡ଼ି(ବୁଢ଼ୀଆଣି) ସୂତା ଲମ୍ବାଇ ଦେଲା । ସେହି ସୂତା ମଝିରେ ଆସି ପିଲା ମାରିଥିବା ଗଛର ଖୁଣ୍ଟରେ ଲଗାଇ ଦେଲା । ସେମାନେ ସେଠାକୁ ଉତରିଲେ । ଉତ୍ରି କରି ଯାଇ ଡ଼ଙ୍ଗା ଉପରେ ବସିଲେ ଓ ପଚାରିଲେ । ତୁମେ କିଏ ? "ଆମେ ଲୋକ୍ ଅଛୁ" । କିପରି ଅଛ ? "ଆମେ ଏପରି ଅଛୁ" ବୋଲି କହିଲେ । ତୁମେ କିଏ ? ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ କହିଲେ, "ଆମେ ଭାଇ, ଭଉଣୀ" । ଭଗବାନ କହିଲେ, ଏମାନଙ୍କୁ ରଖିଦିଅ । ତା'ପରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ, "ଏମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ହଜାଇ ଦିଅ" । ବୁଦ୍ଧି ହଜିଗଲେ ଏ ଦୁଇ ଜଣ ଘର ସଂସାର କରିବେ ।

ସେମାନଙ୍କର ହେତୁ ବୁଡ଼ିଯିବା ପାଇଁ ଠାକୁରାଣୀ ଦୁଇଥର ବଚ୍ଚନ କହିଲେ । ଆଉ ପଚାରିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ । ସେମାନେ ଭାଇ ଭଉଣୀ ବୋଲି କହିଲେ । ହେଲେ ପାଞ୍ଚ ଥର ବଚ୍ଚନ ପକାଇଲେ ମିଶା, ଆମେ ଭାଇଭଉଣୀ ବୋଲି ସେମାନେ କହିଲେ । ତା'ପରେ ଠାକୁରାଣୀ ସାତ ରକମ ବଚ୍ଚନ ପକାଇଲେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ହଜି ଗଲା । ସେମାନେ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭଗବାନ ପଚାରିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କିଛି ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ । ହେତୁ ବୁଡ଼ିଗଲା ।

ସେତେବେଳେ ଭଗବାନ ନିଜେ ବାହାରିଲେ । ଦେଖିଲେ ସବୁ ସମୁଦ୍ର ହୋଇଯାଇଛି । ମା'ପ୍ରଭୁ ମୁଠାଏ ମାଟି ସମୁଦ୍ର ଉପରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗଂଦାଡ଼ାଙ୍ଗ୍ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ତା'ପରେ ସମୁଦ୍ର ପୋତି ହୋଇ ଗଲା । ଡ଼ଙ୍ଗାକୁ ଫିଟାଇବାକୁ ଗଲେ, ଭାଇଭଉଣୀକୁ ସେଠାରୁ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ । ସେତେବେଳେ ସେ ଡ଼ଙ୍ଗା

କାଦୁଅ ଭିତରକୁ ବୁଡ଼ିଗଲା । ପୋତି ହୋଇଗଲା । ଏଣୁ ଭଗବାନ ଡ଼ଙ୍ଗର୍ ବାରିଆ (ବାର୍‌ହା)କୁ ଡ଼କାଇଲେ । ସେ ଆସି ଡ଼ଙ୍ଗାକୁ ଉଠାଇଲା । ରାବଣ(ଶାଗୁଣା/ଗୁଦ୍‌ର) ଥଣ୍ଟରେ ଖୁମ୍ପି ଖୁମ୍ପି ଡ଼ଙ୍ଗା ଫିଟାଇଲା ।

ତା'ପରେ ଭଗବାନ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କୁ ଡ଼ଙ୍ଗାରୁ ବାହାର କଲେ । ବାହାରିବା ପରେ ଭଗବାନ୍ ସେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଦେଲେ, ଘର ସଂସାର କରିବା ପାଇଁ । ଦୁଇ ଜଣ ସେହି ଦିନରୁ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ହୋଇ ରହିଲେ ଓ ପୁଅ-ଝିଅ ଜନ୍ମ କଲେ । ସେମାନେ କିପରି ରହିବେ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ? ଭଗବାନ ସୁନ୍ଦରୀ କିଡ଼ା (ସୁନାରୀ ପୋକ)କୁ ଡ଼ାକିଲେ । ସେ ମାଟି ଆଣି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘର ତିଆରି କରି ଦେଲା । ସେମାନେ ସେହି ଘରେ ରହିଲେ । ଋଷ, ବାସ କରି ରହିବା ପାଇଁ କହି ଭଗବାନ ଚାଲିଗଲେ ।

ଏହା ପରେ ପରେ ସଂସାରରେ ଲୋକଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ହେଲା । ନା ନା ଦେଶ ହେଲା । ଏହିପରି ପୁଣି ସଂସାର ତିଆରି ହେଲା ।"

ଉକ୍ତ ମିଥ୍‌ଟିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ମଣିଷର ସୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭୂମିକା ନାହିଁ, ପରୋକ୍ଷ ଭୂମିକା ରହିଛି । ମନେହୁଏ, ମାନବ ଏ ଧାରାରେ ପ୍ରଥମେ ଥିଲେ, ସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ତା' ସହିତ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ କଳ୍ପନା ମାନବ ମନରେ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷଙ୍କ ମିଳନରୁ ସୃଷ୍ଟି । ସୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାରୀ-ପୁରୁଷ (ଭାଇ ଭଉଣୀ)ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ମିଳନ (ଟୁରା-ଟୁରି)ର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଭୂମି ବା ମାଟି ଆଣିବା /ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ଭାଇଭଉଣୀ ମିଳନ ମୋଟିଫ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବତ୍ର ସମାନତା ଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ମଣିଷ ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ ଦ୍ୱାରା ଆଶ୍ରିତ, ଲାଳିତ,ପାଳିତ ହୋଇଛି ଓ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପରୋକ୍ଷ ଭୂମିକା ରହିଛି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି । ଏଣୁ ମଣିଷ ସଦା ପ୍ରକୃତି ଓ ଈଶ୍ୱର ଆଶ୍ରିତ ।

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ପାରେଙ୍ଗା ଜାତିର ମିଥ୍‌ଗୁଡ଼ିକରୁ ମଣିଷ ଜାତିର ଇତିବୃତ୍ତ, ଜାତି ମାନସିକତା, ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚ୍ଛିତି, ଧର୍ମୀୟ ଧାରଣା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଆଦି ତଥା ପ୍ରକୃତି ସଂପର୍କୀତ ବିଶ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିର ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ରୂପ ମିଳିବା ସହିତ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ସମାଜ ଓ ସମୟର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ମିଥ୍‌କ୍ ପରଂପରା ଓ ପ୍ରଥା ଜନ ସମାଜର ରୀତିନୀତିରେ ଦେଖାଯାଇ ଥାଏ । ତେଣୁ ଅତୀତରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଚେ଼ତନା ସହ ବିଶ୍ୱବୋଧର ମହାନ ଦର୍ଶନ ଲୋକମିଥ୍‌ରୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରାଯାଇପାରେ ।

ଉପରୋକ୍ତ ପାରେଙ୍ଗା ମିଥ୍‌ଟି ନୂଆପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭୁଞ୍ଜିଆ ଜନଜାତିଙ୍କ ମାନବ ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କୀତ ମିଥ୍ ସହ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି ।

ଘରନଂ - ଏଚ୍୧୩୨
ଏଚ୍.ଏ.ଏଲ. ଟାଉନସିପ୍
ପୋ: ସୁନାବେଡ଼ା - ୭୬୩୦୦୨କୋରାପୁଟ (ଓଡ଼ିଶା)

ସହାୟକଗ୍ରନ୍ଥ ସୂଚୀ

୧. Folk and Myth - Dr. (Mrs.) Lalita Handoo, କୋରାପୁଟ (ଓଡ଼ିଶା) (CIIL) Mysore.

୨. ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି - Dr. Mahendra Kumar Mishra (1990)

୩. କଳାହାଣ୍ଡିର ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି - Dr. Mahendra Kumar Mishra (1996)

୪. କୋରାପୁଟ ଦର୍ଶନ - ସେମିଳିଗୁଡ଼ା ପ୍ରେସ୍ କ୍ଲବ, କୋରାପୁଟ (୨୦୦୮)

୫. Tribal Myths of Orissa - V. Elwine (R.P.)

ତଥ୍ୟ ଦାତା : (୧) ରଘୁବର ବଡ଼ନାୟକ, ଗ୍ରାମ: ସେମଲା, ନନ୍ଦପୁର, ବ. ୬୫

(୨) ଶ୍ରୀମତୀ ସୀତା ମୁଦୁଲି, ଗ୍ରାମ: ଖଡଗପୁର, ନନ୍ଦପୁର, ବ. ୬୦

ଶବ୍ଦଟିକା : ଖେଜରା ମୂଷା - ପଡ଼ିଆ ତଥା ବିଲମାନଙ୍କରେ ରହୁଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ମୂଷା ।

ମାଳା ମାରିବା - ଜଙ୍ଗଲର ଗଛ, ଡ଼ାଳପତ୍ର, ଲଟାବୁଦାକୁ ହାଣି ପୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ତହିଁରେ ଶୁଆଁ, ବିରି, ହରଡ ଆଦି ଚାଷ ପାଇଁ ଜମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ।

ଦୁଳି / ଧୁଳି ଦରବନ୍ - ମାଟି, ପାଣି ଓ ପବନ ତଳ ଉପର ହୋଇ ଯିବା ।

ଫାଲ୍ କଡ଼ା / କାଡ଼ା - ଏକ ପ୍ରକାର ବାଉଁଶ ଜାତୀୟ ପିରିଘାସ ।

ଫାର/ପାର - ଗୁମ୍ଫା ।

***

"ଓୟୁଡାନ୍ ଡ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆବ୍‌ସେଲେ ବିର୍‌ନାନ୍"

ଇଡଲ୍‌ମାର୍ - ଇନାମ୍ ଗମାଙ୍ଗ, (ମାଷ୍ଟ୍ର)

ପୂର୍ବାନ୍ ଆୟାମ୍ ଆବିର୍‌ନା । କୁନ୍ ଆୟାମ୍‌ଲିଙ୍ଗ୍ ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଓୟୁଡାନ୍ ଡ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ କାକ୍‌ବୁଲ୍‌ମାଇ ଡାକୁଲିଜି । ଓୟୁଡାନ୍ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ "ତାନାଆଃର୍ ଲାଙ୍ଗି" ଡ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଡି "ଅରୁବ୍ ଲାଙ୍ଗି" ଗାମ୍‌ଲେ ଆଜ୍‌ଞିମ୍ ଲେଜି । ଆସାନ୍ନାନ୍‌ଜି ନା ସ୍ରିଂ ବାଗୁଞ୍ଜି ତାନିମ୍‌ୟିମାନ୍ ଡ ମାନଅଃଞାଁନ୍ ବାଓି ଡାକୁଲିଞ୍ଜି । ବାଗୁଞ୍ଜି ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଗାଲେଜି, କୁମ୍‌ଲେଜି, ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେଜି ଡ ଗାତାସିଲିଞ୍ଜି । ଆସୁଇ ଆୟାମ୍ ଆସାନ୍ ଆଡ୍‌ନାର୍‌ଗିଜ୍‌ଲେଞ୍ଜି ଡେନ୍ ବାଗୁଞ୍ଜି ଆର୍‌ସାଇଜ୍‌ଲିଜି । ଆନିଞ୍ଜି ସୁଡ଼ାଲିଜି । ବଡିନ୍ନା ଆନିଞ୍ଜି ୟାର୍‌ୟାର୍ ରିଆଡାନ୍ ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଆୟିର୍‌ନାଇ ଗାମ୍‌ଲେ ବିର୍‌ଡାଲିଞ୍ଜି । ଆନିଞ୍ଜି ଅସ୍ନାଇଲିନ୍ ଆନେଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ବାନ୍ ୟିର୍‌ରେଜି । ୟାର୍‌ୟାର୍ ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେ ୟାର୍‌ରାଇଜି । ତାନାଆଃର୍‌ଲାଙ୍ଗି ଓୟୁଡାନ୍ ଆବୁଲ୍‌ମାୟାନ୍ ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗିନ୍ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଗାମ୍‌ଲେ - "ଞେଁନ୍ ଡାରୁଙ୍ଗ ୟୁଙ୍ଗ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍ ଇତ୍‌ସୁମ୍‌ତିଞ୍ଜଁ । କାନ୍ ଆସାନ୍ ତିକ୍‌କି କୁନ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍‌ବା ଆରିୟ୍‌ନାସିଙ୍ଗ୍‌ତିନ୍ ।" ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗି ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେ - "କାକିଙ୍ଗ, ଞେଁନ୍ ଆଡି ବାରୁବ୍‌ୟୁଙ୍ଗ ସେଙ୍ଗ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍‌ବା ମାଡ୍‌ଡ ଇତ୍‌ସୁମ୍‌ତିଞ୍ଜଁ । ତିକ୍‌କି କୁନ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍‌ବା ଞେଁନ୍ ଆରିୟ୍‌ନାସିଙ୍ଗତିନ୍ ।"

ଆନିଞ୍ଜି ଡାଙ୍ଗାଡ଼ିଲିଜି । ଆଇତ୍‌ସୁମ୍‌ଲିଞ୍ଜି ଆମାନେଙ୍ଗ୍‌ବା ନା ସିଡ୍‌ରୁଙ୍ଗ୍‌ଲିଞ୍ଜି । ମାନଅଃଞାଁନ୍ ବାଓି ଡାକୁଲିଞ୍ଜି ଆମାନେଙ୍ଗ୍‌ବା ନା ସିଡ୍‌ରୁଙ୍ଗ୍‌ଲିଞ୍ଜି । ମାନଅଃଞାଁନ୍ ବାଓି ଡାକୁଲିଞ୍ଜି । ଆୟାମାନ୍ ଡେଆଡା ଡେଆଡା ତାନାଆଃର୍ ଲାଙ୍ଗିନ୍ ଆତେଙ୍ଗ୍ ଆଅନାଞ୍ଜି କୁଡେତିନ୍ । ଆନିନ୍ ଆଅନାଞ୍ଜି ଆମ୍ପାରା ଡାରୁଙ୍ଗ୍‌ୟୁଙ୍ଗ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍ ବାସୁଲେଜି । ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗି ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଜାନାଙ୍ଗ୍ ଆତେଙ୍ଗ୍ ପାସିଜାନ୍ କୁଡେତିନ୍ । ଓୟୁଡାନ୍ ଆଅନ୍‌ଜି ଆତେଙ୍ଗ୍ ଡାକୁଲି । ବିଣ୍ଡ ଆବଇ ଜାନାଙ୍ଗ୍ ବାନୁଡ୍‌ଡିସିଜ୍, ଲାଗାଡ୍, ଆଡ୍‌ଡାକୁଏଜ୍‌ଜି । କୁଡ୍‌ଡୁବାଞ୍ଜି ଡୁଆଞ୍ଜଁ ଡାକୁଲିଜି । ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଡିତଡ଼ଙ୍ଗ୍ ରୁଡ଼ିନ୍ ବାଙ୍ଗିନ୍ ଡେଲି । ଆୟାଡାଞ୍ଜି ଆବିର୍‌ନା ଆବ୍‌ମାନିଏଜ୍‌ଜି । କଡି କତା ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଡାକୁଲିଞ୍ଜି । କୁଡ୍‌ଡୁବାଞ୍ଜି ଡୁଆଞ୍ଜଁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଆଡାନ୍ତି ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗିନ୍ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଅନ୍‌ଜି ଆମ୍ପାରା ଆର୍‌ରାବାଙ୍ଗ୍‌ଲିଜି, ଆନିଞ୍ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ତିଡ୍‌ଲେଜି । କାନ୍ ଆଡି ଆୟାସାନ୍‌ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଅବ୍‌ଲିଙ୍ଗ୍‌ଲେଜି । ଓୟୁଡାନ୍ ଆବିରିଣ୍ଡାଲିଙ୍ଗ୍ ଡିତଡ଼ଙ୍ଗ୍ ଇର୍‌ସାନାବ୍‌ୟୁନ୍ ଆତେଙ୍ଗ୍‌ଲି । କୁନ୍ ଆସାନ୍ ଓୟୁଡାନ୍ ଆତେଙ୍ଗ୍ ସିନ୍ତାଲିନ୍ । ୟାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେ ଆଅନାଞ୍ଜି ବାଙ୍ଗ୍‌ସା ଡାଡର୍‌ଲିଡାନ୍ ଞାଁତିନ୍‌ଜି ଡ ବୁଡ୍‌ଡିଡିଜି, କୁନ୍ ଆଡି ଆନିନ୍ ଅଗଣ୍ଡିଲେ ଆଡ୍‌ରାବ୍‌ତିଏଡ୍ । ଡ ଆୟାଃୟିନ୍ ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗି ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଅନାଞ୍ଜି ଆମ୍ପାରା ମାନଅଃଞଁନ୍ ବାଓି ବାସୁଲେଜି । କୁଡ୍‌ଡୁବ୍ ଆଅନାଞ୍ଜି ବୁଡ୍‌ଡି, ଲାବାଡ୍‌ଡି ଡ ଲାଗାଡ୍ ଡାକୁଲିଜି । ଆୟାଡାନ୍‌ଜି ଆବିର୍‌ନା ମାନିଲେ ଡାକୁଲିଞ୍ଜି । ବାୟିରାନ୍ ଗାତାସିବାନ୍ ସାରିଂ ଞାଁଡାବ୍ ଆୟାମ୍‌ଲିଡାନ୍ ୟାର୍‌ରାଇଜି । କୁଡ୍‌ଡୁବାଞ୍ଜି ଆର୍‌ତିମ୍‌ୟିମ୍‌ଲେ ଡାକୁଲିଞ୍ଜି ।

ଆକାକିନ୍ ତାନାଆଃର୍‌ଲାଙ୍ଗି ଓୟୁଡାନ୍ ଆଅଞ୍ଜି ସିଆରା ଡ ଡୁଆଞ୍ଜଁ ଡାକୁଜି ଗାମ୍‌ଲେ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଗାଲାମ୍‌ଲେ । ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଅଞ୍ଜି ଗାମ୍‌ଲେଣ୍ଡେନ୍ - ସୁଙ୍କରାନ୍, ତୁଇତୁଜାନ୍, ରୁଙ୍କୁୟାନ୍‌ଜି, ଡାଗାଡ୍‌ସୁଡାନ୍ ଡ ଅରୁବ୍‌ସୁଡାନ୍‌ଜି ଜାନାଙ୍ଗ୍ ଟାନିଡାନ୍ ଆଞାଁଙ୍ଗ୍‌ଲେଞ୍ଜି ଆଡି ଗାଲାମ୍‌ଲେ । କୁନ୍ ଆସାନନ୍ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଡୁକ୍‌କାଡାଲି । ଇଡିନ୍ ଆସାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେଣ୍ଡେନ୍ ଡିତଡ଼ଙ୍ଗ୍ ଓୟୁଡାନ୍ ଆଅଞ୍ଜି ୟିର୍‌ରେ ଆଅନାଞ୍ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଇୟଲାଇ ତିଡେଜି । ତୁଇଜ୍‌ତୁଜାନ୍‌ଜି, ସୁଙ୍କରାଞ୍ଜି ସଲିନ୍ ଆଡ୍‌ରାବ୍‌ତିଏଜ୍‌ଜି । ବଡିନ୍ନା ଅରୁବାନ୍ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଅନ୍‌ଜି କୁଡ୍‌ଡୁବାଞ୍ଜି ଏଡାଲିଞ୍ଜି । ଆଏଡାନାଞ୍ଜି ଗିଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ସାୟିଲେ ଆଡ୍‌ରାବ୍‌ତିଏଡ୍ । ଆଲୁଙ୍ଗ୍‌ଜିଇଃନ୍ ଆସୁଡାଲି । ଓୟୁଡାନ୍ ଡ ଆଅନାଃଞ୍ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ବଇବଇ ବ୍ରାବ୍‌ଲି ।

ସାବ୍‌ବିଞ୍ଜ ଓୟୁଡାନ୍ ଆଅନ୍‌ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଆକାବ୍‌ଞ୍ଜିଡ୍‌ବିନ୍ ଗାବ୍‌ରିଏତିନ୍ । ୟାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେ ଆନିଞ୍ଜ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ କାବ୍‌ଞ୍ଜିଡ୍‌ବିନ୍ ଡେତି, କୁନ୍ ଆସାନ୍ ଡାଙରାନ୍ ଅସ୍ଯାୟେତିନ୍ ।

ଆନିନ୍ କୁଡ୍‌ଡୁବ୍ ଆଅନାଞ୍ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଗୁଡ଼ିଂଲେ । ଆବଇ ସୁଡ଼ା ପିଲା ଲିଡାନ୍ ପିପ୍‌ପିଡ୍‌ଲେ କୁନ୍‌ସିଲେ । ଆନ୍‌ସାରିଂ ଆନିନ୍ ଆମେନ୍ ଆମିଞ୍ଜାମ୍ ଆଡଅଃଡ୍ ଲିଡାନ୍, ଆସିଲିଡାନ୍ ଡ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ସେଙ୍ଗ୍ ଡାନାଆଃରଲାଙ୍ଗି ଓୟୁଡାନ୍ ଗାମେତିନ୍ - "ଇତିନ୍ ଡେଲାମ୍ ! ତଅଃଡ୍ ଲିଗ୍‌ନାମ୍ , ସିଲିଙ୍ଗ୍‌ନାମ୍ ଡ ତଅଃଙ୍ଗ୍‌ଲିଗ୍‌ନାମ୍ ଇତିନ୍ ଆମିଞ୍ଜାମ୍ ଜାବ୍‌ଲାମ୍ ?" ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେ - "ଇତିନ୍ ଗାମାଇ କାକିଙ୍ଗ୍, ଅନ୍‌ଞ୍ଜେନ୍‌ଜି ମାଡ୍‌ଡ ଡୁଆଞ୍ଜ ଡାକୁଲିଜି । ବିର୍‌ନାଞ୍ଜେନ୍ ଆବ୍‌ମାନିଏଜ୍‌ଜି । କାୟାତିଙ୍ଗ୍ ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଡାକୁଲିଞ୍ଜ । କାୟାତିଙ୍ଗ୍ ବୁତିଜାନାଙ୍ଗ୍ ଆଡଅଙ୍ଗ୍ ଡିଡ୍‌ଲେଜି । ଆନ୍ତିନ୍ ଆସାନ୍ ଞ୍ଜେନ୍ ଡାଙ୍ଗ୍‌ବଇ ଡାଙ୍ଗ୍‌ବଇ କୁଡ୍‌ଡୁବ୍ ପାସିଜ୍‌ଞ୍ଜେନ୍‌ଜି ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଜୁମ୍‌ଲେ ମଲେ ସିଡ୍‌ଲାଇ । କାନ୍ ଆସାନ୍ ମିଞ୍ଜାମାନ୍ ଜାବାଜ୍‌ଲିଞ୍ଜ । କାନ୍ ଆବିର୍‌ନା ଆମ୍‌ଡଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଓୟୁଡାନ୍ ରୁବ୍‌ମାଙ୍ଗଡାଲି ଡ ଗାମେତିନ୍ - "ଏ ଆୟିଙ୍ଗ୍ ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗି, ଇତିନ୍ ଆସାନ୍ କାନ୍ ଆବାରା ଲୁମ୍‌ଲେ ? ଅନ୍‌ନାମ୍‌ଜି ତ ଲାଗାତ୍ ସାୟୀ ଡ ବାନୁଡ୍‌ଡିଡାମ୍ ଗାମ୍‌ଲେ ଞ୍ଜେନ୍ ଗାଲାମ୍‌ଲାଇ ଡ ମଅଃଞ୍ଜିଲିଞ୍ଜ ବାଡିଞ୍ଜ । ଡେଲି ନାରିଜ୍ ତ ମାଡ୍‌ଡ ଡୁଆଞ୍ଜ୍‌ରାଜି । ବିର୍‌ନାଞ୍ଜେନ୍ ଆବ୍‌ମାନିଏଜି । କଡି କତା ଏଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲେ ଡାକୁଡିଞ୍ଜ । ରିଆଙ୍ଗ୍ ଲିଡାନ୍ ଆଡାନୁଆଞ୍ଜାଞ୍ଜ ଆଡେଙ୍ଗ୍‌ଡାମ୍ ଆଡେଙ୍ଗ୍‌ଲି । ଏତ୍‌ତିଡେନ୍ ଞ୍ଜେନ୍ ଇତିନ୍ ଆବ୍‌ମେନାଇ ? ଇଜା, ଇଜା, ଞ୍ଜେନ୍ ଜାନାଙ୍ଗ୍ ଏତ୍‌ତିଡେନ୍ ଅନ୍‌ଞ୍ଜେଞ୍ଜ ମମଲେ ସିତ୍‌ତାଇ । ଆନ୍ତିସିକ୍‌କଇଜ୍‌ଡେନ୍ ସାନାବ୍‌ୟୁନ୍ ବାରି ଡାକୁତିନାଇ ଗାମ୍‌ଲେ ।" ଆନ୍ତିନ୍ ଆସାନ୍ ଆଅନାଞ୍ଜ ଗୁଡିଙ୍ଗ୍‌ଲେ । ଡାଙ୍ଗ୍‌ବଇଦ୍ ଡାଙ୍ଗ୍‌ବଇଜ୍ କୁଡ୍‌ଡୁବାନ୍ ମମଲେ ସିଡେତିନ୍ ।

ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଗାମ୍‌ଲେ - କାଲିଙ୍ଗ୍, ଞ୍ଜେନ୍ ୟିରତେ । ଆମାନ୍ ଡିଡ୍‌ନେନ୍ ଡାକୁନାଇ ।" ଆନିନ୍ ସୁଉଃଡାନ୍ ଆଡୁଆନ୍ ଆଡୁଲେ ଇୟଲେ ବିର୍‌ଡାମ୍‌ନେ - "ନାମ୍‌ଆତି ରାବ୍‌ତିଲାଇ ।" କାନ୍ ସ୍ରିଂ ଅନ୍‌ଞ୍ଜେଞ୍ଜ କାଲ୍ କାଲ୍ ଆଡ୍‌ଡେଏଜି ।" ଆନିନ୍ ଆଲୁଙ୍ଗସିଡାନ୍ ଗାନ୍‌ନେତିଡ୍ । କୁନ୍‌ସିନ୍ ରିଲେ ପିଲାନ୍ ଆକ୍‌କୁଡ୍‌ଲେ । କୁଡ୍‌ଡୁବ୍ ଆଅନାଞ୍ଜ ବାୟିରାନ୍ ଡୁଙ୍ଗ୍‌ଲିନାଇଜି ଡ ରିଆଡାନ୍ ଆୟାର୍‌ୟାର୍ ମାନେଙ୍ଗ୍ ବିର୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ଗାଡ଼ାଇଜ୍‌ଲିନ୍ ଗାତାସିଲିଞ୍ଜ । କୁନ୍ ସ୍ରିଂ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଅଞ୍ଜ ଆଡେଙ୍ଗ୍ ଡୁଇଜ୍‌ଡୁଜାଞ୍ଜ, ସୁଙ୍କରାଞ୍ଜ, ଡାଗାଡ୍‌ସୁଡାନ୍ ଡ ଅରୁବସୁଡାନ୍ ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଓଆକ୍ତ ଆମାନେଙ୍ଗ୍ ଇଡ୍‌ସୁମ୍‌ଲିଜି, କଡ୍‌ତି ଆମାନେଙ୍ଗ୍ ଡାକୁଲିଞ୍ଜ । ନାମି ଆନ୍‌ଲେନ୍ କାନ୍ ଆକୁଡ୍‌ଡୁବାନ୍ ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଡଗଲାନ୍ ଗିଜ୍‌ତାବି । ବିଣ୍ଡ ଓୟୁଡାନ୍ ଆତି ଆନ୍‌ସନ୍ ରିଆଙ୍ଗ୍‌ଲିଡାନ୍ ଗିଜ୍‌ତାବି ।

ଅରୁବ୍‌ଲାଙ୍ଗି ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ କାନ୍ ଆମ୍ୱାରିଜ୍ ଆଗାନଲଡା ଗିଜ୍‌ଲେ ଓୟୁଡାନ୍ ମାଡ୍‌ଡ ବ୍ରାବ୍‌ଡାଲି । ରାକ୍‌କେବ୍‌ଜିଲିନ୍ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଡ ଆଅନାଞ୍ଜ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଆକାବ୍‌ଞ୍ଜେବ୍‌ବିନ୍ ଆସାନ୍ ବୁବ୍‌ୟୁଙ୍ଗ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ଆମାନେଙ୍ଗ୍ ୟିରେତିଡ୍ । ଓୟୁଡାନ୍ ଆବାନାନ୍‌ରାବ୍ ବାରି ରିଆଡାନ୍ ୟୁର୍‌ୟୁର୍‌ରିନ୍ ଡାକାର୍‌ରି । କୁନ୍ ଆତି ଗିଜାନ୍ ଗିଜ୍‌ଲେ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଡ ଆଅନାଞ୍ଜି ସଲିଞ୍ଜ । କୁନ୍ ଆୟାମ୍ ସ୍ରିଂ ଓୟୁଡାନ୍ ଆବାନାନ୍‌ରାବ୍ ନାମିନ୍ତାନ୍ ସିକ୍‌କଇଜା ଇନ୍‌ରାଙ୍ଗ ସାୟିମେ । ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଆରାଣ୍ଡୁଲ୍‌ବିନ୍ ଆସାନ୍ ଆକାଣ୍ଡୁଙ୍ଗ୍‌ବାନ୍ ଗଙ୍ଗ୍‌ଲେ ପାଡେଂତିଡ୍ । ବିଣ୍ଡ ନାମିନ୍ତାନ୍ ଇନ୍‌ରାଙ୍ଗ୍ ରାବାଡେଂ । କୁନ୍ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଡିଲେ ୧୫ ଡିନ୍ନା ଲିଡାନ୍ ବତ୍ରା ସାରା ଆବ୍‌ଗିଜ୍‌ତିନ୍ ଡ ୧୫ ଡିନ୍ନା ଆତି ସଲିନ୍ ଡାକୁତିନ୍ । ଆବୁବ୍‌ମୁଙ୍ଗ୍ ଆଡାନ୍ତି ଆର୍‌ମୁକାମୁକା ଆର୍‌ରାବାଙ୍ଗ୍‌ତିଜି, କୁନ୍ ଆତି ଆନ୍‌ଲେନ୍ ମୟୁଙ୍ଗଲି ଗାମ୍‌ତାବି ।

କୁନ୍ ଆତିନ୍ନା ସ୍ରିଂ ଓୟୁଡାନ୍ ଆନ୍‌ସନ୍ ଡାରୁଙ୍ଗ୍‌ୟୁଙ୍ଗ୍ ସେଙ୍ଗ୍ ସ୍ରିଂ ବାରବ୍‌ୟୁଙ୍ଗ୍ ସେଙ୍ଗ୍ ସିକ୍‌କଇନା ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆଡଅଃଙ୍ଗ୍ ଗଙ୍ଗ୍‌ତେ ଡ ଆଙ୍ଗାଜାନ୍ ଆତି ଆଅନାଞ୍ଜ ଆମ୍ୱାରା ରିଆଙ୍ଗ୍ ଲିଡାନ୍ ମାନଅଃଞ୍ଜାନ୍ ବାରି ଡାକୁତିଞ୍ଜ ।

ଇସ୍କୁଲନ୍ - ଲୁଆଙ୍ଗର, ବ୍ଲକ୍ - ନୂଆଗଡ଼

ଜିଲ୍ଲାନ୍ : ଗଜପତି

ସଂପୃକ୍ତ ସଉରାମିଥ୍‌ର ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତର : ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରର କଥା

ପୂର୍ବ କାଳର କଥା । ସେଇ ସମୟରେ ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ର ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଥିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଡ଼ ଭଉଣୀ, ଚନ୍ଦ୍ର ସାନ ଭଉଣୀ ଥିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ 'ଦୀପ୍ତିରାଣୀ' ଓ ଚନ୍ଦ୍ର 'ସଂଧାରାଣୀ' ନାମରେ ନାମିତ ଥିଲେ । ପିଲାଦିନରୁ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଦିନ କାଟୁଥିଲେ । ଦୁହେଁ ମିଶି ଆକାଶରେ ମନଖୁସିରେ ଖେଳିଲେ, ବୁଲିଲେ, ଖାଇଲେ ଏବଂ ବସବାସ କଲେ । ପରସ୍ପର ସହିତ ଦଣ୍ଡେ କେହି କାହାରିକୁ ନଦେଖିଲେ ସେମାନେ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କ୍ରମେ ସେମାନେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦିନେ ଦୁଇ ଭଉଣୀ କଥା ହେଲେ - ସେମାନେ ମହାଶୂନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ସାରା ବୁଲି ଆସିବେ । ତେଣୁ ସଜବାଜ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସାରା ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବୁଲି ବୁଲି ଆସିଲେ । ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସାନ ଭଉଣୀ ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କହିଲା - "ମୋତେ ପୂର୍ବଦିଗଟା ବହୁତ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଏଣୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେଇ ଦିଗରେ ଘରସଂସାର କରିବ ।" ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର କହିଲା - "ନାନୀ ମୋତେ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗଟା ବହୁତ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଏଣୁ ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେଇ ଦିଗରେ ଘର ସଂସାର କରିବି ।"

ଦିନ ଆସିଲା, ସେମାନଙ୍କ ଯୌବନ ବୟସ ହୋଇଗଲା । ନିଜେ ବାଛି ନେଇ ଥିବା ଦିଗରେ ହିଁ ସେମାନେ ବାହା ହେଲେ । ଖୁସିରେ ଘର ସଂସାର କଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବହୁତ ପିଲାଛୁଆ ଜନ୍ମ ହେଲେ । ସଂଧାରାଣୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନେକ ପିଲାଛୁଆ ଜାତ ହେଲେ । ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ରହି ପିଲାଙ୍କ ସହିତ ବସବାସ କଲେ । କ୍ରମେ ପିଲାମାନେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ ପିଲା ଭିତରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପିଲାମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ, ସରଳ ନଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତିର ଥିଲେ । ଆକାଶରେ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟତା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଲା । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସବୁବେଳେ କଳି କଲେ । ମାଆଙ୍କର କଥାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଆକାଶରେ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲିଲେ । ସମସ୍ତେ ଖଳ ପ୍ରକୃତିର ଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କ ସହ ଭେଟ ହୁଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ମାରପିଟ୍ କରନ୍ତି । ଏଇ କଥା ପିଲାମାନେ ଆସି ମାଆ ସଂଧାରାଣୀଙ୍କୁ କହନ୍ତି । ଦୀପ୍ତିରାଣୀଙ୍କ ପରିବାରରେ ଦିନକୁ ଦିନ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖାଗଲା । ଏଣୁ ସେ ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତିତ ଥିଲେ । କେମିତି ନିଜ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବାଟକୁ ଆଣିବେ, ସେ ଭାବି ପାରୁ ନଥିଲେ । ତେଣେ ଅନ୍ୟପଟେ ସାନ ଭଉଣୀ ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର ତା ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ଖୁସିରେ ରହୁଥିଲେ । ତା ପିଲାମାନେ ସବୁ ଶାନ୍ତ, ସରଳ, ଧୀର ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିଲେ । ମାଆଙ୍କ କଥାକୁ ମାନି ଚଳୁଥିଲେ । ପଦାକୁ ଖେଳିବାକୁ ଯାଇ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ପରସ୍ପର ସହିତ ସ୍ନେହ ପ୍ରେମରେ ରହୁଥିଲେ ।

ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପିଲାମାନେ ସବୁ ଦୁଷ୍ଟ ଓ ଖଳ ପ୍ରକୃତି ଥିବା କଥା ସଂଧାରାଣୀ ଜାଣିଲେ । ତା' ପିଲାମାନେ ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର, ଗ୍ରହାଣୁପୁଞ୍ଜ, ତାରା, ପ୍ରଭାତତାରା, ସଂଧ୍ୟା ତାରା ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟପିଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାଡ ଖାଇବା କଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଲେ । ଏଣୁ ସେ ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । କାରଣ ପ୍ରତିଦିନ ଦୀପ୍ତିରାଣୀଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଆସି ତା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରୁଥିଲେ । ତାରା ନକ୍ଷତ୍ର ଗଣ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦିନେ ସଂଧାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପିଲାମାନେ ସମସ୍ତେ କାନ୍ଦିଲେ । ସେମାନଙ୍କର କାନ୍ଦଣା ଦେଖି ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ହୃଦୟ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ସେ ବଡ଼ଭଉଣୀ ଦୀପ୍ତିରାଣୀଙ୍କ ଘର ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ସାନ ଭଉଣୀର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ - 'ତୋର କ'ଣ ହୋଇଛି ! ତୋ ପାଟିରେ, ହାତରେ ଏବଂ ଦେହରେ କି ରକ୍ତ ଲାଗିଛି ! ! ସଂଧାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର କହିଲେ - "କ'ଣ କହିବି ଲୋ ନାନୀ, ମୋର ପିଲାମାନେ ଦିନକୁ ଦିନ ଦୁଷ୍ଟାମୀ କଲେ । ମୋ କଥାକୁ

ମାନିଲେ ନାହିଁ । ମନଇଚ୍ଛା ବୁଲିଲେ । ଯେ ଯାହାକୁ ମନଇଚ୍ଛା ମାରପିଟ କଲେ । ଏଣୁ ମୁଁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇଦେଲି । ତେଣୁ ମୋ ପାଟିରେ ରକ୍ତ ଲାଗିଛି ।" ଏକଥା ଶୁଣି ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ - "ହଇ ଲୋ ସଂଧ୍ୟାରାଣୀ, ଏକି କଥା କଲୁ! ତୋର ପିଲାମାନେ ତ ଶାନ୍ତ ଓ ଧୀର ପ୍ରକୃତିର ବୋଲି ଜାଣି ଖୁସି ହୋଇଥିଲି । ତଥାପି ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିଖାଇଲୁ ।।

ମୋର ପିଲାମାନେ ତ ବହୁତ ଦୁଷ୍ଟ । ମୋ କଥା ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ମାନୁନାହାନ୍ତି । ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଆକାଶରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟତା ବଢ଼ିଗଲା । ତେବେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ନାଇଁ ନାଇଁ ତା'ହେଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମୋର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସବୁ ଖାଇଦେବି । ତେବେ ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ରହିପାରିବି ବୋଲି କହିଲା ।" ତେଣୁ ସେ ତା'ର ସବୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ଓ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇଦେଲେ ।

ସଂଧ୍ୟାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର କହିଲେ - "ନାନୀ, ମୁଁ ଏଥର ଯିବି । ତୁମେ ଖୁସିରେ ରୁହ ।" ସେ ଘରକୁ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ମନେ ମନେ କହିଲେ - "ମୁଁ ପାରିଦେଲି । ଏଣିକି ଆଉ ମୋର ପିଲାଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନାହିଁ ।" ସେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ । ତାଲା ପକାଇ ରଖିଥିବା ପେଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଦେଲେ । ତାର ପିଲାମାନେ ସବୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ଆକାଶର ସବୁଆଡ଼େ ବିଛେଇ ହୋଇ ଆନନ୍ଦରେ ଖେଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଇ ଦିନଠାରୁ ଆକାଶରେ ସଂଧ୍ୟାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରମାଙ୍କର ପିଲାଛୁଆ ଅନେକ ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର, ତାରା, ଗ୍ରହାଣୁପୁଞ୍ଜ, ପ୍ରଭାତ ତାରା, ସଂଧ୍ୟାତାରା ଇତ୍ୟାଦି ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା କଲେ, ସେଇଠି ରହିଲେ । ଆମେ ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳରେ ସେ ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛୁ । କିନ୍ତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକାକୀ ଆକାଶରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ।

ସଂଧ୍ୟାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏଇ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ଦେଖି ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ ରାଗିଗଲେ । ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ କରି ତାକୁ ଏବଂ ତା' ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଦୀପ୍ତିରାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରାଗରେ ଆକାଶ ଦୋହଲିଲା । ଏଇ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଓ ତା' ପିଲାମାନେ ସବୁ ଲୁଚିଲେ । ସେଇ ଦିନଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରାଗ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥମିଯାଇନାହିଁ । ତା ଭଉଣୀର ପ୍ରତିଶୋଧ ପାଇଁ ତା' ପଛରେ ଘଉଡ଼ାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭେଟି ପାରିନାହିଁ ।

ସଂଧ୍ୟାରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତି ୧୫ ଦିନରେ ଥରେ ମୁହଁ ଦେଖାଉଛି । ପୁଣି ୧୫ ଦିନ ପାଇଁ ଲୁଚି ରହୁଛି । ହଠାତ୍ କେତେବେଳେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହେଲେ ଆମେ "ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ" ବୋଲି କହୁ ।

ସେଇ ଦିନଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକାକୀ ପୂର୍ବଦିଗରୁ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମାର ପଛରେ ଧାଉଁଛି ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରମା ତା'ର ପିଲାମାନଙ୍କ ସହ ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳରେ ହସ ଖୁସିରେ ରହୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରକଳ୍ପ ଉ:ପ୍ରା: ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଲୁହାଗର
ଜିଲ୍ଲା - ଗଜପତି

କାହାଣୀ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ଲୋଧା ଜନଗୋଷ୍ଠୀ

ଡକ୍ଟର ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରଚଳିତ କିଂବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ ଲୋଧାମାନେ ନିଜକୁ ଶବର ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ଲୋଧା ଶବର ରୂପେ ପରିଚିତ କରାନ୍ତି । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଦାରୁଦେବତା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଷୟ ନେଇ ପ୍ରଚଳିତ କାହାଣୀ ସହିତ ସଂପର୍କିତ । କାହାଣୀଟି ଏହିପରି :-

ମହାପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନୀଳମାଧବ ରୂପରେ ଗଭୀର ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଶବରରାଜ ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ପାଇ ତାଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାପତିଙ୍କୁ ନୀଳମାଧବଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ଓ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ପଠାଇଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାପତି ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କ ଘରେ ରହି ତାଙ୍କ ଝିଅ ଲଳିତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ନୀଳମାଧବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ପରେ ବିଦ୍ୟାପତି ଫେରିଯାଇ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ଦେବା ପରେ ରାଜା ସୈନ୍ୟବଳ ସହ ଆସି ନୀଳମାଧବଙ୍କୁ ଘେନି ଯିବାକୁ ବସିଲେ । ଏଥିରେ ମହାପ୍ରଭୁ ନୀଳମାଧବ ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଶୂନ୍ୟରେ ଉଭେଇଗଲେ ଏବଂ ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ଆକାଶବାଣୀ ଦ୍ୱାରା ପୁରୀରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦାରୁ ବିଗ୍ରହ ନିର୍ମାଣ କରି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପୂର୍ବକ ଆରାଧନା କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଏହିପରି ଏକ ଅପଘଟଣାରେ ଶବର ରାଜ ବିଶ୍ୱାବସୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପମାନିତ, ଦୁଃଖିତ ଓ ମର୍ମାହତ ହେଲେ । ତେଣୁ, ବିଶ୍ୱାବସୁଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋଧା ଶବରମାନେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଏପରି ଚକ୍ରାନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଘୃଣା କରିଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ଲୋଧାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପୌରାଣିକ ଆଖ୍ୟାନ ଅନୁସାରେ ଦ୍ୱାରକାଧିପତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶେଷ ଜୀବନରେ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଶିଆଳି ଲତାରେ ଶୋଇଥିବା ସମୟରେ ଶିକାରୀ ଜାରା ଶବର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ପାଦଯୋଡ଼ିକୁ ହରିଣର କାନ ମନେକରି ତୀର ନିକ୍ଷେପ କରିଥିଲା । ତୀରବିଦ୍ଧ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆର୍ତ୍ତଚିତ୍କାର କଲା ଉତ୍ତାରୁ ମଣିଷ କଣ୍ଠସ୍ୱରଶୁଣି ଜାରା ଶବର ନିଜର ଭ୍ରମ ବୁଝିପାରି ଭୟରେ ଧାଇଁ ପଳାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧାବମାନ ଜାରାକୁ ବାରଣ କରି ତାକୁ ନ ଧାଇଁବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସେହି ନଧାଆଁ ଧାଆଁ ନାହିଁ ଶବ୍ଦରୁ ନଧା /ନୋଧା / ଲୋଧା ଗୋଷ୍ଠୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଲୋଧାମାନେ କହନ୍ତି ।

ପ୍ରଚଳିତ ଲୋକଗଳ୍ପ ଅନୁସାରେ ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ଲୋଧାମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷ । ସେ ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତାରେ ଲୁଚିକରି ପଥିକମାନଙ୍କୁ ହଇରାଣ ହରକତ କରି ସେମାନଙ୍କ ଜିନିଷପତ୍ର ଲୁଟ୍ କରିବା ପରେ ହତ୍ୟା କରୁଥିଲା । ଦିନେ ଭଗବାନ ସାଧୁବେଶରେ ସେହି ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ରତ୍ନାକର ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲା ଓ ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଏହିସବୁ ଅସତକାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ପାପରଭାଗୀ ହେବା ବିଷୟରେ ନିଜର ପରିବାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ଗଲା । ଫେରିଆସି ନିଜର ଭୁଲ ବୁଝିପାରି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ମନର ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ କ୍ରମେ ରାମନାମ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଅସମର୍ଥ ରତ୍ନାକର 'ମରାମରା' ଜପ କରି ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ବାଲ୍ମୀକି ମହର୍ଷି ରୂପରେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ପୂର୍ବର ସେହି ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର 'ଲବ୍ଧକ' ରୂପେ ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ହେତୁ ଆଜିର ଲୋଧାମାନେ ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କରି ବଂଶଧର ବୋଲି ଦାବୀ କରନ୍ତି ।

ଲୋଧାଙ୍କ ଭାଷାରେ ଗଳ୍ପର ରୂପ ଏହିପରି :

ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର । ସେ ଖୁବ୍‌ଗୁଟେ ଚୋର୍ କରେ । ଲୋକେର ପାଖେ ଟଙ୍କା ପଇସା, ଜିନିଷପତ୍ର ଛାଡ଼େଇ ନିଏ । ରାସ୍ତାର ପାଖେ ଜାଗିଥାଏ । ଭଗବାନ ସାଧୁବେଶେ ଯାଏଟେ । ସେ କହିଲା, 'ଆମି ତକେ ଛାଡ଼ିବେନି ।' 'ବାବୁ ! ତୁମି ଯେ ମାଡ଼ମିଟ୍ କରି ନେଇ ଯାଅଟ, ପାପର ଭାଗକି କେ ନେବେ ? ତୁମି ଯାଅତ ତୁମାର ବାପାମାନକ୍ ପଗ୍ଋରିଆସ ।' ରତ୍ନାକର କଇଲା, ତୁଇତ ଗ୍ଋଲାଟି କରି 'ପାଳେଇ ଯିବେ ।' ସେଠୁ ତାକୁ ଗାଛେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଆସିଲା ଘରକ୍ । ବାବାକେ ପଗ୍ଋରିଲା - 'ବାବାଗ, ବାବାଗ ! ମର ପାପେର ଭାଗକି ତୁମି ନେବେ ?' ବାବା କଇଲା - ଛୁଟ ସମୟରୁ ଲାଳନ ପାଳନ କରି ପୁଷିଛି, ଆମି ତୁମାକୁ କିକରି ଖାଓ୍ୱାଇଛି । ଆମି ଯତ ଚ୍ୱୋର୍ କର, ଛିନ୍ତାଇ କରି ଆଣିଛି । ତୁମିକି ପାପେଇ ଭାଗ ନେବେ ? ତା'ର ମାଆ କଇଲା - 'ତୁଇ ବହୁକେ ମାର୍‌ପିଟ୍ କରି କହିଲା, 'ତକେ ନିଏ ଆଇଛି, ତୁଇ ଭାଗ ନିବେନା କେବେ ?' 'ତୁମେତ ଆମରି ହାତ ଧରିଛ, ଆମି ତର୍ ପାପେର ଭାଗ ନିବନି ।' ତାର୍ ପର୍ ରତ୍ନାକର ଭଗବାନ ପାଖେ ଘୁରିଗଲା । ଭଗବାନ ପଗ୍ଋରିଲା, କିରେ ରତ୍ନାକର !ତୁମାର ବାପା ମାଆ କି କଇଲେ ? 'ନାଁ ପାପେର ଭାଗୀ କେଇ ନେବେନା' ରତ୍ନାକର କଇଲା । 'ତୁମି ରାମ୍‌ନାମ୍ ଜପ କର' ଭଗବାନ କଇଲା । ରେ 'ରାମ୍‌ନାମ୍' କଇ ପାର୍‌ଛେନା ତଖଣ୍ । ସାଧୁ ଭଗବାନ 'ମରାମରା' କଇତେ କଇଲା । ଇମିତି ବାର ବଛରଗେଲା । ଭଗବାନ କହିଲା - 'ଓଇ ରତ୍ନାକର ଲୁକ୍‌ଟା ଦେଖିଆସି ? ସେଇ ଯାଗାରେ ଟିଲା (ଉଇହୁଙ୍କା) ହୟେଛେ । ସେଠୁ ତାକୁ ବାହାର କରି ସେ ବାଲ୍ମୀକି ମୁନି ହେଲା । ଆମ୍‌ରା ସେଇ ରତ୍ନାକର ବଂଶର ଛାଆ ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି କଲେଜ - ଧର୍ମପୁରା
ମୁ/ ପୋ:ଅ: ମହାବିଲା
ଭାୟା - ଶୁଳିଆପଦା
ଜି. : ମୟୂରଭଞ୍ଜ - ୭୫୭୦୨୨ ।

***

ପରଜା ଲୋକ କଥାରେ ନଂଦପୁର ଅଞ୍ଚଳର କୁଟୁଣୀମାଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଦୁଧ ଆମ୍ବର ଜନ୍ମ କଥା

(ସଂଗ୍ରାହକ ଓ ଅନୁବାଦ ଜଳଧର ସ୍ୱାଇଁ)

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ସଦର ମହକୁମା ଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ୪୪ କି.ମି. ଦୂରରେ ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଂଦପୁର ସହର ଅବସ୍ଥିତ । ସୁବାଇର ଜୈନ ମନ୍ଦିର, ଗୁପ୍ତଯୁଗର ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ନୀଳକଣ୍ଠେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର, ଭୈରବ ମନ୍ଦିର, କାଂଚି ଅଭିଯାନ ସମୟରେ କାଂଚି ରାଜ୍ୟରୁ ଅଣାଯାଇଥିବା ବିଶାଳକାୟ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ଗୁପ୍ତ ରାଜାମାନଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଗୁପ୍ତ ସମ୍ରାଟ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ସିଂହାସନ ଅନୁରୂପ ଗଠିତ ବତ୍ରିସ ସିଂହାସନ ପାଇଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଯେମିତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେମିତି ବହୁ ନୈସର୍ଗିକ ଶୋଭା ସଂପଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିରି ପାହାଡ଼, କୁଟୁଣୀମାଳ ଡ଼ଙ୍ଗର, ପୁତୁଙ୍ଗ ମାଳ ଡ଼ଙ୍ଗର, ଗଙ୍ଗା ସୋନୁ ନାଳ, ରାଣୀ ଡୁଡୁମା ଜଳ ପ୍ରପାତ ପ୍ରଭୃତିର ବି ବେଶ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ରହିଛି । ବିଶେଷ କରି ଏ ଅଂଚଳଟି ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଏକ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଅଂଚଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତିଟି ସ୍ଥାନ ଓ ଘଟଣା ସହିତ ଜଡ଼ିତ ରହିଛି ବହୁ ଜନଶ୍ରୁତି, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ଲୋକ କଥା । ନନ୍ଦପୁରର ଅନତି ଦୂରରେ ନନ୍ଦକା ପଞ୍ଚାୟତର ସର୍ବରିଗାଁ, ଦାରସାଗାଁ, ବଡ଼ପଦର, କିମୁଡୁଗୁଡ଼ା ଆଦି ଆଦିବାସୀ ଗ୍ରାମକୁ ଲାଗି ରହିଥିବା କୁଟୁଣୀମାଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଏହି ପାହାଡ଼ର ପାଦ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥିବା ଦୁଧ ଆମ୍ବ ଗଛର ଜନ୍ମ ବିଷୟକୁ ନେଇ ପରଜା ଲୋକେ କହନ୍ତି :-

"ନନ୍ଦପୁର ରାଇଜର ଗଟେକେ ଡଙ୍ଗୁର ହାକାର ଅଞ୍ଚଲେ ଗଟ୍‌କେ କୁଡ଼ିଆ ଲଗେ ବାରଜାଙ୍ଗିର ହାକାର୍ ଡ଼ଙ୍ଗର ଠାଣୁ ହାଇବେଣୀ ଆଇଲାୟ ଆର୍‌ସିଡ଼ି ବାସା ହେଇ ସୁଲାୟ । ବାୟତ୍ ତାସ୍ କରୁକି କାଟି, ଡ଼ଙ୍ଗର କଡ଼କି ରିଲା । ଗଟ୍‌ଦିନ୍ ସେ ହଲ୍ ଲଙ୍ଗଲ ଧରି ହଲ୍‌କରତା ହାଁଇ ଡ଼ଙ୍ଗର ଗଲା । ଏକଲା ବେଣିସି ନାଗାଡ଼ା ହେଇ ବସିଲି ଆର୍ କୁଟ୍‌ଣେ, ମୁଷିଲ୍ ଧେରି ଦାନ କଟୁକ୍ ଲାଗଲି । ବାଇସି ହଡ୍ କସିଲା, ହଡ଼ ବାସି ହାତେ କୁଡ଼ିଆଏ ଆୟଲା । ଆସୁ ଦେକୁଲା ବେଣୀସି ବାୟାହର ଅଇ ନାଗାଡ଼ାଅଇଦାନ କଟୁକ୍ ଲାଗିଆତେ । ମାନାୟ ଲାଜ୍ ହେଲା ଆର୍ ମୁଁ ହାତବାଟ କାଲା ଆର୍ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିରିଲାର ହାଡ଼ିୟା ବେଟି ବେଣୀସିର ଉଏହରେ ହିଙ୍ଗିଲା । ହାଡ଼ିଆ ହିନ୍ଦିତା ହାଇଁ ତୁତାରି ଡ଼ାଙ୍ଗ ଟକ୍ ଟକ୍ କଲା । ଏନ୍‌କାର କଲାକ୍ ହେଁ ବେଣୀସି ଚୁଲ୍‌ବୁଲୁ ନଇଁଲି । ସେ ଆଗର ହରବସି ଦାନ କଟତି ରିଲି । ଆରକେ ବାଇସି ଆତେ ଧେରିଲେତାର ତୁତାରି ଡ଼ାଙ୍ଗହେଁ ବେଣୀସି ଉହୁରେ ହିଙ୍ଗିଲା । ହେଲେ ହେଁ ବେଣିସି ଚୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ନଇଲି । ଚୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ହାଇଁ କସ୍‌ତା ନାଗୁର ଜୁଆଡ଼ି ଆଣି ଉହୁରେ ହିଙ୍ଗିଦିଲା । ଏତେ ମଡ଼କରଣ ହେନେହେଁ ବେଣୀସି କେନେତାର ତେନ ଦାନ କଟିଲାଗି ରେଲି । ବଇସି ଦେକ୍‌ଲା ଦେକ୍‌ଲା ଆର୍ ରିସାହେଇ ବେଣିସିର ଦୁଇ ଗୋଟ୍ ଦୁଦ୍ କାଟଲା ଆର୍ ହାକର ଡ଼ଙ୍ଗର ହୁରେ ନେଇ ହିଙ୍ଗିଲା । ଇସ୍‌ତା'ର ସଂଗେ ଦାନ୍ କଟଣାର କଟଣିକାଲ୍ ଆର୍ ମୂଷୁଡୁଇଁ ନିଲା ଆର୍ ଡ଼ଙ୍ଗୁର ଉହୁରେ ହିଙ୍ଗିଦିଲା । ଡ଼ଙ୍ଗୁର ଉହୁରେ ହିଙ୍ଗିରିତାର ଦୁଇ ଗଟ୍ ଦୁଦ୍, କଟନି କାଲହେଁ ଆର୍ କଟତା ମୁସଲ୍ ହେଁ ହାଁକୁଣା ହାଲୁଟି ଗେଲି । ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହେଇରେ ତା'ର ବେଣୀସି ମରିଗଲା । ହାତେ କୁନତି ତା'ର ଦୁଇଗଟ୍ ଦୁଦୁ ଅଦରିଲି ଅସତି ଆମ୍ବା ଗଚ୍ଚ ଗଟେ ଉଟ୍‌ଲି । ଆର୍ ଆମ୍ବା ଦେରଲି । ଉସ୍ ଆମ୍ବା ଦୁଦ୍ ହର ରସ୍ ସୁଆଦ ରିଲି, ତେବେ ଏଇ ଅଂଚ୍‌ଲର ଲୋକମାନ ଦୁଦ୍ ଆମ୍ବା ବୋଲି କହତି ଆର କଟନି ଖାଲ୍ ଡ଼ଙ୍ଗୁର ବୋଲି ଚିନ୍ କରି ଆତତି । ମାତର୍ ଏ ଡ଼ଙ୍ଗରାର ଦୁଦ୍ ଆମ୍ବାକେ ଅସ୍ତିର ହରଜାମାନେ ବେଣୀର ଦୁଦ୍ ଠାନୁ ହଇସି ଆଚେ ବଲି ସେ ଆମ୍ବାକେ ନଖାତି ।" (ଗଳ୍ପଟି ନନ୍ଦକା ପଞ୍ଚାୟତର ବଡ଼ପଦର ଗ୍ରାମର ଟଙ୍କଧରି ଜାନୀଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ)

ସଂପୃକ୍ତ ଗଳ୍ପଟିକୁ ଓଡ଼ିଆରେ କହିଲେ ଏହିପରି ହେବ:

ନନ୍ଦପୁର ରାଜ୍ୟର ଏଇ ପାହାଡ଼ ତଳି ଅଞ୍ଚଳରେ ଘଂଚ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଆଜିକୁ କାହିଁ କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ପରଜାମାନଙ୍କର ଆଦି ପୁରୁଷ ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ଘର ତିଆରି କରି ନିଜ ଭଉଣୀ ସହିତ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ବାରଜାଙ୍ଗିର ପାହାଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଚାଲି ଆସି ଏଠାରେ ରହୁଥିବାରୁ, ଭାଇଟି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଡ଼ଙ୍ଗର କାଟି ଚାଷ ପାଇଁ ଜମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭଉଣୀଟି ଏକୁଟିଆ କୁଡ଼ିଆରେ ରହେ । ଦିନେ ଭାଇଟି ହଳଲଙ୍ଗଳ ଧରି ଜମି ଚାଷ କରିବାପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚାଲିଗଲା । ଭଉଣୀଟି ଏକୁଟିଆ କୁଡ଼ିଆରେ ରହି ସେମାନେ ସାଥୀରେ ଆଣିଥିବା ଧାନତକ କୁଟିବା ପାଇଁ କୁଟୁଣୀଗାଡ଼ ଓ ମୂଷଳ ଆଣିଲା ଏବଂ ଦେହର ପିନ୍ଧାଲୁଗାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ବସି ଧାନ କୁଟିବାରେ ଲାଗିଲା । ଜମିରେ ଚାଷ କାମ ସାରି ଭାଇଟି କୁଡ଼ିଆକୁ ଫେରି ଦେଖିଲା। ଭଉଣୀ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ରହି ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ଧାନ କୁଟିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେ ଲାଜରେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ନେଇ ଭଉଣୀ ଉପରକୁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିଥିବା କପଡ଼ା ପକାଇ ଦେଲା ଓ ପାଞ୍ଚଣ ବାଡ଼ି ଦ୍ଵାରା ଦୁଆରରେ ଠକ୍‌ଠକ୍ ଶବ୍ଦ କରି ଭଉଣୀକୁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ସତର୍କ କରେଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଏଥିରେ ଭଉଣୀଟିର ଧ୍ୟାନ ଭଗ୍ନ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ବ ପରି ଅବିଚଳିତ ରହି ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ଧାନ କୁଟିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଥର ଭାଇଟି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ହାତରେ ଧରିଥିବା ପାଞ୍ଚଣ ବାଡ଼ିଟି ତା ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଲା । ବାଡ଼ିଟି ଭଉଣୀ ଦେହରେ ବାଜିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ସତର୍କ ହେଲା ନାହିଁ ଓ ପୂର୍ବ ପରି ବସି ଧାନ କୁଟିବାରେ ଲାଗିଲା । ଏଥିରେ ଭାଇଟିର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ଘଟିଲା । ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଚାଷ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଲଙ୍ଗଳ ଓ କୁଆଳିକୁ ଆଣି ଭଉଣୀ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଲା । ଏତେ ବଡ଼ ଆଘାତ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭଉଣୀଟିର ଧ୍ୟାନ୍ ଭଗ୍ନ ହେଲାନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ବ ପରି ମୂଷଳ ଧରି କୁଟୁଣୀ ଗାଡ଼ରେ ପାହାର ପରେ ପାହାର ପକାଇ ଚାଲିଥାଏ । ଏହା ଦେଖି ଭାଇଟି ଭୀଷଣ ରାଗିଗଲା ଓ ହାତରେ ଧାରୁଆ ଛୁରୀଟେ ଧରି ଭଉଣୀ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯାଇ ତା'ର ସ୍ତନ ଦୁଇଟିକୁ କାଟିଦେଇ ନିକଟସ୍ଥ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା ଏବଂ ତା ସହିତ କୁଟୁଣୀ ଗାଡ଼ ଓ ମୂଷଳଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଣି ସେଇ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପକାଇ ଦେଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ କ୍ଷତାକ୍ତ ଭଉଣୀଟି ସେଠାରେ ପଡ଼ି ମରିଗଲା । ଯେଉଁଠାରେ ଭଉଣୀର ସ୍ତନ ଦୁଇଟି ସହିତ କୁଟୁଣୀ ଗାଡ଼ ଓ ମୂଷଳ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା ତାହା ପଥର ପାଲଟି ଗଲା । କିଛି ଦିନ ପରେ ସେଇ ସ୍ତନ ସଦୃଶ୍ୟ । ଦୁଇ ପଥ ସଂଧିରେ ଗୋଟିଏ ଆମ୍ବ ଗଛ ଉଠିଲା ଓ ଫଳ ଧରିଲା । ଏହି ଆମ୍ବ ଖୁବ୍ ରସଯୁକ୍ତ ଓ ସୁସ୍ଵାଦୁ ଥିଲା । ଯେଉଁଠାରେ କୁଟୁଣୀ ଖାଲଟି ପଡ଼ିଥିଲା ପାହାଡ଼ର ସେହି ଅଂଶଟି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗାଡ଼ ପରିଣତ ହୋଇଛି ଓ ମୂଷଳ ପଡ଼ିଥିବା ସ୍ଥାନଟି ଲମ୍ବରେ ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ସେଇ ଦିନଠୁ ଏଇ ପାହାଡ଼ଟିକୁ କୁଟୁଣୀମାଳ ପାହାଡ଼ ଭାବେ ଚିହ୍ନିତ କରିଛନ୍ତି ଓ ଏହି ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ସୁସ୍ୱାଦୁ ଆମ୍ବ ଗଛକୁ ଦୁଧ ଆମ୍ବ ଭାବେ ନାମିତ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପରଜା ଲୋକମାନେ କିନ୍ତୁ ଭଉଣୀର ସ୍ତନରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏହି ଆମ୍ବ ଗଛର ଫଳକୁ ଖାଇନଥାନ୍ତି ।

ପୂଜାରୀପୁଟ ରୋଡ୍
କୋରାପୁଟ - ୭୬୪୦୨୦

***

"ଭୂମିଆ"ଙ୍କ ଦୁଇଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମିଥ୍

ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପାଢ଼ୀ

ଆଦିବାସୀ ଜୀବନ ଓ ମୌଖିକ କଳାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପରିବାର, ସମାଜ ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ଅଗ୍ନି, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ, ବଣଜଙ୍ଗଲ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଆଦି ଏମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକାର ନିୟାମକ । ଏମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଏହି ଜଡ଼ ଓ ଜୀବଜଗତ କେତେକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ । ଏଥିରୁ ଏମାନେ ଜୀବନଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପାଦାନ ଲାଭ କରୁଥିବାରୁ ଏହିଜଡ଼ ଓ ପ୍ରକୃତି ସମେତ କେତେକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେବତାରୂପେ ଉପାସନା କରିଥାନ୍ତି । ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଯାହା ସଂଘଟିତ ସେଇ ଧାରାରେ ଏମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଓ ଧର୍ମୀୟ ଜୀବନ କେତେକ ଅଲିଖିତ ନୀତିନିୟମ ପ୍ରଥାପରମ୍ପରା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ। । ଯାହାକି, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏସବୁ ମିଥ୍, କାହାଣୀ, ଗୀତ, ଢ଼ଗଢ଼ମାଳି ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀର ସ୍ୱରୂପ ବହନ କରିଥାଏ ।

ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ପରଂପରାକ୍ରମେ ମୌଖିକଭାବେ ପ୍ରଚଳିତ ଗୀତ, କାହାଣୀ, ମିଥ୍ ଓ ଲୋକୋକ୍ତି ଆଦିର ସଂଖ୍ୟା କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ଏମାନଙ୍କ ମୌଖିକ ସାହିତ୍ୟର ଏହି ବିପୁଳ ସଂପଦ ଭିତରେ ଏହି ସରଳ ମଣିଷଙ୍କ ରୀତିନୀତି, ଚାଲିଚଳଣି, ହସକାନ୍ଦ ତଥା ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟାର ନିଛକ ଚିତ୍ର ପ୍ରତିଫଳିତ । "ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିର ଐତିହ୍ୟ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାତିଗତ ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଆକଳନ କରିବା ଦିଗରେ ତାଙ୍କ ଭାଷାର ଲୋକସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଉପାଦାନ" । (୧) ଆଦିବାସୀ ସଂଗୀତର ଅପୂର୍ବ ସାଙ୍ଗୀତିକତା ଓ ଭାବମୟତା, କାହାଣୀ ଓ ମିଥ୍‌ର ସାମାଜିକ ଉପାଦେୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ ଏସବୁର ସାହିତ୍ୟିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ମାନବସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟୟନ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ।

ଆଦିବାସୀ ମୌଖିକ ସାହିତ୍ୟର ଗୀତ, କାହାଣୀ ଓ ଲୋକୋକ୍ତି ଅନୁରୂପ "ମିଥ୍ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ସୃଷ୍ଟି । ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀର ସାମୂହିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଚେତନାର ପରିପ୍ରକାଶ ମିଥ୍‌ରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ମିଥ୍ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକ ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଟେ ।" (୨) ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜ ମିଥ୍ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମାଜର ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବାବେଳେ ତା'ର ମୌଳିକ ମିଥ୍ ଓ ସାଂପ୍ରତିକକାଳ ଉପରେ ତାର ପ୍ରତିଫଳନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । (୩) ମିଥ୍ ହେଉଛି ପୌରାଣିକ କାହାଣୀର ଚରିତ୍ରାୟନଯୁକ୍ତ ଦୈବିକ ଓ ଅଲୌକିକ ବିଷୟ ସମ୍ବଳିତ ଗଦ୍ୟ । ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଦୂରଅତୀତରେ ସଂଘଟିତ ସତ୍ୟ ଘଟଣାଶ୍ରୟୀ କାହାଣୀ ବିନ୍ୟାସର ଏହା ରୂପାନ୍ତର ମାତ୍ର । ଏ ସଂପର୍କରେ W.R. Bascon କହନ୍ତି, "Myth are prose narratives which in the society in which they are told are considered to be truthful account of what happended in the remote post" (୪) ଆଦିବାସୀ ମଣିଷର ଅବଚେତନରେ ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର, ପଶୁପକ୍ଷୀ, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ, ବୃକ୍ଷଲତା, ମାନବଦାନବ ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଓ ମହିମା ସଂପର୍କିତ ଅଲୌକିକ କାହାଣୀମାନ ବଦ୍ଧମୂଳ ବିଶ୍ୱାସଭାବେ କେଉଁ ଅନାଦିକାଳରୁ ରହିଆସିଅଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସମାନ ଯୁକ୍ତିହୀନ ଓ ଅଧିଭୌତିକ ହେଲେ ହେଁ ଏଥିରେ ମାନବ ସମାଜର କ୍ରମବିକାଶର ବହୁତଥ୍ୟ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇରହିଥାଏ ।

ମିଥ୍ ମଣିଷର ସ୍ମୃତିର ଗନ୍ତାଘରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥାଏ । କାଳକ୍ରମେ ଏହା ଇତିହାସର ରୂପନିଏ । ଆଦିମ ଓ ନିରକ୍ଷର ସମାଜରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । " A myth is used by tradition as a

reservoir of the memory of the unrecorded part, than it turns into history, the only history of pre-modern and pre literate communities were capable of" (୫) ଲୋକ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ମିଥ୍‌ସବୁକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ (କ) ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍ : ମଣିଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ, ବୃକ୍ଷଲତା, ଗ୍ରହତାରା, ଦେବଦେବୀ, ଅପଦେବତା, ଭୂତପ୍ରେତ, ନୃତ୍ୟସଂଗୀତ, ଖାଦ୍ୟପାନୀୟ, ପୃଥିବୀ ଆଦି ସୃଷ୍ଟି । ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍ : ପୂଜାପାର୍ବଣ, ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା, ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଦିର ସୃଷ୍ଟି (ଗ) ସାଂସ୍କୃତିକ ଚଳଣି ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍: ଦେବଦେବୀଙ୍କ କୃପା ଓ ମହାତ୍ମ୍ୟ, ସଜ୍ଜନ ଚରିତ ସମ୍ବଳିତ, ଜୀବନଜୀବିକା ସଂପର୍କିତ, ଜାତିଗତ ସଂପର୍କିତ ସୃଷ୍ଟି ମିଥ୍ ଇତ୍ୟାଦି । (୬) ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲେଖାରେ ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ କେତେକ ମିଥ୍‌ର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଜନଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କିତ ଅନେକ ମିଥ୍ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ନାମରେ ପ୍ରଚଳିତ । ଅଧିକାଂଶ ମିଥ୍‌ରେ ପୃଥିବୀର ପୁନଃସର୍ଜନା ସଂପର୍କରେ ଆଦିପୁରୁଷ, ଆଦିମାତା, ଲାଉତୁମ୍ବା କିମ୍ବା ଚମଡ଼ାମୁଣା, ପୃଥିବୀ ଜଳମଗ୍ନ ହେବା, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ପୁନଃସର୍ଜନା କରିବା, ଜଣେ ପୁରୁଷ ଓ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ (ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଭାଇଭଉଣୀ) ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମାନବସଭ୍ୟତାର ସୃଷ୍ଟି ଆଦି ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଭୂମିଆ ଜନଜାତିଙ୍କ ଏକ ମିଥ୍‌ରେ ପୃଥିବୀ ପୁନଃ ସର୍ଜନା ଓ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କଠାରୁ କିପରି ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ପୁନଃସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ମିଥ୍‌ଟି ସେମାନଙ୍କ କଥିତ 'ଦେଶିଆ' ଭାଷାରେ ଏହିପରି:

"ପୁର୍‌ତିବିତାନେ ଲକ୍‌ବାକ୍, ଲଟାବୁଟା, ଜନ୍ତୁଜିଆଦ ସର୍‌ତେ ରେତେରେଲେ । ପଟେକ୍ ଡ଼କ୍‌ରୀ ତା'ର ପୋ'ଜି ମିଶି ଦି ଲକ୍ ରେଲେ । ସେମନ୍ ବଡ଼େ ସୁଖେ ରେଲେ ।

ଦଶ୍‌ରା ବେଲେ ଜବର୍ ବାଦଲ୍ ଘରିପାଲି ମଣ୍ଡଲିଗାଲା । ଗଟେକ୍ କେଜରା ମୂଷା ପିଲାଟକି ଜନମିରେଲା । ସେ ପାନିପବନ୍ ଆଇସି ବଲି ତା'ର ପିଲାଟକିକେ କଇରେଲା । ମୂଷାର ପିଲାଯକି ପସାରିଲେ ପାନିପବନ ଜବର୍ କରି ଆଇରେଲେ କାଇଟା ଏଇସି ଆୟାମୂଷା କଇଲା "ଜବର ପାନିତାନେ ସର୍‌ତେ ବୁଡ଼ିଯିବାଇ । ଇ ପୁର୍‌ତିନି ନାରଏ । ଆୟା ମୂଷାର ଇକାତାମନ୍ ଡ଼କରୀ ଶୁନ୍‌ତେରେଲା । ସେ ଗଟେକ୍ ବୁଦି ଗଡ଼ିଲା । ଗଟେକ୍ ବଡ଼୍ ଅନ୍‌କାତାନେ ତା'ର ଦି ପିଲାଟକିକେ ପୁରାଇ କରି ଦେଲା ।

ଆୟା ମୂଷା ବାଇରେବାକାତା ସତ୍ ଅଇଲା । ଦଶରାବେଲେ ଜବର୍ ପାନିପବନ୍ ଆସି କରି ଲକ୍‌ବାକ୍, ଜନ୍ତୁ ଜିଆଲ୍ ଆରି ଗଛ ପତରମନ୍ ସର୍‌ତେ ବଅଁଲାଇ କରିଗଲା । ସର୍‌ତେଲକବାକ୍ ପାତାଲପୁର ଯାଇ ଡ଼ସିଗାଲେ । ମାତର ଅନ୍‌କାତାନେରେବା ବାଇବଇନ୍ ପାନିଲଗେ ବାସ୍‌ନିରେତେରେଲେ । ସରଗର ଦେବତାମନ୍ ବିସାର୍ କଲାଇ କାଇଟା କରକାଇ । ସର୍‌ତେ ସନ୍‌ସାରର୍ ଲକମନ୍ ପାତାଲେ ଯାଇକରିରେଲେ । ପୁର୍‌ତିବ ଉପ୍‌ରେ ଗଟେକ୍ ଅନ୍‌କା ବଅଁଲିଯାଇରେବା ସେମନ୍ ଦେକ୍‌ଲେ । ସୁରଜ୍‌ଦେବତା ଗଟେକ୍ ଆକ୍‌ଡ଼ିତାନେ ସି ଅନ୍‌କାକେ କେଟ୍‌ଲେ । ସିବିତ୍‌ରେ ଗଟେକ୍ ପିଲା ଆରି ଗଟେକ୍ ଟକିକେ ଦେକିକରି ସେମନ୍‌କେ ପାଦାକେ ବାର୍‌କଲାଏ ।

ଏନେ ନରସିଙ୍ଗ ମାପ୍ରୁ ଗଟେକ ବାରିଆକେ ମାଟି ଆନିବାକେ ଆଦେଶ ଦେଲାଏ । ବାରିଆ ପାନିତାନୁ ମାଟି ବାର୍‌କଲାଏ । ବାଗ୍ ସି ମାଟିକେ ଘବିକରି ଟାନ୍ କଲାଏ । ସିପଚ୍ଚେ ନୂଆ କରି ପୁର୍‌ତିକି ଆରି ଗଚ୍‌ପତର୍‌ମନ, ଡ଼ଙ୍ଗର କୁପ୍‌ଲିମନ୍ ଏଲାଆଚ୍ଚେ । ମାତର୍ ଦି ବାଇବଉନିକେ ଚାଡ଼ିକରି ଆରି କନ୍ ଲକବାକ୍ ନାରେଲେ ।

ମାପ୍ରୁ ବିସାର୍ କଲାଏ କାଇଟା କଲେ ସରି ଆରି ଲକ୍‌ବାକ୍ ଜନମ୍ ଅଇବାଇ । ସେ ଦି ବାଇ ବରନିକେ ମାତାରଗ୍ (ବସନ୍ତ) ଭୁଲାଇ ଦେଇରେଲେ । ସେମନ୍ କେକାକେ ଚିନି ନା ପାରଲେ । ସି ଦି ବାଇବଇନ୍ ମାଇଜିମନୁଷ୍ ଅଇବାକେ ସେମନ୍‌ର ପିଲାଟକି ଏଇରେଲେ । ସେଟାନୁ ଲକବାକ୍‌ମନ୍ ଜନମ ଏଲାଇ ଆରି ନୂଆ ପୁରତିବି ସୁରଷ୍ଟି ଏଇରେଲା ।(୭)

ଉପରୋକ୍ତ ମିଥ୍‌ର ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତର :

ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷ, ଗଛଲତା, ଜୀବଜନ୍ତୁ ସବୁ ରହିଥିଲେ । ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ଓ ତା'ର ପୁଅ ଓ ଝିଅ ମିଶି ଦି'ଜଣ ଥିଲେ । ସେମାନେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦରେ ରହିଥିଲେ ।

ଦଶହରା ସମୟରେ ଘରିଆଡ଼େ ଭୟଙ୍କର ମେଘ ଘୋଟିଆସିଲା । ଗୋଟିଏ ମୂଷା ଛୁଆଜନ୍ମ କରିଥିଲା । ସେ ତା'ର ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଭୟଙ୍କର ଝଡ଼ବର୍ଷା ହେବ ବୋଲି କହିଲା । ତା'ର ଛୁଆମାନେ ପଚରିଲେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷାଝଡ଼ ହେଲେ କ'ଣ ହେବ ? ମା ମୂଷା କହିଲା "ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହୋଇ ଜଳରେ ସମସ୍ତେ ବୁଡ଼ିଯିବେ । ଏହି ପୃଥିବୀ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ଏକଥା ବୁଢ଼ୀ ଶୁଣୁଥିବା । ସେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ପାଞ୍ଚିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଲାଉ ତୁମ୍ବାରେ ତା'ର ପୁଅଝିଅକୁ ପୁରାଇ ରଖିନେଲା ।

ମା' ମୂଷା କହିବା ପ୍ରକାରେ କଥା ସତ ହେଲା । ଦଶରା ସମୟରେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷାଝଡ଼ ଆସି ମଣିଷ, ଗଛପତ୍ର, ଜୀବଜନ୍ତୁ ସବୁ ଭସାଇ ନେଇଥିଲା । ସବୁ ମଣିଷ ପାତାଳପୁରରେ ଯାଇ ପଶିଗଲେ । କିନ୍ତୁ, ଲାଉତୁମ୍ବାରେ ରହିଥିବା ଭାଇଭଉଣୀ ଜଳରେ ଭାସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତାମାନେ ଭାବିଲେ କଣ କରିବା ? ପୃଥିବୀର ସବୁ ମଣିଷ ପାତାଳପୁରରେ ଯାଇ ରହିଗଲେ । କେବଳ ପାଣିରେ ଗୋଟିଏ ଲାଉତୁମ୍ବା ଭାସୁଥିବା ସେମାନେ ଦେଖିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା ଗୋଟିଏ ଆଙ୍କୁଡ଼ିଦ୍ୱାରା ସେଇ ଲାଉତୁମ୍ବାଟିକୁ ଆଣିଲେ । ତା'ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ରହିଥିବା ଦେଖି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ ।

ଏଣେ ନରସିଂହ ମହାପ୍ରଭୁ ବରାହକୁ ମାଟି ଆଣିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ବରାହ ପାଣିଭିତରୁ ମାଟି ବାହାର କଲା । ସେଇ ମାଟିକୁ ବାଘ ପାଟିରେ କାମୁଡ଼ିଟାଣ କଲା । ସେଥିରୁ ନୂଆ ହୋଇ ପୃଥିବୀ, ବୃକ୍ଷଲତା, ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ, ଜୀବଜନ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ । କିନ୍ତୁ, ଦୁଇ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ମଣିଷ ନଥିଲେ ।

ମହାପ୍ରଭୁ ଭାବିଲେ କଣ କଲେ ପୁନର୍ବାର ମଣିଷ ବଂଶ ବଢ଼ିପାରିବ, ସେ ଦୁଇ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କୁ ବସନ୍ତରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରିଦେଲେ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଇଜଣ ସ୍ୱାମୀସ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଛୁଆପିଲା ହେଲେ । ଏହିପରି ଭାବେ ନୂଆରେ ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ମଣିଷମାନେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ । ଉକ୍ତ ଭୂମିଆ ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ମିଥ୍‌ରେ ବରାହ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ଭୂ ଭାଗ ସୃଷ୍ଟି ଓ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କ ଠାରୁ ମଣିଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଏହିପରି ଅନେକ ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା ମିଥ୍ ବଣ୍ଡା, ସାନ୍ତାଳ, ଗଣ୍ଡ, କୋୟା ଆଦି ସଂପ୍ରଦାୟରେ ପ୍ରଚଳିତ । ପୃଥିବୀ ଜଳମଗ୍ନ ହେବା, କୁଆ, କେଞ୍ଚୁଆ, ବରାହଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମହାପ୍ରଭୁ ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ଲାଉତୁମ୍ବାରେ ଭାସୁଥିବା ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କଠାରୁ ମଣିଷ ସଭ୍ୟତାର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ବହୁ ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ । ହିନ୍ଦୁ ଦଶାବତାରବାଦରେ ଯେଉଁ ବରାହ ଅବତାର କଥା କୁହାଯାଇଛି, ତାହା ସହ ଆଦିବାସୀ ପୃଥିବୀ ସର୍ଜନା ମିଥ୍‌ର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ । ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବରାହ ଅବତାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ ମିଥ୍‌ରୁ ଅଣାଯାଇଥିବା ଅନୁମେୟ ।

ବୀରଖମ୍ବ ଦେବତାଙ୍କ ମହିମା ମିଥ୍:

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବୈପାରୀଗୁଡ଼ା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କେନ୍ଦୁପଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲୋକଦେବତା ହେଉଛନ୍ତି ବୀରଖମ୍ବ । ଭକ୍ତଙ୍କ ମାନସିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ବୀରଖମ୍ବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତା ବୋଲି ଉଭୟ ଆଦିବାସୀ ଓ ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ଦୂରଦୂରାନ୍ତରୁ ଏଠାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ସପ୍ତାହର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୁକ୍ରବାର ଓ ମଙ୍ଗଳବାର ଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରବଳ ଜନସମାଗମ ହୋଇଥାଏ ଓ ପାରା, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା ଓ କୁକୁଡ଼ା ଆଦି ଅସଂଖ୍ୟ ବଳି ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ଦେବତାଙ୍କ ମହିମା ଓ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ସଂପର୍କରେ କେତେକ ମିଥ୍ ଓ କାହାଣୀ କୋରାପୁଟର ଲୋକସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ବୀରଖମ୍ବ ଦେବତାଙ୍କ ମହିମା ସଂପର୍କିତ ଏକ ମିଥ୍ ହେଉଛି –

ଦିନେକ୍ ଜୟପୁରରାଜାର କଚେରୀତାନେ ରାଜା ଆରି ତାକର୍ ଲକ୍‌ବାକ୍‌ମନ୍ ଗଟେକ୍ ରଇତତାନୁ ବୀରକମ୍‌ମାପ୍ରୁର କାତା ଶୁନିକରି ରାଜା ଟାପ୍‌ରା କଲାଏ ଆରି କଇଲେ “ତୁମ ଆଦିବାସୀମନ୍ ଯାକେତାକେ ଦେବ୍‌ତା ବଲିକରି ପୂଜାପାତି କରିବାସ୍ । ଏନ୍ତାର ଗଟେକ୍ ପାକ୍‌ନାକେ ମିଶା ପୂଜାପାତି କରିବାସ୍” । ଇକାତାଶୁନି ରାଜାଲଗେ ରେବା ଲକମନ୍ ଯେତେକ୍ ବୁଜାଇଲେ ମିଶା ସେ ମାପ୍ରୁକେ ବିଶାସ୍ ନା କର୍‌ଲାଏ ।

କେତେକ୍ ଦିନ୍ ଉତାରେ ରାଜା ଆରି ରାନୀ ଆତୀ ଉପରେ ବସି କରି କେନ୍ଦୁପଡ଼ାବାଟେ କମନ୍ ବୁଲିବାକେ ଗାଲାଇ । ସେମନ୍ ସିଆଡ଼ି ବୁଟାଲଗେ ବୀରକମ୍ ମାପ୍ରୁକେ ଦେକିକରି ଟାପ୍‌ରା କଲାଏ । ଇଟାକାଜେ କନ୍ତିନୁ ମୁଁମାଚ଼ିମନ୍ ରୁଣ୍ଡିକରି ରାନୀକେ କେଦି କେଦି ଘବ୍‌ଲାଇ । ରାନୀ ଜବର୍‌ଦୁକାକେ କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି କରି ବଡ଼େ ଇନସ୍ତା ଅଇଲାଏ । ରାଜାଗର୍ ବଇଦ୍ ଆରି ଦିସାରିମନ୍ ରାନୀକେ ସୁସ୍ଥାକରି ନା ପାର୍‌ଲେ । ସରାସରି ବେଲେ ରାଜାରଲକମନ୍‌ର କାତାନେ ବୀରକମ୍‌ମାପ୍ରୁକେ ମାନିକରି ଗଟେକ୍ ପଡ଼୍‌ପୂଜା ଦେବାକେ ରାନୀ ସୁସ୍ତା ଏଲାଏ । ସିଦିନଟାନୁ ଜୟପୁରରାଜା ବୀରକମ୍ ମାପ୍ରୁର ପୂଜାପାତି ପାଇଁ ସବୁ ବନ୍ଦବସ୍ତ କଲାଏ ଆରିମାପ୍ରୁ କାଜେ ଗଟେକ୍ ଦେଉଲ କେନ୍ଦୁଗୁଡ଼ାଗାଏଁ ବନାଇଲାଏ”। (୮)

ଭାବାର୍ଥ:

ଦିନେ ତତ୍କାଳୀନ ଜୟପୁର ରାଜା ଓ ତାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଜଣେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଠାରୁ ବୀରଖମ୍ବଙ୍କ ମହିମାଶୁଣି ତାଚ୍ଛଲ୍ୟରେ କହିଲେ “ତୁମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଯାହା ତାହାକୁ ଦେବତା ମନେକରି ପୂଜା କରିବା ଅଭ୍ୟାସ । ଏପରିକି ପଥରଖଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ପୂଜାକରିଥାଅ । ମୋତେ ଆଉ କେବେ ଏପରି କଥା କହିବ ନାହିଁ । ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ ରାଜା ଓ ରାଣୀ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ନାହିଁ । କିଛିଦିନ ପରେ ରାଜା ଓ ରାଣୀ ହାତୀ ପିଠିରେ ବସି କେନ୍ଦୁପଡ଼ା ଦେଇ ବନଭ୍ରମଣରେ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ବୀରଖମ୍ବଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ଶିଆଳି ଲତାକୁ ଦେଖି ଉପହାସ କରନ୍ତେ, ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ବିରୁଡ଼ି ପଲପଲ ଆସି ରାଣୀଙ୍କୁ ଦଂଶନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବିରୁଡ଼ି ଦଂଶନରେ ରାଣୀ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଣୀଙ୍କ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ରାଜା ଅଧିର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ରାଜବୈଦ୍ୟ ଓ ଆଦିବାସୀ ଦିସାରୀମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ବିଫଳ ହେଲା । ଶେଷରେ ରାଜକର୍ମଚାରୀମଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ରାଜା ଏକ ପୋଢ଼ ବଳି ବୀରଖମ୍ବଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିବାରୁ ରାଣୀ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଜୟପୁର ରାଜା ବୀରଖମ୍ବଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି ଓ ମନ୍ଦିରଟିଏ ତୋଳିଛନ୍ତି । ଏହି ବୀରଖମ୍ବ ଆଜିବି ଶିଆଳି ଲତାମୂଳରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ବୀରଖମ୍ବଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି, ମହିମା ସଂପର୍କିତ ଏପରି ବହୁ ଅଲୌକିକ ମିଥ୍ ବୈପାରିଗୁଡ଼ା ତଥା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକମୁଖରେ ପ୍ରଚଳିତ ।

ଆଦିବାସୀ ଲୋକମୁଖରେ ଅସଂଖ୍ୟ ମିଥ୍, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଲୋକକଥା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ପ୍ରଚଳିତ । ଦୂର ଅତୀତରେ ସଂଘଟିତ କାହାଣୀମାନ କାଳକ୍ରମେ ମିଥ୍‌ରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଧର୍ମୀୟ ମିଥ୍ ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ । ଏଗୁଡ଼ିକର ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବିନା ମୂଳ ଭିତ୍ତିକୁ ଆକଳନ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ମିଥ୍ ସର୍ବଦା ଦ୍ରୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଏସବୁକୁ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ମନେ ହୁଏ ।

ପାଦଟୀକା :

୧) ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀସାହିତ୍ୟ - ଡଃ ମହେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମିଶ୍ର (ପ୍ରଫେସର ଖଗେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମୁଖବନ୍ଧ) - ୧୯୯୦, ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏକାଡ଼େମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

୨) ରଥ, ରଘୁନାଥ - କୁଇ ଲୋକଗଳ୍ପରେ ମିଥ୍, ଲୋକସଂସ୍କୃତି - Vol-I, ଅପ୍ରେଲ - ୨୦୦୨, ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଗବେଷଣା ପରିଷଦ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

୩) ମିଶ୍ର, ଇନ୍ଦୁ - ମିଥ୍ ଓ ଏହାର କାବିକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ - ୧୯୮୮, କଟକ ।

୪) Bascom - W.R. Contribution to Folkloristies - 1981 Folklore Institute - Meerut.

୫) Dash, Dr. K. B. - Folklore of Orissa -1991, Orissa Sahitya Academy, Bhubaneswar.

୬) ମହାନ୍ତ, ଡ଼ଃ. ଆଦିକନ୍ଦ - ମୟୂରଭଂଜର ଲୋକମିଥ୍ - ଲୋକସଂସ୍କୃତି Vol.-I, ଅପ୍ରେଲ - ୨୦୦୨ - ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

୭) ଶ୍ରୀମତୀ ଚ଼ନ୍ଦ୍ରୀ ବାଲିପୂଜାରୀ - ବୟସ - ୫୫, ଜାତି - ଭୂମିଆ, ଗ୍ରାମ : ମାଝୀଗୁଡ଼ା, ବ୍ଲକ - କୁନ୍ଦ୍ରାଙ୍କଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ ।

(୮) ସ୍ୱର୍ଗତ ଲଖଣ କେନ୍ଦୁ, ଜାତି - ଭୂମିଆ ଗ୍ରାମ : କେନ୍ଦୁଗୁଡ଼ା, ବ୍ଲକ୍ - ବୈପାରୀଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ ।

ଆଦିବାସୀ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଗବେଷଣା ମଞ୍ଚ

ସା/ପୋ : କୁନ୍ଦ୍ରା, ଭା: ଜୟପୁର - ୭୬୪୦୦୨

ଜି: କୋରାପୁଟ

***

English Section

KANDHEN BUDHI YATRA OF KANTAMAL AREA IN BOUDH DISTRICT OF ODISHA

Dr. Chitrasen Pasayat

Kandhen Budhi Yatra is a popular festival celebrated in Kantamal of Boudh district in the state of Odisha in honour of the deity named *Kandhen Budhi. Kandhen Budhi* means ; An old woman belonging to Kandha community'. On the official record, Kandha is recognized as a tribal group in Odisha. *Kandhen Budhi* is a tribal deity widely worshipped by the Kandha people. She is believed to be the *Ista-Devi* or presiding deity of Kandha people. Not only in Kantamal but also in a number of Kandha dominated villages namely, Bandhpali, Sargipali, Udepur, Malikud, Luising, Kani-simel, Kandhpali, Budhakhol, Landanpada, Lendrimal, Alikud, Barigubha, Kutakheta, Anugubha, Kumbheketa, Guchhagura, Deogaon, Lundru, Sindugura, San-kalrakata, Bad-kalrakata, Khemundipara, Siletpara, Rekdol, Kurkupa, Badasur, Ringapara, Gudmenda, Sanasur, Uden, Reghamunda, Samadanki, Tudibahali, Dhekalmunda, Dedhelmal, Uma, Kankutra" Biramunda, Pindapadar" Balamthumba, Rekdol, Dulabadi, Bargaon, Semlikata, Chandniamunda and Sanjharmunda of Kantamal area. She is represented in the natural form of stone under the tree or on the side of the serpentine road of the village or on the bank of the river and pond.

The main attraction of *Kandhen Budhi Yatra* in Kantamal is *Ghusuri-Puja*. In many parts of this area, Kandha people live in physical and social isolation. The reasons are geographical, historical and cultural. Even today, it is difficult to reach them. Many of them still manage to survive in primitive economy. The ritual performance of *Kandhen Budhi Yatra* appears to be a symbolic system that ties the community of Kandhas to each other and with the rest of the village. This *Jatra* renews social contacts and bonds among Kandha people of this area. To understand this *Jatra*, it is imperative to know the geographical and cultural milieu of the Kandhas who practice this ritual.

Etymologically, *Jatra or* Yatra refers to traveling. The annual festival of *Kandhen Budhi* in Kantamal is known as *Yatra* because, *Kandhen Budhi* travels or moves from door to door of the village, meets her subjects, listens their grievance, opines remedial measures on this occasion. Villagers offer rituals to her. On many occasion, she ascends through human beings known as *Barua*. Though the *Barua* is generally a male being, he is addressed as *Maa*. In fact, the common people address the mother deity as *Maa*, who is in the body of the male *Barua*. The deity speaks to the people through the *Barua*. Usually, the female members are prohibited from visiting the place of worship of the deity i.e. *Devi-Pitha* in the village. So, this yearly *Yatra* provides an opportunity particularly to the female members of the village to worship the village deity.

Kantamal is a big village situated on the bank of the river Tel. Sonepur district is situated on the other side of the river. In other words, Tel is the natural boundary, which divides Boudh and Sonepur districts. *Kandhen Budhi* is the reigning deity of this village. She is placed under a tree in the form of a stone. The spot is green and well wooded with fine old mango and other trees and forms a pleasing sight. It is, however, always liable to be flooded by the Tel River in the height of the rainy season. She is also established in the courtyard of the *Gauntia* (village head-man) in the name of *Paruan Khunt*. Every year, this Yatra is performed on *Po usa Purnima Tithi* i.e. full moon day'in the Hindu month of *Pousa* (December-January).

This *Yatra* begins at the residence of *Gauntia*. The deity appears in the human body called *Barua*, who is well decorated with *Sindur* (vermilion), *Mandara* flowers and *Dahana*. *Barua* may also be called a non-Brahmin priest, who carries the deity on ,his body. The role of *Barua* is normally performed by a male member. The deity i.e. the *Barua* starts dancing to the tune of *Dhol, Muhuri, Nishan* and *Changur*. The village priest known as *Jhankar* offers puja to the deity with *Sindur. Dhupa, Nadia* (coconut) and *Arua-Chaul* (sun-dried rice). Jhankar is the conventional non-Brahmin priest of the village. Previously, he was enjoying rent-free lands in the village in order to perform his ritual duties.

After that, the deity travels around the village and proceeds in the evening to her seat (*Pitha*) situated on the river bank as mentioned earlier. There the deity is placed under a *Buro* tree (*Zizyphus jujube*) in the form of a stone. The deity moves with a captivating procession of dancing and singing. On the river bank, people offer her ritual of animal sacrifice at his Pitha. A good number of *Kukuda, Bataka, Mendha, Para, Boda* (he-goat), *Anda* (egg) are offered to *Kandhen Budhi. Jhankar* worship the deity with local made liquor. The meat of the animals and birds sacrificed on this occasion is considered as Prasad, which is shared by all. The whole night is celebrated. Everyone present and participate in this festival enjoys dancing, singing, drinking and eating.

Kandhen Budhi Yatra is an agricultural festival. This is celebrated by the *Gauntia* of the village with a hope of abundance crop and good rain in the year; the *Gauntia* performs this annual *Puja* to keep the village free from diseases, misfortunes and tragedies. This indicates that the festival is observed with social and collective interest. If the village passes through natural calamities frequently then the Gauntia makes arrangement for a special *Yatra* of *Kandhen Budhi*. This special *Yatra* is organized on *Baisakh Purnima* i.e. on the full moon day of *Baisakh* (April-May). This is called *Ghusuri Puja Yatra*. A small child pig *(Ghusuri)* is arranged for sacrifice during this special ritual. Oil and *Haldi* are applied properly on the body of the child pig. Then he is bathed. He is' decorated with *Sindur* and *Mandar* flowers. A small piece is cut off from his ears and tail with a sharp knife. But he is not sacrificed that year.

After three years, the pig is ritually offered to the deity. However, on that day he was taken round the village. Villagers perform the ritual of *Bandapana* to the pig with *Haldi* and vermilion. They apply oil and *Sindur* on his body. It means that the pig meant 'for sacrifice is introduced to the villagers so that villagers will not harm him. Since then the pig is left scot-free in the village. He is regarded as the *Pratika* (symbol) of *Kandhen Budh*i. Even people call him *Kandhen Budhi*. Even if the pig harms anybody, it is not taken seriously rather people ask him what fault they have committed. Villagers feed the pig properly. *Jhankar* takes precautionary measures through *Mantra* for the protection of the pig from evil influences of black magic by others. Thus, the pig is protected from all respects for three years.

After three years, before the special *Puja*, the *Gauntia* of the village invites the villagers. They sit together and discuss how to arrange and celebrate the Special *Puja*. Relatives and friends are invited from outside as usual to attend the special Puja. In addition, other deities of the village namely *Chhidki-Mundi, Mauli, Bauti, Grampati* and *Panthei* are invited on this occasion. These deities are traditionally tribal deities of Kandha people. If the monthly period of *Jhankar's* wife coincides with the Special *Puja*, *then other Jhankar* is assigned the ritual duty. Thus, ritual purity is maintained. Every body sends the ritual items called *Akta-Patri* to the house of the *Gauntia*.

In the morning of *Ghusuri Puja*, *Jhankar* prepares himself ritually pure, takes bath, wears new clothes, cleanse the place of worship. Various puja items like *Biri, Kandul, Mandia, Mahu* (honey), *Mada* (liquor), *Mandar* flowers, *Sindur, Dahana, Dipa* (lamp), *Arua Chaul, Haldi* (turmeric power) etc. are arranged. On the previous day, the invited Kandha, *Deheri, Jhankar* and other guests arrive in the village with their traditional musical instruments and weapons. On the day of *Puja*, the pig is brought, treated with oil and Haldi and bathed. Then the pig is decorated with the Mandara flowers and *Sindur*. They and the *Ghusuri* visit round the village with dancing and singing from door to door. Every household performs the *niti* of *Bandapana* to *Ghusuri*. The female members of the household also remain in *Kastha* (ritual purity) and perform *Puja* to *Ghusuri* with oil, *Haldi, Sindur* and *Arua Chaul*. People take liquor, sing traditional songs and dance on the village streets carelessly during procession.

Then the *Ghusuri* is taken to the place of worship. The final ritual is sacrifice of *Ghusuri*. Before sacrifice, the *Ghusuri* is given *Charu-Anna* for eating. If the *Ghusuri* eats the *Charu-Anna* gladly and with pleasure then it is believed to be a good sign for the village and villagers. The village is believed to be free from natural calamities and other tragedies. But if the *Ghusuri* does not take *Charu-Anna* willingly, then it is considered that the deity is not eager and keen to accept Bali or sacrifice. It indicates that adversities and misfortunes are looming around the village. Obviously, it frightens and upset the villagers.

They call and request the deity to forgive them for their mistakes if any committed unknowingly. Subsequently, the *Ghusuri* is sacrificed and offered to the deity. Above and beyond, other animals and birds are also sacrificed. Other invited deities on this occasion are also treated appropriately. The meat of Bali *Ghusuri* is regarded as *Prasad* and distributed to one and all. Some celebrate it as feast. Those who do not eat meat, they take it to their house and cover under earth in their courtyards. By doing so, it is believed that no disaster can trouble their households; no calamity can bother them. Thus, the *Ghusuri Puja* is completed.

Sacrifice is as old as mankind. The essence and real meaning of sacrifice appears from the etymology of the word itself; Latin *'sacer-facere'*, meaning 'to make sacred'. Through sacrifice, the sacrificing community believes that it is made sacred by the purging of sins and renewed relation with the Divine. What is sacrificed losses itself by being poured out, burnt or slain. The loss of the sacrificed victim is somehow seen as bringing gain to the community and sacrificers.

After the *Ghusuri Puja*, the guests, visitors and relatives return to their respective villages and houses, because, for the following seven days the villagers of Kantamal observe mourning as per the tradition. No pious and religious work is done. No one use oil and ghee in cooking. The house is not cleaned and washed. Hair cutting is forbidden, nail cutting is not allowed and cloth washing is prohibited. No one goes out of the village during this week-long period of mourning. People from other villages are also not permitted to enter into the village. In other words, people from the village do not go out of their village. In fact, people of Kantamal and its neighbouring villages are well aware of this practice. In case of any violation or deviation, people believe that misfortunes will arrive in the village. Though time has changed and some relaxations are observed still the villagers try to follow this ritual practice strictly.

The faith on the deity is the base of this *Yatra*. Though *Ghusuri is worshipped or offered; Puja,* in reality this *Ghusuri* is sacrificed in honour of the deity. This tradition appears to be the transformed version of *Meriah* sacrifice or human sacrifice prevalent among Kandhas of Boudh-Kondhmal district. It may be said that, once upon a time human sacrifice was prevalent during the Special Puja of *Kandhen Budihi Yatra* in this Kandha dominated Kantamal village.

As per the *Meriah* custom, the Kandhas never sacrificed a Kandha. They used to kidnap a non-Kandha boy from the plains. The boy lived in the Kandha village as a very respected and honoured guest. He used to get plenty of wine and whatever food, he wanted. Moreover, he used to have the company of any Kandha girl he wanted. Obviously, he did not try to run away. On the day of the sacrifice he was completely drunk. He was so intoxicated that he was totally anaesthetized. Portions of his body could be cut away without any pain. Subsequently, instead of the *Meriah*, as the sacrificial boy was called, they started sacrificing a *Ghusuri* which they purchase from outside. This *Ghusuri* is treated as *Meriah*.

Thus, time has changed. In due course of time, severe form of blood sacrifice called *Meriah Bali* i.e. human sacrifice has been stopped and *Ghusuri* sacrifice has been substituted. It may be said that this transformation has come during the British Raj when the practice of *Meriah* sacrifice was ruthlessly suppressed and curbed by John Campbell during December 1837 and January 1842. In order to expedite the suppression of human sacrifice, the Governor General in Council also decided to establish a cohesive agency including all Kandha areas under an agent directly responsible to the Central Government. It was known as Meriah Agency, which was established in July 1845. Captain S. C. Macpherson was the first Agent for the *Meriah* Agency, who took over the charges in December 1845 (1).

Today, Kantamal is no more a backward village. To some extent, it is transformed into a small town. One finds Block office, Tahasil office, Court building, Sub-Registrar Office, Sub-Treasury Office, Section Offices of R&B, PHD, RD and other Government offices in Kantamal. There are also a number of educational institutions like schools and college. Kantamal is well connected with Boudh and Sonepur by road. The other side of the river Tel is Sargaj, a village and Gram Panchayat under Tarva Block of Sonepur district. Tarva is just 11 kilometers from Kantamal by this road. On the way one has to cross the river Tel by ferry-boat. If a bridge is constructed here then the distance between Kantamal and Bolangir will be reduced to about 60 kilometers. The village *Gauntia* is very much active in politics of the area. Earlier, his father was a Member of Legislative Assembly (MLA) of Odisha. In such changed circumstances, people are surprised to see the prevalence of this tradition and superstitions. Many people raise questions as well. It is interesting how the elite of the society ridicule and demonize this tradition and value system, because it falls outside their acceptance parameters.

Though this is mainly a tribal festival of Kandha people, other villagers irrespective of their caste and creed participate in this annual Yatra of *Kandhen Budhi*. So, this is regarded as the *Tihar Yatra* of the village. It is believed that this *Yatra* is to appease *Kandhen Budhi*, who takes care of the village and think about its inhabitants. All the happenings throughout the year in the village are considered to be her wish and desire. On this occasion, the Jhankar performs the ritual of purity strictly. He wears new clothes and offers *Puja* with devotion. If this annual Yatra coincides with"the monthly or period of menstruation of *Jhankar's* wife, then he is not eligible to perform *Puja* that year. In that case, other *Jhankar* of the village is called to perform the *Puja*.

There is an interesting episode to answer this question. During early 1970s, the *Gauntia* of the village was Sadananda Kanhar. Then, he was a fresh politician as MLA of this (from Baliguda Constituency (1977-80). He used to visit places like Boudh, Phulbani and Bhubaneswar frequently in connection with his office and political works. He was an amicable and popular man. People used to invite him and he also used to attend feasts outside his native village on many occasions. Once during

Kandhen Budhi Yatra when he was preparing himself for the annual *Puja* of the deity, the deity appeared in his dream and told him not to perform her *Puja*. The reason is that, he had lost his purity and thus eligibility to worship her by visiting various places and by attending feasts there. The deity suggested the *Gauntia* or MLA to find out someone else from the family who will take over the ritual duty from him. Accordingly, the *Gauntia* asked/one of his brothers of his *Vamsa* for performance of Puja to the deity. Even today, this tradition is prevalent because, after the death of Sadananda Kahanr, his son Bhagaban Kanhar has become the Gauntia as per the tradition. He is also active in politics like his father. Earlier, he was the MLA of Baliguda Constituency during 1990-95 and from 2009 he is again the MLA of newly created Kantamal Constituency. Incidentally, when I came across Sadananda Kanhar recently, he informed me that this time they would offer a Podh (buffalo) to Kandhenbudhi.

Taking me on a walk around the Kantamal village during my first visit in 1989, some people of the village wondered why I should know about this Yatra. Though forgot their names, I am thankful to them for their cooperation in my research work in Kantamal village. Then one old woman told me, "Previously, we lived in somewhat different conditions. It was a nice place with the deep Jungles around, we never faced the threat of poverty. There were no many health issues either certainly time has changed. She was correct.

♦♦♦

THE LEGEND OF BANGU MALIKA [1]

Mr. Anuja Mohan Pradhan

*I*t is a tale of an event long long ago. At that time there were no roads, no buses or any vehicle. To go to *sasibari*[2] people who traded turmeric, ginger and cattle had to walk all the way through *Andarikuti ghati*[3]. It is a tale of the times when the gora sahebs entered to our land, *Kuidina*[4].There was only one way to approach to this area, that passed through Andarikuti to Kurmingia and then led to *Gaada*[5].In fear of gora sahebs the Bhanja King came for taking refuge in this area. There was a fort in the jungles of Andarikuti, it was called rajagada[6].At the site there are still the foundations of old houses and between the rocks there is a source of water, a well called *Tambanga glunju.* It is said that seven queens of the King committed suicide jumping into that well. Many people, who had been to that jungle for plucking *siali leaves*[7] say that strange sound are often heard from there. The Bhanja King being defeated by the gora sahebs ran away to the *Doda soru*[8] seeking protection from the Kondhs. The gora sahebs with their police and soldiers came into this land in search of the Bhanja King.

Knowing that the gora sahebs will occupy the land, force people to bethi and may abuse or desecrate Gods; people were united under their *Maliks. Kurmingia*[9] is the first village in this upland when approached from Andarikuti. *Bangu Malika*[10] was the "*Malika*" of Kurmingia. So people united under him to check the progress of the gora sahib forces. At that time there were no guns, people had to fight with bow and arrows and *Tangi* (battle axe). On the way to *Kurmimgia* through Andari kuti there is

---

1 *The vowel 'a' in Bangu Malika be pronounced as 'a' in Barack Obama. The surname is also often written as 'muliko' or 'mallick'. However taking the phonology of people speaking Kui dialect it has been transcribed.*

2 *Sasi means anything from outside. The language Oriya is also refered as sasi kata or language of other people or plains.*

3 *Popularly known as Kalinga Ghat, road connects Ganjam District with Kandhamal.* Andari *and* Kuti *in Kui mean darkness and deep gorge respectively.*

4 *Kui dina means the Kui speaKing areas. Some may decipher the same as* Kuini dina *Le the uplands.*

5 *Current G.Udayagiri of Kandhamal District.*

6 *It can be identified as the fort of Durgaprasad which was burnt and destroyed by troops led by Hodgson (see P.-39 of* Sacrifice of Human Being,(Padel). *In recent times an image of goddess kali was recovered in the jungles and the same is kept in a temple in the village Durga prasad at the foot of kalinga ghat. However, the Kui name for the village earlier was* Bodimaha.

7 *Making siali* (Bauhinia vahili) *leaf plates is one of the major activities of women in this area.*

8 *Soru in Kui means a hill Doda is the highest mountain in Kandhamal in the caves at the top of the mountain the Bhanja Kings had a hideout. Still there are some fruit trees at the top said to be the gardens of the King.*

9 *Also mentioned as Kormingia, coromanjhi etc. in various British sources.*

10 *Malika was not a surname as it is used in current times in kandhamal. It was a title of the village head. So one can find cases where two brothers having two different surnames.*

a hill called *Pikudi soru*[11]. In that hill there are two huge rocks with a narrow passage between these rocks. The passage is so narrow that only one person can pass through it. The people knew that this is the most suitable place to check the forces. They used to wait the enemy silently. As soon as the horse put its first step outside the rock -passage, they chopped the leg of the animal. Before the man arrives others will drag it and push down the hill. When the soldier arrives they will slain him with their battle-axes. As far the forces came one by one through the passage people killed them. The hoofs of the slaughtered horses lay scattered there. So the name of the hill became *Pikudi soru*. This battle is known as *Pathan kaala*[12].

Soon the gora soldiers came in groups, large numbers having known that their soldiers and horses killed by the people. There was a big war between the forces and the people. The heads of people went on rolling and the blood of the slained flowed like a river. Bangu Malika was fighting with his battle-axe. He fought and slained many many soldiers of the force. He was holding the long handle of the battle-axe with both of his hands. He was smeared with blood all over his body. The blood flowing from the blade of the axe down the long handle ultimately clotted in his hands and dried. His hands were tied with the handle of the battle axe. At the end of the battle when all his people fell, Bangu Malika escaped into the dense forest. His hands were clasped and fixed to the battle-axe. The gora sahib forces reached Kurmingia and rampaged the village. They killed villagers, bum houses and chased away the cattle of people. People fled to jungles to save their lives. The forces were searching for Bangu Malika in the villages and in the jungles. Bangu Malika roamed from *jungle to jungle*, *hill to hill*[13] with his hands clasped to the handle of the axe without any food or water. The gora forces, getting a tip from the village laid a trap to catch Bangu Malika. There is a *"chua"* or source of water named *Pangedi suga* near the jungle from Gudribaju, an outer street of Kurmingia. The forces knew that this water source is a place in isolation and Bangu Malika may come there in search of water. One night Bangu Malika came there. He had his hands still clasped to the battle-axe. He sat in the chua and was dipping his hands so that the blood clotted blood gets softened to free his hands. At that time the forces hiding pounced over and caught him. He was paraded to Kurmingia. In front of people this fighter and great leader of people, Bangu Malika, was hanged to death in the branches of a banyan tree near village Retudi, known as *Gunda brodi*[14].

---

11 *Pikudi in Kui means hoof of an animal.*

12 *PP-46.ibid. the majority of the forces were the Muslims from Tamilnadu.*

13 *Typical narrative style in Kui folk tales and stories. Repetition of the same words mean for many e.g. sorka-sorka,sorka-sorka.*

14 *Gunda in Kui means powder or small fine pellets. Brodi is banyan tree in Kui.*

As said, the blood of the battle was so much that soil was soaked and blood flowed as a river. There was a mango tree in the vicinity. In the later years the fruit of that mango tree smelled human blood and was not suitable for eating. The mango tree was thus got its name *ganda mahal*[15]. Later, people cut down the mango tree. The river of blood had flooded the nearby paddy fields. As a result there took birth the blood sucking leeches and still seen in that area of Kurmingia.

II

A legend, as *Webster's Dictionary* reads is " a story of some wonderful event, handed down for generations among a people and popularly believed to have a historical basis although not verifiable; distinguished from a myth". Similarly, *Chambers 20th Century Dictionary* describes legend as "a traditional story, an untrue and unhistorical story, a person having special place in public esteem because of striking qualities or deeds, real or fictitious". Thus, a legend can be put as a form of folk literature, which relates to a memorable event or charismatic personality having historic or social importance. The saga of Bangu Malika has survived for more than one hundred and seventy years and is handed over from generation to generation.

The story of Bangu Malika is not a fiction. The following information are evidences which throw ample light to verify that a man called *Bangu Malika* once walked on the earth.

The geographical features and the places viz. village Kurmingia, Andari kuti ghati, remnants of Raja gada, the pikudi hill still exist. When inquired about the name of the hill people in the locality explain that due to pillage of hoofs of horses the the hill got its name. People of two-three generations ago said to have seen the dried stump of the Gandamaha mango tree discussed above. In the paddy fields of that part of Kurmingia only the blood sucking leeches are still found irrespective of the fact that Kurmingia village is surrounded by wet paddy fields with good and permanent sources of water. The street puduguda still retains its name and location, and, there is a family who are said to be the descendants of Bangu Malik's lineage. The socio-geographical features cannot be dismissed as a metamorphosis of any other event because in Kandhmal there is no such original story is ever encountered.

The personae of Bangu Malika has survived the friction of time. People describe that Bangu Malika was of fair complexion and was not of much height. His ears were large and he had a robust physique. With stray information like this it is not sufficient to draw a sketch or to make a statue of *Bangu Malika*[16]. But a more remarkable fact that no stories linking Bangu Malika to any super human qualities or deification as associated with Bhagwan Birsa Munda, is ever found.

---

15 Ganda in Kui means odour and maha means Mango

16 Some people from Kurmingia once brought to this author a proposal for placing a statue of Bangu Malika which was not agreed on the ground that the statue will have an imaginary figure, far from any accuracy.

The Historic Bangu Malika was the leader of the Kondhs who attacked Liutenant Gibbon's party and also on *Wodiagherry*[17].Gibbon was attacked by about two thousand Kondhs on 5th March 1836. In that attack Lt. Gibbon and another officer, thirteen sepoys and four *ranis* (royal women) were killed. There may be more than one attacks or fights with British forces by Bangu Malika. Over the passage of time the legend speaks of a battle, may be the most significant or the last one. Bangu Malika was hanged in public on 22 June 1836.The capture of Bangu Malika was reported by Capt.Taylor to Governor of Madras in following words in his letter dated 30 May 1836.Padel quotes the letter in his *monumental work*[18] as follows:

This warning he reinforced by a final public execution, the hanging of 'A Khond chief, who led the khonds in their attack on Lt.Gibbon's party and on Wodiagherry'. This was Bungo Mulliko, who had 'surrendered at discretion' on May 29th'having been hotly pursued by our troops under Captains Butler, Geils and Campbell'. He was hung at Kormingia on June 22nd, under supervision of Captain Todd, who led the last detachment of troops down to the plains the same day. This was the 23rd hanging during the war, but possibly the first hanging of a Kond.

The village Kurmingia, which is a large one at present, in no way 170 years ago would be having two thousand men who can fight. Bangu Malika was undoubtedly the leader whom, people of neighbouring villages had loyalty and allegiance. Though captured on such or surrendered on 29th May he was hung on 22nd june and on the same day the last detachment of troops retreated to plains. This establishes Bangu Malika as a leader of people and his popularity.

The freedom which the people defined in that era was freedom from the interference and liberty of having their way of life in their traditional way. The sacrifice made by Bangu Malika and other unsung heroes was not for a village or community. It was a war for the people, culture and mother earth. Never there has been organized an occasion to pay a befitting tribute to this great spirit of freedom. The rich heritage of folk literature of Kui language and culture is well dubbed and overshadowed by modem day Harry Porter, Spiderman, Pokemon and the likes.Unless people awake the great spirits of freedom like Bangu Malika will be pushed into abyss of forgotten history.

---

17 *Current G. Udayagiri.*

18 *Page-48.* Sacrifice of Human Being, *Padel.*

♦♦♦

The author, formerly an Orissa Administrative Officer currently serves in National Metallurgical Laboratory, Jamshedpur. Pursues keen study on Kui language and culture .As a poet and essayist has contributed to various national and international publications.

Address: Finance & Accounts Division, National Metallurgical Laboratory, Jamshedpur-831007(Jharkhand).e-mail: anuj@nmlindia.org.

THE CHANGING DISCOURSE IN THE ORIGIN NARRATIVES OF KOND TRIBE

Dr. Anjali Padhi
Reader, Dept. of Oriya

The word discourse denotes different meanings in different disciplines. Tean a Van Dijk, having first outlined the dimension of discourse, says "discourse is not a simple enterprise. In its full richness it involves all the levels and methods of analysis of language, cognition, interaction, society and culture."(I985:10[1] on the other hand Michel Foucault, Edward said and others have used the term "The discourse of power" to refer to those mental concepts or structures of society which appears to be natural and objective but in reality, are discourse of power as they privilege some and punish other for nonconformity" The discourse of power in time and space has always played a vital role in the evolution of mankind. This paper is an attempt to find out the changing discourse in the origin Narratives of Kond tribes of Odisha. Within the Kond complex area, i.e. in undivided Kalahandi district, origin Narratives will be discussed as a carrier of social history.

Origin Narratives cover creation myth and unlike ritual utterances provide discourse, a sum of knowledge. A concept of the past of one's own group and of the fundamental essence of the universe is one of the most basic forms of human knowledge. Before the art of writing was invented, oral narratives and poems were the primary tools for preserving this knowledge, This paper negotiate on three different documentations, collected at different time period from the undivided Kalahandi district.

Kalahandi, a land of Tribes was continuously accessioned by Aryans from central India from time to time. Aryans came here with a colonial attitude and their primary concern was to acquire land. Simultaneously they started trade and commerce with the people of this land. When their primary concern was fulfilled, they successfully tried to dominate the entire territory and its people both culturally and economically. Therefore, conflict arose and resistance from the tribal against the Aryans became regular feature. But the Aryans were cunning and intelligent, which enabled them to influence and subjugate the tribal by subduing, luring and pleasing. As a result of this process, the tribal and Aryan culture was assimilated. The reflection of this assimilation can be deciphered from three different documentations of origin Narratives and in such situation origin narratives have begin to generate new social discourse.

Let us see the first origin narratives, which was collected by Verrier. Elwin from the village Dengsargi in the district of Kalahandi in the year 1954.[4]

In the old days there were seven suns and seven moons. They were so hot that they burnt all men and killed them and there were non-left but Nirantali, Paramgutti and his wife. One day, as Paramgutti was hunting, found an egg. This was one of the

testes of Bhima Pinnu. He shot at the egg and hit it and he himself brought it home and put it in an earthen pot. After twelve nights, a girl was born inside the pot. Nirantali and Paramgutti opened the pot and brought the girl out and cut the umbilical cord. From the cord a frog was born. They washed the child with water. The water flowed down and there was a river. Nirantali called her Pusurali. She grew up.

One day, both Nirantali and Paramgutti were absent in the house, Paramgutti's wife, drove the girl away, out of jealousy. The girl went to the jungle to graze the cattle. On the way she threw her torn clothes. When Paramgutti returned home, he became very angry and went in search of the girl. He found her following the bits of clothes. She gave him a cot to sit on. But when he sat down, the cot broke down, The girl said "are you angry?" Paramgutti returned home and come back after some days peacefully. The girl gave him rice beer to drink and fed him well. While feeding the girl's gold ring fell on Paramgutti's plate. He threw it away. As she cleaned the place, she found the ring and put it on. Paramgutti apprehended, there was magic in the ring. The girl denied and swallowed it. She became pregnant. When the time came, she gave birth to Sonaraji and Ruparaji (a boy and a girl). When the children grew up, Paramgutti asked her, you were living alone and virtuous in the jungle, so how and whence were these children born? She explained him to his satisfaction.

When the twins were big enough they both went to get married- one to the west and other to the east. After a long time they met at Calcutta-Bombay, from them came human race."

The narratives answer to the questions, who are the kond? Where did they come from? What were the social orders prevalent at that time? What were their livelihoods?

I. Kond are regarded as the descendants of Nirantali and Paramgutti. Nirantali is same as Dharani Pinnu or Mother Earth. Her consort is Paramguttil.

II. Like any other creation Myth, Kond also believes, all living creatures were born from a big egg, and human race came into existence from the union of Sonaraji and Ruparaji, the twin brother and the sisters who were born to Purusali, the girl who was born from the big egg.

III. Konds used to graze cattles in the jungles and were very much a pastoral community. Afterwards they turned to agriculture. They prepare rice, vegetables and rice-beer.

IV. Their myth explains the beginning of a social order. When the girl (Purusali) became pregnant and gave birth to twins, Paramgutti asked her "you were living alone in the jungle and lead a virtuous life, how come you became pregnant?"

V. At that time marriage of brother and sister was not a taboo. This type of marriage was acceptable in the society.

This origin narrative displays Kond's identity, their descent, space, social order and livelihood. It is the reflection of the shared memory of Kond tribe. "Remembering past is crucial for our sense of identity (Lowenthal, 1990: 197-20), be it individual or group identity. A sense of shared history seems to be necessary for the formation of an ethnic group."[5]

The second kond creation myth was collected by me from Kanhu Majhi in the year 1986, while I was working for my Ph.D. Kanhu working as a watcher in the seed selling centre, Khariar belongs to kond community and was close to the village Jani. I collected the detail rituals of buffalo sacrifice festival from him. Actually the Gova Jani (the main priest) recites the song narrative during buffalo sacrifice ceremony, which takes place once in twelve years. The most important component of the creation myth is its context. Generally this rituals (buffalo sacrifice takes place after the harvest, that is in the month of January and February. When the date and place is decided Grama Devi and other local deities of near by villages are invited to the performance area. Community feast, sacrifice of cock, ram, goat and serving of liquor to villagers are a familiar scene all through the festival.

In the first sitting Kanhu Majhi sang a prayer of earth goddess (Dharani pinnu). He recited the names of different god and goddess of the villageKampur, near Boden block. They were Dwarsani, Budharaja, Indradi, Sunadi, Sindradi, Kalisundri, Bhandargharen, Kanabhainra, Maili, Samalei, Raktamaili, Bastaren etc. That day he did not begin the creation myth. After few days, he sang the narrative. He was drunk and asked for more liquor. When he was provided with liquor, he began the song narrative.

Creation myth of the kond is as follows:

The entire universe was flooded with water. There was no sun, no moon, no stars, not even the sky. Everywhere there was darkness. Living and non-living things disappeared in that great flood. Nirakar, the supreme god and Adimata, the primal mother united and Brahma, Bishnu and Siva took birth from that union. Nirakar and Adimata while in deep thought, as to where to get soil for the creation of the earth, Medasur, a demon appeared. Neither Bishnu, nor Siva could kill him. He entered into Adimata in the guise of a beetle, which manifested through spit, nose waste, ear waste and excreta. Adimata killed him by the holy sword. The nine pieces of Medasur fell at different places and became "Nabadwipa" (nine islands). Nirakar created the ocean of milk and a tender calf sucked the whole of the ocean.

Adimata conjugated with her own son Siva to create human being. Brahma and Bishnu had to bear her curse, as they denied. Gods are born in Kanudor and men are born in Manudor. Many castes took birth from Jadan Devta. Jadan is also

worshiped as Dharam Devta. From his kandh(shoulder) was created the kond, from his gandi(torso) gond, from his pada(foot) pathana and from his tail Domb were created. Six konds were created from his four brothers. From them emanated thirty six clan (kulas) and fifty two patakas. Kond went to the east, gond to the west, Jadus to the North and Kadams to the South. Thus expanded the kond genealogy.

Thereafter, Nirakar ordered for churning of the sea. Mandar giri(mountain) was placed in the middle, Ahi Nag(the Serpent) was used as rope and the god and the demon pulled it from opposite side. In this process, goddess Laxmi was born from the sea. Laxmi is the embodiment of opulence and crop.

The second part of the creation myth reflects the beginning of cultivation in the earth. Lord Siva engaged Bhima, as agricultural labourer in his field. i.e. Sunabeda and Rupabeda platue. Bhima ploughed the land with help of two bullocks, Jaira and Manika. He brought sedds from Kuvera Devta and sowed those seeds in the field and had a good harvest. Siva got sixty putis of paddy."

During the ritual performance of buffalo sacrifice, paddy is kept inside a measuring pot, near the ritual shrine. Konds believe, when the Gova Jani recites the creation myth, the paddy falls on the ground. That is regarded auspicious and assures people, good harvest in the next year. This creation myth is associated with ritual practices, which are handed down to kond from their ancestors. When konds changed their livelihood from pasture to cultivation, they were afraid of nature. They believed, if the mother earth is not worshipped, they would not get good crop. At the same time, they were afraid of her wrath for defying her by the practice of slash and burn. Therefore to appease earth goddess, they sacrificed human being. Human sacrifice (Meriah) was abolished by British in the year 1861. Buffalo was sacrificed instead of human victim. Generally the human victim was collected in exchange of the grain or cattle.'>.

I. The content of creation myth explains the origin of universe, gods from the union of Nirakar and Adimata. It reveals the incestuous relationship between Adimata and her son Siva. The text of creation story is influenced by hindu puranas. Nirakar, Adimata, Brahma, Bishnu, Siva and Bhima are mythological characters. Again the birth of goddess Laxmi and the churning of sea by Devta and Asura is also taken from the ancient purana.

II. The creation of mountain, sea, trees and nature reflects the kona's way of perceiving the world.

III. Manudor is the birthplace of human being and Kanudor is the birthplace of Devtas. Kond clan originates from Jadan Devta. In the beginning there were four castes originated from Jadan Devta. Konds multiplied into six and again they multiplied into thirty six clan and fifty two sub-castes.

IV. Creation story gives vivid description of kond's migration and settlements in different places.

The creation myth reinforces the growth of agriculture, the importance of seeds and other implements such as plough in human civlilization. It also includes hindu mythological characters Bhima and Mahadev as farmers. The creation story connects great tradition with little tradition. Tribal version of ritual and tradition is observed during buffalo sacrifice. The mythic characters are no longer treated as god and goddess. They lived a common man's life in that myth. The life and livelihood of Konds complementary to each other. Rituals and social belief gets momentum with agriculture at the centre stage.

"According to their tradition twelve kandh brothers had cleared the forest and settled in the villages and started Dharani Puja or worship of earth goddess. From this twelve brothers emerged thirty exogamous clans. Each clan or group of families were in possession of a separate territory, which was called a desh, and was named after the clan holding it". But this creation myth explains kandh originated from the shoulder of Jadan Devta and it multiplied in to six brothers and then to thirty six clan. It needs further study to find out, who are the six brothers and how it became thirty six clans. Birth of kond along with gond, pathan, domb from jadan devta as recited in the creation myth, may have lived together in one place and time. Gond and kond always claimed themselves as the first settlers in western Odisha. pathan were at one time gountias in ranimunda and samserpadar villages of Nuapada.

The third oral narrative was collected from the village Gotangpadar in the district of Kalahandi in October 1999 by B.K. Tripathi.

The universe was collapsed due to the shaking of Basuki, the snake that held the earth up. There was no heaven above and Patala down below; therefore, the earth was all muddy. Everything including humans was all destroyed except two, a brother and a sister. They took shelter in a boat. Adimata, the Primal Mother came to know about it. She ordered a bird to find out the human being. The bird took their flute and gave it to Adimata. Adimata blew it. The sound coming from it was peculiar and both the brother and sister found it unfamiliar. So they came out of their hideout to find out who was blowing it. Adimata, took custody of them and brought them up. But the brother and sister were afraid of her. Seeing that she assured them and told, "I am Nara-Narayan." She taught them the difference between a boy and a girl. When they grew, Adimata sent them in opposite direction. When they returned to Bhawanipatna, they met but could not recognize each other and lived like man and woman. Adimata came to know about it, she scolded them, as they had done wrong thing by living together. Then the two cursed themselves realizing that they had committed sin. They turned into stones, which exist till today at Rainma toward Koraput.

Then slowly, one mother's children multiplied, when their number grew, the earth started trembling. There were porcupines, it sowed through Sina tree and taking the trunk it carried it on its shoulder for seven days and seven nights. Gods and Goddess ran to Adimata.

Gradually Agni was created, Sun came out. They started sowing seeds. At that time Konds did not observe buffalo sacrifice festivals. They worship stones. Adimata made tree out of her hair. People covered their body by big leaf (laja patra).Musical instruments were made from calf skin. Man started making axe, spade, and knife from iron. People started cultivation. Creation continued. People wanted to identify each other as brothers, sisters, mothers, Lord Siva and Parvati consulted with Adimata and made division of people according to their function.

So different caste and tribe such as Brahmin, Karans, Routs, Sundhis, Malis, Dhobas, Keuts emerged. Now people worship and made offerings to deities, observe rituals. At last, Parvati made liquer, on drinking this man and woman can also come together sexually."

This oral narrative has following features.

I. Adimata, the Primal mother has created everything including human being. Adimata is synonymous with Chandi, Sarala, Durga and others.

II. Hindu god and goddess were included in this creation myth. Siva, Parvati and Bhima, a mythic hero helped human being in cultivation.

III. Kond tribe originated from the union of brother and sister. Adimata objected their relationship. That implies the beginning of a moral order in the society.

IV. Konds were no more a pastoral community. They made axe, spade, and knife from iron. They used iron in ploughing. They started cultivating paddy and cereals (kandula, chana, Harada).

V. Man and woman used big leaves to cover their body. Feelings of shame arose in their mind.

This oral narrative has both tribal as well as hindu elements. Like, Hindu mythology, the description of trembling of Basuki, the serpent that a held the earth is found. Creation of universe and all living and non-living things is attributed to the work of primal mother, to whom the Konds called. Adimata (Dharani Penu). When the universe collapsed, everything was destroyed except two human being; one a girl and another boy. Both of them were afraid of Adimata and did not come to her. Fear arose in their mind that shows the beginning of the psychological conflict in human psyche. Adimata answered to their questions, as she is Nara-Narayana (Human god), again a Hindu concept of god and goddess, imbibed with tribal belief.

This oral narrative clearly describes the beginning of human civilization. It explains how man shifted his livelihood from pastoral to agriculture; forest land to village communities. This also reflects how man who was worshiping nature shifted his attention toward god and goddess, inside a temple. It very well explains how festivals and rituals empowered man's social belief. In this narrative, Adimata is revered as Sarala, Chandi and Durga, that bears the testimony of existence of mother cult in that locality.

Human race was divided into different caste and sub-castes according to their function. Brahmin, Karan, Dom, Mali, Sundhi and Konds were living together in a particular territory.

That shows at a particular stage of human history, migration and interaction among dominant groups may have taken place and as a result, dominant groups may have overpowered the culture and tradition of the existing group.

It can be agued that from above mentioned origin Narratives and the creation myth that konds have accepted the text of dominant 'Hindu' group partially in course of time. The acceptance of dominant groups religion has not changed the tribal worldview totally. It appears the relationship between brother and sister not at all a social taboo in the first origin narrative. Though there was no recorded evidence of that period about the mental horizons of the konds of that village from where Elwin has collected the narrative. Even today also, some tribal society allows the marriage between the son and daughter of brother and sister. A boy can marry his maternal uncle's daughter. The second creation myth justifies the incestuous relationship between mother and son. But the social role played by mother and son in a kond family does not confirm to this fact. It can be assumed that the available myth told at buffalo sacrifice festival was purely an imitation of ancient Hindu Purana. The third origin narrative clearly defies the incestuous relationship between brother and sister and when kond wanted to identify, who is whose daughter and son, it may be assumed that the beginning of family life and constitution of social norm was in the process in that culture area. The origin of different cast and tribe according to their function in the society may have followed the rules of (varnasrama) of Vedic text or the system may have been existing, parallel with their counter part. Konds have lived in closed proximity with other caste and tribe at different periods of history in western Odisha. They have followed the rituals and custom of other community. They even worship local deities of other tribe. The origin narratives reflect the emergence of syncretistic tradition in undivided Kalahandi. It is evident from the above analysis discourse changes with time and space. Taking in to account the pattern of change, in the social discourse within the origin narrative socio cultural history of Kalahandi can be explored.

Notes:

1. see Deo, F: 2009 Roots of poverty, a social history, Bhubaneswar: Amedues.
2. I have used Sree Adijanma Khanda Lekhana 'a hand written manu script of Lakhmana Majhi of Kampur village, Nuapada Shree Majhi has incorporated tribal elements with the written text 'Bramhanda Purana' of Bidyadhara Sahu.
3. There are many variation found in creation myth recited during buffalo sacrifice at different villages of Kalahandi. See Mishra, Mahendra:2007 ,oral epics of Kalahandi, Chennai: NFSC
4. I am indebted to Acharya Bhabananda for his valuable suggestion on 'discourse'.

Note & Reference:

1. Van Dijk, Teun A. 1985 : "Introduction: Levels and Dimensions of Discourse Analysis" In Dimension of Discourse. Vo1.2. Ed. Teun A. Van Dijk. London: Academic Press.Pp I - II.
2. Said, Edwar 1978 : Orientalism. London: Routledge and Kegan Paul.
3. Slikala, Anna-Leena: 1999 "The Mythic Narratives: Authority of Tradition Folklore and Discourse, eds. Jawaharlal Handoo and Anna-Let,na Siikala. Mysore :zooni Publications. P-139
4. Elwin, Verrier: 1954-2006: Tribal myths of Orissa, Kolkata: Prafulla P-17 5. Siilkala, Anna Leena: 1999: I bid P-139.
5. Siilkala, Anna Leena : 1999 : I bid P-139
6. Padhi, Anjali: 1989: "Khariar Anchalar Lokasanskruti", Unpublished Ph.D thesis Berhampur University
7. N.R.Hota, 1959, "Human sacrifice among the konds of Orissa". The Orissa Historical Research Journal, VIII, P- 158-167
8. FDP (Pol-A), July 1882, From V.B.Luci-Smith, commissioner Chatishgarh to Chief Commissioner, Central Provinces, no.523/26,NAI, New Delhi.
9. Tripathy, Biyotkesh : 2005, Tribal Myths and legends of Orissa, the story of origins, Delhi : Indira Gandhi Rastriya Sangrahalaya Bhopal and Pratbha Prakasana.

Khariar College, Khariar, Nuapada Orissa

MYTHS AND LEGENDS OF PARAJA

Dr. A.K. Patnaik
Reader in History

Odisha occupies a unique position in the ethnographic map of India for having the largest variety of tribal communities. It has been homeland of 62 different tribal communities. The tribal population of the state constitutes 22.34 percent of the tribal population and 7.76 percent of the total population of the country. As per 1991 census Paraja population in Odisha was 3,53,336 out of them in Koraput their number was 3,24,525.

In preparing to write history Myths and legends become the pathfinder. The tribal culture is rich for their myths and legends. If we will examine Myths then it has a fossil field, which is layered and in which ancient facts are trapped and held as fossils. While collecting source materials Myths and Legends help a lot.

Verrier Elvin has opined that, "Tribal people have very rich and complex rituals spanning the whole year. Their Myths are fully rich as those of any elitist's culture". Their legends teach us how history is written, preserved in the- microchips of mythic images, symbols and rituals. To know our culture Myths and legends occupies an important position. Sources of history are not merely written records, but also the repository of collective memory in the form of Myths and legends, which are the keys for interfering what is known as ethno history.

Myths and legends are vehicles through which a society expresses its beliefs about things it holds sacred. It also reflects the character of a society, which not only make the actions sacred but they themselves are sacred. The importance of myths lies in its "Social Truth". It explains the social validity of a society. Considering the importance of Myths and legends, This discussion is centre around the origin of Parajas from Mythical and legendary aspect.

ORIGIN: MYTHICAL AND LEGENDARY

There are various myths and legends prevalent among the Paraja of different localities regarding their origin. According to the Paraja of Madras the former Rajas (Kings) and Paraja were brothers but the Rajas took to riding horses and the Paraja became the carriers of baggeres thus subjects.

The Paraja of Bastar has a story somewhat similar to the one from Madras. The story, which was recorded by Russell in 1915 is quoted below.

"The ancestor of Paraja was the elder brother of first Raja of Bastar. When he lived in Madras he had to flee on account of an invasion of Muhammadans and was accompanied by the Goddess Danteshwari, the tutelary deity of the Rajas of

Bastar. In accordance with the command of the Goddess, the younger brother was considered as the Raja and rode on a horse, while the elder went before him carrying their baggage. At Bhadrachallam they met the Bhatras and further on, the Halbas. The Goddess followed them, guiding their steps, but she strictly enjoined on the Raja not to look behind him so as to see her. But when they came to the sands of the river Sankani and Dankani, the tinkle of the anklets bf the Goddess could not be heard for the sand. The Raja therefore looked behind him to see if she was following, on which she said that she could no more go with him, but he was to march as far as he could and then settle down. The two brothers settled in Bastar, where the descendants of the younger became the ruling clan, and those of the elder were their servants, the Parajas".

The story indicates, according to Russel, that the Paraja were the original Gond inhabitants and rulers of the country, and were supplanted by a later immigration of the same tribe, who reduced them to the status of a subject and became Raj Gonds. Possibly the first transfer of power was effected by the marriage of an immigrant into a Paraja Raja's family, as so often happened with these old dynasties. The Paraja still talk about the rani (queen) of Bastar as their bohu or younger brother's wife, and the custom is probably based on some such legend.

The Paraja of Visakhapatnam district of Andhra Pradesh have another myth regarding their origin, K.M. Rao narrates the story:

In olden days there was a king who had two sons to ride on the horse, the eldest son declined to ride a horse while the younger son learnt horse riding and also other techniques of warfare. The king declared that eldest son was not fit to be a king as he could not ride a horse and hence he ordained his eldest son to live by manufacturing bamboo baskets. The younger son became a king (Raja) and he drove away his elder brother into the forest. The eldest brother began to earn his livelihood by manufacturing baskets and carrying heavy loads on his shoulders and hence the elder brother became a 'Poraja' (carrier of 'bangy' or a yoke, in Proja dialect). The younger brother (king) once ordered the elder brother and his kith and kin to bring oranges from one of his muttadars (feudal lords). The muttadar while sending oranges through the elder brother and his kins folk, wrote on palm leaf about the number of fruits he was sending to the king. As these people were carrying the fruits on their slings they came across a canal, where they were tempted to eat the oranges. One of the persons buried the letter under the earth so that the letter could not 'see' them while they were eating. They washed their faces and ate some oranges. As soon as they reached the palace they showed the letter to the king. The king counted the oranges and found some fruits missing. The king asked them about the missing fruits. The 'Porajas' were surprised as to how a leaf could speak out the truth even though it was completely buried under the earth. They confessed their guilt to the king and promised to be truthful in future",

The myth not only tells about the origin of the Paraja but also highlights the simplicity of the ancestors. Even in these days the Paraja are known for their truthfulness and gullibility. According to Rao, Paraja's ignorance is proverbial; anyone who is a simpleton is called Paraja in some of the areas of Visakhapatnam district of Andhra Pradesh where the concentration of this tribe is the maximum.

The myths regarding the origin of the Paraja from three different parts -Madras, Bastar and Visakhapatnam- have some commonalities. In all the three cases the ancestors of the Paraja were the brothers of the rajas (king). The legends from Bastar and Visakhapatnam region identify the ancestor of the Paraja as the elder brother of the king. It was either because of the command of the Goddess Danteshwari- the tutelary deity of the kings of Bastar or because of the order of the king (of Visakhapatnam region) the elder brother met the fate of becoming a Paraja. Another common feature associated with the younger brother in all three myths is the ability or opportunity to ride horse. It can be conjectured here that originally the Paraja were their own rulers and enjoyed autonomy and sovereignty over the land which they cultivated. But later on some other group (may be the conquering Oriyas, Raj Gonds or any other powerful immigrant group, who were in all possibility, horse riders) subjugated them into the status of mere tenants or royots. The feeling of being subjugated into tenants from an autonomous state of existence is well reflected from all myths narrated above.

CONCLUSION

Most of the myths are traditionally handed down from generation to generation. Some of them however are composed extempore and these again may enter into the traditional term to bring out the richness of tribal culture through their myths and legends and establish their antiquity. It really helps a lot for writing history. Their legends teach us how history is written and preserved in the microchips of myths, images, symbols and rituals. The importance of myth has in its "Social Truth". Myths explain those actions of social validity that are maintained and practiced by a group of people as per instructions given by the myth itself.

Nabarangpur College
Nabarangpur

REFERENCES

1 **Patnaik, S.M.** Social Displacement Rehabilitation and Changes, New Delhi, 1996 P.P.60-70

2 **Rao, K.M.** Field Study conducted in Manchingput block of Visakhapatnam, Dist. CAP.)

3 **Ram Das, G.** Parajas - Man in India Vol-II, P.P. 243-258

4 **Russel, R.V.** The tribes and castes of Central provinces of India' ,IV, Reprint 1975, Delhi, P.PO-371-379

5 **Thurston, E.** Case & Tribes of Southern India, Madras, 1909, PP-207-222

ORIGIN MYTH OF THE DONGRIA KONDHS OF NIYAMGIRI HILLS

Dr. A.C. Sahoo

In the world, India is famous for its tribal consecration. In India, Orissa is well known for having more variety of tribal communities and highest number of Primitive Tribal Groups. Kondh tribe in the Orissa state is famous for its variety of cultural groups namely, Desia Kondh, Kutia Kondh, Dongria Kondh, Buhar Kondh, Pengo .Kondh, Sitha Kondh, Benia Kondh, Malua Kondh, Malia Kondh, Nangula Kondh and several others. Among them the Dongria Kondh are major sections of the numerically preponderant Kondh tribe of Orissa. They are mostly found in 116 villages, located in a contiguous area of Niyamgiri Hills ranges, which are situated in four CD Blocks namely Bissam cuttack and Muniguda in Gunupur Sub--division and Kalaysingpur in Rayagada; Sub-division in Rayagada district. Some Dongria Kondh villages are also located in Lanjigarh CD Block of Kalahandi district. By virtue of their isolated habitat and striking socio-cultural characteristics features they are distinguished from other sections of the great Kondh tribe.

The life and culture of the Dongria Kondh revolve round the forest. They are basically shifting cultivators but famous for their expertise in plantation of fruit bearing trees and raising orchards of pineapple and banana. They are having very strong organized clan system, practice of girls youth dormitory and remarkable village unit. They are animists and worship earth goddess with utmost sincerity and devotion. Some decades ago they were practicing human sacrifice (Meriah festival) which has been substituted by buffalo 'Sacrifice (Kendu festival) to appease mainly their earth goddess as well as other gods, goddesses, deities and spirits. They consider Dharam Devata (Sun god) is their most powerful god who has control over all the Gods, goddesses, deities and unseen powers. They enjoy dance, musical songs. There are traditional experts from among them who spell incantations, tell various tales and myths. The Origin myth of the Dongria Kondh of Niyamgiri hill ranges as described by Lachhi Wadaka of village Khambasi is stated in the following.

Long time ago the earth was overpopulated. People were facing unavoidable problems for survival. There were scarcity of food, cloth and shelter for the people. There was not enough cultivable land for raising food grains and no suitable place for settlement. The people were suffering from incurables diseases. The situation got worst and people found it beyond their control. All the people assembled together and went to their king, the Sun God, popularly known as Dharam Devata. The people put forth their grievances by bowing down their head before the Sun God and requested to save the people from ongoing crisis. The Dharma Deveta (Sun God) patiently heard the complaints of the people. He got very sad and called for his courtiers to convene an urgent meeting. After a thorough discussion on the problems

of the people the Dharma Devata and his courtiers decided to destroy the entire universe along with all the living beings. He planned to create a new universe having less number of populations and enough land for cultivation much more quantities of food grains to avoid food scarcity. The discussion heard by a Kutra (four horned antelope) who was pregnant.

There were a brother and sister namely Duku and Dumbe. They were living on food gathering and hunting as they did not had land to cultivate. Once Duku was moving in a jungle with his bow and arrow and was in search of an animal to hunt. He, did not find anything and thought to return home. On his way back he found the above-mentioned *Kutra drinking water at the bank of a perennial stream. Without delay Duku immediately took an arrow out of his quiver and aimed at the Kutra* to shoot. Suddenly a sound of human voice came from somewhere, requesting Duku to spare the life of the antelope. Duku looked all around him but could not find anyone. After waiting for a while he had a feeling that the voice is coming from the antelope itself. In order to confirm that he aimed his bow and arrow towards the antelope again and heard the same sound clearly that was coming exactly from the womb of the antelope.

Further, the unborn kid inside the womb also told to Duku, "Do not kill my mother. The universe including all animals, birds, plants, insects, hills, mountains, streams, etc. will be destroyed soon. We have heard the discussion of Dharma Devata and his courtiers at close proximity and they are planning to destroy the present universe and create a new one. The Dharma Devata has decided not to leave anyone alive in the present universe". On hearing the kid inside the womb of the *Kutra,* Duku trembled with fear and requested the kid to tell him how to get rid of this danger of destruction. The *Kutra* kid inside the womb advised Duku to make a boat out of *Semul tree* (*Leka Mara*), which is very light and can easily float on the water. The kid emphatically told, "Hide in the boat. Catch hold of it tightly. Stay inside the boat so that any situation you will not be separated from it. Keep enough food for survival till the disaster is over." He also informed the exact day and time of the catastrophe that will take place. Immediately Duku returned to home and described the incident to his sister Dumbe. Dumbe was not convinced with the report of her brother. But she did not comment any thing, as that would hurt her brother Duku. She just watched what her brother was doing further in this regard. Duku went with an axe in search of a *Leka Mara*(*Simel*) trunk that would be suitable to construct a strong but fairly light boat. However, he got a huge *Simel tree* (*Laka mara*) and cut a seasoned thick trunk portion to create a boat by making a tetragonal opening along the length of the opening. Duku made the opening comparatively larger so that his sister Dumbe and he both can be accommodated there along with adequate quantity of foodstuff, stored for consumption and spare kitchen for laboratory. A cover befitting the opening was made by Duku to make the boat airtight. The finished boat along with the cover was taken by him to home to load sufficient foodstuff,

firewood and lighted-fire. After loading the stuffs, he called his sister Dumbe to accompany him and both of them with all their requirements got into the boat and closed the cover tightly over them. After a very short period of their getting into the boat the disaster occurred. Duku remembered the forecasting of the kid inside the womb of antelope inside the womb. Both the brother and sister showed their obligation to the kid.

The boat was floating on the water and air from all sides dashed to the boat at the time of disaster. Since the boat was airtight no water or air could enter into the boat. Hence, both of them were safe. However, they were able to hear the cries of human beings, animals, bird and others. They also heard the sound of blast of hills and mountains, thud of falling trees and crashing rocks. Both of them were nervous and got frightened by it, however, they were safe inside the closed boat floating over the huge water source. "Bima Penu", God of destruction tried its level best to destroy the boat by sending heavy tide and mighty wind. Somehow or other the brother and sister got rid of the danger aimed at them by Bima Penu who is the god responsible for all destruction. Bima Penu went to the Dharam Deota (Sun God) and informed that the old universe is destroyed completely.

But Duku and Dumbe were alive inside the boat, floated over the huge water for days and nights. They had sufficient foodstuff inside the boat, hence there was no problem for comfort living rather they were very happy and led a normal life inside the closed boat. A few days passed like this. The Gods and Goddesses now realized the consequences of the destruction. They remained un-worshipped. They did not get offerings of animals and birds sacrifice, which were use to be performed by human beings. There was no ritual performance for them. All the Gods and Goddesses suffered from hunger and thirst. They all assembled near the Dharma Devata and complained their starving that was now unbearable for them. Hence, Dharma Devata may be kind enough to create a new universe, so that they (Gods and Goddesses) can get something to eat and drink. Dharma Devata became kind enough and planned to create a new universe. He took out some of his hair from His head and created a crow first. Then he gave life to it so that crow can fly easily. Then he told the crow to move allover and search for human being, if there was any. The crow flied here and there and searched all over but did not find the existence of human being anywhere. The crow came back to Dharam Devata and told that he did not find existence of human being anywhere during his extensive journey. Dharam Devata was not satisfied with the answer of the crow. He again sent the crow to search for human being and told the crow not to return till human being is located somewhere. In response to the order of the Dharam Devata the crow flied in the sky and made a very tiresome journey. While flying in the sky suddenly the crow marked smoke coming from the surface of water. The crow flies to close proximity of the smoke and found a boat floating on the water from which smoke emanating. The crow presumed that people must be inside the boat otherwise how smoke will come

out, then the crow flied to the Dharam Devata and informed the incident. Dharam devata called his disciples and sent them with the crow to the spot where boat is floating on the water and smoke in coming out of it. The disciples led by crow arrived at the boat and took out the cover with much difficulty and found Duku and Dumbe are inside. They both were told to accompany them as desired by Dharma Devata. Duku and Dumbe four way out because they could not disobey Dharam Devata hence followed the disciples and the crow. Finally all of them reached at Dharam Devata. They were asked to narrate how they could survive the destruction and devastation. Duku elaborated the whole story starting from the advice of the kid in the womb of the four horned antelope till their arrival at Dharam Devata. Listening the way they got escaped he wanted to know about their identity and relationship. He told to Dharam Devata that they are brother and sister without parents. Because of their poverty they were leading a very precarious life. They did not have land to cultivate hence living on roots and green leaves. Dharam Devata became very happy and thought to create a new universe. Since a male and a female are there now it would be possible in his part to procreate human beings. Accordingly, he called for his courtiers and discussed the matter with them secretly. They decided that Duku and Dumbe can procreate human being but they may not agree to their proposal, as they are brother and sister. Dharam Devata thought to separate them for a long period so that they will not recognize each other. Then only they may get married and procreate human beings. Accordingly, Duku was sent to one direction and Dumbe was told to move in opposite direction. Both of them got departed for years together. Thereafter, Dharma Devata sent his people to call them. After a pretty long time they meet each other and immediately recognized each other and became very happy meet after pretty long time. Dharam Devata found his plan invain. Now, Dharam Devata sat very quietly for some time and made another plan. He called for Aji Budha who is responsible for inflicting diseases like small pox, measles etc. Duku was inflicted with small pox and Dumbe was inflicted with measles and both of them were separated for some days. Duku suffered from small pox and got cured after some days, but his face got disfigured and whole body became blackish. Dumbe suffered from measles and after some days she got cured but her face was found reddish. Now Dhraram Devata advised his people to bring both of them to his court. Both of them were brought to the court of Dharam Deveta but now they did not recognize each other. Dharam Devata advised both of them to get married. Since they did not recognize each other as brother and sister because of the new faces they agreed to the proposal of Dharam Devata. They got married and subsequently procreated number of children. All these children were divided into several groups, one group became the Dongria Kondh and others became different other caste people living in plains. According to this myth, the Dongria Kondhs and other caste people living in the plains are believed to be the sons and daughters of Duku and Dumbe.

firewood and lighted-fire. After loading the stuffs, he called his sister Dumbe to accompany him and both of them with all their requirements got into the boat and closed the cover tightly over them. After a very short period of their getting into the boat the disaster occurred. Duku remembered the forecasting of the kid inside the womb of antelope inside the womb. Both the brother and sister showed their obligation to the kid.

The boat was floating on the water and air from all sides dashed to the boat at the time of disaster. Since the boat was airtight no water or air could enter into the boat. Hence, both of them were safe. However, they were able to hear the cries of human beings, animals, bird and others. They also heard the sound of blast of hills and mountains, thud of falling trees and crashing rocks. Both of them were nervous and got frightened by it, however, they were safe inside the closed boat floating over the huge water source. "Bima Penu", God of destruction tried its level best to destroy the boat by sending heavy tide and mighty wind. Somehow or other the brother and sister got rid of the danger aimed at them by Bima Penu who is the god responsible for all destruction. Bima Penu went to the Dharam Deota (Sun God) and informed that the old universe is destroyed completely.

But Duku and Dumbe were alive inside the boat, floated over the huge water for days and nights. They had sufficient foodstuff inside the boat, hence there was no problem for comfort living rather they were very happy and led a normal life inside the closed boat. A few days passed like this. The Gods and Goddesses now realized the consequences of the destruction. They remained un-worshipped. They did not get offerings of animals and birds sacrifice, which were use to be performed by human beings. There was no ritual performance for them. All the Gods and Goddesses suffered from hunger and thirst. They all assembled near the Dharma Devata and complained their starving that was now unbearable for them. Hence, Dharma Devata may be kind enough to create a new universe, so that they (Gods and Goddesses) can get something to eat and drink. Dharma Devata became kind enough and planned to create a new universe. He took out some of his hair from His head and created a crow first. Then he gave life to it so that crow can fly easily. Then he told the crow to move allover and search for human being, if there was any. The crow flied here and there and searched all over but did not find the existence of human being anywhere. The crow came back to Dharam Devata and told that he did not find existence of human being anywhere during his extensive journey. Dharam Devata was not satisfied with the answer of the crow. He again sent the crow to search for human being and told the crow not to return till human being is located somewhere. In response to the order of the Dharam Devata the crow flied in the sky and made a very tiresome journey. While flying in the sky suddenly the crow marked smoke coming from the surface of water. The crow flies to close proximity of the smoke and found a boat floating on the water from which smoke emanating. The crow presumed that people must be inside the boat otherwise how smoke will come

out, then the crow flied to the Dharam Devata and informed the incident. Dharam devata called his disciples and sent them with the crow to the spot where boat is floating on the water and smoke in coming out of it. The disciples led by crow arrived at the boat and took out the cover with much difficulty and found Duku and Dumbe are inside. They both were told to accompany them as desired by Dharma Devata. Duku and Dumbe four way out because they could not disobey Dharam Devata hence followed the disciples and the crow. Finally all of them reached at Dharam Devata. They were asked to narrate how they could survive the destruction and devastation. Duku elaborated the whole story starting from the advice of the kid in the womb of the four horned antelope till their arrival at Dharam Devata. Listening the way they got escaped he wanted to know about their identity and relationship. He told to Dharam Devata that they are brother and sister without parents. Because of their poverty they were leading a very precarious life. They did not have land to cultivate hence living on roots and green leaves. Dharam Devata became very happy and thought to create a new universe. Since a male and a female are there now it would be possible in his part to procreate human beings. Accordingly, he called for his courtiers and discussed the matter with them secretly. They decided that Duku and Dumbe can procreate human being but they may not agree to their proposal, as they are brother and sister. Dharam Devata thought to separate them for a long period so that they will not recognize each other. Then only they may get married and procreate human beings. Accordingly, Duku was sent to one direction and Dumbe was told to move in opposite direction. Both of them got departed for years together. Thereafter, Dharma Devata sent his people to call them. After a pretty long time they meet each other and immediately recognized each other and became very happy meet after pretty long time. Dharam Devata found his plan invain. Now, Dharam Devata sat very quietly for some time and made another plan. He called for Aji Budha who is responsible for inflicting diseases like small pox, measles etc. Duku was inflicted with small pox and Dumbe was inflicted with measles and both of them were separated for some days. Duku suffered from small pox and got cured after some days, but his face got disfigured and whole body became blackish. Dumbe suffered from measles and after some days she got cured but her face was found reddish. Now Dhraram Devata advised his people to bring both of them to his court. Both of them were brought to the court of Dharam Deveta but now they did not recognize each other. Dharam Devata advised both of them to get married. Since they did not recognize each other as brother and sister because of the new faces they agreed to the proposal of Dharam Devata. They got married and subsequently procreated number of children. All these children were divided into several groups, one group became the Dongria Kondh and others became different other caste people living in plains. According to this myth, the Dongria Kondhs and other caste people living in the plains are believed to be the sons and daughters of Duku and Dumbe.

The Dongria Kondhs believe that after emergence of people Dharam Devata created the earth followed by mountains, hills, plants, trees, animals, birds, and every living beings and others requirements for survival of human being. The myth is very popular among the Dongria Kondh of Niyamgiri hill ranges and they feel very proud and derive pleasure while describing the myth.

A STUDY OF DESIA KANDHA MYTH AND LEGENDS

Raghunath Rath

The word Myth is derived from the Greek word Mythos, which means imaginary or mysterious tale of story regarding any human being or object. Myth is also regarded as epic story or a historical event of remote past narrated in the tale and imbibed in the culture of a given society.

It is said' that myth essentially has an element of fantasy and imagination, yet it is an essential part of the culture, a part of a 'creed' believed by the narrator, the listener and the entire culture he belongs to (1). Varier Elwin quoted that - unlike fairy tales, myths are taken with 'religious seriousness' either as historic fact or mystic truth Where as fairy tales are held to be the expression of wishful thinking and personal gratification, myth at its best is to be regarded as a recognition of the drama of human existence. Its ultimate aim is not the wishful distortion of the world, but rather serious comprehension and envisagement of its fundamental nature. Myth is regarded as representing metaphorically a world picture and insight into life generally and may, therefore, be considered as primitive philosophy or metaphysical thought (2).

Myth is a product of primitive age and the cultural sense of a given society has been reflected in it. Hence to integrate a group of people the role of myth is very very important. Hence scholars opine that - All societies rest on myth to justify a particular view of a particular society. One need to identify its basic myths and reflect upon their impact on the current generation (3).

It is generally believed that myths are connected with epic story. But we could observe that folk tales, legends, rituals, god and ghosts, supernatural being, cultural heroes, folk Scholars, have also opined that - while some scholars restrict the scope of myth to the description of gods and natural phenomenon, others go to the extent of extending it to every thing in the culture - history, rites, rituals, beliefs and games etc. (4)

According to Standard Dictionary of Folklore Mythology and legend – A story presented as having- actually occurred in previous age, explaining cosmological and supernatural tradition of people, their gods, heroes, cultural traits, religious belief etc. generally a myth is connected with a ritual. But there are myths having no connection with any ritual. Hence it is said that - There is no ritual without a myth, yet there are myths without rituals (5).

Like other human groups tribal social life is guided by mythology. It is deep rooted in the tribal mind that things actually happened in remote past are preserved in the myth. Hence tribals regard myth as a valuable property of their culture.

Myth is a component of story or stories in which tribal life and culture is reflected prominently. Myth is always imbibed with ritual. On the other hand no ritual is connected with legend though tribal life and culture also traced in it. Myths are production of primitive mind and handed down generations to generations. Legends though created in the past and also at the present day new legends do come out. Hence myths are regarded as history of a tribal group as well as epic story.

There may be similarities of myth of one group of people with others or may not because environment around a group as well as mental level influence to form the myth. Myth takes its stand on the traditional and belief system of the group where it is prevalent. This paper aims to study myth and legend prevalent among the Kandhas of Kandhamal district of Odisha.

Creation myths are found in folklore of every group of people around the globe. Accordingly Kandhas have their own creation myth which runs as follows-

In the beginning the Bura Penu created a consort who became the source of evil and the Earth goddess. Afterwards he created the earth, and walking upon it one day with Tari pennu, he was so enraged with her, because she refused to scratch the back of his neck, that he resolved to create out of the earth a new being, man, who should render to him the most, devoted homage. He also resolved to create out of the earth all that was necessary for man's existence. Filled with jealousy, Tari pennu attempted to prevent the fulfillment of these purposes, but only succeeded in altering the order of creation. Taking a handful of earth, Bura penu threw it behind him to create man, but it was caught by Tari and cast on one side, whence arose trees, herbs and all kinds of vegetable life. In like manner she intercepted, caught and flung aside three other handful of earth, which became respectively the fish of the sea, the beast of the earth and the birds of the air. Then, seeing what his rebellious consort had done, Bura penu put his hand on her head, to prevent any further interference with his will, placed a handful of earth on the ground and from it the human race was created. The goddess then placed her hands over the earth, and said "let those beings you have made exist, you shall create no more". Whereupon the god caused an exudation of sweat to proceed from his body, collected it in his hand and threw it around, saying - "to all that I have created", whence originated love and sex and the continuance of species (b).

The creation myth of Kandhas remind us the famous theory of evolution of species of Darwin. Creation had been made in five phases in Kandha myth as well as Darwin's evolution theory. As per evolution theory jelly fish and moss were created and then evolved trees and shrubs. In the next phase came both wild and domestic animals and after that birds came in the process of evolution: In the next phase human being was created (7). See how much scientific is the Kandha myth. Unlike the above myth, if we search sincerely we may find scientific base in most of tribal myths and tribal world is not shrouded with only superstition.

We can find similarity of Kandha myth with Hindu creation myth as described by the saint Achutananda Das who had mentioned in his book "Chhayalish Patal" that Bramha, the creator of all species in the universe was born from the naval of Bishnu, the supreme god.

That Bramha ordered to Mahamaya to spread maya or illusion in the world. As maya spread in the world prakirti and purush engaged with sex and Barun (the god of the sea), Kuber (the god of wealth), Digapals (god of all directions), Yama (the god of death) and air of life taken_birth. Then monkey, human being, insects, animals, birds etc. were born from them. Though chronology of creation is not maintained according to Kandha myth, there is resemblance in both.

Kandhas were well known for human sacrifice till mid nineteenth century. A myth regarding beginning of human sacrifice prevalent among Kandhas is as follows: -

At the time when the earth was hatched out, every place was simply a morass, so the whole countryside swayed and shook continually, But at this time there was a kui house shaking in the morass. A woman and a man lived there. Her name was Sanjuli Binjuli, Amli Baeli and his name was Olang Kuara, Patang Kuara, Dari Kuara - Dumi Kuara.

When he was out one day she was peeling vegetables. She cut her little finger (or thumb) and the blood oozed out, not falling on the vegetables but being sprinkled on the ground. Then the swaying earth solidly tied and also became very fertile. Amli Baeli said; 'Look what a good change! Cut my body to complete it'. But the Kond refused. Thinking she was a Kond like themselves, not to sacrifice one another but to purchase victims from other tribe. Thus, there is a belief that without the falling of human blood on the ground there is no fertility (8).

In this way human sacrifice was made root in Kandha society, which was eradicated, and substituted by buffalo sacrifice in about mid nineteenth century with years long attempt of the British government. This myth beings recited by the Mati Guru or the chief priest of the Meria festival at the time of the ritual in poetic form. The aim of the myth is to justify the sacrifice that it is not a sin. More over it is a. fertility cult and in the view of scholars fertility rituals are often connected with a myth (9).

Though human sacrifice is not prevalent in Juang tribals of Gonasika region of Keonjhar district, the creation myth mentions about it. The juang myth is as follows: -

In the remotest past the Matipruthvi or mother earth was very unsteady and there were no human on it. All the deities implored to Dharma Deota or Supreme God to bring the earth to a steady state so that living on it would become possible. Dharma Deota decreed that it would be possible if earth is steeped in the blood of

Rishi's first son, having come to know this episode, Rishi armed his eldest son with bow and arrow for his safety. But, once, while he was engaged in an amours sport in the forest, keeping his bow and arrow on the branch of a tree, he was attacked by a tiger, and was instantly killed and immediately after his death all the deities rushed to the spot and without the knowledge of Rushi and Rusiani, they take up the dead body and started winging it vigorously round and round until blood oozed out from it profusely, which they sprinkled all over the earth. As a result the earth became steady and from the palms and feet of Rush's son hills and valleys emerged. Rivers and streams flowed from his nostrils and eyes respectively and forest grew from his hairs. Thus the earth became suitable for habitation. Rushi had eleven other sons and twelve daughters, and from them Juangs were born and lived on the earth (10).

Both in Kandha and" Juang myth the earth was unsteady at the beginning. In Kandha myth Amli Baeli cut her little finger while slicing vegetables and blood oozed were sprinkled on the earth. But in the Juang myth Rushi's eldest son killed by the tiger and deities winging his corpse until huge blood sprinkled on the earth. Earth was stable by sprinkling of human blood in both the stories. Both the stories have wonderful resemblance

When situation warrants ox sacrifice have to be offered to ancestral spirits by the Kandhas. This is a family rite and not observed collectively. If most of family members fall ill for a long "time or domestic animals killed by tiger in the forest, they think it is happening due to some malevolent spirit and take shelter of the Dishari to know the reason. If the Disari or Gunia tells by divination that due to anger of ancestral spirits suffering be fall on the family. So he prepared to appease the ancestral spirits by sacrificing an ox. Then the family head arrange things for the ritual along with an ox and on the appointed day call a Guru, (priest belongs to pana caste) who perform the ritual at night in the house of the suffering. A myth regarding propitiation of ancestors is current among the Kandhas is mentioned below.

A Kandha family suffered from illness for a long time. So the head of the family went to the Disari to know the reason. The Disari came to know the reason by divination and advised the Kandha to perform ox sacrifice to appease the ancestors. The kandha was very poor, who was not able to purchase an ox and was not willing to sacrifice his domestic ox. The ox came to know this and told to the Kandha to sacrifice him and cure the family from suffering. Then the kandha sacrificed the ox and was cured from sufferings (11).

The myth tells about the character of beneficent for others of Kandhas as well as they pay homage to ancestors in this ritual.

A legend pertaining the origin of Bhanja' dynasty of historical fame is told by the Kandhas of G.Udayagiri region of Kandhamal district. The story is mentioned below.

One night an issueless Kandha couple dreamt that three eggs of pea- fowl is there in a particular place of the hill Dadasaru. (a Kula Parbat of Kandhas laying to the left of Paburia Mandakia road).Go and bring them, nurse the eggs and three children will born out of them. Accordingly the couple, in the next morning climbed the Dada hill and brought the eggs. Then in) three new earthen pots, they put the eggs and covered them with new earthen pots for hatching.

After some days two eggs burst and two boys came out of the eggs and one egg remained as it was. Hence the couple without waiting broke the other egg with a piece of stone and another boy, came out. They named the boys as Medarbanja, Titerabanja or Kuturabanja and Thesabanja or Disabanj.

Days passed, the boys attained their youth. As per Kondha tradition the youngest son had the right to remain in the paternal house and the elder sons will seek their places by erecting new houses, Medarbanja and Kuturabanj in order to find their new houses to reside, climbed the Dada hill and shot arrows. Medarbanja first threw arrow from his bow, which landed on a place called Saki Dedapa or narrow path, which they identified with Andhrakote of the present Kalingaghat. Then the second brother aimed his arrow, which reached Kulad the later capital of Bhanjas of Ghumusar. As the eldest Medarbajna got a place in hilly area he left the county and gone in search of a new place for him. As such he settled in a country, which he named after his name as Mayurbhanj. According to some other versions, the eldest brother went to Mayurbhanj, the second brother settled at Boudh - Kandhamal area and the third remained in the country of Ghumusar (12).

The above legend describes a historical fact, which narrates about the origin of Bhanjas who ruled the middle Odisha for about 1500 years uninterruptedly. Origin of Bhanja Dynasty referred above, thus, it may be concluded that the Bhanjas originally belong to Kandha tribe who were Kshrtiyanised later after becoming ruling power. As the story has a long back origin there may be some alternations or additions, the egg-born tradition of origin of Bhanjas justifies the totemic origin, which is widely prevalent among tribals. Moreover, Kandhas feel proud for their culture hero and often, tell "Bhanjas and Kandhas are brothers".

In all ceremonial occasions of Kandhas Mahua liquor is essentially necessary. Mahua wine also required daily for every Kandha as well. Liquor is an important thing for Kandhas as ghee is in Hindu ceremonies and rituals. There is a legend of first use of Mahua liquor.

One day a group of Kandhas went into the forest for hunting. While wandering in search of game they felt tired, rested under a Mahua tree. They witnessed that birds were going and coming to a hallow of that tree. The birds came from the hallow of the free use to dance in maddened state. Kandhas asked the birds to know the reason of dancing. Birds replied that the hallow is full of Mahua flowers and by drinking rain water accumulated their we were maddened. Then Kandhas begged the birds

for that water. Birds gave them some water from the hallow. Kandhas drank that water and intoxicated. Then Kandhas collected Mahua flowers and prepared wine from it. They offer Mahua liquor prepared from new Mahua flower in the month of Phalgun (February-March) to the earth goddess (13).

Abundant myths, legends and tales are prevalent among the Kandhas, which are fading very fast due to modernization and globalization. Study of Myths and titles could enable a scholar to know perfectly the socioeconomic, religious and morals of culture as well as the worldview of a tribe, So these primitive literatures are the backbone of culture. They are not to be thought as literature of illiterates. They should be cared with great honour and should be documented before vanished from the mind of people or else we will lose a great treasure of folklore.

Reference:

1. Handoo, Lalita -Folk and Myth - 1988 - Central Institute of Indian Languages, Mysore - P. 32
2. Varier Elwin - Tribal Myths of Orissa - Reprinted in 2006 - Pafulla, Jagatsinghpur - P 15.
3. ମିଶ୍ର, ଇନ୍ଦୁ - ମିଥ୍ ଓ ଏହାର କାବ୍ୟିକ ପ୍ରୟୋଗ - ୧୯୯୪, କଟକ - ପୃ୧.
4. Handoo, Lalita - Op. Cit. P 30
5. Handoo,Lalita - Ibid P 35
6. Maltby, T.J. - The Ganjam District Manual - 1918 P. 62
7. ଆମ ଲୋକ ମିଥ୍ - ସଂ ଡ.ଦୁର୍ଗାମାଧବ ନନ୍ଦ - ୨୦୦୩ରେ ରଘୁନାଥ ରଥଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ - କୁଇ ଲୋକ ଗଳ୍ପରେ ମିଥ - ପୃ-୧୭.
8. Boal, Barbara M - The Konds : Human Sacrifice and Religious change - 1984 - Bhubaneswar - P. 52.
9. ମିଶ୍ର, ଇନ୍ଦୁ ମିଥ୍ ଓ ଏହାର କାବ୍ୟିକ ପ୍ରୟୋଗ - ୧୯୮୪, କଟକ ପୃ-୬.
10. ବନଜା - ୨୦୦୬ K. K. Mohanty ଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ Documentation of Juang Origin Myth - P 50 - ATDC, Bhubaneswar.
11. ରଥ, ରଘୁନାଥ - କନ୍ଧ ସଂସ୍କୃତିର ଅନାଲୋଚିତ ଅଧ୍ୟାୟ - ୧୯୯୩, କୋରାପୁଟ - ପୃ୪୮-୪୯.
12. Orissa Historical Research Journal - Vol. No. XXXX - Paper of Raghunath Rath, Origin of Bhanja Dynasty, P. 25-26.
13. ରଥ, ରଘୁନାଥ-ନବଲିପି-ମଇ ୧୯୮୭ ପୃ ୫୨-୫୩.

Panaspadi, Balliguda,Kandhamal - 762103

MYTHS OFTHE JUANGS OF ODISHA : A STUDY

Dr. Kedarnath Dash
Reader in Anthropology

The term "myth" is often used colloquially to refer to a false story; however the academic use of the term generally does not refer to the truth or falsity. In calling a story a myth, we are expressing no opinion about whether it is true or not. In the field of folklorists, a myth is conventionally defined as a sacred narrative explaining how the world and mankind came to be in their present form. Myths consist of a people's assumed knowledge about the universe and the natural and supernatural worlds, and humanity's place in these worlds. Many scholars in other academic fields use the term "myth" in somewhat different manner. In the broad sense, the word can refer to any traditional story as storytelling is common to every culture. It may be defined as a narrative, that through many retellings, has become an accepted tradition in a society.

A myth is a story based on tradition which has a deep symbolic meaning. A myth 'conveys the truth' to those who tell it and hear it, rather than necessarily recording true event. Although some myths can be accounts of actual events, they have become transformed by symbolic meaning or shifted in time or place. Myths are often used to explain universal or local beginnings and involves supernatural beings. Myths explain how the world gained its current form and how custom's institutions and taboos were established. Myths often include people's own account of their creation of the beginning of their world and the extraordinary events that affected their ancestors. They may also tell of the continuing exploits and activities of deities and spirits either in an alternative world or as they come into occasional contact with mortals. The great power of the meaning of these stories, to the culture in which they developed, is a major reason why they survive as long as they do-sometimes for thousand of years, Myths retell the stories central to every culture that have been passed down from generation to generation for many years.

Myths typically occur in every culture all around the world. Many of the old stories came to have been created much earlier than even writing was invented. Many of these stories were passed down orally from one person to the next through lessons or even story tellings. Myths dealt with various aspects of culture, some were meant to simply tell a story, most had a deeper meaning hidden within the tale for the listener or reader to consider.

Myth believing is more than infantile self deception; it is social reassurance-a device of education and learning, of culture maintenance.

Today, however, anthropological interests while not ignoring function, relates myths more to symbolic transformations in which change and establishment of a new order of things is of more interest than origins Victor Turner (1968) writes "Myths

relate how one state of affairs became another : how an unpeopled world became populated; how chaos because cosmos; how immortals became mortal; how the seasons came to replace a climate without seasons; how the original unity of mankind became a plurality of tribes or nations; how androgynous beings became men and women; and so on." Myths are liminal phynomena; they are frequently told at a time or in a site that is "betwist and between."

Claude Levi-strauss (1966) believed that myths reflect patterns in the mind. However, he saw those patterns more as a fixed mental structures-specifically, pairs of oppositions (for example, raw vrs cooked, nature vrs culture) than as unconsciousness feelings or urges.

Joseph Campbell (2002) believed that insights about one's phychology, gained from reading myths, can be beneficially applied to one's own life.

The juangs are found only in the State of Orissa. Ethnically, the Juangs are considered as a branch of Mundari group, found only in the districts of Keonjhar and Dhenkanal. The hill Juangs are subsisting mainly on shifting cultivation where as the plain Juangs are settled agriculturists.

There are numerous myths among the Juangs and can be best interpreted in the light of their culture. Myths explaining the origin of the world, of people. of good and evil as well as stories telling of the doings of ancestors and gods, are all rooted deeply in the past experience of Juang culture. The relative isolation of Hill Juangs over a very long period of time has prevented outsiders from injecting their own ideas, beliefs, stories and tales into the Juang myth. The myth of a Juang can be classified into two types such as Functional myths and Cosmogenic myths.

Functional Myths : These myths depict the Origin, cultural pattern, day-to-day activities, loves and sorrows of the lives of the Juangs. These are related with everyday life of the Juangs. The myths regarding their origin, food habit, dress pattern, youth dormitory, shifting cultivation etc. can be included in the functional myths. These myths are stories about superhuman beings of an earlier age, usually of how social customs came in to existence.

i) Origin of Juang : There is a popular myth about their origin. The Juangs believe that they are the first human beings born on the earth. The ancestors were born from a rushi (saint) couple who were living in Rishi Tangar, a hillock near Gonasika in Keonjhar district. The saint couple were sent to the earth by Dharam Deota (Sun God) who is considered as their High God as He is responsible for the origin and existence of the Juang community. Therefore, the Juangs considered themselved fortunate enough to be the sons and daughters of he Ruishi and Ruishian (the wife of the Ruishi).

ii) Shifting Cultivation : It is one of he important method of cultivation among the Juangs. Primarily the Juangs depend on the shifting cultivation for earning their livelihood. The land under cultivation is the communal property owned by the village. This method involves the cutting and burning of the trees and bushes in the hill sloaps to prepare patches of land for cultivation. The myth says that the Basumata (Mother earth) once instructed to the Juangs that the male Juang should resort to shifting cultivation in order to get rasi or tila, pulses and paddy from the main plots and along with it, Mandia and Gangoi in the border of the fields to augment their crop production. The basumata offered them to adopt shifting cultivation as the mother earth would not be teared and painful of her. Simultaneously, by the instruction of Basumata, the woman members of Juang community prepare pattia (mat) from the leaves of the datepalm. To satisfy the Basumata (Mother Earth), they have been making shifting cultivation from that day onwards and it is a very ancient tradition among them.

iii) Toothwig : The Juangs clean their teeth everyday in the morning. It is their daily routine work to brush the teeth with toothwig. According to the myth, Mahadeva, who after creating two dolls representing male and female Juang, infused life to them by the help of Mahaprabhu whom they consider to be the creator of the universe. Parvati the wife of Mahadeva demanded food for the two dolls as they became alive. Finding no other way out, Mahadeva put two twigs in the mouth of freshly created couples. But Parvati without being satisfied again insisted grains for them to continue their life. Mahaprabhu appealed to the goddess Laxmi to provide grain to them. But they did not put out the twigs. They kept the twigs with themselves and use the twigs everyday to brush the teeth with a belief that they would get enough food to eat. They would not be hungry if they put the twig on the mouth everyday.

iv) Dress : The dresses of the Juangs is very simple Women wear saries and the men wear dhoti and napkin. The women members always feel the shortage of sarees and sometimes wear leaves around their waist. The myth goes to Dharma Deota (Sun God), the Highgod who offered the Rishi Putra (Juangs) clothes to cover their bodies to save themselves from nakedness. But once the Juang women were busy in plastering the dwellings by cowdung and the clothes they wear became dirty. They putoff their dirty dresses and weared leaves around their waist in the process of housekeeping work. Dharma Deota (Sun God) became furious by seeing the leaves around the waist instead of clothes and cursed them to wear leaves for ever.

v) Food : The diet pattern of the Juang is never standardized nor systematic. They are almost omnivorous. The food materials of the Juang include rice, green leaves, vegetables such as brinjhals, sweet potatoes, pumpkins. Moreover, roots and tubers are also taken to satisfy their hunger. The myth says that the witch doctor (Rau Uriha) ate all he six servants sent by the Dharma Deota (Sun God), created by various magical methods. The witch doctor lied when the Dharma Deota enquired about the servants, sent to him. Dharma Deota asked him to open the mouth to verify the statement of rau Uriha and found a Jhunta (hair) in his tongue. But the hair could not be removed from his tongue inspite of this best effort. The Dharma Deota offered him frog to eat but the hair was retained without any change Different animals such as fish, snake, crab, lizard, tiger and beer – everything offered to eat but the hair could not be removed by him. At last, the Dharma Deota offered him a carterpillar by which the hair was detached from the tongue and came out of the month. The Dharma Deota cursed "since you have already eaten everything, you will eat everything in this earth in your mouth whenever you get them." From that time onwards the Juangs are acquainted to eat everything if opportunities available.

vi) Dance and Music : The Juangs give high importance to dance and music in their daily life. It form an integral part of Juang's social and religious festivals. They are fond of dance and music. The myth says that in the past Rushi Couple lived with their children peacefully. As the children became grown up it was inconvenient on the part of Rushi Couple to sleep together at night. The Rushi couple found an alternative and constructed 'Majang' or 'Mandaghar' (youth dormitory house) for the children to sleep at night. But sometimes, the children disturbed the Rishi couple at right. Finding no alternative out, the Rushi couple taught them the art of dance and music, upon which they became addicted. From that day onwards, the Juang people perform dance and music everyday for merrymaking and enjoy the life.

Cosmogenic Myths : This explains how the world gained current form. It aims at to explain and interpretation of cosmic phenomenon. Some thinkers believe that myths resulted from the personification of inanimate objects and forces. According to those thinkers, the ancients worshipped natural phenomena such as water, fire and air gradually coming to describe them as gods.

Max Muller (1919) speculated that myths arose due to lack of abstract nouns and neuter gender in ancient languages : anthromorphic figures of speech, necessary in such languages, were eventually taken literally, leading to the idea that natural phenomena were conscious being, gods.

The anthropologist James Frazer (1923) saw myths as a misinterpretation of magical rituals, which were themselves based on a mistaken idea of natural law.

Similarly among the Juangs, certain natural phenomenon inspired them to construct myths to explain the cosmogenic events.

i) Creation of the Earth : In the early stage, the earth (Matti Deota) was floating. Dharma Deota (Sun God) wanted the earth to be steady by sacrificing the son of the Rushi But the wife of the Rushi was not agreed with the proposal with apprehension, she rather armed her son with bow and arrow to defend him. All the gods tried to persuade the wife of the Rishi to sacrifice Person and they promised her to provide many sons in lieue of her one son. But all the persuasions went invain. Once the boy was taking bath in a river putting off all the weapons he possessed. At that time, a tiger killed the unarmed boy. Finding the boy dead, the gods throw the wounded body with rushing blood in all directions of the earth and the earth became satisfied to remain steady by the sprinkle of the blood. The hills and mountains came out from the hands and feet of the boy and forest grew from the hairs of the body on different parts of the earth where it fell. The Rushi was again blessed with twelve sons and the Juangs considered themselves as descendants of one such son of the Rushi.

ii) Creation of the Fire (Lalai) : A sample version of the myth how fire was first acquired by Juangs is presented here. It was great Rishi (saint) couple who first obtained fire and has taught the art of burning fire to the people directly. The myth says that at the beginning there was no fire. The people were eating raw meat before fire was invented by the Rushi couple. While wandering in the forest, the Rushi couple found fire while they broke open the trunk of a tree. The Rushi couple preserved the flame of the fire in a special container which they carried with them. The Rushiputra (Juangs) believed themselves to be the inheritor of the fire from the great Rishi (saint), specially the technique of roasting the meat of Sambar.

iii) Creation of water (Lalak) : According to Juangs, human life in the world was not possible due to the lack of water. The rishiputras were wandering in the forest for collection of food but they felt thirsty seriously at a point of time. In the process of searching water, the youngest son of the Rishi couple turned a large piece of stone by uttering the name of the mother and found water sprang out from the place. Then the mountain from where the water flowed out was named as "Gonasika" as the stone was shaped like nostrils of a cow and the river "Baitarani" originated from that place and flows downwards.

iv) Creation of the sun and moon (Bela and Lerang) : The Juangs consider the sun and moon were the co-wives of the Mahaprabhu but they are jealous of each other and are constantly in friction with each other. Due to hatredress, the moon killed all the children of the sun but carefully nourished all her own children. At night, the moon allowed her children to move the sky and they are marked as dazzling stars in the darkness.In course of time, the sun came to know of nuisance caused by the moon, the relationship became more strained than earlier. Gradually enemity between sun and moon grew stronger and they finally decided not to meet each other for which the sun appears in the day time and the moon at the night.

v) Creation of the Meteor : The myth.regarding the meteor is interesting among the Juangs. According to it, the Juangs believe that when an individual hanged his or he soul, the person dies and goes to the Mahaprabhu with a string around the neck. But Mahaprabhu disapproved such activities of the individual. The Mahaprabhu expresses his dissatisfication by rebuking him or her in hard languages. Then the Mahaprabhu throws the individual ghost downwards and can be seen as a falling star. It burns very brightly when it enters earth's atmosphere from heaven.

vi) Creation of Thunder and Lightning : In earlier time, the human life in the Juanga Peetha was not under threat from the rising thunder and lightening, Indra, the God of rain married to the daughter of the sun. But the figure of Indra was so ugly that the daughter of sun ran away immediately by seeing the Indradeva. The daughter of the sun laughed at Indra whenever she looked at him. The flashing of her teeth appear to be lightening. But sometimes Indra loose his temper and beat the daughter of the sun. The blows of the Indra appear as the thunder on the earth. Mostly the quarrel between the Indra and his wife, the daughter of the sun leads to the thunder and lightening in the sky.

Conclusion : After studying and analyzing different types of myths observed byJuangs, it is clearly seen that myths are traditional, typically ancient stories dealing with supernatural beings, ancestors, or heroes that serve9 as a fundamental type, in the world view of the people, as by explaining aspects of the natural world or delineating the psychology, customs or ideals of society.

Briefly we can say that a myth gives a religious explanation for something: how the world or a particular custom began. There is usually no attempt to fix the myth into a coherent chronology related to the present day, though myths or a cycle of myths may have their own internal chronology. The story is timeless in that the events are symbolic rather than just the way it happened. It can be said that certain

Juang stories shared many of the featured of myth, and could be called myths if the idea that a myth was necessarily false was shed.

Reference :

1. Campbell, Joseph 2002 : Fight of the Wild Gender ; Explorations in the Mythological Dimension (3rd Edition) New World Library, Newyork.
2. Frazer, J.G. 1923 : Folklore on the Old Testament : Studies in Comparative Religion, Legend and Law (Abridged Edition), Newyork
3. Levi-Strauss, C 1966 : The Savage Mind, Trans George Weidenfield and Nicholson Ltd. University of Chicago Press, Chicago
4. Muller, Max. 1919 : The Six Systems of Indian Philosophy, Longmans, Green and Company, London
5. Turner, Victor. 1969 : The Ritual Process : Structure and Antistructure, Aldine de Gruyter, Chicago.

B.B. Mahavidyalaya, Chandikhole
Dist.- Jajpur, Orissa-755044

BONDO – ITS ORIGIN & MYTH

Shri J.P.Rout, Former Joint Director
Miss K. Patnaik, Research Officer

Myth is regarded as representing metaphysically a world-picture and insight into life generally, may therefore be considered as Primitive philosophy or Metaphysical thought. According to Tyler, Myth is the history of the author's note of its subject. Myth has been defined in many ways and according to the fashion of the day, its function has been stressed now in one manner and another. But Myth is too wide and protean a thing to be adjusted to a Policy and to recognize that it may play different part in different cultures and will fulfill varied functions in the same culture. Special importance has been laid in the connection of myth and rituals. In some cases it is indeed evident that rituals grow out of myth and it inspire and vitalize rituals. This happens among some tribal communities of Orissa, but very rarely.

Another function of myth, which has often stressed is its place in vitalizing and maintaining tribal custom. The most powerful of such 'functional' myth are those relating to dress &ornament. The leaf dress of Juang the shaven head of Bondo women, the bastle and ear rings of Gadabas have registered all attempts or change because they are firmly established in the mythology.

The creation of myth follows mainly common pattern and are intimately based on *Puranic* tradition. Myths relating to Sun and Moon are similar all over tribal Orissa. The stories about girls who are reborn as something which all men desire - a tobacco plant known to the Bondos, Kandhas & Juangs of Orissa tribe. Hindu motifs are already fairly common on the different tribal stories.

On the other hand the Rama, Laxman & Sita of Bondo & Gadaba stories have obviously steeped straight out of the Ramayan. The Hindu god Mahadeva who is quite popular in tribal folklore and Bhimasena as a rain god are also generally in character.

In this context, focus has been stressed on some of the myths of Bondo tribe who inhabit in the Khairput block of Malkangiri district of Orissa.

Tribal religion is given a varied appearance by the fact that' gods' and spirits are called by different names. But, fundamentally it is everywhere the same. There are Supreme Beings, they are of ambiguous character, and their importance is for legend rather than ritual. Beneath him there is a vast body of lesser gods. They are called as demons & furies. They are the main malignant & are often remembered who they bring tragedy on a home. There are nature-gods - the Sun & Moon, the sky, rain and wind & most of them borrowed from Hinduism. Apart from that, there is a Mother Earth and many deities of individual villages,

hills and forests. All the gods except the greatest have to be propitiated by regular sacrifices and the Orissan tribes observe a ceremonial year which is closely connected with agricultural operations. Some offerings are made before sowing, others during the process of growth and in most cases there are harvest festivals when the new crops must be offered the gods before they are used by the community members.

There is similarity among the Orissan tribes as there is among the their stories. These stories reveal their special pre-occupations which give some brief facts about each of the tribe connected with some mythology.

The Bondos are known as "*Remo*" (the men) is one of the 62 scheduled tribe of Orissa of Austro-Asiatic linguistic group. They inhabit in the wild and mountainous region of north-west of Machkund River & they had preserved themselves as compared to unaffected by the march of civilization. In plains they are regarded as savage because of their strange dress and appearance of women folk, their violent homicidal attitude as well as their unfamiliar tongue. They speak different Austro-Asiatic language. Many social scientists & social anthropologists have the opinion that the Bondos are an offshoot of the Gadabas, a neighboring larger tribal community who have similar racial & cultural affiliation.

There is one myth of the origin of mankind which describes, how the twelve brothers were born on the banks of Godavari River & came to the Jeypore hills. The eldest brother was known as Bhoi Gadaba, the next brother an Asur Gadaba & the remaining ten brothers are Kondha, Bondo, Didayi, Jhoria, Parenga, Kondadora, Holar, Pergu, Chilari and Maria. But another story recalls the names of only seven of the twelve brothers.

When the earth was made, the first boy and girl became husband and wife; subsequently the girl conceived. In those days there was neither any house nor any village. The couple wandered from place to place. Ultimately the girl delivered a twin. Suddenly a dear come by and the husband ran to hunt it. The dear led him a long chase and ultimately the dear was killed. After he killed the dear, he cut up the carcass on the spot & ate the flesh. The girl was waiting of the boy's return & thought he must have consumed the dear & there will be nothing left for her & she will be hungry. She left the children at the foot of the tree & went to find her husband. When he found her husband, she too sat down & consumed the raw meat. Both of them forgot about their children. Under the Sago palm tree the two children were lying hungry. The Palm realized their distress felt sorry for them. The root of the palm went to the ocean and did the service. The ocean was pleased and asked 'what can I do for you, & wanted their desire'. The root told about the hungry babies & the ocean poured water into the tree. The water climbed up the stem of the tree and crippled down from above into the mouths of the babies. The babies go on drinking & grew up. Subsequently they married & from them were born twelve sons and twelve daughters. These twelve sons were the father of twelve tribes, such as Bondo, Gadaba, Parenga, Paraja, Didayi, Jhoria & Pengu, about the rest there is no information. The eldest of them was Nagli Bondo.

The Bondos believe in a Supreme being, who is called in their language as *Singi-Arke*(sun- moon), which stands for the *Patkhanda Mahaprabhu.* It represents a sword of 3 feet in length & 6 inches, in width, placed in the hollow of banyan tree in Mudulipada village. As a tern l of address the Bondo applies it any demigod, demon or human being whom he wants to please. A Bondo priest well one breath invoke the sacred sword Patkhanda and flater a constable with the same word, Mahaprabhu. Mahaprabhu proper name *Singi* or *Sih* is the Remo word for 'Sun', *Arke* in *Remo* means "moon or simply the Sun, a righteous creator & Dharam Deota, the President of immortals the demigods, demons, furies and ancestral spirits over whom he rules, "*urbalogursi buribalogbrusi*" says the Bondos.

The genesis of *Patkhanda* is obscure, but the public opinion indicates that in the past all the Bondo villages in the hills were grouped under two taluks, namely Ramagiri and Nandapur are known as *Bara-jangar* group of villages. The inhabitants of this Bara-jangar group of villages mainly considered the sword the most sacred and started worshiping *Patkhanda Mahaprabhu* as their Supreme Deity has its abode in the heaven.

It is said that "on his return journey after completing 12 years of banishment Lord Ramachandra halted in Bondo hills.

For sometimes the forest was very dense and was full of wild animals, which were great danger to the inhabitants. The Bondos offered hospitality to Ramachandra, wife Sita Debi & brother Laxman. The Bondos begged them some weapon for which they can protect their life from the attack of the wild animals. Ultimately, Ramachandra fulfilled their prayer by giving them a sword, which represent the Patkhanda & eventually become the Supreme Deity of this Primitive Tribe. Not only the sword is sacred but also the banyan tree in which the sword is kept is considered also sacred. The Bondo who passes through Mudulipada pay an obeisance to this. In fact the Bondos corroborate this by confessing that *Singi-Arke* was formerlx their supreme being which is symbolized as Patkhanda."

It is also a myth among this tribe that in Mudlipada, the presence of sword become known by a dream, where in Patkhanda appeared to the *Sisa* and gave direction for his worship. There is absolutely no record, however of a formal presentation of a sword by one of kings Nandapur or Jeypore to the Bondos. It is evidently a Royal Sword for its cults is snDsidi:z;ed by the Maharaja of Jeypore armory, where there is a great and honorable weapon with some title. For Bondo psychology this Royal Sword is of great importance, it has immense snob-value. It fortifies the community self respect establishing that fragile link with the Rajput mobility, which is the ambition of Bondo to maintain. Today the sword has become the symbol of an important local deity the "*Patkhanda Mahaprabhu*".

Among the *Bara-jangar* group of villages over which there is a headmen called *Badnaik* or Raja. The post of *Badanaik* is not hereditary. It is held on a tenure basis for a period of 3 years. The Naikes of *Barajangar* group of villages assemble at Mudulipada where the *Patkhanda Mahaprabhu* resides select their *Badnaik* unanimously. After he is declared elected, each *Naike* ties a piece of red cloth on the forehead of the *Badnaik.* But the *Naike* of Mudulipada puts a vermilion mark on the forehead in addition to the tying of red

cloth on his head. The newly elected *Badnaik* is seated on a thorny chair under the banyan tree and the priest of Mudulipada village waves burning lamp and incense before him. On this occasion a goat is sacrificed at that place and all the *Naikes* assembled there and take the feast prepared for them.

In case the *Badnaik d*oes something, which amounts to violation of social norms in that case the *Badnaik* is thrown out of the post & a new *Badnaik* is selected on the next *Magha festival*. The *Badnaik* is given an acre of land which is a common property of all the twelve villages. So long as the *Badnaik* continues in his post, he cultivates it and enjoys the product (from that land. The functions of *Badnaik* are that, he presides over the inter village meeting and decides cases relating to village boundary, adultery, divorce and such other social offences in which people belonging to different villages are involved. He is the custodian of the funds, which are levied on the accused and when fines assume a big amount. This big amount is spent in organizing feast on, festive occasions and the *Naikes* of the villages belonging to the confederacy are only eligible to partake the food in the feast.

Besides, the secular headman every Bondo village has a priest called *Pujari*. The post of, *Pujari* is hereditary & the person who acts in this post is paid 15 kgs of food grains at the time of harvest from each household for his maintenance and for the service he renders for the village. In the woodland near Mudulipada, a huge banyan tree forms a natural amphitheatre. The height of the banyan tree can not be measured as it increases in height in every year & simultaneously broken at the top when winds blow in high velocity. The banyan tree is surrounded by stone constructed structure like "*Sindibor*", the sacred megalithic platform. A little away to one side is a hut with a gabled branches of the tree hidden the sacred sword of a defied hero called "*Patkhanda*". Three times a year, during Sussu!jege, the *Gege Gege* (in the month of April) and the *Gewar sang* festival; the head' priest climbs up the branches and brings down the sword to be worshipped.

The *Patkhanda* sword (*liasu*), the drum beats of the *Pujari* possessed with supernatural powers. Then the worship place was cleaned with cow dung and water, drawing of ikons made with charcoal or turmeric powder followed by putting of vermilion dabs in circles of the icon on the Supreme Deity, the *Patkahanda Mahaprabhu*. Joss sticks & incense burning sticks are generally required for the rituals under the big banyan tree where the sword is hidden'.

All the Bondos from the *Bara-jangar* villages attend the worship. They bring their own provisions and offerings. Before midday all assemble beneath the tree with offerings like goat, fowls, eggs and coconuts. Incense is burnt in the leaf cups. The priest washes himself with turmeric water, salutes the sword three times with folded hands to bring it down. The sword after brought down washed with turmeric water & placed on the altar. A hen is sacrificed after all present their salute the sword. Coconut is smashed on the altar followed by goat's throat is cut & the blood is allowed, to drain on the sword. Individual sacrifices of goats and fowls followed & in every sacrifice the priest is presented with head of the goat. After the community feast is arranged under the banyan tree, the sword is returned back to

the safe custody of the top most branches of the banyan tree. The community takes care of the altar as & when required if damages occurred.

The Bondos are animistic. They believe in supernatural powers and ancestors. It is quite clear that the region is intimately interwoven with Bondo way of life, their day to day activities and their material and ethical life. They are dependent on the deities and spirits in every aspect of their life and activities. Religious & magical beliefs regulate their relationship with the visible and invisible world around them. All their religious and magico- rituals ceremonies are based on their established convictions. They have the convictions that the welfare of the society and individual depends on establishing a balance between man, nature & the supernatural universe.

REFERENCES

1. Elwin, Verrier 1950 — Bondo Highlanders, Oxford University Press, London
2. Elwin, Verrier 1954 — Tribal Myths of Orissa, Oxford University Press, London& Revised Printing PRAFULLA,2006
3. Patnaik,N.; B. 1984 — The Bondos & their Response to Development .published by Chowdhury & SCSTR TI,Bhubaneswar. P.S.Das Patnaik
4. Rout, J.P.& J.Sahoo 2008 — Cultural Mapping of Bondo Tribe of Orissa, CPSW, Adimata Colony, Bhubaneswar sponsored by UNESCO
5. Tripathy, Boyotkesh 2005 — Tribal Myths & Legends of Orissa.(The Story of Origin).Indira Gandhi Manab Sangrahalaya, Bhopal Printed at Ruchika Printers, New Delhi.

SCSTRTI, Bhubaneswar

***

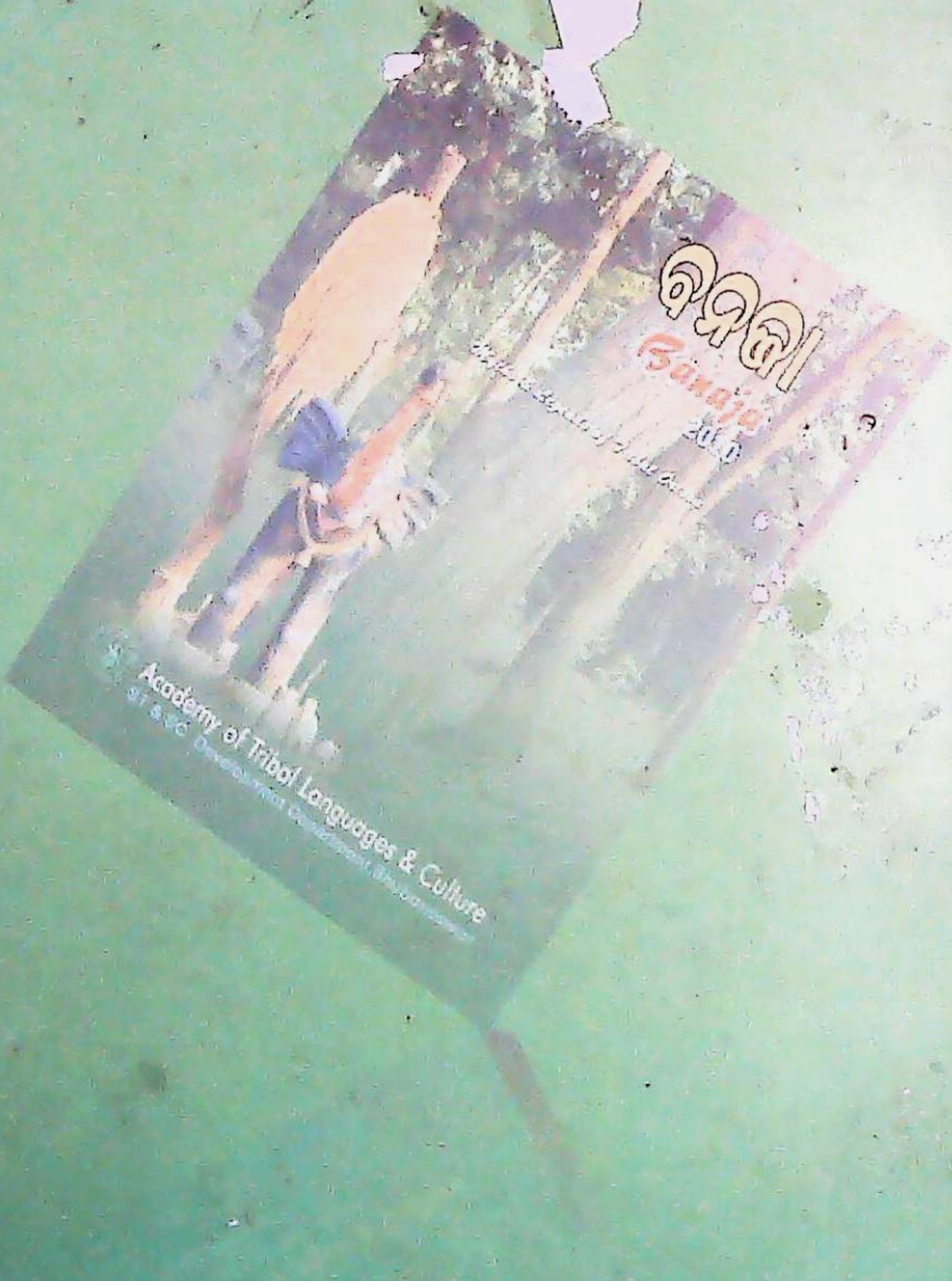
ବନଜା
Banaja
Academy of Tribal Languages & Culture